

Marchinus Hofkamp

de Wassen Neuzen van Kafka

over fake-constructies bij onze overheid,
en hoe we het vertrouwen
weer terug kunnen krijgen

“De overheid dient dienstbaar te zijn aan de burger”

Dit is een goed uitgangspunt, dat vanuit politiek Den Haag graag met de mond beleden wordt, maar wérkt het ook zo? Natuurlijk, er worden fouten gemaakt, maar dat verandert niets aan de intentie om dienstbaar te zijn, toch? Dit is het relaas van een gewone burger, die door ambtelijke onnadenkendheid bij een reeks instanties, en machinaties door het OM, zomaar ineens ‘meervoudig verdachte’ werd in een Strafzaak. Die de overheid keer op keer vroeg, wat daar de reden van was, en er nooit antwoord op kreeg. Een burger, die daardoor uiteindelijk gedwongen werd tot het maken van een moeizame zoektocht langs de klachten-functies van vier departementen, van een museum, van de ombuds-man én van de rechterlijke macht. Deze tocht laat zien, dat ambtelijke instellingen ten aanzien van de burger vooral bezig zijn met het zich zelf in stand houden, en waar nodig zichzelf en hun imago te verdedigen – en dat alles ‘tegen de klippen op’. Klachtenfuncties blijken dan ook vooral voor dát doel opgetuigd te zijn. Ze zijn dus niet onafhankelijk, wat ze in dit boek het predicaat ‘wassen neuzen’ oplevert. Aan de Kafkaëske situaties, die daar het gevolg van zijn, ontleent dit boek zijn naam.

Het wonen in een rechtsstaat is een voorrecht. Dat is iets, wat zo normaal lijkt dat je je er nauwelijks om hoeft te bekommeren. Tot je opeens ervaren moet, dat delen van die rechtsstaat veel vozer blijken te zijn dan gedacht. Wegkijken zou, zeker na mijn volledige rehabilitatie door de Nationale Ombudsman, het gemakkelijkst zijn geweest, maar was voor mij geen optie. Er zijn verbeteringen nodig ter versterking van die rechtsstaat, en die zijn ook mogelijk. Laten we daar samen aan werken - wellicht vind je in dit boek een aanleiding, of zelfs een aanzet daartoe.

ISBN 978-90-818773-3-6

Uitgegeven door Gienusart - Apeldoorn
www.gienusart.nl

december 2015

De foto op de cover vond ik zo prachtig passen bij de titel van dit boek; het haast wat neerbuigende, wantrouwig afwachten van deze neus-äpen tekent zo mooi de sfeer die ik steeds ondervond bij de klachtenfuncties van onze overheid. Aan de Apenbeul mijn dank, dat ik deze foto heb mogen gebruiken.

de Wassen Neuzen
van Kafka

de Wassen Neuzen van Kafka

Een relaas over fake-constructies bij onze overheid,
en
hoe we het vertrouwen weer terug kunnen krijgen

(Lijst van afkortingen: zie volgende bladzijde)

“Wie in mijn schuitje stapt, vaart mee” zei de stuurman (RMV), en achtereenvolgens stapten de verschillende overheids-instellingen gedachteloos in, zonder op de koers te letten. Dat leek misschien ook niet nodig, ‘want de kapitein (EGI) voer toch zelf ook mee’.

Maar de kapitein liet zich niet zien en had zich noch om de lading noch om de kwalificaties van de stuurman bekommerd. Pas toen het schip op de rotsen was gevaren, begon een enkeling onder de opvarenden zich achter het oor te krabben. Maar de slimste van het stel (OM) wist zich onder zijn verantwoordelijkheden uit te draaien en dacht met goede smoezen toch nog droog aan wal te komen – over de rug van de gewone burger.

Gebruikte afkortingen

RMV = Rijks Museum voor Volkenkunde te Leiden

BFC = Boete Fraude Coördinator bij de douane

VGEM = Veiligheid, Gezondheid, Economie en Milieu

EGI = Erfgoedinspectie

OCW = Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Wbc = Wet tot behoud van cultuurbezit

Kmar = Koninklijke Marechaussee

OM = Openbaar Ministerie

OvJ = Officier van Justitie

HoofdOvJ = Hoofdofficier van Justitie

mr. = meester in de rechten

BNO = Bureau Nationale Ombudsman

NO = de Nationale Ombudsman dr. Alex Brenninkmeijer

Keten-partners – Dit zijn de overheidsinstanties, die ‘elkaar de bal toespeelden’ in een eenrichtings-proces, zonder hierover zelf al te zeer na te willen denken (douane, RMV, EGI, Kmar, OM).

(T) of **[T** = Toelichting

[A] = Bijlage A

[1] = literatuurverwijzing naar nummer 1 in de literatuurlijst

Indeling van het boek & Kleurcode

blz 1 tm 114	Inleiding en vanaf blz 14 - Chronologische Verhaal
blz 115 tm 166	Toelichtingen
blz 167 tm 246	Bijlagen: Inzicht
blz 247 tm 284	Bijlagen: Documenten, weinig of geen commentaar
blz 295 tm 301	Actualiteit & literatuurlijst

Deze indeling in Verhaal, Toelichtingen en Bijlagen is er wel verantwoordelijk voor, dat u een bepaalde redenering op verschillende plekken tegen zal komen.

Inhoudsopgave

Titelpagina	1	Hulp BNO vs EGI fase 2 &	
Gebruikte afkortingen	2	EGI klachtencommissie	92
Kleurcode van bladzijden	2	Reactie(s) van keten-partners	
Inhoudsopgave	3	op BNO-rapport 2012/161	95
Gebruikte termen	5	Klacht vsOM -fase 4- BNO	98
Namen – alias	6	Klacht vsOM -fase 5- aan de	
My mind is made up, don't ...	8	voorzitter vh College van	
Inleiding	9	Procureurs <u>persoonlijk</u>	101
Wassen neuzen	11	Reconstructie	106
Afrika & Afrikaanse kunst	14	Mijn achtergrond	106
Mali en Schiphol	18	Reconstructie gang v.zaken	107
In beslag genomen - lijst 1 -	22	Hapering van integriteit	111
In beslag genomen - lijst 2 -	27	Geen enkele informatie of	
M'n spullen 'verdwenen'	29	medewerking	112
'Klagen' bij de Kmar	31	Wetenschapp. Onderzoek?	115
Douane klachtenfunctie	33	Motivatie tot publicatie	115
Verdenkingen Strafwet	38	Toelichtingen(T)bij de verschil-	
Verhoor door Kmar	40	lende instellingen & spelers	117
Rekestenzaak 1 ^e zitting	43	(T) 'Aangevers' RoadAir	117
Rekestenzaak 2 ^e zitting	46	(T) Niet zelf inklaren?	117
Fouten in de Beschikking	49	(T) Douane/Belastingd.	119
Klacht tegen OM –fase 1	53	Beloop volgens Douane	121
Strafzaak	55	& wat aan die versie schort	122
Kmar Klachtencommissie	58	(T) Controles op steekproeven	
Klachtencommissie EGI	61	en op risico-profielen	121
Belangrijkste punten -fase 1-	67	(T) BNO vsDouane-fase 2	125
Klacht tegen OM - fase 2 -	70	(T) RijksMus.Volkenkunde	128
Samenvatting vd 'Toelichting'		(T) Prof.Debock & hr.Peul	128
door de HoofdOvj	73	(T) mw.Aansticht – RMV	133
Klacht tegen OM, fase 3 -	79	(T) EGI – personen	139
Hulp BNO vsDouane-fase1-82		(T) EGI – gang van zaken	142
Echte Hulp BNO - Alg.	85	Samenvatting gesprek BNO	
Hulp BNO vsDouane	287	en EGI – 21-3-2012	145
Klacht tegen voorzitter vd		(T) Kmar – personen	147
Klachtencomm.Kmar	91	(T) Parket Haarlem – pers.	151

(T) Parket H'lem 1 beloop	153	[J] Hoe heeft dit alles zo fout kunnen lopen?- Evaluatie	212
(T) Parket H'lem 2 beloop	155	[K] Wat kunnen we van deze zaak leren?- Aanbevelingen	214
(T) Overwegingen strafzaak	158	[K1] Klachten vs overheid	214
(T) Rechtbank H'lem- pers.	162	[K2] Stimuleren van het Kritisch denken	215
(T) Rechtbank H' - beloop	163	[K3] Kennis v. inspecteurs	216
(T) Rechtbank H'lem – klachtenfunctie	164	[K4] Wat is erfgoed?	216
[A] Verantwoording namen	167	[K5] Stimuleren van Betrokkenheid	217
[B] Inbreng museum-duo	169	[K6] Toetsbaarheid	218
--- Aanvullend commentaar op de 2 lijsten v. voorwerpen	171	[K7] Integriteit	220
[C] Problemen rond legale import, kunstroof&erfgoed en de rol van de EGI	175	[K8] Filosofisch	220
[C1] Wat is 'erfgoed'	175	[K9] Psychologisch	221
[C2] Inspecteurs onkundig	171	[K10] Regelgeving	223
[C3] Ambt. kader 3 ^e wereld	174	[K11] De deskundige	223
[C4] Illegale kunsthandel	183	[L] Douane Handboek VGEM relevante artikelen	224
[D] Bemoeienissen BNO	185	[L1] VGEM niet nageleefd	225
[D1] Reactie keten-partners op BNO-rapp. 2012/161	185	[M] OM klachtenfunctie, de zogenaamde 'toelichting' door HoofdOvJ (totaal)	246
[D2] Verwijzen naar BNO uit gemakzucht	188	Samenvatting v.dit gesprek	72
[E] Loyaliteit vs Eerlijkheid	190	[M1] Evaluatie gesprek	274
[F] Betrokken en kritisch	194	[M2] Klachtenfunctie OM : 'wassen neus'	275
[G] Toetsb.heid & toetsing	199	[N] Beschikking Rekest	277
[G1] Wat is toetsing en waar dient het toe?	199	[O]Rapp. BNO 2012/161	283
[G2] Wie dient er getoetst?	199	[O1] Bevindingen	283
[G3] Wanneer Toetsing?	200	[O2] Beoordeling	290
[G4] Zelfreinigend verm.	202	[O3] Brief van Minister	289
[G5] Klachtenf. onafh ?	204	Link naar de Actualiteit	296
[G6] Klachten Ziekenhuis	207	Naschrift	298
[H] Extreme ideeën	209	Literatuurlijst	299
[I] Steekproefsgewijs	211		

Gebruikte termen

- **animisme** : religie, waarin planten, dieren en vaak ook dingen beschouwd worden als ‘bezielde te zijn’
- **corruptie** – *Woordenboek Juridische Term. & Politiejargon* [a]:
Het als ambtenaar misbruik maken van bevoegdheden, teneinde persoonlijk voordeel te behalen. Het begrip ‘voordeel’ moet hierbij zeer ruim worden geïnterpreteerd, dus niet alleen op geld worden betrokken. *Toevoeging MH*:
  - Het voorkomen van nadeel is ook voordeel. &
  - Groepsvoordeel levert ook persoonlijk voordeel op.*Wikipedia* noemt Corruptie het verschijnsel waarbij iemand in een machtspositie ongeoorloofde gunsten verleent in ruil voor wederdiensten of als vriendendienst.
- **etnografica** : objecten uit een nog bestaande niet-westerse cultuur, en karakteristiek voor die cultuur.
- **fraude** (Van Dale) : (de; v(m); meervoud: fraudes) – bedrog, gepleegd door vervalsing van administratie.
- **functionaris** : iemand die een functie vervult.
- **integriteit** : 1) onschendbaarheid 2) eerlijkheid, onkreukbaarheid. *Zie ook* ‘Visie op Integriteit’ van BIOS [b]
- **machinatie** (*mijnwoordenboek.nl*) :
  - : 1) Handelwijze 2) Intrige 3) Kuiperij
- **nepotisme** (meerdere woordenboeken) :
vriendjespolitiek, onrechtmatige begunstiging van verwanten en naasten, (vaak ook gebruikt in de context van toekenning van banen – dit laatste is hier niet het geval).
- **toets** (Van Dale) : 1) onderzoek naar ....; 2) beproeving 3) proef in de zin vd ~ (kritiek) kunnen doorstaan, in orde
- **tribale kunst** : kunstzinnige ‘etnografica’ (zie boven) door de maker veeleer religieus bedoeld dan als kunst.
- **voetstoots** : onmiddellijk: iets ~ aannemen zonder nader onderzoek, iets **klakkeloos** geloven.
- **hij** : voor het gemak is veelal in de ‘hij’vorm geschreven, waar evenzeer ‘zij’ bedoeld wordt, vooral waar het bijvoorbeld gaat over ambtenaren.

Namen ('alias')

Verantwoording over de gebruikte namen en hun achtergronden. Alleen bij algemeen bekende top-functionarissen werd geen alias, maar de ware naam gebruikt. Elk van de verschillende instellingen & 'spelers' komt ruimer aan bod onder "Toelichtingen (I)" op blz 117.

Aangevers RoadAir – commercieel bedrijf op Schiphol, dat de **inklaring verzorgde**. - **Personen** : hr.Kers ; hr.Drecht

Douane - op Schiphol, **onderdeel van onze belastingdienst, met daarbij enkele speciale bevoegdheden voor het opsporen van illegale handel in drugs, wapens, en niet toegelaten flora- en fauna-producten zoals ivoor, exotische diersoorten en koraal.**

- **Personen** : klachtenfunctionaris mr.Krommer ; voorzitter van het managementteam hr.Poes ; 'namens de voorzitter van het managementsteam' mr.Flik (vanaf 2009)

Rijks Museum voor Volkenkunde (RMV) - semi-overheid.

- **Personen** : conservator Afrika mw.Aansticht ; oud-conservator Afrika prof.Debock ; 'het museum-duo' = Ansticht & Debock - zij fungeerden als adviseurs voor de EGI en controleerden voor de EGI de goederen op Schiphol ; klachtenfunctionaris bij het RMV prof.Meuzelaar ; **Mali** - Directeur Musée National (Bamako): directeur hr.Peul ; archeoloog in Mali : hr.Saroma

Erfgoedinspectie (EGI) ministerie OCW – **ziet er op toe, dat geen goederen, die wij beschouwen als Nederlands erfgoed, ons land zonder vergunning verlaten. Sinds 2009 heeft deze inspectie ook een rol gekregen bij de import van cultuuroederen.**

- **Personen** : de eerst ingeschakelde inspecteur mw.Haastrecht ; de tweede inspecteur hr.Dutter ; voorzitter klachtencommissie hr.Brugman OCW; secretaris klachtencommissie mr.Inzicht OCW; jurist klachtencommissie mr.Visser OCW;

Koninklijke Marechaussee (Kmar) ministerie van Defensie –
politiedienst op Schiphol.

- **Personen** : hoofd afd. "Veiligheid en Integriteit" hr. Schaap ;
klachtenfunctionaris mr. In't Veldt ; wachtmeester Duist ; Voorzitter
Uienga ; sekretaris mr. Val

OM / Parket Haarlem - bepaalt of bepaalde, door douane,
erfgoed inspectie of marechaussee geconstateerde feiten of
gedragingen al dan niet als strafbaar aangemerkt dienen te worden.

- **Personen** : OvJ mr. Demachina ; OvJ mr. Van Doezelaar ;
klachtencoördinator namens de HoofdOvJ mr. Gat ; HoofdOvJ
mr. Draaisma ; klachtencoördinator annex secretaresse mr. Blaas

/ **Parket Den Haag – College van Procureurs**

- **Personen** : 'Jonge onderzoekers' die nalieten te onderzoeken;
Hoofd Bestuurlijke & Juridische zaken mr. Jubel; voormalig
procureur generaal mr. H. Brouwer (ware naam); huidige procureur
generaal mr. H. J. Bolhaar (ware naam).

/ **Landelijk Parket Rotterdam** – mr. Luister

Rechtbank Haarlem : rechter mr. Beck ;

Bureau Nationale Ombudsman (BNO) -

- **Personen** : de eerste functionaris mr. Druppel ; begeleider eerste
functionaris mr. Coenen ; supervisor eerste functionaris hr. Niks ;
voorzitter klachtencommissie mw. Vlek ; de tweede functionaris
mw. Ruwe ; de derde functionaris mw. Koudkamp ; nationale
ombudsman (NO) dr. Alex Brenninkmeijer (ware naam).

Keten-partners - Hier worden de overheidsinstanties mee
bedoeld, die in een eenrichtings-proces 'elkaar de bal toespeelden'
zonder eigen beoordeling van de goederen, klakkeloos de
verdenkingen overnemend, die de RMV medewerkers naar eigen
wens genoteerd hadden. Het gaat daarbij om Vijf

overheidsinstanties, vallend onder vier departementen : **Douane**
(Financiën) – **EGI** (O,C&W) – **Kmar** (Defensie) – **OM** (Justitie)
en + **BNO** (onafhankelijk Rijksoverheid) + **RMV**, (semi-overheid)
+ de **Rekesten-rechter** (die onafhankelijk zou moeten zijn).

“My mind is made up, don’t confuse me with the facts”

Geen van deze ‘keten-partners’ was bereid tot overleg met iemand van buiten die instanties (dus b.v. met mij). Contact bleek alleen mogelijk via de klachten-functie. Dus heb ik **tegen al deze keten-partners een reeks van klachten ingediend**, gekoppeld aan een vragenlijst die voor elk van deze instanties deels verschilde.

Achteraf gezien, met de ervaring die ik nu heb, zou het waarschijnlijk meer effectief zijn geweest om me te beperken tot één of enkele hoofdklachten en de belangrijkste vragen, want : “Meer dan een A4’tje wordt toch niet gelezen”, aldus Alex Brenninkmeier, onze Nationale Ombudsman.

Zo heb ik dus heel wat klachtenfuncties bij onze overheid leren kennen, en leerde ik ook dat zij alle een serieuze of effectieve aanpak misten, veelal op grond van nepotisme en onwil zich er wezenlijk in te verdiepen. “My mind is made up, don’t confuse me with the facts” bleek er de standaard. En dat resulteerde er dus ook weer in, dat ik me genoodzaakt zag om ook tegen al deze klachtenfuncties een klacht in te dienen. Een verbijsterende ervaring, frustrerend en ten koste van heel veel energie.

De hamvraag bij al deze klachten ging over de wettelijke basis waarop de adviezen/het handelen stoelde, met dus als logische consequentie: welke wet zou ik als ‘verdachte’ overtreden hebben? Op deze vraag kreeg ik van geen van de keten partners ooit antwoord, tot en met de rekesten-rechter aan toe. Pas toen de Nationale Ombudsman zich met de zaak bemoeid had kregen we antwoord op deze vraag – ontluisterend [O]!

De zaak, die in dit boek wordt uitgesponnen is er niet een van levensbelang, zoals de zaak tegen, of liever gezegd voor bv Lucia de Berk dat wel was. De zaak in dit boek gaat over ‘peanuts’, maar is ook daarom juist interessant, omdat zelfs als het over (in dit geval legale) peanuts gaat, eenzelfde soort mechanismen in werking treedt als in die zaak van de ten onrechte verdachte Lucia de Berk.

Het bewust verdraaien van feiten, zelfs dus als het om ‘peanuts’ gaat, zit kennelijk zó ‘normaal’ en ingebakken in sommige juridische systemen, dat machinaties tot ‘de standaard’ zijn gaan behoren.

Inleiding

In aparte hoofdstukken vertel ik mijn belevenissen in een woud van overheidsinstanties. Een bos zonder paden of bordjes. Maar er waren boswachters ('klachtenfunctionarissen') bij wie ik mijn gram daarover kwijt kon, of eigenlijk niet kwijt kon. Saai? Nee, alles behalve. Hoewel het vasthoudendheid en een heel lange adem vergde, plus veel slapeloze nachten, bleken het zeer leerzame ervaringen te zijn, die mij deze klachtenfuncties nu als "massen neuzen van onze overheid" doen betitelen. Maar hoewel binnen die overheid vriendjespolitiek en nepotisme de norm is, zijn er toch enkelingen, die werkelijk hun best doen om de burger op een serieuze manier te horen en te helpen. Wat nog niet wil zeggen dat je klacht bij hen een professionele behandeldeling tegemoet kan zien.

Honderd jaar geleden schreef Franz Kafka zijn roman "Der Prozess" [01], waarin hij op cynische wijze vertelt hoe de hoofdpersoon, de eerbiedwaardige burger Joseph K. merkt, dat hij zomaar ineens 'verdachte' is. Waarvan hij verdacht wordt, of welke wet hij overtreden zou kunnen hebben, dat komt hij niet te weten, jaren lang. Er op vertrouwend dat "het systeem" het bij het rechte eind zal hebben, verzet hij zich niet tegen de gevolgen en komt hij uiteindelijk, nog steeds onwetend, jammerlijk aan zijn einde.

Kafka? Dat ging over Tsjechië een eeuw geleden. Is het dan zo erg met Nederland?

Nee, natuurlijk niet. We wonen in een prachtig land, en het meeste functioneert hier goed.

Maar als u denkt, dat u vertrouwen kunt hebben in de overheid, dan klopt dat lang niet altijd. En dan heb ik het niet over 'de politiek', waar betrouwbaarheid en 'schone handen' nogal eens een utopie blijken te zijn.

Nee, dan gaat het over de ambtelijke kaders bij de verschillende overheidsinstanties. In Nederland zou je daar toch zeker wel betrouwbaarheid, integriteit, toetsbaarheid en dienstbaarheid mogen verwachten? Was dat maar waar. Maar al te vaak blijkt dat je hier deze kenmerken tevergeefs zal zoeken. Daardoor zijn situaties, zoals door Franz Kafka beschreven ook hier niet ondenkbaar. Sterker nog, situaties als die van Josef K. in "Der Prozess" komen

ook hier gewoon voor, ook in de zaak waarover u hier gaat lezen. Met dan wel het verschil, dat Josef K ondanks alles zo onvoorwaardelijk bleef geloven in de onfeilbaarheid van ‘het systeem’, dat hij zich uiteindelijk willoos naar de slachtbank liet leiden. Dat was jammer voor hem, én jammer voor ‘het systeem’, dat daardoor een goede kans op verbetering misliep.

Viereneenhalf jaar lang was ik zelf ‘verdachte’ binnen het kader van onze Strafwet, op een gegeven moment wel van vijf artikelen, terwijl werkelijk niemand mij genoemd heeft welke van mijn gedragingen daar aanleiding toe gegeven zouden hebben, en niemand mij ook zelfs maar gevraagd heeft óf ik iets strafbaars uitgehaald zou hebben. Wat is simpeler dan de ‘verdachte’ ter verantwoording te roepen? Maar dat gebeurde niet – ‘omdat men allang wist hoe de vork in de steel zat’.

Daarvóór liepen mijn pogingen om duidelijkheid te krijgen bij de verschillende diensten al spaak, en ook de verschillende klachtenfuncties konden mij weinig zinnigs vertellen. Ik kon slechts gissen naar eventuele bedoelingen, en dat is ook nu zelfs na jaren eigenlijk nog steeds het geval.

Daarentegen heb ik zelf wél steeds volledig openheid betracht omtrent mijn handelen – zonder enig resultaat overigens, want niemand was daarin geïnteresseerd, omdat ‘ze al op de hoogte waren’. Daarbij heb ik ook geprobeerd om de verschillende overheidsfunctionarissen ter verantwoording te roepen middels een klachten-procedure, maar dat lukte uiteindelijk slechts bij de EGI.

Juist omdat ik zelf heb moeten ervaren wat het is om 4½ jaar lang onterecht verdacht te zijn, weet ik hoe voorzichtig je moet zijn om iemand ‘laakbaar handelen’ aan te wrijven. Een onterechte verdachtmaking is dus het laatste wat ik wil. Maar doordat zo veel mensen weigerden zich te verantwoorden, kon ik slechts ‘varen op gegist bestek’. Hun werkelijke beweegredenen kende (ken) ik bij veel mensen dus niet, en ik moest het doen met de voor mij meest plausibele verklaring. Een reden te meer om gefingeerde namen te gebruiken. Achteraf bleek mijn op deze manier opgebouwde reconstructie bij de instanties waar deze wél geverifieerd kon worden, gelukkig correct.

Wassen Neuzen

Dit is het verhaal van de reiziger en verzamelaar in mij, die vermalen dreigde te worden door de ambtelijke en juridische machinerie van een reeks van zeven overheidsinstanties die als ‘keten-partners’ niet-getoetste gegevens aan elkaar doorspeelden als waren het feiten.

De raderen van deze machinerie grepen naadloos in elkaar, zonder zich te bekommeren om de status en (on)juistheid van die gegevens, noch om deze burger, en zelfs niet om de Nederlandse wet. Een trein was in beweging gezet, en volgde een heilloos spoor nadat twee hobbyerende museum-experts met opzet een wissel bij de EGI verkeerd hadden omgezet. Het feit, dat de expert zich expert noemde, was verder voor iedereen het argument om niet meer te hoeven nadenken.

‘Wassen neuzen’ in de titel van dit boek slaat niet op deze keten-partners, maar op de klachtenfuncties bij al deze overheidsinstanties. In dit verhaal zult u heel wat klachten en klachtenfunctionarissen tegenkomen. Daardoor zou u de indruk kunnen krijgen, dat u in mijn persoon met een ‘eeuwige klager’ van doen heeft. Maar hierin kan ik u gerust stellen, want dit was de eerste keer in mijn leven, dat ik klaagde bij onze overheid. Wat ik daar echter aan klachtenfuncties ontmoette was ronduit bedroevend qua intenties, inzicht en professionaliteit. Dat bedoel ik met ‘wassen neuzen’. Alleen bij de EGI werd serieus gebruik gemaakt van een min of meer onafhankelijke klachtencommissie, maar deze werkte weinig professioneel. Het was onze Nationale Ombudsman Alex Brenninkmeijer, die samen met een medewerkster uiteindelijk deze EGI klachtenprocedure in goede banen wist te leiden, en hiermee de werkelijke gang van zaken helder kreeg. De verslaglegging hiervan door zijn bureau [O] liet aan duidelijkheid niets te wensen over. Het Ministerie van O,C&W nam de aanbevelingen in dit rapport integraal over en het OM haalde bakzeil. Dit verhaal is dan ook niet een aanklacht, bedoeld om mijn gelijk te halen, want mijn gelijk kreeg ik al van de Minister, en mijn blazoen is daarmee (zoveel als mogelijk) gezuiverd.

Maar van ‘Eind goed, al goed’ was toch ook geen sprake. Want wat ik vooral verontrustend vind in deze zaak, was dat uitspraken van een ‘expert’ dusdanig leidend waren, dat bestaande officiële procedures niet meer gecheckt werden, en zelfs de wetgeving niet. Consequent en gedachteloos werd gekoerst op het kompas van de ‘expert’, zonder enige mogelijkheid tot reflectie, tot kritisch (na)denken bij al de in deze zaak betrokken functionarissen, ook niet nadat ze geattendeerd waren op onjuistheden. Dit was ambtelijk afhandelen door een reeks van mensen bij wel zeven overheidsdiensten én vervolgens idem dito bij hun respectievelijke klachtenfuncties. Zo consequent en bij zoveel diensten, dat je wel moet aannemen, dat dit een gangbaar patroon is bij onze overheid.

Wat er mis is met consequent **af**-handelen? Niets natuurlijk, tenminste als daarvóór **be**-handelen heeft plaatsgevonden. Met behandelen bedoel ik dan dat eerst de gegevens over een zaak bestudeerd worden, zodat je inzicht en overzicht krijgt, en dat er een plan gemaakt wordt voor wat er vervolgens zou moeten gebeuren. Afhandelen betreft dan de uitvoering van de laatste fase. In de fase van behandeling zijn enige **betrokkenheid, kennis van zaken en de inzet van (tenminste enig) kritisch denkvermogen** onontbeerlijk. Bij al deze diensten, die elkaar als ‘keten-partners’ opvolgden, ontbrak het daar consequent aan zodat behandeling werd nagelaten. Iedereen beperkte zich tot het gedachteloos afhandelen van een zaak die nog door niemand werkelijk onderzocht was. Een zaak waarin iedereen gemakshalve uitging van de juistheid van de zogenaamde ‘bevindingen’ zoals genoteerd door de hobbyerende museum‘professionals’, die de eerste schakel in de keten vormden. ‘Zogenaamde’, omdat elke feitelijke onderbouwing hierin ontbrak. Het aandragen door mij van werkelijk onderbouwde feiten vermocht nergens het tij te keren, het leidde zelfs niet tot twijfel, verwarring of nieuwsgierigheid – ‘van de eenmaal ingeslagen weg werd al te licht aangenomen, dat deze juist was’ en correctie bleef dus uit. Ook klachtencommissies interfereerden niet in dit proces. De meeste daarvan waren slechts opgetuigd om zich de klager van het lijf te houden en hem met een kluitje het riet in te sturen, teneinde

daarmee de eigen overheidsdienst geen last te laten ondervinden van een klacht. Dit ook zonder een spoor van nieuwsgierigheid naar de vraag of de klager misschien een punt zou kunnen hebben. Zelfs een gewoon verzoek aan de klachtenfunctionaris om uitleg, en het ter verantwoording roepen van een medewerker van de betreffende dienst lukte slechts echt bij de EGI. En ook daar was de aanpak halfslachtig, zodat het resultaat van de klachtenprocedure vóór de bemoeienis door BNO toch nog bedroevend was.

Supervisie en toetsing van ambtenaren bleek hoogst ongebruikelijk bij douane, EGI, Kmar en het semi-ambtelijke RMV. Ook bij het OM en de rechterlijke macht (Haarlem) was van toetsing of supervisie niets van te merken. En ook de klachtenfuncties zélf kennen geen (herkenbaar) systeem van supervisie en toetsbaarheid, wat de situatie nog beroerder maakt. Dit ondermijnt onze rechtsstaat in ernstige mate, iets wat ik met dit verhaal een beetje inzichtelijk probeer te maken, in de hoop dat mensen hierdoor gaan nadenken. En dan bedoel ik nadenken over mogelijkheden om het kritisch denken (weer) toe te laten in procedures, zelfs om dit als een basale, maar hoogst belangrijke vereiste te zien. Dit met het doel om ons land een rechtsstaat te laten zijn, waarin het vanzelfsprekend is dat je kritisch bent naar jezelf, naar procedures en naar anderen, en waarin toetsbaarheid een conditio sine qua non is, zeker ook bij de overheid. Het doel van dit boek is zeker niet om 'Barbertje te laten hangen', want al die hier beschreven Barbertjes werken in een disfunctionerend en soms zelfs corrupt overheidssysteem, waarbinnen zij helemaal niet uit de toon vallen. Vanuit de hoogste regionen werden medewerkers en hun feilen naarstig afgedekt, zodat zelfreiniging en verandering / verbetering van het systeem effectief werden voorkomen. En het is juist dát, waar werkelijk wat in dient te veranderen. Maar laten we bij het begin beginnen:

Afrika en Afrikaanse kunst

Van 1973-75 heb ik als tropenarts in Zaïre gewerkt in een districts-ziekenhuis, op korte afstand van het dorp, met een woning er vlakbij. Een druk bestaan, waarin de contacten met de lokale bevolking vooral medisch professioneel van aard waren. Aandacht voor aspecten binnen de authentieke lokale Afrikaanse cultuur had ik nog nauwelijks, en evenmin oog voor authentieke kunst. Authentieke objecten werden er ook nauwelijks aangeboden, maar wel de Afrikaanse beeldjes, die je ook van elders uit toeristencentra kent. Toen ik een keer bij mijn collega Hans kwam, die op tien uur rijden afstand van ons woonde en werkte, zag ik dat hij wat authentieke objecten verzamelde, dingen waar ik met enige bevreemding naar keek. Maar het intrigeerde wel. Een jaar of vijf later en alweer 'ingeburgerd' in Nederland, las ik in de krant, dat 'Galerie Bergweg' in Rotterdam een vernissage van Afrikaanse kunst hield. Het woord 'Afrika' wekte een sluimerend gevoel van weemoed in mij, en ik ging kijken. Daar kocht ik mijn eerste maskers. Meerdere galeries en jaren later kreeg ik de kans om terug te gaan naar Afrika, niet naar het erg moeilijk te bereizen NO-Zaïre, maar naar West Afrika. Daar werd ik door de zeer ervaren Afrika-reiziger Herman Haan een maand lang ondergedompeld in een veel meer authentieke beleving van Afrika dan ik in jaren Zaïre had leren kennen. In de jaren daarna bezocht ik West Afrika bijna jaarlijks, vooral het Dogonvolk in Mali, en wel op een heel basale en daardoor bijzondere manier. Was ik in Zaïre gewend om met de Landrover vooral van missiepost naar missiepost te reizen, bij de Dogon ging ik te voet, naar plekken waar ander verkeer niet mogelijk was. In de loop der jaren heb ik zo heel veel leren kennen van de mensen en hun animistische cultuur, die zeker op de meer afgelegen plekken nog heel authentiek beleefd wordt. En ook van de verhalen die bij hun religie en bij hun etnografische objecten horen. Daar ook kreeg ik de kans om lokaal enkele beeldjes te kopen. In de jaren daarna besteedde ik vooral de laatste paar dagen van mijn vakanties aan het kopen van tribale kunst, vooral op de markt en bij handelaars. Aanvankelijk ging dat om een paar voorwerpen, maar van lieverlee werden dat er meer. Aanvankelijk

ook werd de exportvergunning geregeld door de ‘Vicepresident des Antiquairs’ in noordelijk Mali, in samenwerking met het Ministerie van Cultuur. Zo’n vergunning bestond dan uit een handgeschreven A5je, met daarop de voorwerpen genoemd in cryptische en daardoor weinigzeggende textuur, omdat het kunnen schrijven nu eenmaal niet de sterkste kant was van deze officials. Zo’n vergunning kostte destijds omgerekend zo’n 30 gulden, en na de 50% devaluatie van de West Afrikaanse Franc in 1994 dus nog slechts 15 gulden.

Vanaf het begin van deze eeuw eiste het Ministerie van Cultuur in Mali meer inzicht in de te exporteren voorwerpen, en daarom werd door ons hiervan dan ook een veelmeer gedetailleerde beschrijving genoteerd op de facturen. Na goedkeuring van de zending vervaardigden deze ambtenaren aan de hand van deze facturen een officiële en gedetailleerde exportvergunning.

Geleidelijk aan nam het aantal en ook de grootte van de gekochte objecten zo toe, dat het gemakkelijker werd om ze niet meer zelf mee te nemen, maar om ze separaat te laten verzenden. Problemen hebben zich daarbij nooit voorgedaan, omdat ik goed op de hoogte was van datgene wat Mali als erfgoed beschouwde en wat het land dus niet mocht verlaten. Daar was al uitgebreid over geschreven, o.a. in het tijdschrift *African Arts* uit het jaar 1985. Delicaat zijn vooral de oude terracotta beelden uit de ‘Djenné-cultuur’ (14e eeuw), waarvan nog geregeld resten in de binnendelta van de Niger worden gevonden, vooral rond de oude karavaanstad Djenné. Deze beelden zijn zeldzaam, en worden door de lokale bevolking af en toe als ‘bijvangst’ gevonden als ze op zoek naar bruikbaar terracotta vaatwerk voor de keuken, in de terpen graven. Omdat het voor pottenbakken benodigde hout er schaars is, moet het veelal aardewerken keukengerij voornamelijk worden ingevoerd in de rivierdelta. Daardoor is het ook relatief duur. Dat het opgraven van aardewerk tegenwoordig illegaal is, deert de lokale bevolking weinig, want het zijn ‘hun terpen’, het is hun leefgebied, en een vergoeding voor aangeleverd archeologisch materiaal ontvangen ze niet.

Daarnaast zijn er ook werkelijke ‘kunstrovers’ actief, die gericht naar zulke terracotta beelden zoeken. Door dergelijke illegale opgravingen wordt in archeologisch opzicht een ravage aangericht, met verlies van alle context. Zulke beelden kom je geregeld in de Afrikaanse handel tegen, meestal vervalst, maar soms (zo te zien) ook echt. En in de Westerse kunsthandel kom je ze ook tegen, waar ze goud opbrengen, geld dat niet aan Mali ten goede komt. Deze beelden vormen, zeker indien criteria als ‘onvervangbaar en onmisbaar’ er op van toepassing zijn, wel degelijk Malinees erfgoed. Het was voor mij dus ongewenst om zulke beelden uit Mali te exporteren, en via de officiële weg was het ook onmogelijk. Dit alles vormde voor mij genoeg reden, om consequent af te zien van de aanschaf van degelijke terracotta beelden.

Een extra dwingende reden om mij aan de officiële voorschriften te houden werd mijn wens om samen te werken met de Nederlandse volkenkundige musea. Deze musea hebben zich vrijwillig onderworpen aan de regels van het Unidroit Verdrag, dat door Nederland niet geratificeerd is. Dit verdrag is, samen met het Unesco Verdrag dat in 2009 (dus twee jaar na de inbeslagname) wél geratificeerd is, opgesteld ten behoeve van de instandhouding van nationale erfgoederen en tegen de illegale handel in erfgoed. In de praktijk betekent dit echter, dat volkenkundige musea geen etnografische kunst meer mogen aankopen of aannemen, die na 1970 in het westen terecht is gekomen, of die onofficieel uit de landen van herkomst is geëxporteerd. Het moge duidelijk zijn, dat een consequent beleid volgens dit stramien uitbreiding van de volkenkundige collecties flink in de weg staat [02], maar het is een bewuste keuze, hoewel niet elk museum zich daar even strikt aan houdt. Naar dit beleid ben ik mij vooral de laatste tien jaar heel bewust gaan voegen, tot zelfs in de kleinste consequenties. Dat hield in, dat ik zelfs haarpinnetjes (het zakkammetje voor kroeshaar) en pijpenkopjes officieel uit Mali liet exporteren om ook daar een officiële exportvergunning voor te krijgen. Een en ander werd voor mij vanuit Mopti geregeld door een van de weinige officiële Afrikaanse handelaars daar die een beetje Frans spreekt én

kan schrijven. Deze competenties stelden hem in staat om daarbij ook de voorwerpen, die ik van andere handelaars gekocht had onder zijn hoede te nemen. Hij zorgde voor gedetailleerde en punctuele facturen, en met die in de hand voor inspectie door het Malinese Ministerie van Cultuur, die de exportvergunning verstrekte. Voor die exportvergunning van het Malinese Ministerie werd steeds een vast percentage van 10% van de aankoopssom betaald. Ik heb ook nooit iets extra's willen en hoeven te betalen. Vervolgens zorgde hij voor het transport naar de hoofdstad Bamako en daarna voor controle door de Malinese douane plus het regelen van het transport per vliegtuig naar Nederland. Door die punctualiteit verwachtte ik dus noch van de Malinese, noch van de Nederlandse douane enig probleem. Wel vond ik het opmerkelijk, dat de Nederlandse douane steeds zo'n belangstelling bleek te hebben voor etnografische kunst uit Mali, want van mijn zendingen (na 2000) werd bijna elke kist die op Schiphol aankwam geopend en werden alle voorwerpen uitgepakt. Ik begreep niet helemaal, waar ze naar op zoek waren, maar vond het wel best. Het enige wat ik echt vervelend vond was, dat de sluitlippen van de kisten zelf steeds waren stukgeknipt voor inspectie, en niet de hangsloten. Heel vervelend was ook dat de douane de door hen uitgepakte voorwerpen botweg onbeschermd weer in de kisten kieperde, waarna het verpakkingsmateriaal waar alles in Mali zorgvuldig mee was ingepakt, los bovenop de voorwerpen gepropt werd. Daardoor waren er herhaaldelijk meerdere voorwerpen lelijk beschadigd. Daarom vroeg ik dan ook in het vervolg aan de 'aangever' (vracht-afhandelaar) op Schiphol, om tegelijk met het doorgeven van de digitale factuurlijsten en exportvergunning, de douane hierin te instrueren. Dat hielp nauwelijks. Het bleven de kisten en niet de hangsloten, die stukgeknipt waren, en voor wat betreft de inhoud leek het wel of het de douane nauwelijks interesseerde of er iets kapot ging.

Mali , en inbeslagname op Schiphol - april 2007

In januari 2007 stuitte ik tijdens mijn voettocht door Mali in het Dogondorp Dandoli ineens op een opgraving, die werd geleid door de Malinese archeoloog Saroma. Ik was verrast, want hier werd in een ogenschijnlijk maagdelijk stukje grond van zo'n tien bij tien meter ver buiten dit dorp professioneel archeologisch opgravingswerk verricht met troffeltjes, spatels, kwastjes e.d., met het idee dat er misschien resten van oude bewoning te vinden zouden zijn. Resten van oude bewoning? Een paar dagen en vijftig kilometer eerder had ik met pijn in het hart toe moeten kijken hoe een dorpsbevolking druk doende was om een heel Dogondorp te ontmantelen. Het honderden jaren oude en hooggelegen dorp Mockou werd gesloopt, om met de vrijgekomen houten balken een nieuw en gemakkelijker toegankelijk dorp te bouwen aan de voet van de berg. Hout is nu eenmaal schaars en dus kostbaar in de Sahel. Een prachtig antiek dorp met huisjes van een paar verdiepingen hoog, met daarin prachtige oude animistische leemsculpturen, verdween in Mockou zónder enige oudheidkundige aandacht. Het heel geleidelijk, in de loop van jaren, verlaten van een hooggelegen dorp, om aan de voet van de berg een gemakkelijker toegankelijk en ruimer opgezet dorp te bouwen, dat had ik in de vijfentwintig jaar dat ik in het gebied rondtrok al meermalen meegemaakt, maar zo'n abrupte sloop als dit hier kende ik nog niet. Echter alle oudheidkundige aandacht ging in Dandoli dus uit naar een stukje grond, dat helemaal niet bedreigd was, terwijl het eeuwenoude dorp Mockou op ditzelfde moment geruisloos verdween zónder enig onderzoek. En mocht honderden jaren nog niet oud genoeg zijn voor de archeologie, ik kende ook nog pré-Dogon sites, waar aardewerken potten van waarschijnlijk meer dan 700 jaar oud half boven de grond uitsteken. Deze zijn uitermate kwetsbaar voor plundering, maar ze worden (werden?) gelukkig nog door de dorpsbevolking gerespecteerd. Die plekken 'schreeuwen' gewoon om integer archeologisch onderzoek. Bijzonder verrast was ik dan ook van Saroma te horen, dat dit een samenwerkingsproject betrof met Leiden, waar vooral ene Mw.Aansticht zicht op had. Met haar wilde ik dus graag

kennismaken bij terugkeer in Nederland, om haar te informeren over die wél riskante pre-Dogon-sites. Voor dat er van kwam gebeurde er echter heel wat anders....

Op de terugreis naar de hoofdstad bleef ik weer twee dagen in de stad Mopti om enkele vrienden te bezoeken, en om bij de verschillende etnografica handelaars ('antiquairs') op de markt inkopen te doen. Na te zijn doorgereisd naar de hoofdstad Bamako vernam ik aldaar, dat de exportregels recent iets waren gewijzigd in die zin, dat nu alle voorwerpen getoond moesten worden in het Musée National. Daar zou voortaan ook de exportvergunning verzorgd worden. Dat belde ik dus meteen door naar mijn handelaar in Mopti. Het duurde twee maanden voordat hij tijd had om de spullen naar Bamako te brengen. Daar had hij alles laten zien aan de mensen van het Nationaal Museum, die een aantal aardewerken kruiken en potten geconfisqueerd hadden, omdat die het land niet zouden mogen verlaten. Kennelijk was er een Malinese wet die bepaalde, dat er helemaal niets archeologisch uitgevoerd zou mogen worden? Ik wist dus wel, dat oude terracotta beelden uit de Niger Vallei beschermd waren, maar zo'n generale regel kende ik niet. Ik verliet me gewoon op het oordeel van de beampten van het Ministère de la Culture. Deze ambtenaren hadden zich in Mopti, waar veel van zulke kruikjes op allerlei plaatsen voor toeristen open en bloot te koop liggen, niet druk gemaakt over dit aardewerk. Maar in Bamako hadden ze dat dus wel gedaan, en bij de confiscatie hiervan had ik mij dus gewoon neer te leggen. De regel, dat ik in zo'n geval een financiële vergoeding tegemoet zou mogen zien, was dáár dan kennelijk weer 'onbekend'. Maar daarna werd de verlangde exportvergunning voor de andere goederen verstrekt.

Op 22 april 2007 kwamen mijn spullen op Schiphol aan. De eerste jaren had ik steeds zelf ingeklaard, maar na een slechte ervaring door geklungel [T blz 117] bij de douane had ik dit uit handen gegeven aan een zogenaamde 'aangever'. Dat is een firma die voor jou de goederen bij de belasting/douane aangeeft en inklaart. Ik verwachtte er de spullen enkele dagen later te kunnen ophalen. Maar daar werd een stokje voor gestoken door de douane,

die de volgende dag de goederen onder ogen had gekregen : de goederen waren ‘gestopt’, waarna ik niets meer hoorde. Wat de ‘aangever’ ook vroeg aan de douane over de reden van het ‘stoppen’, hij kreeg geen duidelijk antwoord. Toen ik zelf met de douane belde over mijn zending, kreeg ik bij herhaling te horen dat zij aan ‘derden’ niets mochten mededelen. Als eigenaar van de goederen en ontvanger werd ik dus als ‘derde’ beschouwd, met wie de douane geen rekening hoefde of zelfs zou mogen houden. Maar ook met de officieel als tweede genoemde partij, de ‘aangever’, wilde de douane eigenlijk niets van doen hebben, zodat we volledig in het ongewisse werden gelaten. Wel noemde de ‘aangever’ mij, dat het bij de douane ritselde van geruchten als zou deze zending in beslag zijn genomen wegens verdenking van fraude, valsheid in geschrifte en dergelijke.

Anderhalve maand na aankomst op Schiphol werd de helft van mijn goederen ‘vrijgegeven’, maar ook dat zonder enige opgaaft van redenen. De reden waarom een helft van de goederen werd vrijgegeven, bleef voor mij even duister als de reden van het in beslag houden van de andere helft, iets wat ik onacceptabel vond. Later las ik, dat ook door de ‘aangever’ om die reden een klacht naar de douane is gestuurd, waar overigens niets mee is gedaan. Drie maanden na aankomst werd de niet vrijgegeven helft van de goederen overgedragen aan de Kmar. Na deze overdracht aan de Kmar heb ik ook aan hen keer op keer om informatie gevraagd. De douane had niets willen of mogen zeggen, de betreffende wachtmeester van de Kmar zei mij niets te kunnen vertellen over de reden van het in beslag houden van mijn goederen. En dus moest ik zelf naar wegen zoeken waarlangs ik deze informatie wél zou kunnen vinden en hoe ik mijn spullen terug zou kunnen krijgen. Het enige, dat ik via de ‘aangever’ van de douane had ontvangen waren vier anonieme A4’tjes, die **twee lijsten met foto’s** plus omschrijving van de in beslag genomen voorwerpen bevatte [blz 22 & blz 27]. Geen afzender of logo van de opsteller van dit summiere verslag, dat getiteld was “Lijst van voorwerpen uit de zending uit Mali van 23 april 2007, aan de Kmar over te dragen”.

Uit de bijschriften van de foto's viel af te leiden, dat kennelijk gedacht werd aan strafbare feiten:

- Boven de 1^e lijst stond een kopje met de tekst, dat de volgende “*voorwerpen, vermoedelijk van illegale opgraving*” afkomstig waren. Links een korte beschrijving en rechts een foto van het voorwerp, gefotografeerd naast een meetlint.
- Boven de 2^e lijst stond een kopje, dat het hier “*authentieke voorwerpen, als kopie aangegeven*” betrof.

Aan dit anonieme papier kon ik in elk geval een aanwijzing ontleen dat gedacht werd in de richting van strafbare feiten zoals “illegale opgraving” en ‘fout opgegeven bij de douane’, ‘Fraude’ dus. En dit laatste was een term die de aangever dus al had horen gonzen bij de douane. Maar wie dit papier ook opgesteld had, nagedacht had hij niet, omdat natuurlijk niemand met toeristenspul speciaal naar het Musée National gaat voor een exportvergunning. Je vraagt speciaal bij het Ministerie van Cultuur een exportvergunning aan juist omdat het authentiek materiaal betreft en geen kopieën. Verder was deze ‘expert’ nogal willekeurig tekeer gegaan en bleek hij niet écht verstand van de betreffende voorwerpen te hebben [blz 24]. Omdat er criminaliteit werd vermoed, bleek het de bedoeling te zijn goederen retour te zenden naar Mali. Later bleek, dat de opsteller van deze twee lijsten naast de insinuaties ‘illegale opgraving’ en ‘fraude’ nog twee andere vergrijpen gesuggereerd had.

Omdat ik de boude uitspraken kende die prof.Debock [blz 128] geregeld bezigde, en Leiden dicht bij Schiphol ligt, vermoedde ik dat dit tendentieuze verslag uit zijn hoek zou kunnen komen. Het zou nog maanden duren, voor ik daar de bevestiging van kreeg.

Lijst 1 van in beslag genomen voorwerpen.

Deze lijst was getooid met het kopje:

“1. Voorwerpen, vermoedelijk van illegale opgraving”.

Om welke voorwerpen ging het nu eigenlijk? Alle materiaal was, zoals ook de Nederlandse Erfgoedinspectie (EGI) op hun website adviseerde, getoond aan de medewerkers van het Musée National om daar een officiële exportvergunning voor te krijgen. Zij hadden in Bamako al een kist met oude aardewerken kruikjes uit de binnen-delta van de Niger geconfisqueerd. Ging het daarbij dan om ‘onmisbare’ of ‘onvervangbare’ goederen?, wat de terminologie is voor het soort goederen dat in Nederland op de zgn. Wbc-lijst van de EGI vermeld staat. Welnee, zeker niet. Deze kruikjes met relatief smalle hals vindt de bevolking bij het zoeken naar bruikbaar aardewerken keukengerei in de oeroude terpen als ‘bijvangst’. Door die smalle halzen zijn deze kruiken onhandig en nauwelijks bruikbaar in de keuken, waardoor je ze veel aangeboden worden op de lokale markten. In allerlei stalletjes worden ze open en bloot te koop aangeboden voor een gering bedrag. Het Musée National zal daarom vol zitten met dergelijke kruikjes, die waarschijnlijk ook om die reden soms zelfs op het museumterrein te koop worden aangeboden (maar dán niet open en bloot).

Op de volgende bladzijde staat de anonieme lijst, die in het vervolg met **Lijst 1** aangeduid zal worden. De kop van deze lijst luidt:

**“lijst van voorwerpen uit de zending uit Mali van 23 april 2007,
aan de Kmar over te dragen”**

De foto’s op deze lijst waren niet duidelijk, doordat ze kennelijk verkleind waren tot zeer kleine digitale bestanden. Voor deze publicatie is er voor gekozen om de originele foto’s op te vragen en te gebruiken (met dank aan de EGI). De belichting van deze foto’s heb ik ook nog wat ‘opgeklaard’, en de schepte waar nodig iets aangepast, ter verbetering van de duidelijkheid. Daarmee heeft deze lijst wel iets ingeboet aan ‘authenticiteit’, maar daar stond zo veel fotokwaliteits-winst voor de lezer tegenover, dat ik dit ‘op de koop toe’ heb genomen [blz 171]. Op blz 25 vindt u het tweede deel.

Hieronder het eerste deel van de anonieme **Lijst 1**:

**lijst van voorwerpen uit de zending uit Mali van 23 april 2007,
aan de Kmar over te dragen**

1. Voorwerpen, vermoedelijk van illegale opgraving

Pot, aardewerk. Herkomst:
Binnendelta.

Slijpsteen. Datering: nieuwe
steentijd.

Armband, steen. Herkomst:
Hombori.

De kop van deze **lijst 1**, die is opgesteld tijdens en direct na de controle op Schiphol, suggereert met “vermoedelijk van illegale opgraving” dat er van criminaliteit sprake moet zijn. Daarmee

verwachtte ik dan ook, dat ik hierover gehoord zou gaan worden door justitie. En dat vond ik prima, wilde ik ook graag, want dan zou ik heel wat kunnen weerleggen van de aannames in deze lijst, die door niet ter zake kundigen opgesteld moest zijn.

- Zo komt het **eerste voorwerp, bovenaan de lijst** - dat ik hier gemaks-halve ‘a’ noem en in de lijst omschreven wordt als **“Pot, aardewerk: Herkomst binnendelta”** - helemaal niet uit de delta. Het is een medicijnpotje uit het Dogongebied, en dus veel jonger.

- Van het tweede voorwerp ‘b’ – **“Slijpsteen. Datering: nieuwe steentijd”**, had ik geen idee wat het was, maar ook ik dacht aan een slijpsteentje. In een gebied waar de meeste maalstenen en slijpstenen nog op dezelfde manier gebruikt worden en ook dezelfde vorm hebben als in het neolithicum, is het opplakken van een datering zonder de context te kennen ronduit hachelijk. Ik was benieuwd, of ik ergens een tweede exemplaar in deze bijzondere vorm zou kunnen vinden om er iets meer over te weten te komen.

- Er bevond zich ook een stel **armbanden van ‘Hombori’-marmor** in deze collectie. Hombori ligt juist ten noord-oosten van het Dogonland, een karakteristiek gebied met een reeks tafelbergen. Daar wordt de steensoort gevonden, waar deze armbanden van zijn gemaakt. Eén van dit stel armbanden (voorwerp ‘c’ – zie ook toelichting blz 171) werd als kennelijk ‘onvervangbare’ Malinese archeologie beschouwd, de andere niet. Dit getuigde van een vreemde willekeur. Van dergelijke armbanden was mij bekend, dat zij in het verleden, nog tot in de koloniale tijd [03], massaal zijn geproduceerd en in heel West-Afrika werden verhandeld en gedragen. Ze worden zelfs nu nog steeds geproduceerd, zij het in kleine aantallen, want ze worden nauwelijks meer gedragen. Maar ik weet wel, dat in veel Dogon-huishoudens zulke armbanden nog tot het familiebezit behoren, en ook op de markt kom je ze nog veel tegen. In West-Afrika voor een bedrag van zo’n € 10, op verzamelaarsbeurzen in Nederland voor zo’n € 20 tot € 30. Waar ik ze zelf voor gebruik is als standring voor Afrikaanse aardwerken kruiken. Die zijn veelal bol aan de onderkant, wat in een zandbodem geen probleem is, maar op een vlakke tafel of bodem hebben ze een ring nodig om rechtop te blijven staan.

<p>Bijl, steen (2x). Datering: nieuwe steentijd.</p>	
<p>Fragmenten van aardewerk figuren (6x).</p>	
<p>Lipplug, steen (Jaspis).</p>	
<p>Pijp, ijzer.</p>	

- Van de volgende twee voorwerpen uit lijst 1, die ik aanduid met **'d'** en bovenaan deze bladzijde staan, wist ik dat ze uit de nieuwe steentijd afkomstig moesten zijn. Ze staan dan ook beschreven als **“bijl, steen (2x) - Datering: nieuwe steentijd”**. Het leek mij

echter geen bijl, maar een in tweeën gebroken vuurstenen lanspunt, een ogenschijnlijk onbeduidend detail, dat mij later echter waardevol bewijs zou leveren (toelichting blz 172). Dat dit voorwerp ook weer onder de noemer “vermoedelijk van illegale opgraving” viel, getuigde echter weer van onwetendheid en onkunde bij de opsteller van dit anonieme document. Neolithisch stenen wapentuig hoef je niet op te graven, dat vind je zo in het veld [04 & 05].

- Datzelfde geldt voor de zes **aardewerken fragmentjes van dier-figures ‘e’**. Jaren geleden had ik al eens zo’n aardewerken mini-diertje in Mopti gekocht voor een paar euro, redelijk gaaf, en ik vroeg me af hoe oud dit zou kunnen zijn. Met meerdere van zulke stukjes bij elkaar zou ik wellicht meer te weten kunnen komen. Om ook dit te omschrijven als afkomstig “van illegale opgraving” getuigde weer van onbekendheid met de lokale omstandigheden. Want als dit in de binnendelta is gevonden, dan zouden zulke onooglijke fragmentjes in de gigantische hoop scherfjes en aardewerken brokstukjes waar een terp in de binnendelta veelal uit bestaat, helemaal niet opvallen, en in het zand ook niet. Dit zal vrijwel zeker open en bloot gevonden zijn, net als pijlpunten en vuistbijlen.

- De **lipplug ‘f’** dan? Lippluggen kunnen heel oud zijn, maar ze worden ook in West Afrika nog steeds gedragen door enkele oude mensen. Deze vorm van lipplug heb ik zelf nooit zien dragen, maar je ziet hem vaak nog afgebeeld in Dogon-beelden. Net als de hiervóór besproken armbanden bevindt zich in menig Dogon huishouden nog een oude lipplug in het familiebezit. De term ‘illegale vindplaatsen’ getuigt ook hier weer van onkunde (of van onduidelijke bijbedoelingen) van de opstellers van dit document.

- En eigenlijk geldt hetzelfde voor het laatste voorwerp **‘g’** op dit lijstje, de **ijzeren pijp**. Hoe archeologisch mag dit zijn?

Even een stukje **pijp-historie**: Na de eerste import van tabak aan het begin van de 16^e eeuw waren tabak en het pijpenroken aan het eind van die eeuw een verschijnsel, dat overal in Europa bekend was. Pas in de loop van de 17^e eeuw werd roken echt populair, doordat toen de tabaksplantages in Virginia genoeg konden leveren. Toen begon de echte opmars van het roken ook buiten

Europa, vanuit de factorijen in de Levant en in de nederzettingen aan de Afrikaanse kusten, van waaruit dit zich langzaam kon verspreiden. De vorm van de pijpen evolueerde van het oorspronkelijke Indiaanse pijpje met een heel klein kopje, dat nog bijna in het verlengde van de steel stond, via de ons zo bekende Goudse pijp, waarvan de kop geleidelijk wat groter werd en iets meer haaks op de steel kwam te staan, naar pijpvormen met kortere steel en een meer haakse of zelfs scherpe hoek in de 19e eeuw. Deze pijpekop zal qua vorm 19^e of meer waarschijnlijk 20^e eeuws zijn. Niet zo gek natuurlijk, want het ijzer is nog redelijk gaaf en relatief weinig geroest. Als het honderd jaar of meer in de grond had gelegen ('archeologische vindplaatsen'), dan zou het door roest flink zijn aangetast. Veel waarschijnlijker is, dat dit pijpje gewoon nog lang gebruikt is. En ik weet, dat in het Dogon- en Bamanan-gebied dergelijke pijpjes zelfs nu nog gesmeed worden (afb blz 32). Overigens zijn er nog vrij veel oude pijpenkopjes in omloop, want mensen zijn zuinig, maar de bevolking vindt ze dus ook nog wel, op of in de aarde. Dat zijn dan vooral stenen en terracotta pijpenkopjes, waar ooit een houten (of rieten) steel aan gezeten heeft. Hun vorm varieert van wat grovere stenen koppen tot Goudse pijp laat model, tot meer mo-derne typen die een eind negentiende tot begin twintigste eeuwse herkomst verraden. Vindplaats natuurlijk bij de grote karavaansteden, maar zeker ook in de meer landelijke gebieden. Kortom, de opstellers van dit verslag hadden óf weinig verstand van deze materie, of ze hadden een andere intentie dan onafhankelijke en eerlijke voorlichting aan de EGI.

Lijst 2, bestond uit drie bladzijden en bevatte volgens het kopje dus "**Authentieke voorwerpen, als kopie aangegeven**".

Door 'Authentiek' recht tegenover 'kopie' te plaatsen, met welk woord dan 'namaak' wordt bedoeld, werd een tegenstelling benadrukt, die kennelijk 'fraude' of 'misleiding' tot uitdrukking moest brengen. Dat zou dus weer een heel serieuze aantijging kunnen opleveren binnen het strafrecht. Tegen wie zou zich dit moeten keren? Niet tegen mij, want in de papieren, die mijn coördinerend handelaar zelf had aangeleverd, zijnde de vier

facturen met gedetailleerde omschrijvingen van alle voorwerpen, stond nergens het woord ‘copie’ vermeld. En nogmaals, dat zou ook wel raar geweest zijn, want de voorwerpen waren aan de Malinese erfgoedinspectie getoond juist omdat ze authentiek waren. Voor ‘tourist art’ hoef je tenslotte niet naar het Musée National voor een exportvergunning! Maar ja, ik werd nu toch geconfronteerd met een serieuze aantijging, al zou het dan niet om mijzelf gaan. Hoewel de kunstwereld volop bezig is met het onderscheid tussen ‘authentiek’ en ‘kopie’, vroeg ik me sterk af of in de export-vergunning met het Franse woord ‘copie’ wel het Nederlandse ‘kopie’ werd bedoeld. Want ook op eerdere exportvergunningen was het woord ‘copie’ steeds gebruikt door het Malinese Ministerie van Cultuur. Voor de zekerheid vroeg ik dit ook nog eens na bij de directeur van het Afrika Museum in Berg en Dal, en zij bevestigde dat ‘copie’ een gebruikelijke term was op de exportvergunning uit een Afrikaans land.

Maar hoewel ik vond, dat de discussie over het woord ‘kopie’ best interessant is, vooral in een iconische kunst als de Afrikaanse kunst, raakte deze discussie niet zozeer mij. Want het meest relevante punt in deze kennelijke aantijging was, dat niet ik maar de directeur van het Musée National de term ‘copie’ had gebruikt op de export-vergunning. Dat ik het was, die op de term ‘copie’ werd aangesproken, was dus misplaatst. Op een of andere manier zat er dus een bizarre kronkel in de gedachtegang van de opstellers van de twee lijsten, maar wel ook vervelend, omdat het gerucht ging, dat de vastgehouden goederen naar deze museum-directeur in Mali teruggestuurd zouden worden. Vreemd, want volgens deze redenering, die kennelijk uitging van een frauduleus gebruik van het woord ‘copie’, zou niet ik maar de ondertekenaar van de exportvergunning, dus museumdirecteur hr. Peul de fraudeur zijn geweest. En goederen stuur je toch niet terug naar de fraudeur? Toch bleek later, dat deze ‘kronkel’ ongewijzigd door EGI, Kmar en OM was overgenomen.

Iets heel anders is nog, dat werkelijke ‘authenticiteit’ helemaal niet met zekerheid aan te tonen is aan een object, hoe graag mensen (vooral handelaren) je dit ook willen doen geloven. [06 & 07].

M'n spullen verdwenen in 'het niet' juni 2007

Begin juni kreeg ik het bericht, dat dus een deel van de goederen vrijgegeven zou worden, en dat een ander deel door de douane aan de Kmar zou worden overgedragen. Op 6 juni 2007 kreeg ik dit eerste deel inderdaad thuis bezorgd, in kisten waar de sluitlippen tóch weer van waren doorgeknipt. De inhoud stemde me niet vrolijk, want elk voorwerp was uit het verpakkingsmateriaal gehaald en zó los in de kist gekieperd – het verpakkingsmateriaal in een dikke dot er bovenop. Er bleek nogal wat gebroken of anderszins beschadigd te zijn, niet door het oorspronkelijke transport, want er ontbraken fragmenten. Indien er iets breekt door het (lucht)-transport, dan vind je de fragmenten altijd weer meteen terug, ín de kist. Hier bleek dus gewoon grof omgegaan te zijn met cultuurgoederen, wat op zich al onjuist was, en extra raar omdat de voorwerpen zelfs als mogelijk 'erfgoed' in beslag waren genomen. Dat begreep ik niet, en ik maakte me dan ook zorgen over de andere helft van de zending die nog niet was vrijgegeven. Op 11 juli meldde de aangever mij, dat er een overdracht had plaatsgevonden van dat tweede deel aan de Kmar. Ik kreeg vervolgens een rekening van 2½ maand opslagkosten, die er niet om loog, en waarover de douane aan de aangever genoemd had 'dat dit nu eenmaal mijn bedrijfsrisico was' – oftewel de kosten van hun gestuntel werden doodleuk op mij verhaald. Gelukkig was de aangever zo coulant om mij slechts drie weken opslag te berekenen en de rest van dit bedrag zelf op zich te nemen omdat hem de situatie ook bizar voorkwam.

Maar hoe nu verder, want de Kmar zelf had niets aan mijn spullen. Wegens het gerucht, dat deze goederen teruggestuurd zouden worden naar Mali, moest ik dát zien te voorkomen, maar hoe doe je dat? En waar begin je dan, als je nog nooit zoiets bij de hand hebt gehad, en als je spullen ogenschijnlijk in het niets zijn verdwenen? In september 2007 probeerde ik bij de Kmar op Schiphol dan maar aangifte te doen, en dat meteen maar op vier punten, in de hoop dat tenminste toch één van die punten als aangifte zou 'landen'. Het werd een uitgebreide brief, waarin ik deze vier aangiftes probeerde te onderbouwen:

Brief dd 28-09-2007 aan de Kmar, waarin aangifte van 4 punten:

- **aangifte van verduistering van mijn goederen**
- **aangifte van** het onoordeelkundig behandelen (door de douane) van de goederen die ik inmiddels wél ontving, met **beschadiging van deze goederen** als gevolg.
- **aangifte van** het persisterend **obstrueren van de Wet Openbaarheid van Bestuur** door Douane, en in commissie door de Koninklijke Marechaussee (Kmar).
- **aangifte van pogingen tot het beschadigen van mijn goede naam** door de douane, in de vorm van hun rondzingende ‘gossip’.

Kmar-wachtmeester Duist op Schiphol, met wie ik telefonisch en via de email contact kreeg, bleek een vriendelijk man, maar hij wist kennelijk niet goed raad met de zaak. De EGI had dit in handen, dacht hij, samen met mensen van het RMV. Op een gegeven moment probeerde hij nog wel om de erfgoed-inspecteur die hier bij betrokken was rond de tafel te krijgen, maar dat lukte hem niet, wat ik vreemd vond. Ook kon hij met mijn pogingen tot het doen van aangifte niets, bij hem kon ik in elk geval niet terecht. Hij verwees mij naar de lokale politie om aangifte te doen. Deze politie luisterde nauwelijks, snapte hier evenmin wat van en verwees mij gauw terug naar de Kmar. En dus ging ik maar eens langs bij het Kmar brigade-kantoor ‘om de hoek’, in Apeldoorn. Maar ook daar kwam ik niet verder dan het voorportaal, met een stem die mij via de intercom weer vertelde dat ik toch echt bij de politie moest zijn, oftewel ‘van het kastje naar de muur en terug’. Daarop nam ik contact op met de hoofdvestiging van de Kmar in Den Haag, in de Beatrix kazerne. Ook hier kwam ik na meerdere pogingen en na meermalen doorverbonden te zijn, geen stap verder. Maar ik bleef proberen, en uiteindelijk werd ik enkele weken later, tijdens een zoveelste poging, per abuis doorverbonden met de heer Schaap, hoofd van de Kmar-afdeling ‘Veiligheid & Integriteit’. Hoewel hij verwonderd was dat hij mij zomaar aan de lijn kreeg, bleek hij toch bereid om even te luisteren. Via hem kreeg ik een klachtenfunctionaris bij de Kmar toegewezen. Dát was dus kennelijk de weg om toegang te krijgen tot onze overheid, de gang naar de klachtenfunctionaris.

‘Klagen’ bij de Kmar - okt 2007 t/m april 2008

Vanaf oktober 2007 kon ik bij mr.In'tVeldt, de Kmar-klachtenfunctionaris van de afdeling 'Veiligheid & Integriteit' in meerdere gesprekken mijn verhaal kwijt. Ik wilde vooral opheldering, en had natuurlijk veel vragen aan hem. De belangrijkste daarvan was wel, wat nu de werkelijke én de wettelijke redenen waren waarmee de douane mijn goederen aan de Kmar had overgedragen, en dus waarom de Kmar deze nog steeds vasthield. Een duidelijk antwoord had hij niet, wat ik vreemd vond, want hij was toch jurist! Hij dacht, dat ik duidelijkheid over mijn spullen zou kunnen krijgen door een 'Rekest' bij de rechter in Haarlem in te dienen, een officieel verzoek bij de rechtbank om mijn goederen terug te krijgen. Inmiddels was het november geworden en gaf ik toch maar gehoor aan dit advies, en dus diende ik dat Rekest in. Dat bleek naderhand ook het seintje geweest te zijn waardoor het OM te Haarlem ineens wakker werd. Vanaf dat moment kreeg ik antwoorden op mijn vragen, schriftelijk van Kmar en OM samen. Hoogst onbevredigende antwoorden overigens. Zo werd als wettelijke reden voor het in beslag houden van mijn goederen "waarheidsvinding" genoemd. Een wonderlijke term, want 'waarheid vinden' kan nu eenmaal slechts lukken als er eerst naar waarheid gezocht is, en daar was ik nog geen enkele aanwijzing van tegengekomen. Zelfs was er nog niemand geweest, die mij ook maar iets gevraagd had. Later pas begreep ik, dat de term 'waarheidsvinding' graag als panacee wordt gebruikt als het OM eigenlijk niets te berde kan brengen.

Met mijn verzoek om Aangifte bij de Kmar te doen wist mr.In'tVeldt kennelijk ook geen raad, want hij vroeg mij of ik me niet zou willen beperken tot alleen een klacht, dus zonder aangifte. Daar stemde ik in toe, op voorwaarde dat er een transparante en integere klachtenbehandeling zou plaatsvinden. Wat hem betreft was dat akkoord, een afspraak die hij bij lange na niet waar heeft kunnen maken. De werkelijke en wettige redenen van inbeslagname en het vasthouden van mijn spullen bleven met die zogenaamde 'waarheidsvinding' zeer vaag, en ik kon dus slechts refereren aan die vier criminaliserende en weinig ter zake kundige vier A4tjes, die

kennelijk van het RMV afkomstig waren. Maar hoewel ik tot in detail de verkapte beschuldigingen hierin kon weerleggen, was er niemand die de wezenlijke punten in mijn vragen, noch die in mijn uitleg, kon of wilde horen. Mr.In'tVeldt deed waarschijnlijk wel zijn best en hij heeft ook mijn officiële klacht bij de Kmar mogen voorbereiden, totdat hem dit in het voorjaar van 2008 door het OM verboden werd, omdat ik inmiddels het predicaat 'verdachte' had opgespeld gekregen. De officiële zitting van de Kmar klachtencommissie vond plaats op 17 juni 2009 [blz 58]. En de EGI dan, want dat zou toch de coördinerende instantie moeten zijn geweest? De EGI-inspecteur (hr.Dutter) bleek onbereikbaar te zijn voor Kmar-wachtmeester Duist, maar hij kwam op een gegeven moment wel opdagen nadat hij voor zo'n bijeenkomst uitgenodigd was door Kmar-jurist In'tVeldt. Hij kwam toen onder begeleiding van zijn supervisor, die inhoudelijk niet op de hoogte bleek te zijn. Zelf hield hij zich volledig op de vlakte – hij had zich ook eigenlijk nauwelijks met de zaak bezig gehouden.

2x **Pijpenkoppen**, links: steen - midden: aardewerk - rechts: ijzer, *Bamanan* (dit zijn voorbeelden bij blz 27) rechts onder: *Dogon*

De douane klachtenfunctie sluit zich aan

nov.2007 t/m mei 2008

Langzamerhand kwam ik er achter, dat de toegang tot de overheid kennelijk via ‘de klachtenfunctie’ liep. Op een gegeven moment had mr.In’tVeld zelf al de klachtenfunctionaris van de douane uitgenodigd. Bij deze mr.Krommer diende ik in november mijn klachten in. Het was een hele lijst, en hoewel het aantal klachten op deze lijst zeker wel correct was, kan je je achteraf afvragen of een kortere lijst met alleen de meest wezenlijke klachten niet effectiever zou zijn geweest. Mijn belangrijkste vragen in deze lijst waren :

- a- Waarom heeft de douane mijn spullen in beslag genomen, en waarom hebben zij die anderhalve maand in beslag gehouden alvorens de helft aan de Kmar over te dragen?
- b- Waarom mocht ik geen contact met de douane hebben hierover?
- c- Waarom is er zo onzorgvuldig met de goederen omgegaan, dusdanig dat dit flinke schade heeft veroorzaakt?

Ook mr.Krommer hield zich op de vlakte en legde een gang van zaken uit zoals die idealiter verlopen zou zijn. Over het werkelijke verloop en met name de redenen van in beslagname, mocht hij niets zeggen, want dat was ‘geheim’ – wel gaf hij toe, “dat de voorgeschreven procedure ten aanzien van uw zending niet is gevolgd”. Want hoe de procedures hadden moeten verlopen, dat was vastgelegd in een douane handboek, waar de douaniers zich aan hadden te houden.

- Ad a : De gang van zaken was volgens onze douane-klachtenfunctionaris als volgt gelopen:

“Toen mijn goederen op 22 april op Schiphol aankwamen heeft de douane ze gescand (doorlichtingmethode) op een eventuele aanwezigheid van drugs of wapens, en op goederen uit de flora en fauna wetgeving. Controles vinden plaats op grond van steekproeven en risicoprofielen [T blz 121]. De scanbeelden vormden de aanleiding om de kisten te openen en te onderzoeken op genoemde producten. Toen zij echter maskers en beeldjes zagen dachten ze aan de mogelijkheid van erfgoed en illegale handel daarin en hebben zij de EGI ingeschakeld.

- Ad b : Verder onderstreepte hij nog eens, dat ik als zogenaamd ‘derde partij’ eigenlijk niets in te brengen had – zo waren de regels nu eenmaal. De douane wilde alleen te maken hebben met de afzender van de goederen (handelaar Moussa) en met de ontvanger, en die rol had ik kennelijk in alle facetten overgedragen aan de ‘aangever’.

- Ad c : Een antwoord op de vraag waarom er zo grof met deze goederen was omgesprongen kreeg ik niet. Wel mocht ik een schadeclaim indienen.

{Deze werd vervolgens prompt afgewezen. Pas anderhalf jaar later, toen BNO zich met de zaak ging bemoeien, werd de schadeclaim wél ineens vergoed}.

Maar antwoord op de vraag waarom de douane zo onzorgvuldig omspringt met kunst? kreeg ik nooit, terwijl dit toch een belangrijk aspect is, en bepaald niet alleen voor mij [blz 127].

Hoewel de door douane klachtenfunctionaris Krommer genoemde artikelen uit het Douane Handboek VGEM Cultuurgoederen eigenlijk helemaal niet op mijn situatie bleken te slaan, en zijn antwoorden dus volstrekt inadequaaf waren, bleek dit contact met hem alles behalve nutteloos te zijn geweest.

Want door hem kwam ik te weten wie de betrokken adviseurs uit het RMV waren, die zo gretig op deze zaak gesprongen waren en criminaliserende opmerkingen uit de lucht hadden gegrepen. Dat bleken de conservator Afrika, Mw.Aansticht [blz 133] en haar voorganger, professor prof.Debock [blz 128] te zijn – niet onverwacht voor mij.

Naast de verdachtmakingen ‘illegale opgraving’, ‘plunderingen’ en ‘valse aangiftes’ door authentieke voorwerpen ‘kopie’ te noemen bleek Ansticht nog een **vierde verdachtmaking** te hebben uitgezet. Ze schreef in haar verslag aan de EGI namelijk, dat in mijn kisten op Schiphol goederen waren aangetroffen, die niet op de exportvergunning vermeld stonden. Omdat ze dit zonder enige specificatie had opgeschreven, had de aangever de opdracht gekregen om e.e.a. te specificeren. Aangezien dit voor hem natuurlijk een onmogelijk opdracht was, verzocht hij vervolgens

aan mij om dit uit te zoeken. Dat heb ik nog braaf gedaan ook, iets waar ik achteraf spijt van had, want het was de wereld op zijn kop. Dat ik moest uitzoeken welke voorwerpen er volgens Aansticht niet op de exportvergunning stonden, terwijl alles wél gedetailleerd op de door mij ingediende factuurlijsten stond. Een verdachtmaking, die ik dus ook kon weerleggen, maar die kans kreeg ik niet. Het bleek inderdaad de bedoeling van dit museum-duo, en dus ook de bedoeling van de EGI, om goederen retour naar Mali te sturen. Om dat te voorkomen had ik de Nederlandse rechter nodig, en het kwam dus goed uit, dat ik al een Rekest had ingediend.

Een laatste opmerking van hun kant was nog, dat de goederen ‘een aanmerkelijk hogere waarde’ hadden dan was opgegeven. Hoewel het op zich vanzelf sprak, dat goederen die je in Afrika inkoopt hier in Nederland meer waard zullen zijn, insinueert zo’n opmerking toch kwade trouw. Gelukkig is daar niemand verder op ingegaan. Maar al met al bevatten de schrifturen van Aansticht en Debock genoeg criminaliserende opmerkingen om een strafrechtelijk vervolg te mogen verwachten. Overigens ook om serieus te moeten denken aan belangenverstrengeling bij het museum-duo, want de logica achter deze criminaliserende termen was ver te zoeken, en het leek duidelijk, dat beide museummensen ook nog een eigen belang [blz 128 & 133] in deze zaak hadden.

Het was dan ook zaak om zo gauw mogelijk met het RMV in contact te komen. In november 2007 stuurde ik een aantal vragen aan het RMV, waar ik nooit antwoord op kreeg. Daarop volgde in april 2008 een klachtenbrief naar het RMV, waar in mei het antwoord [7] op kwam dat mijn klacht niet ontvankelijk werd verklaard, omdat de klachten-functionaris (prof. Meuzelaar) van dit museum “overtuigd was van de volledige belangenloosheid en onpartijdigheid van mw.Aansticht”. Een wonderlijke uitspraak van een klachten-functionaris. Maar hoewel hij al had toegegeven niet een professionele klachtenfunctionaris te zijn, vond ik dit een vreemde reactie voor een ‘hooggeleerde’. Van zo iemand zou je toch een wetenschappelijke instelling mogen verwachten? Maar hij had mij nog in het geheel niet gehoord, en hij wilde dat ook niet.

Zijn brief bevatte echter toch nog een interessante strofe, als reactie op mijn twijfel bij de pertinentie van de uitspraken door Aansticht. Deze luidde: “Daaraan kan ik nog toevoegen dat het al moeilijk is twee specialistische experts te vinden die het over een en hetzelfde eens zijn, laat staan drie of meerdere experts”. Dat was zijns ondanks precies de uitspraak, die ik nodig had en een belangrijk argument tegen de stellingen van het museum-duo, want het betrof de objecten, waarover Debock en Aansticht de plank m.i. mis geslagen hadden, en waarmee ik hen had willen confronteren. Zo ook met die criminaliserende uitlatingen, waarin ik hen gemakkelijk door de mand kon laten vallen. Zelfs als mij dat niet zou lukken, dan nog bood die strofe van prof. Meuzelaar voor Kmar of OM genoeg inzicht om hun hele project ten aanzien van mijn goederen af te blazen.

Kmar en OM bleken echter inhoudelijk totaal niet geïnteresseerd. De meest waardevolle kans op verduidelijking had in een directe confrontatie van mij met het museum-duo gelegen. Daarin zou de door hen geschapen schimmige situatie in één klap opgehelderd kunnen worden. Maar die kans kreeg ik niet, van het RMV hoefden zij zich niet te verantwoorden. Voor onze overheid een kostbare beslissing, want dit betekende veel werk voor andere klachtenfunctionarissen.

Wat ik echter vooral uit het contact met de douane klachtenfunctionaris geleerd had, was dus het bestaan van het “Handboek VGEM Cultuurgoederen 2007”, met de regels waaraan douaniers zich bij hun handelen hadden te houden. Googlend kwam ik er al gauw achter, dat dit handboek in zijn geheel op het Internet stond en dus openbaar was. Het was een studie waard, waarbij bleek dat de douane niet ‘een procedurefout’ had gemaakt, maar dat zij eigenlijk alle regels uit dit handboek [L] aan hun laars hadden gelapt. Van mensen die zó massaal lak hebben aan hun eigen regels, verwacht je dat er oneigenlijke belangen een rol spelen. Verder was hiermee duidelijk, dat hier kennelijk niet in gesuperviseerd werd – óf dat er wel gesuperviseerd, maar dat de supervisor dan meespeelde in dit dubieuze spel. Dit uitzoekend

stuitte ik al gauw op het feit, dat de douane ‘gericht’ moet hebben gezocht naar mijn goederen, naar etnografica of speciaal andere goederen uit Mali. Wat klachten-functionaris Krommer ook had genoemd was, dat door de douane gezocht behoort te worden ‘op risicoprofielen of door middel van steekproeven’, en dat werd in dit Handboek bevestigd. Dat zes van de acht zendingen van mij er d.m.v. steekproeven zouden zijn uitgehaald, bleek echter een onmogelijkheid, die ik wiskundig nog eens liet bevestigen [I]. Maar ook het zoeken op ‘risicoprofielen’ bleek uiterst onwaarschijnlijk [T blz 121]. Verreweg het meest waarschijnlijk was, dat er wel degelijk ‘gericht gezocht was naar cultuurgoederen uit Mali’, iets wat mij aanvankelijk niet erg gestoord had, maar waartoe de douane niet bevoegd bleek te zijn. Ze hadden gericht gezocht naar iets wat volledig legaal was, want aan import in Nederland van cultuurgoederen bleek helemaal geen wettelijke beperking gesteld te zijn. De enige uitzonderingen hierop bleken te zijn ‘goederen uit Irak’, en goederen waarvan was aangetoond dat ze geroofd waren. Dit gericht zoeken naar mijn spullen moest dus een ander doel gediend hebben, en daarmee kwam het gretige en criminaliserende museum-duo dus meteen weer in beeld.

Verdenkingen binnen de Strafwet

februari 2008 t/m september 2008

Nog voor ik duidelijkheid had kunnen krijgen van de Rekestenrechter, gebeurde er voor mij toch nog onverwacht iets heel eigenaardigs: Het OM greep in. Uit de contacten met de klachtenfunctionarissen van Douane en Kmar was steeds naar voren gekomen, dat mijn goederen ‘verdacht’ waren, maar mijn persoon niet. Daar kon ik me ook wel wat bij voorstellen, want al die criminaliserende aantijgingen van Aansticht en Debock konden gewoon niet op mij slaan:

- Die zogenaamde ‘plundering’ van archeologische vindplaatsen, hoewel zo te weerleggen [4&5], kon moeilijk door mij gebeurd zijn.
- Het woord ‘kopie’ was door niemand gebruikt. Wel het woord ‘copie’, en dat alleen door de directeur van het Musée National. In de facturen stond dit woord nergens.
- Van illegale uitvoer uit Mali van archeologisch materiaal was geen sprake, want alles was in het Musée National getoond samen met de complete facturen.
- Van eventuele latere toevoegingen van spullen kon geen sprake zijn, want alle goederen kwamen overeen met de factuurlijsten.

Toch ontving ik op 12 februari 2008 ineens een voor mij bedreigende email van Kmar-wachtmeester Duist, dat ik een week later op het Kmar bureau in Apeldoorn werd verwacht “om als verdachte verhoord te worden ten aanzien van de goederen uit Mali, u wel bekend. De wetsartikelen die in eerste aanleg ten laste zullen worden gelegd, zijn:

Medeplegen	Art 48
Oplichting	Art 326
Diefstal	Art 310
Verduistering	Art 321
Heling	Art 416/417bis van het Wetboek van Strafrecht”

Ik was met stomheid geslagen. Dat het museum-duo vermeende criminaliteit uit hun hoge hoed hadden getoverd, kon ik nog bevatten, maar dat deze wachtmeester, die ik in alles precies op

de hoogte had gehouden en die dus ‘wist van de hoed en de rand’ met dergelijke verdenkingen kon komen, dat begreep ik niet. Er zat niets anders op dan naar dit verhoor te gaan.

Tot dan toe had ik steeds gedacht te maken te hebben met een bizar misverstand, waarvoor wat toelichting van mijn kant én de directe confrontatie met de twee fabulerende museummensen de zaak in een keer zou kunnen ophelderen. Want in de nauwgezetheid van de factuurlijsten zoals aangeleverd bij het Musée National, de Malinese douane én de Nederlandse douane waren wij ‘heiliger dan de paus’ geweest, juist omdat ik graag een officiële exportvergunning voor werkelijk élk voorwerp wilde hebben. Deze factuurlijsten, die toch ook duidelijk mijn intenties weerspiegelden, zouden mij direct vrijpleiten, zo nam ik aan. En door een grappig misverstand ten gevolge van hun beperkte kennis van het Frans, wist ik inmiddels ook 100% zeker, dat de museummensen in Bamako deze lijsten zelf gebruikt hadden bij het opstellen van de exportvergunning [blz 173]. Wat er was mis gegaan is, dat ze het woordelijk overnemen van deze factuurlijsten kennelijk te veel werk hadden gevonden. De lijsten hadden ze ingekort door minder te specificeren. Door voorwerpen niet meer apart te benoemen maar ze te groeperen, wilden ze er minder schrijfwerk aan hebben. Want schrijven is nog echt lastig voor een museummedewerker in een derde wereldland, en daarmee waren dus wat foutjes gemaakt.

Maar die reeks van vijf serieuze verdenkingen binnen het strafrecht was me wel koud op het dak gevallen en dat maakte me erg onzeker. En zo volgden er weer heel wat slapeloze nachten, na de vele die ik al over deze zaak had gehad. Ik besloot nu toch maar, na bijna een jaar een advocaat in de arm te nemen, en gelukkig had ik mijn rechtsbijstandsverzekering bij onze VVAA (artsen vereniging) – dacht ik. Maar met hen had ik ‘buiten de waard gerekend’, want bij een verdenking binnen het strafrecht gaven zij ‘niet thuis’. Ook na enige telefonische uitleg mocht ik op geen enkele clementie rekenen, zelfs één oriënterend gesprek zat er niet in. Ik voelde me volledig in de kou gezet door mijn eigen vereniging.

Verhoor door de Kmar 19-02-2008

Op 19 februari 2008 werd ik om één uur 's middags verwacht op het brigade-kantoor van de Kmar te Apeldoorn en ik was er dus op tijd. Wachtmeester Duist begon zijn verhoor heel officieel met mijn rechten en plichten en stelde vervolgens een aantal vragen. Een aardige man, helemaal niet intimiderend of bedreigend. Hoe meer hij vroeg, hoe meer verwonderd ik echter werd, want hij vroeg steeds naar de bekende weg. Dat wil zeggen naar een weg die hem bekend had behoren te zijn, naar mijn idee. Alles wat ik hem tevoren telefonisch verteld had, en waarover ik ook bevestigingsmails naar hem toegezonden had, leek hij te zijn vergeten of had hij domweg niet opgepikt. Ook was er kennelijk helemaal geen contact geweest tussen hem en de klachtenfunctionaris van de Kmar, die toch ook precies op de hoogte was van mijn doen en laten in deze zaak. En via deze klachtenfunctionaris was toch ook de OvJ, met wie hij samen de schriftelijke antwoorden op mijn vragen had gegeven, precies op de hoogte – dezelfde OvJ die nu opdracht tot dit verhoor had gegeven?

“Maar hebt u dan helemaal niets nagelezen voordat u aan dit verhoor begon?”, vroeg ik hem. Dat bleek inderdaad het geval te zijn. Toen werd ik echt een beetje boos en beet ik hem toe: “ik krijg werkelijk geen énkele informatie, niet van de douane, niet van de EGI en niet van de Kmar. Ik moet alles zelf uitzoeken, en alles wat ik uitgezocht heb deel ik met jullie, maar zelfs dát pikt u niet op. Gewoon mijn e-mails registreren en nalezen is toch het minste wat ik verwachten mag, maar zelfs dat is er niet bij, laat staan dat u onderzoek gedaan hebt”.

De wachtmeester reageerde verbouwereerd: “Onderzoek? Maar ik mócht helemaal geen onderzoek doen. Onderzoek mag alleen gedaan worden in opdracht van het OM, en die waren er nog helemaal niet bij betrokken. Die zijn pas onlangs hiervan op de hoogte gesteld en daarom kreeg ik van de OvJ toen pas de opdracht om alle betrokkenen te horen. Dat doe ik dus nu. Daarvóór kón ik niets doen”.

“Maar jullie hebben toch een eigen verantwoordelijkheid. Meermalen heb ik telefonisch met u gesproken over deze zaak en u wist me nauwelijks iets te vertellen. U bent toch politiemans en als je iets gekst tegen komt, iets wat niet klopt, dan ga je toch onderzoek doen. En als je het niet snapt, stap je naar een superieur en leg je hem het probleem voor”.

“Ja maar zonder opdracht van de OvJ mogen we niets doen. We kregen wel een melding door over een of andere onregelmatigheid in de ‘erfgoedstfeer’, maar dat is voor ons totaal onbekende materie, dat komt vrijwel niet voor. In heel 2007 hebben we twee zogenaamde erfgoedzaken gehad, één met spullen uit Afghanistan en deze zaak van u. En als je daarnaast nog zoveel andere werk hebt, zoals wel twaalfhonderd zaken met illegale wapenhandel, dan heb je je handen vol en dan komt zo’n zaak waar je eigenlijk niets vanaf weet al gauw onderop de stapel terecht en gebeurt er vervolgens niets mee”. Hij verontschuldigde zich hiervoor en stelde nog meer vragen.

Zo ook ikzelf, en zo kwam ik meer te weten, o.a. dat de kisten uit Bamako op Schiphol bij aankomst nog een intacte verzegeling hadden van de douane in Bamako – waardevolle informatie voor mij, want dit had nog een extra bevestiging moeten zijn voor het OM, dat er niet gesjoemeld was met de inhoud van de kisten. Van een echt verhoor was eigenlijk geen sprake. Er werd geen enkele kritische vraag gesteld, er werd braaf genoteerd wat ik te vertellen had. Op dezelfde bijna vrijblijvende manier had hij ook de twee douaniers ‘gehoord’, die de spullen in eerste instantie in ontvangst hadden genomen. En daarna ook nog de erfgoed-inspecteur en de dame van het RMV.

“Maar u had van mij al gehoord, dat er een heel aantal zaken in hun verhaal niet kloppen, hebt u ze daarover aan de tand gevoeld?”. Nee, hij had alleen hun ‘verklaring opgenomen’, waarmee hij bedoelde dat hij hun verhaal had aangehoord en genoteerd. Dus totaal geen kritische vragen of reflectie.

Mijn zorg bleek dus bewaarheid, er was in het geheel geen onderzoek gedaan tot nu toe. Die zogenaamde ‘waarheidsvinding’

was aan het toeval overgelaten, zoals je een dubbeltje vindt, zonder zoeken.

Het was verder eigenlijk wel een plezierig gesprek. Meerdere onderwerpen, ook door mij aangekaart, bespraken we. Zo bijvoorbeeld ook over integriteit. Ultieme integriteit, zo vond hij, was een fictie, want onder werkelijk extreme omstandigheden, bijvoorbeeld in de concentratiekampen, krijgt integriteit uiteindelijk geen kans meer. Zo duurde dit verhoor/interview wel vier uur (!). In de hoop bij mij, dat het door hem afgenomen verhoor nu ook aan de OvJ duidelijkheid zou verschaffen, gingen we uit elkaar.

Vanaf nu was ik dus ‘verdachte’, en dat niet alleen hier, maar volgens Kmar klachtenfunctionaris mr.In’tVeld ook in Mali. Dat had hij vernomen van de OvJ, die mij om die reden sterk afried om nog naar Mali te gaan. In 2008 heb ik dan ook afgezien van mijn reis naar Mali.

{In de loop van dat jaar bleek deze waarschuwing echter slechts op intimidatie door de OvJ te berusten, en ben ik in januari 2009 wel weer naar Mali gegaan en heb toen ook de directeur van het Musée National opgezocht [blz 131].

Rekestenzaak Haarlem 1e zitting - 17-4-2008

Voordat de OvJ echter aan een strafzaak toekwam, vond behandeling van de Rekestenzaak plaats in Haarlem. Dit was de zaak, die ik zelf had aangespannen om duidelijkheid te krijgen over de status van mijn goederen, en ook om ze terug te krijgen. Want de oneigenlijke wens van de EGI (of eigenlijk van Debock & Aansticht) om spullen terug te zenden naar Mali lag op de loer. Deze Rekestenzaak was gepland was op **17 april 2008**, dus een jaar na inbeslagname. De avond voor deze zitting werd ik opgebeld door de OvJ persoonlijk, mr.Demachina. Hij wilde mij melden dat de zitting verdaagd zou worden, omdat het OM ‘onvoldoende tijd’ had gehad om deze zaak serieus te bekijken, en dat ik me dus de moeite kon besparen om naar Haarlem te komen. Ik werd boos, noemde dat het OM een jaar de tijd had gehad om deze zaak te onderzoeken, en zei toch naar Haarlem te zullen komen.

De volgende dag in de rechtszaal. Voor mij een geheel nieuwe ervaring. Niemand stelde zich voor, alleen ik moest vertellen wie ik was. De rechter in deze zaak (mr.Beck, vernam ik naderhand) vroeg hoeveel tijd ik nodig zou hebben voor mijn verdediging. ‘Minstens een half uur’, zei ik, ‘maar in tien minuten zou ik wel de hoofdpunten kunnen aangeven’. Daarop nam hij zelf het woord en zei, dat ik illegaal goederen uit Mali geëxporteerd had. Ik legde uit, dat ik alles precies volgens de regels van de EGI gedaan had, tot en met inschakeling van en controle door het Nationaal Museum toe. En dus met een officiële exportvergunning, ondertekend door de directeur van dit museum.

“Volgens de Malinese wet had u deze goederen nooit mogen exporteren. Kent u de Malinese wet wel?”. Toen ik zei de Malinese wetsartikelen hierover niet te kennen, maar afgegaan ben op de beoordeling van het Nationaal Museum, reageerde hij kortaf: “U durft hier dus zonder advocaat te komen en u kent de Malinese wet niet eens!”. Aan de OvJ vroeg ik nog waarom hij geen enkel onderzoek had gedaan, maar deze antwoordde “dat hebben we wel gedaan, onlangs nog”. Voor een woord van verdediging was geen tijd meer en de zaak werd verdaagd.

Buiten de rechtszaal, op een bankje gezeten om even bij te komen van deze bruuskerende ervaring, werd ik aangesproken door een mij onbekende heer. “Goedemorgen. Ik zat zojuist achter u op de publieke tribune, en ik ben jurist. Het moet me toch even van het hart, dat het niet correct is wat de rechter zojuist stelde. En omdat het niet uitgesloten is dat u bij de volgende zitting weer dezelfde rechter treft, spreek ik u toch even aan: ook al komen die goederen uit Mali, het betreft hier een Nederlandse rechtszaak, die dus behandeld moet worden volgens het Nederlandse recht. U hoeft de Malinese wet totaal niet te kennen. Verder is het misschien toch verstandig om een advocaat te nemen, want sommige rechters willen iemand zonder advocaat niet serieus nemen”. Ik was blij met dit ongevraagde advies en bedankte hem daarvoor.

Om een advocaat te vinden, zou niet moeilijk zijn, maar om een advocaat te vinden die verstand had van erfgoedzaken wél. En redenerend vanuit de kennis die ik bij de Kmar had opgedaan - dat erfgoedzaken niet of nauwelijks voorkomen in Nederland - zou ik dus nooit een advocaat kunnen vinden met ervaring in erfgoedzaken. Dus zou ik de verdediging toch zelf moeten doen. Temeer, daar de achtergrond van mijn verhaal zo klip en klaar was en dus goed uit te leggen.

Naast dat “Douane Handboek VGEM Cultuurgoederen” had ik bij al mijn zoektochten in Nederlandse wetboeken op het internet niets anders gevonden, waarin omschreven stond waar geïmporteerde cultuurgoederen aan moesten voldoen, en hoe onze overheid daarmee moest omgaan. Maar in dat handboek (2007) staat duidelijk dat “import van cultuurgoederen uit het buitenland (met uitzondering van Irak) niet aan restricties onderhevig is, behalve wanneer het gaat om gestolen waar of een ander vergrijp binnen het Nederlandse strafrecht”. En dus moest ik duidelijk zien te maken, dat mijn spullen niets van doen hadden met welke vorm van criminaliteit dan ook. Maar met die verdachtmakingen door het museum-duo en mede daardoor de verdenkingen door het OM zou dat niet meevallen, hoewel ik ze allemaal goed kon weerleggen. Zo bereidde ik de verdaagde Rekestenzaak dan ook weer voor:

- Onjuiste uitspraken van Aansticht over het aardewerken potje moest ik maar laten voor wat het was, want daarin zou de rechter waarschijnlijk toch uitgaan van de uitspraken van de ‘deskundige’.
- Tegen die “plundering van archeologische vindplaatsen” had ik sterke argumenten, die ik ook kon onderbouwen. Vuistbijlen vind je gewoon, net als een verloren muntje [4&5], in de Sahara, net zo als in Nederland.
- En een eventueel frauduleus gebruik van het woord ‘copie’ kwam helemaal op rekening van de museumdirecteur in Bamako. Hij was de enige, die dit woord had gebruikt op de door hemzelf ondertekende exportvergunning, wij niet. En hij zal toch geen criminele bedoelingen gehad hebben. Helemaal onbegrijpelijk was, dat het museum-duo deze museumdirecteur goed kende, zelfs al jarenlang bevriend met hem was, zodat het onwaarschijnlijk was, dat ze ook hem zouden willen criminaliseren – maar dat deden ze (wellicht ongewild) dus wél. Zelf begreep ik nog niet goed, waarom hij dit woord ‘copie’ – overigens net als bij vorige zendingen - gebruikt had. Hoewel etnografische beelden en maskers iconen zijn en daarmee in die zin per definitie kopieën, leek het mij niet waarschijnlijk, dat hij daar op gedoeld zou hebben. Het meest voor de hand lag, dat met het Franse ‘copie’ niet hetzelfde bedoeld werd als met het Nederlandse ‘kopie’.
- De stukken, die niet op de exportvergunning genoteerd zouden staan, die ‘dus later toegevoegd zouden zijn’ - dat was nog een heel apart verhaal. Ten eerste stond alles wél vermeld op de factuurlijsten, gedetailleerd en met afmetingen. Dat waren ook de lijsten die onze douaniers - volgens de Nederlandse wet - hadden moeten controleren, maar wat zij niet gedaan hadden. Verder wist ik met zekerheid [blz 173, ad voorwerp d], dat het Musée National wél die lijsten had gebruikt, en daarbij enkele foutjes had gemaakt. En daarbij kwam dus nog het argument, dat ik van Kmar wm.Duist had gehoord, dat de kisten bij aankomst op Schiphol nog verzegeld waren geweest.

De Rekestenzaak Haarlem 2e zitting - 3-7-'08

Op 3 juli 2007 reden we weer naar Haarlem, met mijn pleidooi in duplo uitgeprint in m'n tas. Mijn verzoek om het dossier tevoren toegezonden te krijgen (zoals ook een advocaat krijgt) was afgewezen door de OvJ. Wel had hij in zijn goedertierenheid mij toegestaan om vlak voor de zitting het dossier gedurende één uur te mogen inzien. Van mijn communicatie met de Kmar en het OM (wachtmeester Duist en mr.In'tVeldt – want de OvJ had samen met deze jurist steeds mijn uitleg ontvangen en mijn vragen beantwoord) vond ik helemaal niets terug in het dossier. Wel het relaas van de douanier en van mw.Aansticht, gewoon zoals dit door wachtmeester Duist was 'opgenomen', en nergens van enige kritische kanttekening was voorzien, ondanks de duidelijke aanwijzingen die ik hem daartoe geleverd had. Eén uur is kort, maar het bleek lang genoeg om alles te overzien, en om te moeten concluderen, dat slechts de oneigenlijke argumenten tégen mij in dit dossier waren toegelaten. Mijn eigen argumenten, die dus wél onderbouwd waren, ontbraken. Als dit het enige dossier was, waar de rechter over beschikte, kreeg hij hiermee wel een érg eenzijdig beeld van deze zaak voorgeschoteld.

Dezelfde zaal, dezelfde rechter. Een andere OvJ, Mr.Van Doezelaar, maar namen werden weer niet genoemd. Nu kreeg ik wel een half uur de tijd om mijn verdediging voor te lezen, en er leek zowaar enigszins geluisterd te worden.

- Mijn uitleg over het gewoon vinden van vuistbijlen (i.p.v. 'plunderen') legde de rechter naast zich neer, "het RMV wist best wel wat ze deden".
- Mijn uitleg over 'copie', 'copy' en 'kopie' deed hij af met "Onzin, kopie is kopie", en dat alleen hr.Peul dit woord had gebruikt, deed niet ter zake.
- Verder legde ik uit, dat de exportvergunning was opgesteld door ambtenaren in een ontwikkelingsland, wat wil zeggen dat zij een opleiding hebben genoten die zeker niet veel meer had ingehouden dan karig lager onderwijs. Daarom complimenteerde ik de Malinese overheid met een systeem dat aandacht heeft voor erfgoed, en complimenteerde ik deze ambtenaren met zo'n nette export-

vergunning. Een document zelfs met foto's van de te exporteren goederen, en (all in the game) inclusief enkele foutjes. Daar kon de rechter zich niet veel bij voorstellen, "als je een museum kan runnen, kan je ook een lijst foutloos opstellen". Ook mijn opmerking, dat zelfs de EGI nog fouten gemaakt had bij het maken van lijsten in recente correspondentie met hr.Peul, raakte geen bodem (in hun brief van febr. 2008 waren drie voorwerpen vergeten).

Mijn pleidooi duurde een half uur, waarin de rechter zich voor geen van de argumenten leek te interesseren. Maar toen ik noemde, dat de factuurlijsten compleet waren, en dat er op de exportvergunning veel minder fouten stonden dan gesuggereerd in de lijst van de EGI, vroeg de rechter dit voor hem aan te wijzen, punt voor punt : "Waar staat dat dan volgens u, voorwerp nummer vijf?" en ik wees het aan – "O. En nummer zeven dan, staat die volgens u dan ook op de exportvergunning?". "Inderdaad edelachtbare, dat staat hier". En zo kon ik van bijna elk door de EGI niet herkend object de plaats aanwijzen in de exportvergunning. Hierbij attendeerde de rechter me op een enkele verkeerd genoteerde afmetingen zoals een potje van 15 mm hoogte, wat 15 cm had moeten zijn en een lipplug van 25 cm die juist in millimeters genoteerd had moeten staan – maar ja, nauwkeurig noteren is nu eenmaal lastig, zoals ik al genoemd had.

Tegen het eind van mijn pleidooi deed zowaar de OvJ zijn mond open met een waarschijnlijk cruciale opmerking over door mij genoemde procedurefouten: "hoe dat nu allemaal precies gelopen is, doet er niet zozeer toe, want Mali had goederen teruggevraagd, die volgens de EGI illegaal waren uitgevoerd, en dáár ging het om". Tenslotte vroeg de rechter mij om mijn op schrift staande verdediging bij de griffier in te leveren.

Ik dacht dat ik redelijk tevreden kon zijn over het verloop van deze zitting, hoewel de houding van de rechter ronduit arrogant was geweest. Terugrijdend naar huis had ik hier geen slecht gevoel over. Maar die arrogantie bleek inderdaad toch doorslaggevend, want toen ik twee weken later de 'Beschikking van de Rechtbank' [N] toegezonden kreeg, bleek mijn verdediging voor dovemansoren te

zijn geweest. Voor de rechter was dit alles een al vooraf uitgemaakte zaak geweest, waarin hij zich niet had hoeven te verdiepen, en waarin onderbouwde argumenten niet telden. Rechter Beck bleek weinig op te hebben met een verdediging zonder advocaat. En mede daardoor had hij weinig opgehad met een omschrijving van de rechterlijke macht als een orgaan dat als 'belangrijkste taak' heeft "niet het opleggen van straffen, maar het bieden van bescherming en verdediging van de rechten van burgers"

www.zaakadvocaten.nl/de-nederlandse-rechtsstaat-hoe-werkt-het/
Evenmin overigens met de vervolgstrofe "De rechter baseert zich hierbij op de wetten die in ons land gelden".

Voor rechter Beck bleek waarschijnlijk het verzoek van hr.Peul om spullen naar Mali terug te sturen het doorslaggevende argument te zijn geweest om mij niet als rechthebbende aan te merken: "gelet op het verzoek vanwege de Malinese autoriteiten en de daarbij gevoegde cultuurbeschermende wetgeving". Dit ondanks het feit, dat inwilliging van dit verzoek niets te maken had met de Nederlandse wet, en dat dit verzoek aan hr.Peul was opgedrongen door mw.Aansticht. Dit alles had ik hem in mijn verdediging ook duidelijk voorgehouden. Hoewel dat verzoek uit Mali de zaak natuurlijk wél zou kunnen compliceren in diplomatieke zin, dient onze eigen wetgeving natuurlijk de doorslag te geven - maar dus niet volgens mr.Beck.

De meest tenenkrommende regel in zijn Beschikking was "Echter uit het onderzoek, zoals ten tijde van inbeslagname verricht, is voldoende verdenking gerezen van in Nederland strafbaar gestelde gedragingen zoals diefstal, verduistering, oplichting of heling, waarvan aangenomen kan worden dat daarop ook in de (de?) Mali straffen zijn gesteld". Onderzoek? Justitieel onderzoek wás nooit verricht, en 'ten tijde van inbeslagname' al helemaal niet. Maar met name die "voldoende verdenking" zat me danig dwars, want dat is een rechterlijk oordeel – en dat was hier bepaald geen onpartijdig oordeel!

Want ik had de rechter duidelijk gewezen op dit ontbreken van elk juridisch onderzoek – het OM was pas een half jaar na in

beslagname hiervan op de hoogte gesteld, en had in elk geval tot een jaar na dato nog helemaal geen onderzoek verricht. De OvJ was daarvan natuurlijk precies op de hoogte. Het OM was gewoon klakkeloos en zonder enig eigen onderzoek afgegaan op de amateuristische verdachtmakingen door het museum-duo. En de ‘onpartijdige’ rechter had deze foutieve OM redenering ook maar domweg gevolgd. Daarbij had de rechter de argumenten in mijn verdediging gemakshalve maar buiten beschouwing gelaten. Bijzonder vond ik, dat de rechter in deze Beschikking alle objecten, die in eerste instantie waren aangewezen als “illegaal geëxporteerd uit Mali” nu toch ook maar weer aangemerkt had om teruggestuurd te worden naar Mali. En dat betrof niet alleen de archeologische stukjes die volgens de Malinese wetgeving misschien nog discutabel genoemd konden worden, maar ook alle stukken, die ik hem had aangewezen omdat ze wel degelijk op de exportvergunning stonden.

Het gekke was echter, dat vier van de stukken op dit lijstje met bestemming Mali, óók nog eens genoteerd stonden in de lijst van stukken die aan mij teruggegeven zouden moeten worden! Daarbij stonden er ook nog enkele typfouten en twee onjuiste typeringe in:

Nog afgezien van meerdere taalfoutjes, staan hier twee wezenlijke inhoudelijke fouten in, aangeduid in vet cursief

4. 2 bijlen(stenen bijlen, nieuwe steentijd),

- Het betrof 2 fragmenten van 1 lanspunt (zo je wilt: van 1 bijl).

13. 1 cultus-voorwerp (ijzer **en pijp**binu-cultus).

- Het was een staafje, geen pijp (zie nr 7).

En vervolgens blijkt het zinvol om beide lijstjes eens met elkaar te vergelijken: de nummers 9, 11, 12 en 13 blijken zowel links als rechts voor te komen – een soort van ‘dubbele boekhouding’ door de Nederlandse rechter.

Hofkamp **niet rechthebbend**
op (retourzending naar Mali):

1. 1 pot (aardewerk afkomstig uit de binnendelta),
2. 1 slijpsteen (datering nieuwe steentijd),
3. 1 armband (herkomst hombori),
4. 2 **bijlen**(stenen bijlen, nieuwe steentijd),
5. 6 stuks aardewerk (fragmenten van aardewerkfiguren),
6. 1 stenen lipplug (Jaspis),
7. 1 (ijzeren) pijp,
.....
9. 2 **haarvlechtepennen**,
.....
11. 1 pot (aardewerk)
12. 1 pijpenkop (aardewerk),
13. 1 cultus-voorwerp (ijzer **en pijp** binucult.)

In blauw de voorwerpen, die dubbel worden vermeld in deze Beschikking, dus zowel Links als Rechts.

Zo moeilijk blijkt het voor een hoog opgeleide westerling om nauwkeurige lijstjes op te stellen:

Beide lijstjes staan in een en dezelfde Rechterlijke Beschikking – Toch komen de nummers 9, 11, 12 en 13 op beide lijstjes voor. En dat van een rechter, die mijn suggestie van “enkele schrijffoutjes

Hofkamp **rechthebbend**
op :

8. 2 (bronzen) bellen,
9. 2 **haarvlechtepennen**
10. 3 aardewerkbakjes,
11. 1 pot (aardewerk),
12. 1 pijpenkop (aardew.)
13. 1 cultus-voorwerp
(ijzer **en pijp** binucult.)
14. 24 cultusvoorwerpen
(houten voorwerpen,
wagem-cultus),
15. 1 (houten) masker,
16. 1 (houten) kruk,
17. 1 (houten) masker,
18. 1 (houten) masker,
19. 1 (houten) katrol,
20. 13 (houten) sloten,
21. 2 stokken (herkomst
Touareggebied),
22. 1 (houten) beeld,
23. 1 (houten) masker,

<i>en telfoutjes” in een exportvergunning, die door laag opgeleide Malinese beambten is opgesteld, ‘onzin’ vond. Een rechter, die zelf geen flauw benul bleek te hebben van de Nederlandse wet op dit gebied.</i>	24. 1 (houten)tuierpaal 25. 1 (houten) knots, 26. 1 (houten) beeld (van een hond).
---	--

De boekhouding van het Musée National in Bamako mocht dan niet perfect zijn, de boekhouding van deze rechter bleek een stuk beroerder. Een rechter, die hautain weigerde te geloven dat een mens – zeker ook in een ontwikkelingsland - fouten kan maken. Als je een rechtszaak mag leiden, hoeft dat dus helemaal niet te betekenen, dat je ook een lijst kan opstellen en integer bent. Het verbaasde me al niet meer, dat het na de Beschikking nog vier maanden (van niet-legaal beslag) en nog twee aanmanende brieven van mijn kant heeft moeten duren voor ik mijn spullen terugkreeg. Dat wil zeggen, de spullen die in deze Beschikking aangemerkt waren als mijn eigendom, én de stukken die daarin dubbel waren aangemerkt. Daardoor bleef er maar weinig over dat naar Mali is teruggezonden – zonder enige grond in de Nederlandse Wet.

Ondanks het feit, dat ik nu bijna alles weer teruggekregen had, voelde ik me uiterst ongelukkig met dit resultaat. Enerzijds was daar deze illegale verbeurdverklaring door een arrogante en vooringenomen rechter, die als twee handen op een buik met een corrupte [a] OvJ had samengewerkt, en anderzijds vooral die onterecht schofferende regel “voldoende verdenking” uit de Beschikking. Ik voelde me genoopt om door te gaan en wilde dus hoger beroep aantekenen. Dat bleek in een rekestenzaak echter niet mogelijk.

De enige mogelijkheid in zo’n geval is ‘in cassatie gaan’, wat wil zeggen dat je naar de Hoge Raad moet. Ik tekende dus cassatie aan, waarvoor ik weer naar Haarlem moest. Daar werd mij echter uitgelegd, dat het in de Hoge Raad niet mogelijk was om mijzelf te verdedigen, maar dat daarvoor een speciale cassatie-advocaat een vereiste is. Tegelijkertijd hing nog steeds die strafzaak wegens al die verdenkingen boven mijn hoofd. Wat was wijsheid? Van mijn rechtsbijstandsverzekering hoefde ik dus niets te verwachten.

Een kennis gaf me de naam van een goede juriste in Amsterdam. Ik belde haar op en legde uit, dat het enerzijds om ‘erfgoed’ ging, en anderzijds om het ‘strafrecht’. Ze hoorde mijn verhaal aan, verwonderde zich, en verwees me vriendelijk door naar een haar bekende strafrecht-advocaat, ook in de hoofdstad. Ook hij toonde zich verbaasd over de wonderlijke gang van zaken, maar benadrukte dat ik hiervoor toch echt meteen al een cassatie-advocaat moest raadplegen. Het kwam goed uit, dat zijn confrère mr.Hamers dit predicaat had, en dus belde ik in augustus met mr.Hamers. Ook dit contact verliep plezierig, en na mijn verhaal aangehoord te hebben vroeg hij: “Om welk bedrag gaat het nu eigenlijk, waarover u in cassatie wilt gaan?”. Ik legde uit, dat het weliswaar in concreto om een bedrag van slechts € 34 ging, de aankoopwaarde van de teruggestuurde spullen, maar dat het uiteindelijke doel meer principieel van aard was. Het ging mij vooral om die illegale verbeurdverklaring door een partijdige rechter en de door hem gebruikte en niet onderbouwde terminologie. “Dan moet ik u er toch wel op wijzen dat, op het moment dat u hier de deur binnenkomt, de kassa begint te tellen bij € 750. En dan heb ik nog niets gelezen, heb ik nog geen stuk opgesteld en ben ik nog helemaal niet bij de Hoge Raad in Den Haag geweest. Cassatie is echt een kostbare procedure”. Hij raadde me dus aan om eerst de strafzaak [blz 55] af te wachten.

Klacht tegen het OM - fase 1

november 2007 t/m september 2008

In november 2007, dus nog voordat ik als ‘verdachte’ was aangemerkt, had ik al via de Kmar-klachten-jurist mr.In’tVeld mijn beklag gedaan over de Kmar en het OM, en had ik via hem de nodige vragen kunnen neerleggen bij deze beide instanties. Daar waren slechts onbevredigende antwoorden op gekomen, waarbij “ter waarheidsvinding” als reden van het in beslag houden van mijn goederen de kroon spande omdat er helemaal niet naar waarheid gezocht was.

Maar omdat mij inmiddels zoveel meer duidelijk was geworden, vond ik het na de Kmar-email met die vijf strafrechtelijke verdenkingen hoog tijd worden om nadere precisering te eisen en me te beklagen over de laakbare handelwijze van de OvJ.

Ik stuurde dus op 8 april 2008 aangetekend een officiële klachtenbrief naar het OM in Haarlem. Van de hierin genoemde klachten was het verzaken van de onderzoeksplicht door de OvJ de belangrijkste – een gegeven, dat ik tijdens mijn ‘verhoor’ tot in detail van de wachtmeester had gehoord.

Wat vooral ook de reden was van mijn wens tot een officiële klachtenbehandeling bij het OM, was dat ik geconfronteerd wilde worden met de OvJ, die ik sterk verdacht van machinaties, dus corruptie [a]. Zulke woorden schreef ik in de klachtenbrief natuurlijk nog niet, maar de gang van zaken zoals ik die had kunnen reconstrueren, met nu ook de gegevens uit het Handboek VGEM, wees in alles op corruptie. Daardoor was ik er van overtuigd geraakt, dat die vijf verdenkingen uit het Strafrecht, die de OvJ als konijnen uit zijn hoed had gehaald, slechts dienden om de bedoelingen van de EGI (en dus het museum-duo) wederrechtelijk te kunnen effectueren, en om mij te intimideren. Maar daarbij zeker ook om de eigen tekortkomingen van douane, Kmar en OM alsnog met terugwerkende kracht weg te poetsen. Want dat Handboek stelt duidelijk in paragraaf 3.6 onder ‘Invoer culturele goederen’ : “Strikt juridisch kent Nederland geen illegale invoer van culturele goederen. De illegaliteit wordt gevormd door het in Nederland verwerven, voorhanden hebben of overdragen van

voorwerpen die afkomstig zijn van een misdrijf. Dat misdrijf wordt gevormd door de onrechtmatige uitvoer of diefstal van culturele goederen in een ander land. Het verwerven, voorhanden hebben of overdragen van uit misdrijf verkregen voorwerpen is naar Nederlands recht een misdrijf (heling) en in Nederland strafbaar (artikel 416 WvSr en artikel 417bis WvSr). Diefstal in het buitenland gepleegd, kan een grond zijn om voorwerpen in beslag te nemen mits het vermoeden bestaat dat de bezitter zelf de diefstal heeft gepleegd.”. Of kort gezegd : ‘Import van culturele goederen is alleen strafbaar indien ze gestolen zijn e.d. en de eigenaar (waarschijnlijk) ook de dief is’. Het kon toch haast niet anders dan dat de OvJ mij deze verdenkingen in de schoenen wilde schuiven met het doel het in beslag houden van de goederen achteraf een schijn van legaliteit te geven.

Het met terugwerkende kracht ‘legitimeren’ van het onwettige beslag door het OM kán natuurlijk helemaal niet, maar als niemand dat in de gaten heeft lukt zo iets toch nog gemakkelijk. En door het intimiderende effect van zo’n actie wordt de kans vergroot dat de ‘verdachte’ in zijn schulp kruipt en zijn mond niet meer open doet. Er zullen in zo’n situatie waarschijnlijk niet veel mensen meer zijn die dan nog ‘piepen’, of in de gaten krijgen dat het eigenlijk de ogenschijnlijk schone handen van de OvJ zelf zijn, die vuil zijn.

Op die klacht in april 2008 bij het Haarlemse Parket kreeg ik geen reactie, zodat ik vervolgens mijn beklag deed in een hoger echelon, namelijk bij het Landelijk Parket in Rotterdam. Toen ik ook daar geen reactie kreeg, belde ik anderhalve maand later toch maar eens naar Rotterdam en kreeg ik ene mr.Luister aan de lijn. Hij noemde, dat hij weinig voor me kon doen, mij ook niet mocht adviseren omdat ik nu eenmaal ‘verdachte’ was. Maar hij bleek mijn zaak wel te kennen, en liet wel duidelijk doorschemeren, dat er met deze ‘strafzaak’ iets ‘wezenlijk mis’ was, en dat dit eigenlijk op niets anders dan op ‘sepot’ kon uitdraaien. Want hij had de stukken bestudeerd en was tot de slotsom gekomen, dat het OM ‘werkelijk geen poot heeft om op te staan’. Mocht ik echt klem komen te zitten, zei hij, dan zou ik hem toch weer mogen bellen – zelfs kreeg ik zijn eigen telefoonnummer.

Strafzaak

Zoals mr. Luister (Landelijk Parket) al had verwacht, kwam die strafzaak er niet. Op 4 september 2008 kreeg ik het sepot-bericht van OvJ mr. Van Doezelaar, “dat uw strafzaak, terzake overtreding van artikel 326 j 47 Wetboek van Strafrecht (oplichting in vereniging) in de periode van 1 februari tot en met 22 april 2007, is geseponeerd op grond van het feit dat er geen wettig en overtuigend bewijs is (code 02)”. De verdenking van Oplichting was dus geseponeerd. Over die andere vier verdenkingen werd niet meer gerept – zo kan je als OvJ dus bij iemand ongefundeerd verdenkingen op zijn vestje spelden, en hoef je daar later zelfs nooit meer op terugkomen.

Ik vond het een gotspe, want van het tegendeel, dat ik te goeder trouw en volgens de vereiste procedures had gehandeld, was er wettig en overtuigend bewijs in overvloed. Ook van het feit, dat de verdachtmakingen op die vellen papier van EGI en RMV volledig uit de lucht gegrepen waren, en dus ook die OM verdenkingen. Ik vond dus, dat die strafzaak wél moest doorgaan, en zo kwam ik weer terug bij de strafzaak-advocaat. “Het is heel ongebruikelijk wat u wilt”, antwoordde hij mij, “maar het zou wel kúnnen als u persé een strafzaak wilt. Maar wat denkt u beter te worden van een strafzaak?” vroeg hij. Dat leek me toch duidelijk, al die vijf verdenkingen waren onterecht, en dat wilde ik van de rechter horen. Temeer, daar ik wist dat de OvJ nalatig was geweest in het verrichten van welk serieus onderzoek dan ook, en dat hij deze termen alleen misbruikt had om nalatigheid bij douane, EGI, marechaussee en bij zichzelf te verdoezelen. “Dat kan ik goed begrijpen, maar dat gaat niet lukken in een strafzaak. Het beste dat u binnen het Nederlands recht in een strafzaak van de rechter te horen kunt krijgen is, dat u niet strafbaar bent, en dat ook nog slechts ‘bij gebrek aan bewijs’”. “Maar die uitspraak heb ik al van de OvJ!”. “Juist, en daarom denk ik, dat u niet gebaat bent bij een strafzaak. En dan is er nog een nadeel aan een strafzaak, en dat is dat er achter uw naam altijd het merktekentje zal blijven staan dat u ooit een strafzaak aan uw broek hebt gehad, ook als die goed voor u is uitgekapt. En dat kan echt nadelig zijn bij sollicitaties, maar

ook bijvoorbeeld bij het aanvragen van een visum naar bv de Verenigde Staten”. En zo kwam er én geen cassatie én geen strafzaak.

Ik vond het overigens erg coulant van al deze Amsterdamse juristen, die ik had geraadpleegd en die ook goed hadden geluisterd naar mijn verhaal, dat zij alle drie mij geen rekening wilden sturen. Wat een contrast met mijn ‘eigen’ VVAA vereniging, waar ik in nood niemand bereid vond om zelfs maar even naar mijn verhaal te luisteren bij de afdeling rechtsbijstand !

Op 9 september 2008, vijf maanden na het indienen van mijn officiële klachten bij het Haarlemse Parket, en vijf dagen na het sepot-bericht, kreeg ik (natuurlijk niet toevallig) eindelijk een reactie van de klachtencoördinator bij het OM, mr.Gat - namens de Hoofdofficier van Justitie (HoofdOvJ). Dat ‘namens de Hoofdofficier’ vond ik vreemd, maar hoewel dit verwevenheid van functies impliceert, maakte ik me daar toen nog niet druk over. De brief van mr.Gat eindigde met “Nu die dreiging (*van strafvervolging*) is weggevallen, het beslag is afgehandeld en de zaak is beëindigd ben ik van mening dat de in uw klacht genoemde klachten ten aanzien van het OM niet meer aan de orde zijn”. Kennelijk was mr.Gat de mening toegedaan, dat alleen iemand in het nauw nog klagen mocht. Maar echt stuitend vond ik de regel dat mijn ‘klachten ten aanzien van het OM niet meer aan de orde zijn’. Wie bepaalt dat, het OM? Dat zou de wereld op zijn kop zijn, en daar liet ik het dus niet bij zitten.

Op aanraden van de strafrecht-jurist had ik direct na het sepot nog wel bij het OM een verzoek ingediend tot wijziging van de sepotcode van 02 (bij gebrek aan bewijs) naar 01 (onterecht verdacht), maar al op 1 oktober 2008 werd dat verzoek door de OvJ mr.Van Doezelaar afgewezen. Curieus hierbij is, dat ter onderbouwing van zijn standpunt mr.Van Doezelaar de woorden van rechter Beck in diens Rekestes Beschikking [N] citeert: “Uit het onderzoek is gebleken dat er een aantal van de goederen niet uit Mali hadden mogen worden weggevoerd. De verdenking in dat

verband was dat de papieren niet in orde waren en dat daarbij (dus) een vorm van oplichting of eventueel zelfs valsheid in geschrifte aan de orde was. Die verdenking was op dat moment terecht en dat niet alle goederen uit Mali hadden mogen worden weggevoerd is overigens ook bevestigd door de uitspraak van de rechter over het beslag”.

Dus deze OvJ babbelde zonder enig onderzoek het museum-duo van het RMV na, de rechter babbelde de OvJ na en daarna baseerde de OvJ nu zijn afwijzing weer op het gebabbel van de rechter, die dat gewoon van dezelfde OvJ had, en die weer van ‘het museum-duo’ - En zo is het kringetje rond, zonder dat de OvJ ook maar iets heeft hoeven uitvoeren qua justitieel onderzoek. Een toch wel erg doorzichtige cirkelredenering, een jurist onwaardig. Voor mij was dit alles uitermate onbevredigend, en ik liet het er dan ook niet bij zitten [blz 70].

De zitting vd officiële klachtencommissie Kmar

17-06-'09

Uiteindelijk is het m.b.t. de Kmar tot een officiële klacht gekomen, die door mr.In'tVeld van de Kmar-afdeling 'Veiligheid en Integriteit' was voorbereid en daarna door een officiële klachtencommissie werd 'af-gehandeld'. Dit gebeurde in een zitting dd 17-06-2009, waarbij mijn verzoek om daar een geluidsopname-apparaat bij aanwezig te laten zijn was afgewezen. De hele zitting werd een trieste farce, doordat een vooringenomen voorzitter Uienga, die de zaak niet bestudeerd had en de hele zitting naar zijn hand (= naar de hand van de Kmar) zette. Zoals verwacht begon hij mij te vragen om mijn klachten nog eens uit de doeken te doen, een foefje waarvan ik inmiddels geleerd had dat dit betekent, dat de vraagsteller het dossier niet gelezen heeft. Dat bleek ook het geval, want alle antwoorden op de vragen die de heer Uienga aan mij stelde stonden al in het dossier. Maar desondanks gaf hij zelf een antwoord op vrijwel alle vragen die ik aan wachtmeester Duist stelde. Dit terwijl Uienga onkundig was van elke achtergrond, op deze manier de wachtmeester al op voorhand in de rug dekkend. Alles werd door Uienga goed gepraat, de betrokken wachtmeester kreeg nauwelijks de kans zelf wat te vertellen. Deze 'voorzitter' verdedigde de Kmar tot in het ridicule toe. Zo wist ik al uit het 'wederzijdse' verhoor door deze wachtmeester van 19-2-2008, dat hij nagelaten had om het OM te verwittigen toen hij (ook al veel te laat) de goederen van de douane had overgedragen gekregen. Voorts, dat hij niet goed raad had geweten met die spullen, waar een voor hem onbekend predicaat 'erfgoed' aan kleefde. Ook, dat hij aan enig onderzoek al helemaal niet toegekomen was, omdat dit slechts in opdracht van het OM had mogen gebeuren en hij het veel te druk had gehad met andere zaken. Mijn klacht, dat de Kmar helemaal geen onderzoek had gedaan kwam voor hem dus niet uit de lucht vallen. 'Wel waar', zei de voorzitter, 'de wachtmeester heeft wel degelijk onderzoek gedaan, want waar bestond dat onderzoek ook weer uit?' En de wachtmeester noemde, dat hij mw.Aansticht, de douaniers en mij had 'gehoord' en onze verklaringen had genoteerd. 'Nee' zei ik 'het opnemen van zo'n

verklaring levert hooguit het ingrediënt op, van waaruit onderzoek kan starten, maar die verklaring zélf is nog geen onderzoek om achter de waarheid te komen. Onderzoek begint pas zodra er kritisch naar die verklaring gekeken wordt'. 'Toch wel', zei de voorzitter, 'het opnemen van een verklaring is onderzoek. En wat had u nog meer gedaan?' 'Nou', zei de wachtmeester, 'ik heb een symposium over wetgeving in de RAI bijgewoond', en hij liet daar een brochure van zien. En daar had hij geleerd, dat Nederland de internationale verdragen rond erfgoed niet geratificeerd had. 'Ziet u nu wel, dat er wel degelijk onderzoek is verricht?' zei de voorzitter tegen mij, 'de wachtmeester is naar een symposium geweest'. 'Nee', stelde ik, 'als iemand een symposium bezoekt kan dat bijdragen aan zijn kennis over een onderwerp waar hij wat meer van wil weten. Die kennis is nodig als gereedschap om tot het doen van onderzoek te kunnen komen. Wachtmeester Duist wist niets over het onderwerp 'erfgoed', dus het zal zeker goed zijn geweest om wat kennis hierover te vergaren. Maar op zich is symposiumbezoek geen onderzoek'. 'U hebt uw idee van onderzoek, wij het onze', zei voorzitter Uienga, 'ook dit was wel degelijk onderzoek'.

In afwachting van het conceptverslag van deze zitting werkte ik thuis meteen de antwoorden op mijn vragen uit. En omdat ik de vragen tevoren goed voorbereid en genoteerd had, en ze ook precies zo stelde tijdens de zitting, had mijn vrouw, die bij deze sessie aanwezig was, de antwoorden ook bijna letterlijk kunnen noteren. Dit om het verslag ook zonder geluidsopname zo waarheidsgetrouw mogelijk weer te geven. Een conceptverslag kreeg ik van de secretaris echter niet toegestuurd, maar wel meteen de definitieve versie waarin natuurlijk alle wezenlijke punten ontbraken. Als laatste toevoeging stond onderaan weer genoemd, dat ik me maar moest wenden tot de BNO als ik me met de inhoud van dit verslag niet kon verenigen.

Het was mij in elk geval duidelijk geworden, waarom deze voorzitter een geluidsopname van de commissiezitting verboden had. Tevoren had ik de naam van de voorzitter, Uienga, geGoogled en was ik te weten gekomen, dat hij binnen de regionale politie een belangrijk man was geweest. Na deze zitting kon ik me nauwelijks

voorstellen, dat zo iemand zulke verantwoordelijke functies had bekleed, want een integere klachtenbehandeling lukte hem dus van geen kant. Dat vond ik wel vreemd, vooral omdat het gewicht van deze klacht voor de Kmar inhoudelijk toch gering was (nalatigheid van een wachtmeester, die veel andere dingen aan zijn hoofd had en aan zoiets bijzonders als ‘erfgoed’ niet toegekomen was). Maar zelfs bij zoiets gerings, waar een gewoon excuus al voldoende had kunnen zijn, bleek het verdraaien van de feiten (en het daarbij dus verbieden van een geluidsopname) meer voor de hand te liggen voor een hooggeplaatst politiemans als Uienga. Deze man heeft de leiding gehad in veel gewichtiger zaken, en dan wordt het je toch angstig te moede te bedenken hoe die dan begeleid zijn.

Vanaf dat moment heb ik mij stellig voorgenomen om consequent te zorgen voor een geluidsopname-apparaat bij zittingen van klachtencommissies of andere moeilijke besprekingen, ook als deze commissies hadden aangegeven daar geen prijs op te stellen. Juist dan, zou ik haast zeggen, want een verbod van die geluids-getuige is eigenlijk het duidelijkste signaal dat je niet op transparantie of integriteit hoeft te rekenen. Ook tegen deze voorzitter van de klachtencommissie Kmar diende ik dus een klacht in, nu bij de Minister van Defensie, maar daar werd deze meteen doorverwezen naar BNO – en BNO had het te druk om ál mijn klachten in behandeling te nemen. Begrijpelijk, maar wel jammer. Want als bij de Kmar mensen zich niet wezenlijk hoeven te verantwoorden doordat de klachtencommissie bij dit politie-apparaat een ‘wassen neus’ blijkt te zijn, dan moeten er vraagtekens gezet worden bij het zelfreinigend vermogen qua integriteit bij deze Hermandad.

Twee zittingen vd Klachtencommissie EGI -fase 1

- april 2008 t/m juli 2010

Een belangrijke partij in deze zogenaamde ‘erfgoedzaak’ (die met ‘erfgoed’ nauwelijks wat uitstaande had), was natuurlijk de EGI zelf. Kmar wachtmeester Duist had al in de zomer van 2007 geprobeerd om contact te leggen met de erfgoedinspecteur die over deze zaak ging. De wachtmeester had samen met de erfgoedinspecteur en mij om de tafel willen gaan zitten om wat duidelijkheid te krijgen over deze voor hem zo ongebruikelijke zaak, maar de erfgoedinspecteur was onbereikbaar geweest.

Het verwonderde mij, dat beide heren niet een beroep op hun respectievelijke supervisor hadden gedaan - de wachtmeester had toch gemakkelijk zijn supervisor kunnen vragen om contact op te nemen met de supervisor van de erfgoed-inspecteur. Ik had de wachtmeester sterk aangeraden om dit te doen, maar ‘het kwam er kennelijk niet van’. Toch kwam – veel later, op 26 maart 2008 – de erfgoedinspecteur op uitnodiging van klachtenfunctionaris van de Kmar, mr.In’tVeld een keer naar dit gezamenlijk overleg met de douane, en was hij zowaar vergezeld van zijn supervisor. Deze bleek totaal niet op de hoogte van de problematiek die er speelde, en schrok van mijn voornemen om een rechtszaak tegen de EGI aan te spannen. Zij verzocht dringend om toch eerst een officiële klacht in te dienen. De inspecteur zelf deed nauwelijks een mond open, maar protesteerde heftig toen ik ook mw.Aansticht in deze rechtszaak of klacht wilde betrekken. Mw.Aansticht viel in deze onder de verantwoordelijkheid van de EGI, stelde hij en dus diende ik me te beperken tot de EGI. Zijn supervisor onderstreepte dit nog eens. Later bleek, dat de hier geschetste gezagsverhouding jammer genoeg niet juist was, en kon mw.Aansticht zich ongrijpbaar houden onder de hoede van het RMV.

Wel stuurde ik ook een identieke klachten-brief naar het RMV, maar daar wimpelden zij deze klachten gewoon af en lieten ze ook mijn vragen onbeantwoord. Doordat het RMV jammer genoeg buiten de competentie van BNO valt, kon mw.Aansticht zich buiten beeld houden. Dit, omdat BNO zich slechts met overheids-

instanties mag bemoeien, en het RMV weliswaar een rijksmuseum is, maar slechts onder de semi-overheid valt.

Na mijn klachtenbrief van 3 april 2008 aan de EGI kreeg ik op 24 april een antwoord, waarin werd gesteld dat behandeling van deze klacht niet kon plaatsvinden, omdat ik nog verdachte was in een justitieel onderzoek - als 'verdachte' heb je kennelijk geen recht op eerlijke antwoorden. Na het sepot in september van dat jaar ontving ik dan toch nog de brief, waarin ik werd uitgenodigd om mijn klachten over de EGI toe te komen lichten tijdens een zitting van de klachtencommissie. Ik antwoordde, dat ik van het aanbod graag gebruik wilde maken, en dat die genoemde verdenking slechts had berust op het nauwgezet volgen van EGI adviezen - op hun website stond : "Om na te gaan of een voorwerp wel of niet uitgevoerd mag worden, kunt u contact opnemen met de centrale autoriteiten. De meeste landen hebben een officiële instantie die de aanvragen voor uitvoer van culturele goederen beoordeelt. Meestal is dit het Nationaal Museum of het Ministerie van Cultuur".

Wellicht geeft het toch wat inzicht, om de punten uit deze klachtenbrief eens achter elkaar te zetten. U zult zien, dat zo'n lange reeks van (op zich relevante en ook terechte) klachten niet bevorderlijk is voor een gemakkelijk overzicht. Dat leerde ik naderhand van onze Nationale Ombudsman Alex Brenninkmeier: "Om effect te bereiken, moet je je de klachten zien te sublimeren tot een half, hooguit één A4tje". En inderdaad, wil je de koe effectief bij de horens pakken, dan dien je je te beperken tot de horens, al zitten er nog zo veel vieze vlekjes elders op de koe. Mijn klachtenbrief bestreek wel zes kantjes, en misschien dus niet zo raar dat ook weer bij de (eerste) zitting van deze klachtencommissie (26-03-2009) allereerst gevraagd werd : "Kunt u uw klacht nog eens precies onder woorden brengen voor ons?". Dat irriteerde me mateloos, want ik had toch niet voor niets al die klachten onder elkaar gezet, met een volledige onderbouwing van elke klacht. Maar nu zet ik voor de lezer dan toch even die klachtenreeks achter elkaar, maar zonder de onderbouwing.

De reeks klachten, zoals neergelegd bij de EGI en RMV betrof de volgende punten : Belangenverstremgeling – Onzorgvuldigheid m.b.t. erfgoedzaken – Bewust criminaliseren – Vooringenomenheid – Premature conclusies – Obstructie van waarheidsvinding – Bewust negeren van Wettelijke procedures – Willekeur – Arrogantie ten aanzien van ontwikkelings samenwerking – Niet dienstbaar aan de burger – Ondeskundigheid.

Dit is natuurlijk een opsomming, hoe terecht ook, die een klachtenfunctionaris al bij voorbaat de moed in de schoenen kan doen zinken. Maar met de er bij geleverde gedegen onderbouwing dacht ik, dat een gemotiveerd iemand zich hier toch wel goed in zou kunnen vastbijten. Dat bleek te optimistisch, want wie was er gemotiveerd?

De (eerste) zitting van de klachtencommissie EGI vond plaats op 26-03-2009. Een zitting onder voorzitterschap van iemand die binnen hetzelfde departement OCW werkzaam was, met idem dito twee juristen. In tweede instantie aangevuld met de erfgoed-inspecteur in kwestie. Een geluidsopname-apparaat was toegestaan, en dat gaf moed. Na afloop stuurde ik de geluidsopname dan ook integraal naar de secretaris. Mij werd nadien een concept-verslag toegestuurd, dat na enkele correcties en aanvullingen over en weer als ‘definitief’ kon worden vastgelegd. Allereerst werd mij dus gevraagd om mijn klachten nog eens in het kort uit te leggen. Mijn irritatie daarover verborg ik zo goed mogelijk, legde veel uit, met de nadruk op de hoofdpunten : de samenwerking van de EGI met het museum-duo, terwijl bij deze twee mensen sprake was van belangenverstremgeling en hun deskundigheid in ernstige mate haperde. Verder het zich in de hele procedure volledig afzijdig houden van de erfgoed-inspecteur, een functionaris die zich zelfs schuil had gehouden voor de Kmar (en mij). En bovenal: wat was de wettelijke basis op grond waarvan de EGI de douane, de Kmar en het OM had geadviseerd? In eerste instantie volgde geen uitleg of verdediging van de EGI, maar werd ik zélf onder vuur genomen. Ik had toch spullen uit Afrika meegenomen, die niet geëxporteerd hadden mogen worden!

De rechter had daar toch een duidelijke uitspraak over gedaan! Enz. Dit bleek geen commissie die nieuwsgierig was naar mijn klachten, naar wat er fout was gegaan. Ook in deze commissie voelde ik weer, dat ik tegenover tégenstanders zat die er primair op uit waren om mij te tackelen, met als hoofddoel 'het eigen bordje schoon te vegen'. Maar daar was ik nu op voorbereid.

“Al die voorwerpen, die toegevoegd waren!” - en weer kon ik zó aantonen, dat vrijwel alles op de exportvergunning te vinden was. ‘Maar had dit dan ook aan de rechter laten zien!’ noemde een van de juristen. ‘Dit héb ik aan de rechter laten zien, maar de rechter had duidelijk een bondje gesloten met de OvJ, voor wie het belangrijk was dat diens machinaties niet uit zouden komen’. Ook de rol van het museum-duo kwam ter sprake, hun directe contact met de Malinese museumdirecteur en het feit dat de contacten en correspondentie met hem helemaal niet via de EGI waren gelopen maar direct via mw.Aansticht waren gelopen. Zo ook hun jarenlange onderlinge vriendschap, en de strikt persoonlijke voordelen [blz 128 & 133] die dit tweetal meende te kunnen behalen met deze actie, waarin ze abusievelijk gedacht hadden een ‘dikke vis’ gevangen te hebben. ‘Niet zo handig van deze museummensen’, vonden de juristen. Maar in tegenstelling tot de eerder geventileerde mening van de EGI-supervisor werd nu gesteld dat deze museummensen slechts ‘adviseurs’ waren van de EGI, en dus niet onder de directe verantwoordelijkheid van de EGI stonden. Dat was jammer, eigenlijk veel meer dan dat, want daarmee bleef een snelle oplossing buiten beeld.

Nadien werd de erfgoedinspecteur binnengeropen. Al gauw bleek, dat niet hij maar een vrouwelijke collega zich met de eerste opvang had beziggehouden. Zijn betrokkenheid bij juist die eerste gang van zaken was nihil geweest, dat was de verantwoordelijkheid van een collega geweest. Zijn taak had er alleen uit bestaan (dacht hij) om de zaak af te handelen. Over de andere punten kwam niet veel meer dan wat gemompel over zijn lippen. En dus zou in een volgende zitting ook de inspecteur, die wél verantwoordelijk was geweest voor de eerste opvang op Schiphol uitgenodigd worden.

Een **Tweede zitting van de klachten-commissie EGI** volgde op 3-9-2009. Hierbij was nu ook de vrouwelijke EGI inspecteur aanwezig, die de eerste opvang van mijn goederen telefonisch had afgehandeld. Zij was vol lof over mw.Aansticht en benadrukte nog eens hoe schandalig het was dat Malinees erfgoed geroofd en verhandeld werd. Bij even doorvragen bleek zij echter geen flauw benul te hebben over wat voor soort goederen dit dan zou moeten gaan. Ze kende mw.Aansticht en had aan haar deze hele zaak maar toevertrouwd zonder de goederen, de factuurlijsten of de exportvergunning zelfs maar gezien te hebben. Nadien had ze deze zaak zonder enig onderzoek of aanvullende instructie doorgeschoven naar haar collega Dutter, omdat ze er van uitging dat mw.Aansticht alles wel goed geregeld had. En ook Dutter had voetstoots de aanwijzingen van mw.Aansticht gevolgd, en in dezelfde lijn aan de keten-partners geadviseerd, zonder zelfs maar zijn eigen professionele richtlijnen geraadpleegd te hebben – ook voor de EGI bleek het Douane Handboek VGEM namelijk als dé (enige) richtlijn te gelden. Zelfs had hij zich voor de Kmar bewust verborgen gehouden, ‘omdat dit alleen maar gedoe zou opleveren’, zodat ook door hem het OM niet op de hoogte werd gesteld.

De hoofdpunten in deze twee EGI besprekingen:

- Het al genoemde gebrek aan basaal inzicht bij de EGI over wat je zou moeten verstaan onder ‘erfgoed’ [K4]. Op de EGI website wordt ‘erfgoed’ uitgelegd door te verwijzen naar meteen de kostbaarste roerende erfgoederen die Nederland kent, de schilderijen van Vermeer en Rembrandt. Dat is zo overduidelijk, dat niemand daar iets wijzer van wordt. Dat de EGI met deze uitleg ook nu nog niet veel verder is gekomen, bewijzen de voorbeelden op de huidige website – een instructie die geen enkele duidelijkheid biedt.
- Een volgend belangrijk punt in de bespreking werd gevormd door ‘toetsbaarheid’ [K6] van medewerkers. Iedereen in dit gezelschap was het er eigenlijk wel over eens, dat elke medewerker van de EGI, eigenlijk van de hele overheid zich waar nodig zou moeten verantwoorden voor zijn doen en laten. Maar hoe zat het

dan met adviseurs, zoals genoemde museummensen? Want ik had graag mw.Aansticht en prof.Debock willen confronteren met hun uit de lucht gegrepen criminaliserende uitspraken, én met onjuiste inhoudelijke bevindingen, om hen ondanks hun vermeende expertise, daarmee door de mand te laten vallen. Die logische confrontatie bleek nog niet zo gemakkelijk te realiseren. De klachtencommissie had mw.Aansticht inderdaad willen horen in mijn aanwezigheid, maar zij had dit geweigerd. De reden van deze weigering klonk bizar. Zij noemde 'haar kennis zo uitzonderlijk en specialistisch, dat slechts een tiental mensen in de hele wereld in staat zou zijn om haar van repliek te dienen' [135]. En dus bleek de klachtencommissie haar toch al gehoord te hebben, maar buiten mijn aanwezigheid. Wel had ze ter rugdekking haar supervisor annex RMV-klachtenfunctionaris prof.Meuzelaar meegenomen. Het bereid zijn zich wel voor de EGI klachtencommissie te verantwoorden, maar alleen als Hofkamp daar niet bij zou zijn, bevatte een tegenstrijdigheid, die mij verwonderde. Want met vele jaren intensieve Afrika ervaring was ik dan wel opzij gezet als 'te simpel om de uitleg van mv.Aansticht te kunnen begrijpen', maar hoe was dat dan met de EGI klachtencommissie zelf? Was die zónder enige Afrika-kennis dan wél in staat geweest om haar van repliek te dienen? Nee, natuurlijk niet, en daar voer zij wel bij. Dit onderhoud had dan ook nauwelijks wat opgeleverd en werkte vooral contra-productief.

Want het was op meer dan één grond jammer én een gemiste kans. Haar stellige uitspraken in haar onderzoeksverslag, die bij toetsing geen steek zouden houden, vormden slechts één kant van de medaille. De andere kant betrof haar integriteit, of liever het falen daarvan, en daar had je van een professionele toetsingscommissie toch wel ervaring en doortastendheid in mogen verwachten. Maar de commissie liet het zelfs daarin afweten.

Daarbij werd door de klachtencommissie ook nog eens een volstrekt onjuist signaal afgegeven, door te noemen 'het standpunt van mw.Aansticht gerespecteerd te hebben'. Want respectabel was haar standpunt bepaald niet, het berustte slechts op haar angst ontmaskerd te worden door mij. Wellicht had de klachten-

commissie dit standpunt inderdaad moeten ‘accepteren’, want de autoriteit om haar te dwingen tot het afleggen van verantwoording had de commissie niet. Zo’n ongewenste situatie is slechts te voorkomen door duidelijke afspraken vooraf, vooral over toetsing [K6].

De belangrijkste EGI overleg-punten samengevat

Te vaag bleef de EGI in haar opstelling, ook nog aan het eind van deze besprekingen, ten aanzien van de volgende punten:

- a - Wat dient er nu precies onder ‘erfgoed’ verstaan te worden? [K4]
- b – Mag/Moet je van een adviseur te eisen, dat deze zich zo nodig verantwoordt over zijn rapport en adviezen? [K6]
- c - Is het van belang, dat EGI-inspecteurs die toezicht houden op import van cultuurgooederen uit de derde wereld, ook enig inzicht hebben in het functioneren van de ambtelijke kaders in die derde wereld? [C3]

Wél duidelijkheid bood de EGI over de volgende punten, tijdens deze twee sessies van de klachtencommissie:

- Door de EGI waren de schrifturen van mw.Aansticht en hr.Peul zonder EGI commentaar, en vergezeld van de eigen brieven naar keten partners gestuurd. Al deze schrifturen, inclusief hun criminaliserende inhoud vallen daarmee nadrukkelijk onder de verantwoordelijkheid van de EGI.
- De adviseurs zélf vallen niet onder de verantwoordelijkheid van de EGI.
- Het Franse woord ‘copie’ heeft niet dezelfde betekenis als het Nederlandse ‘kopie’. Tijdens de tweede zitting van de EGI bleek inspecteur Dutter er zélf achter gekomen te zijn, dat in een situatie als deze het Franse woord ‘copie’ de betekenis heeft van ‘exemplaar’, vergelijkbaar met het Engelse ‘copy’. En exemplaar is een normaal woord zonder enige bijbedoeling. Daarmee bleek het gebruik van het woord ‘copie’ door hr.Peul dus volstrekt legitiem geweest te zijn.

- De erfgoedinspecteurs zijn ernstig tekort geschoten in hun communicatief functioneren, zowel naar mij toe als naar de keten-partners.
- De EGI bleek in 2007 niet over een eigen richtlijn te beschikken met betrekking tot de import van cultuur-goederen. Het was het Douane-Handboek VGEM Cultuurgoederen 2007 [L1] dat ook voor de EGI inspecteurs als ‘De Richtlijn’ gold. Maar de inspecteurs kenden dit handboek nauwelijks, en lieten zich dus niet door de aanwijzingen in dit Handboek leiden.
- De erfgoedinspecteurs bleken geen idee te hebben om welke voorwerpen het zou moeten gaan die ‘later toegevoegd’ zouden zijn. Het museum-duo had dit niet geëxpliciteerd en weigerde ook naderhand zich hierover te verantwoorden. Tijdens de EGI klachtzitting bleken de inspecteurs zich nergens in verdiept te hebben. Naar hun idee zouden dit de voorwerpen op de twee lijsten van het museum-duo moeten zijn, maar toen ik die zo kon aanwijzen op de exportvergunning stonden ze met de mond vol tanden.
- Ook de beoordeling van de voorwerpen op die lijsten hadden ze helemaal aan het museum-duo overgelaten, maar omdat deze twee adviseurs weigerden zich te verantwoorden stond de EGI ook hier met de mond vol tanden.
- Het criminaliseren van mijn persoon was volkomen onterecht geweest.
- Aan het eind van de tweede zitting vroeg de secretaris van deze commissie zich ineens af: “We praten er nu wel steeds over, dat er onderzoek gedaan had moeten worden, en dat dit niet gebeurd is, maar wie had dit onderzoek dan moeten uitvoeren? Want als wij als EGI stellen dat alleen wij de deskundigheid hebben (of kunnen inhuren) om dit onderzoek te doen, dan hadden wij dit onderzoek dus zelf moeten uitvoeren. En dat hebben we nagelaten”.

Bij deze laatste opmerking kon ik een zucht van opluchting niet onderdrukken – naast wat aarzelend gemor bij de andere aanwezigen. Maar inderdaad, dat was wel een harde conclusie, en iedereen kon niet anders dan het daar toch mee eens te zijn.

Er was jammer genoeg geen tijd meer om de consequenties van deze belangrijke conclusie te bespreken, maar dat zou, naar ik aannam, wel in een volgende zitting gebeuren ..... Maar die volgende zitting kwam er niet, en het verslag van deze klachtencommissie bleek ineens al naar de staatssecretaris gestuurd te zijn. En die had het inmiddels ook al ondertekend. Daarmee was voor de EGI en voor de klachtencommissie de kous af – geen idee van ‘beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald’. Interfereren lukte niet meer.

Zelfs liet deze commissie ook nog na om voornoemde belangrijke punten met de ketenpartners te delen.

Deze EGI klachtenfunctie vertoonde sterke kanten, zoals een onafhankelijke voorzitter en een kritisch denkende secretaris, maar door tekort aan professionaliteit bleek het uiteindelijk toch een ‘wassen neus’.

En weer kon ik dus, ondanks die hoopvolle laatste fase in deze tweede EGI klachten-zitting, nog slechts naar BNO om de EGI te dwingen consequenties te trekken uit enkele belangrijke opmerkingen die tijdens beide sessies waren gemaakt.

Klachten door OM ‘ongegrond’ verklaard, maar ik ga door - fase 2 dec 2008 t/m dec 2010

Na de ongegrond verklaring van mijn klachten door het OM op 9-9-2008, en de weigering de sepotcode te corrigeren, reageerde ik op 10-12-2008 weer naar mr.Gat:

“Hoewel ik in mijn klachtenbrief d.d. 8 april jl. reeds mijn zorg uitsprak over de waarschijnlijk kleine kans om serieus genomen te worden door het OM, tart uw brief

(9-9-2008) mijn stoutste verwachtingen. .... U gaat zelfs niet op één argument inhoudelijk in. U volgt voetstoots de beweringen van de OvJ zonder ook maar enigszins zelf onderzoek gedaan te hebben. Nu had de OvJ dit zelf ook al niet gedaan, dus zou ik haast moeten aannemen, dat dit de huisregel is bij het OM? Dat kan ik me toch eerlijk gezegd niet voorstellen.

In mijn brief van 8 april vroeg ik u ‘Mocht ook u van mening zijn, dat u lopende dit proces de klachtenfunctie niet kunt oppakken, dan verneem ik dat graag spoedig’. U hebt dit niet gedaan. U hebt afgewacht tot de zaak geseponeerd was en begint uw brief nu met een excuus. Dit excuus wordt door mij dus niet geaccepteerd.

Dan eindigt u uw brief met ‘Nu ..... de zaak is beëindigd ben ik van mening dat de in uw klacht genoemde klachten ten aanzien van het OM niet meer aan de orde zijn’. Ik was reeds enigszins voorbereid door een recent artikel in de NRC, waarin beschreven wordt hoe de ontwikkeling van een klachtenfunctie bij de justitiële overheid eigenlijk pas nu een beetje op gang begint te komen, waar dit proces in bijvoorbeeld de gezondheidszorg [K6] al twintig jaar volop aan de gang is. Ik kon me niet goed voorstellen dat uw klachtenfunctie dus twintig jaar zou achterlopen, maar toch blijkt dit hier dan wel, en op jammerlijke wijze”. Mijn reactie deed ik vergezeld gaan van een uitgebreide klachtenlijst.

Na weer drie maanden zonder antwoord van het OM zond ik in maart 2009 een herinnering, waarop ik in april een kattenbelletje toegezonden kreeg van de ‘fungerend HoofdOvJ mr.Draaisma’, die meldde dat volgens de brief van de inmiddels vertrokken mr.Gat “uw klacht met betrekking tot het OM niet meer aan de orde is”, en dat hij derhalve geen aanleiding zag om mijn klacht verder in

behandeling te nemen. Met de gebruikelijke toevoeging over de mogelijkheid om BNO te raadplegen als ik het niet met zijn beslissing eens was.

Daardoor zag ik inderdaad geen andere mogelijkheid meer dan een beroep te doen op BNO.

Gelukkig was BNO ook niet tevreden met de weigering van de HoofdOvJ om mijn vragen te beantwoorden en hij schreef hem, dat BNO behandeling van deze zaak pas in overweging kon nemen na een serieuze klachtenbehandeling door het OM. Daarna volgde inderdaad beantwoording van enkele vragen, maar in dusdanige standaardformuleringen dat niemand er wat aan had. Ook mijn klachten werden weer ongegrond verklaard. Mijn hernieuwde verzoek tot wijziging van de sepotcode 02 (geseponeerd bij gebrek aan bewijs) naar sepotcode 01 (ten onrechte verdacht) werd wederom afgewezen, en zulks weer zonder onderbouwing. Maar dit keer zat er zowaar een uitnodiging bij van de HoofdOvJ, waarmee hij mij de mogelijkheid bood “**toelichting** te krijgen” bij zijn beslissingen tot deze afwijzing en tot het ongegrond verklaren van mijn klachten.

‘Toelichting’ betekent ‘één-richtings-verkeer’, en daar zat ik helemaal niet op te wachten. Ik wilde in de gelegenheid gesteld worden tot een directe confrontatie met de OvJ, en dat noemde ik dan ook. Met de toevoeging daarbij dat ik een onafhankelijke voorzitter belangrijk vond én een geluidsopname-apparaat, opdat iedereen na afloop dit gesprek nog eens kon naluisteren. In het antwoord van de HoofdOvJ werd op zo’n onafhankelijke voorzitter niet ingegaan, en ten aanzien van een geluidsopname-apparaat werd gesteld dat ik daar ‘geen recht op had’. Dat maakte mijn vertrouwen in een goede afloop van een gesprek met deze HoofdOvJ er niet groter op. Want het gênante en frustrerende beloop bij de Kmar klachtencommissie, waar de corrupte [a] voorzitter Uienga er ook geen geluidsopname-apparaat bij had willen hebben, had ik nog vers in het geheugen. Omdat ik weinig keus had antwoordde ik, dat ik de uitnodiging dan toch maar accepteerde. En nu ik dan ‘geen recht’ had op een geluidsopname

van hun, zou ik in elk geval zélf dienen te zorgen voor een eigen geluidsdrager bij deze “toelichting”. Dit ‘recht’ nazoekend op het internet, leerde mij van een juristensite [8], dat ik wel degelijk gerechtigd was om zelf voor een geluidsopname te zorgen, onder de voorwaarde dat ik zelf deelnemer was aan dat gesprek. Daarop kocht ik een Olympus opname-apparaatje en deed dat tijdens het gesprek met mr.Draaisma (22-12-2010) in m’n borstzak. Het resultaat van dat gesprek bleek ontluisterend !

De zgn. ‘Toelichting’ vd HoofdOvJ mr.Draaisma op zijn beslissingen - Samenvatting vh Gesprek 22-12-2010

De volledige weergave van dit gesprek vindt u in bijlage [M].

Samen met mijn vrouw reed ik op 22-12-2010 naar het Parket in Haarlem. Ondanks zijn eerdere botte schriftelijke afwijzingen bleek HoofdOvJ Draaisma tijdens dit gesprek een stuk vriendelijker en welwillender dan ik gedacht had. Zoals verwacht, begon ook hij weer met de vraag of ik mijn klachten nog eens in mijn eigen woorden zou willen uitleggen. Ik noemde, dat ik was uitgenodigd om het ‘ongegrond verklaren van mijn klachten door hem toegelicht te krijgen’ en dat ik met deze vraag van hem dus bang was dat dit betekende dat hij het dossier niet doorgelezen had. Daarop antwoordde hij: “dat dossier is zo dik, daar word ik helemaal tureluurs van”. Hij kende het dossier dus nauwelijks! Bizar, want het moest toch de inhoud van dat dossier zijn waarop hij mijn verzoeken om wijziging van de sepotcode had afgewezen – en waarop hij mijn klachten ongegrond verklaard had. Mijn vragen kon hij inderdaad niet beantwoorden, en toelichting op zijn beslissingen kon hij al helemáál niet geven (!), maar gelukkig noemde hij wel bereid te zijn om een en ander voor mij uit te zoeken in het dossier, zei hij.

Mijn belangrijkste vraag betrof natuurlijk weer de wettelijke onderbouwing van het in beslag houden van mijn goederen. Die vraag had hij schriftelijk proberen te beantwoorden door te verwijzen naar een voor mijn situatie irrelevant artikel in het Wetboek van Strafvordering (art.116 lid 3 Sv). Dát was dus geen antwoord op mijn vraag, en ik drong dus nogmaals aan, maar daar kon hij zo geen antwoord op geven (?!). Ik noemde, dat de Nederlandse wet bij import zelfs helemaal geen oog heeft voor legale of niet-legale export van elders. Mr.Draaisma : “Ja, dat weet ik niet, eh ... - Hebt u daar een antwoord van gekregen van de marechaussee?” Van de enige praktische richtlijn op dit vlak, het Douane Handboek VGEM, had hij nog nooit gehoord. Die wettelijke grond, waar ik naar vroeg, dat wilde hij wel nazoeken –

en hij legde uit dat dit in juridische termen “nagaan op welke titel het beslag op mijn goederen heeft voortgeduurd” heette. Ik noemde ook, dat ik zeker wist dat er helemaal geen justitieel onderzoek was verricht door de OvJ anders dan het opnemen van verklaringen. Dat er door niemand in de hele keten, ook niet door het OM ook maar een beetje kritisch gekeken was naar de gegevens van de museumadviseurs of naar uitspraken van de douaniers. En dat ik (zacht gezegd) sterk vermoedde, dat de actie van de OvJ berustte op manipulatie achteraf, op het verdoezelen van fouten. Mr.Draaisma legde me daarop uit, dat ik met betrekking tot dat ‘kritisch kijken’ kennelijk een ‘heel vertekend beeld had van onderzoek’, waarschijnlijk gevoed door Amerikaanse TV-detectives. Het zou juist gaan om het gewoonweg bijeengaren van gegevens, en het was dan aan de rechter om die te beoordelen. Dat was een uitleg, die de noodzaak tot alertheid, kritisch denken en spuurwerk negeert, waarmee ik sterk de indruk kreeg dat ook deze HoofdOvJ weer aan het draaien was. Onvoorstelbaar, want het OM is er voor het doen van spuurwerk, en dat betekent opmerkzaam en kritisch zijn, geen dingen zomaar aannemen, op het puntje van je stoel zitten. Mijn vak als kinderarts was weliswaar niet justitieel, maar zat vol met spuurwerk naar ‘de juiste diagnose’. Met momenten van sparren met elkaar, kritische reflectie. De overdracht van nachtdienst naar dagdienst en omgekeerd is bijvoorbeeld zo’n kritisch moment – Een opmerking als “je denkt wel, dat het om die diagnose gaat, maar .....” kan heel verhelderend werken. Voetstoots iets aannemen of met oogkleppen op vasthouden aan een diagnose zou levens kosten in mijn vak. Mr.Draaisma vond die erfgoed-materie lastig, en noemde dat eigenlijk niemand daar nog verstand van had. Dat zou ook de reden zijn geweest, dat iedereen deze ‘hete aardappel’ maar liefst naar een ander doorschoof om er zelf geen last van te hebben. En dat je dan dus maar vaart op hetgeen een ander daar over gezegd heeft. Een heel belangrijk punt, dat ik hem noemde, was natuurlijk die reeks van zware verdenkingen jegens mijn persoon. Dat duidt er

toch op dat ik iets fout gedaan moest hebben. Of in elk geval dat er gedragingen van mij geboekstaafd waren die van dien aard waren geweest, dat ik daarmee die verdenkingen op mij had geladen. Ik wilde dus van ál die vijf verdenkingen stuk voor stuk weten, wélke van mijn gedragingen daaraan debet waren geweest. Zonder die aanwijzingen ‘zou ik natuurlijk nooit mijn leven kunnen beteren’. Mr.Draaisma noemde daartoe in het Proces Verbaal te willen gaan zoeken. ‘Daar zult u niets vinden’, zei ik, waarop hij antwoordde ‘Daar ben ik ook bang voor’. Toen zegde hij toe om het een en ander uit te zoeken en om mij daarna op te bellen om dit te bespreken. ‘Dat is goed’ zei ik ‘maar ik wil het ook graag op schrift hebben, omdat ook BNO hierbij betrokken is en ik aan hen ook duidelijke gegevens wil verschaffen’. Ook dat zegde mr.Draaisma toe. En verder wilde hij toch ook nog eens naar de sepotcode kijken om te zien of deze correct was (!?). Een vreemde situatie, omdat deze HoofdOvJ de inhoud van dit dossier nauwelijks kende, maar toch zelf geweigerd had de sepotcode te corrigeren. Hij was tevens de man, die met de pet op van OM klachtenfunctionaris bij herhaling mijn klachten ongegrond had verklaard. Toen sloot hij af met : “Dus ik denk, dat u, als u zegt, goh, hoe kan het, dat dit allemaal zo gegaan is enz? dat u het dan wel bij het juiste eind hebt, dat dat ten onrechte is geweest”. Dat klonk onverwacht eerlijk en met gemengde gevoelens, maar ook met hoop omdat hij zomaar een menselijke kant van zichzelf had laten zien, reden we weer naar huis.

Twee weken later kreeg ik niet het toegezegde telefoontje, maar wel een met de post verstuurd nietszeggend schijven. Geen verslag van deze bijeenkomst die ruim een uur geduurd had. In deze brief ook geen enkel resultaat van zijn zoekwerk in het dossier, wat hij wel had toegezegd. Zelfs geen verwijzing daarnaar. Het bevatte slechts een herhaling van de bekende strofes uit eerdere brieven en dezelfde botte weigering tot correctie van de sepotcode als voorheen.

Ik stuurde hem daarop een (ingekort) verslag van mijn hand van het gesprek van 22 december, gebaseerd op de geluidsopname

(maar dat schreef ik er niet bij), waarop hij reageerde, dat dit mijn woorden waren.

Omdat de HoofdOvJ tijdens deze bespreking was bijgestaan door een dame, waarvan we aanvankelijk hadden gedacht dat zij de secretaresse was, maar die zich later kenbaar maakte als ‘klachtenfunctionaris’, deed ik in een aparte brief nog een beroep op haar om de HoofdOvJ te helpen zijn geheugen wat op te frissen. Van haar kreeg ik geen reactie, wel weer van mr.Draaisma, die uitlegde dat deze dame geen onafhankelijke functie had bij het Openbaar Ministerie, dus dat ik haar hier buiten diende te houden.

Ik was geschokt. Tot dan toe had ik eigenlijk, misschien wel tegen beter weten in, nog steeds een beetje geloofd dat er sprake was geweest van een misverstand, dat opgelost zou kunnen worden door een verhelderend gesprek met iemand die wilde luisteren, en mr.Draaisma had geluisterd – maar daar verder niets mee willen (of mogen?) doen.

De criminaliserende intenties van het RMV-duo waren mij duidelijk. Dat de Douane, EGI en Kmar deze adviezen domweg en onkritisch gevolgd hadden kon ik ook nog begrijpen. Lastiger vond ik het al om de machinaties van de OvJ te begrijpen, die daarmee deze keten-partners en zichzelf ‘uit de wind’ probeerde te houden. Maar dit ronduit liegen door de HoofdOvJ sloeg alles. Juist ook doordat mr.Draaisma zich tijdens ons gesprek invoelend, zelfs betrokken had betoond, had ik gedacht ‘zie je wel, toch een bizar misverstand’. Tijdens dat gesprek was hij onverwacht open geweest over zijn mankerende dossierkennis en zijn veronderstelling dat hij waarschijnlijk niets bezwarends over mij zou vinden in de processen verbaal. Maar vervolgens stelde hij zich dus als Judas op. Hiervoor is door mij geen andere verklaring te bedenken dan dat mr.Draaisma door zijn confrères Officieren van Justitie is teruggefloten van dit pad van openheid, en dat hij tegen die druk niet opgewassen was. Vriendjespolitiek zijns ondanks, maar in optima forma. Het elkaar koste wat kost in de rug dekken, teneinde voor een simpele nalatigheid maar geen ‘sorry’ te hoeven zeggen.

Als binnen het OM Haarlem al zo laagdrempelig wordt teruggevallen op onoorbare middelen, en als de bewaking van integriteit daar kennelijk geen enkele prioriteit toebedeeld heeft gekregen, dan moet het ons als Nederlanders bang te moede worden. In deze zin had ik me al uitgedrukt tegenover mr. Draaisma, refererend aan mijn tropenjaren in de zeer corrupte samenleving van het Zaïre van Mobutu. Maar het deerde hem en de officieren van justitie kennelijk niet, dat zij door bewuste machinaties een willekeurige burger ernstig in de problemen hadden gebracht, “als wijzelf maar geen last hebben”. Werkelijk aangeslagen was ik hierdoor. Een wellicht wat naïef vertrouwen in ons rechtssysteem was volledig onderuit gehaald.

Ik ben opgegroeid in een sfeer van vertrouwen in onze rechtsstaat. In mijn kindertijd woonde de Haarlemse HoofdOvJ mr. Van der Valk Bouman tegenover ons, en met zijn zoon Gerrit heb ik zes jaar lang in de klas gezeten. Het respect dat buurtbewoners en leerkrachten hem (en daarmee het rechtssysteem) toedroegen was bijna tastbaar. Daarentegen heb ik in Zaïre als tropenarts moeten ondervinden wat het is om zónder rechtszekerheid te moeten leven. Daar heb ik zelf flink last van ondervonden, maar dat was nog niets vergeleken met wat de bevolking er dagelijks van te verduren had. Corruptie kon je van bijna elke overheids-figuur (‘dienaar’ had ik bijna geschreven) verwachten. Toch is het me daar steeds gelukt, om me niet in te laten met vriendendiensten bij overheidsfunctionarissen; en smeergeld heb ik nooit betaald. Dat was bepaald niet altijd gemakkelijk en het heeft me ook veel ongemak en soms heel veel last bezorgd, maar m’n handen had ik vrij. En eenmaal terug in Nederland wist ik waar ik belasting voor betaalde: een rechtsstaat is meer dan goud waard. Maar in deze zaak merkte ik, dat die hier dus zelfs op hoog niveau werd verkwanseld!

Corruptie is een probleem, dat in elke samenleving een rol speelt, in Nederland hopelijk in zeer beperkte mate. Als je over corruptie spreekt, is het goed om duidelijk te maken, wat je er mee bedoelt. Voor de betekenis ‘omkoping’ in de zin van een financiële transactie heb ik geen aanwijzingen gevonden. Maar omkoping in

de zin van ‘er vanuit een machtspositie zelf beter van worden ten koste van anderen’, of ‘misbruik maken van bevoegdheden, teneinde persoonlijk voordeel te behalen’ [a], speelt hier wél een belangrijke rol, m.n. bij het RMV-duo, het OM en waarschijnlijk ook de douane. Wikipedia noemt bij corruptie ‘ongeoorloofde diensten vanuit een machtspositie’, en ook daar gaat het hier vooral om. Ook machtsmisbruik, gekoppeld aan willekeur. Verder blijkt er binnen de overheid heel gemakkelijk en laagdrempelig gebruik gemaakt te worden van vriendjespolitiek (nepotisme), waarmee men elkaar afdekt, zelfs tegen de klippen op. Dat zelfs onze eigen overheid dus op meerdere plekken echt ‘verrot’ is, moge uit het voorgaande duidelijk zijn.

In Zaïre had ik dat maar te accepteren en kon ik alleen maar zorgen, dat wij zelf er niet door werden ‘aangetast’. In Nederland mag ik dit niet accepteren, en dat vormt de motivatie voor de opdracht die ik mij in dit boek zelf gesteld heb.

Juist het feit, dat het in deze zaak eigenlijk om ‘peanuts’ ging, toont de laagdrempeligheid aan waarmee afgedekt, gedraaid en zelfs ronduit gelogen wordt. Dit was een zaak waarin douane, EGI en marechaussee reeksen fouten hadden gemaakt in een materie waarin zij vals waren voorgelicht door het museum-duo en waarmee zij eigenlijk helemaal geen ervaring hadden. Fouten maken is menselijk, en van je fouten leer je. Dergelijke fouten behoeven slechts een excuus om weer gewoon verder te kunnen. Hier werd het te moeilijk of te lastig gevonden om fouten toe te geven, zelfs domme fouten van lager geplaatste ambtenaren. En vervolgens werden deze door een hoog opgeleide ‘slim’ manipulerende OvJ, die deze fouten kennelijk ook vervelend vond, zelfs weggemoffeld ten koste van de burger. En de OvJ werd op zijn beurt weer volledig gedekt door een HoofdOvJ die weigerde onderzoek te doen, zijn afspraken niet nakwam en leugens niet schuwde. Ik moest dus wel hogerop.

Het harde argument van mijn geluidsopname wilde ik liever niet pontificaal inzetten, omdat dit een zo knalhard bewijs zou betekenen van de onbetrouwbaarheid en leugenachtigheid van deze

HoofdOvJ, dat een eervolle aftocht voor hem niet meer mogelijk zou zijn, met waarschijnlijk rancune als resultaat. Dit zou contra-productief kunnen werken in een proces waarin ik slechts hoopte op de zo waardevolle mogelijkheid van professionele toetsing, omdat zonder toetsing een rechtsstaat nu eenmaal niet gedijt.

Klacht tegen de klachtenfunctie van het OM fase 3 - juli t/m nov. 2011 – Coll. v. Procureurs

Het BNO had moeite met het aanpakken van het OM, vooral ook omdat er een rechterlijke uitspraak was geweest, zij het dat dit een Rekest betrof en niet een Strafrechtzaak. Daarom vond ik dat ik eerst nog zélf de laatste stappen bij het OM moest zetten, een tree hoger in de OM-hiërarchie. Want corruptie mocht dan binnen het Haarlemse parket en de rechtbank usance zijn, het wilde er bij mij niet in dat het héle OM behept zou zijn met zo'n gebrek aan integriteit. Ik verwachtte, dat ik hier m'n geluidsopname niet te berde zou hoeven brengen, want in een direct gesprek met mr.Draaisma onder voorzitterschap van iemand uit dit College zou ik hem eenvoudigweg met zijn eigen uitspraken kunnen confronteren. Dat zou m.i. snel en effectief zijn geheugen opfrissen. En mocht hij dan toch nog persisteren in ontkenning, dan zouden enkele frases uit die opname genoeg zijn om hem de hopeloosheid van zijn ontkenning te doen beseffen. Daarna zou hopelijk de gang van zaken binnen het Haarlemse OM geëvalueerd kunnen worden, met misschien zelfs een aanzet tot de opbouw van een zelfreinigend systeem – een doel dat wellicht te hoog gegrepen was, maar erg nodig.

Op 20 juli 2011 stuurde ik dus aangetekend mijn klacht tegen mr.Draaisma aan het College van Procureurs. Daarin noemde ik, wel begrip te willen opbrengen voor de moeilijke spagaat waarin mr.Draaisma misschien verkeerde, maar dat ik er toch niet aan ontkwam om zijn gedrag nu aan de kaak te stellen". De geluidsopname noemde ik hierin nog niet, omdat ik eerst die confrontatie wenste met alleen 'zo nódig' die opname daarbij. Ik kreeg een

keurige brief terug, waarin m'n klachtenlijst was gereduceerd tot enkele (inderdaad belangrijke) punten: Mr. Draaisma zou uitzoeken

- **welke gegevens geleid hebben tot de verdenkingen** tegen mij,
- **onder welke titel het beslag op goederen** heeft voortgeduurd.
- **En over beide punten zou hij mij berichten.**

Al deze drie toezeggingen was hij niet nagekomen.

Deze punten werden kennelijk ook aan mr.Draaisma toegestuurd, want hij reageerde op 2 september 2011 met de schriftelijke mededeling dat hij punt 1 al gedaan had en punt 2 nooit had toegezegd. Verder schreef hij "mijnerzijds bestaat geen behoefte om in deze zaak te worden gehoord". Zou dat een frase zijn, die hij ook van zijn 'verdachte cliënten' accepteert, als hij hen oproept te worden gehoord? Zijn briefkopie ontving ik een dag voor de hoorzitting op 14 sept., en ik had dan ook het bange vermoeden, dat Mr.Draaisma daar niet bij aanwezig zou zijn.

Dat bleek inderdaad het geval. Het werd een nogal gezapig ondersje met twee vriendelijk correcte jonge 'onderzoekers' bij het College van Procureurs en dus zonder mr.Draaisma. Deze genoot kennelijk alle vrijheid om zich niet te hoeven verantwoorden. Deze 'klachtenfunctionarissen' bleken eveneens deel uit te maken van een 'interne klachtenfunctie' en ze gaven toe, dat ze 'dus niet onafhankelijk' waren. Ook nu weer werd mij verzocht 'mijn klacht toe te lichten', wat me deed bevroeden dat ook zij zich niet hadden ingewerkt. Toch bleken zij zich wel enigszins voorbereid te hebben, maar vooral op een manier zoals een advocaat van mr.Draaisma dat zou doen. Mijn vraag om wettelijke onderbouwing van het langdurige beslag beantwoordden zij met de strofe (brief 17 februari 2011) van mr.Draaisma "dat de OvJ 'geen reden zag het beslag op te heffen", wat natuurlijk weer geen antwoord op mijn vraag was. Wonderlijk vond ik ook, dat ze helemaal niet opkeken van mijn klacht over de leugens en corruptie [a] door de (Hoofd)OvJ. Ook, dat ze eigenlijk steeds probeerden om de uitlatingen van de officieren goed te praten, terwijl juist uit die strofes bleek, dat het de (Hoofd)OvJ volledig had ontbroken aan wetskennis. En dat er voor enig eigen onderzoek door hem in deze zaak geen enkele aanwijzing was geweest. Nogmaals heb ik

duidelijk benadrukt, dat ik vind dat zowel een OvJ als een HoofdOvJ zich net zo zullen moeten verantwoorden tegenover zeer serieuze klachten, als ieder van ons zich geregeld moet verantwoorden, tot en met de minister-president aan toe. “De OvJ en de HoofdOvJ dreigen hier mee weg te komen zonder dat zij verantwoording hierover hoeven af te leggen. Dat probeer ik nu te voorkomen in een persoonlijke confrontatie met mr. Draaisma met bijvoorbeeld een van jullie daarbij als voorzitter. Niet omdat ik persoonlijk iets tegen Draaisma zou hebben, want dat is niet zo. En mocht dat niet lukken, dan heb ik altijd nog de mogelijkheid van het BNO, plus dat ik bezig ben met een publicatie over deze zaak. Het openlijk ter discussie stellen van deze zaak vind ik essentieel, omdat ik het geluk had een academische opleiding te mogen genieten en daardoor nu de mogelijkheid heb om deze zaak aan de kaak te stellen. Als zoiets mij is overkomen, overkomt het ook een ander, en met veel minder opleiding zal iemand nóg gemakkelijker aan de kant geschoven worden door het OM, zónder kans op weerwoord”.

Na nog wat aanvullende vragen door hen naar de bekende weg (over wat al in de klachtenbrief stond), mocht ik weer gaan. In anderhalf uur had ik alles kunnen toelichten, maar gezien de defensieve opstelling van deze jongelui verwachtte ik hier eerlijk gezegd niet zo veel van, en zeker geen doorbraak.

En die doorbraak bleef dan ook uit. Het College van Procureurs-Generaal kon zich volledig vinden in de (loos) gebruikte term “waarheidsvinding” als wettelijke onderbouwing van het beslag enzovoort. De twee jonge juristen bij dit college zullen tevreden zijn geweest, dat zij hun advocatenfunctie goed hadden volbracht. Aan een directe confrontatie met mij kon mr. Draaisma zonder enig probleem ontsnappen, verantwoording hoefde hij niet af te leggen.

klacht Douane – ‘hulp’ door BNO - fase 1

‘van de regen in de drup’ mei 2008 tm maart 2011

Nadat de douane-klachtenfunctionaris noemde vanuit ‘geheimhoudingsplicht’ mij niet verder van dienst te kunnen zijn, schreef ik hier over op 27 mei 2008 mijn eerste brief aan BNO. Als reactie kreeg ik na enkele e-mailtjes, met excuus voor vertraging, in de herfst van dat jaar dan toch het verzoek om stukken op te sturen en mijn argumenten op schrift te onderbouwen. En weer later toch maar het verzoek om een en ander mondeling toe te komen lichten.

Op 13 maart 2009 togen we naar Den Haag voor een bezoek aan BNO, dat in een imposant gebouw huist. In de stenen traptreden naar de hoofdingang zagen we rijen bronzen sculptuurtjes van oren, grappig en vertrouwenwekkend. Na even wachten werden we verwelkomd door de heren Coenen en Druppel. Vooral met deze laatste zouden we in zee gaan, de eerste zou af en toe meekijken. Het was een kennismaking, waarin ik natuurlijk maar een deel van mijn verhaal kwijt kon, maar ze hadden alles al op schrift ontvangen. Zij vertelden, dat BNO wel 165 medewerkers telde, en dat het druk was. Ik noemde, dat er van mij nog meer zaken ‘in het vat zaten’, namelijk tegen de EGI, de Kmar en het OM, en dat die alle betrekking hadden op dezelfde zaak, maar dat we ons nu vooral zouden moeten richten op mijn klachten jegens de Douane op Schiphol. Ik wist inmiddels al, dat ik ten aanzien van mijn klacht tegen de rechter (‘onafhankelijk’) en tegen het RMV (‘semi-overheid’) geen hulp van het BNO mocht verwachten. Bij ons afscheid noemde mr. Druppel, dat hij een en ander goed had begrepen, wat ik betwijfelde. Want ik realiseerde me, dat alleen al dit douane-klachtenpakket een hele kluif zou zijn voor hem, en daarom bood ik hem dan ook aan nog een samenvatting te maken van deze hele materie. Hij mailde bijna verontwaardigd terug: “Dit doet mij denken dat er mogelijk een misverstand in het spel is. Voor alle duidelijkheid deel ik u daarom het volgende mee. Het is uit onze contacten, denk ik, voldoende duidelijk wat uw klacht over de Douane thans is”. Oftewel, ‘houd jij je er nu maar buiten, ik snap heus wel waar het om gaat’.

Hoopgevend was wel, dat ik vier dagen na het bezoek aan Den Haag ineens bericht van de Douane kreeg dat mijn schadeclaim tóch volledig gehonoreerd zou worden, waar deze eerder afgewezen was. Kennelijk voelde iemand bij de Douane ‘nattigheid’. Waarschijnlijk had BNO al contact met hen opgenomen. Op 29 maart 2009 stuurde Mr.Druppel een brief naar de douane (met cc. aan mij), met daarin vragen die mij verwonderden. De vragen die hij stelde waren dezelfde als die ik al eerder aan de klachtenfunctionaris van de Douane had gesteld, en waarop ik toen volstrekt onbevredigende antwoorden had teruggekregen. Mr.Druppel moest daarvan op de hoogte zijn, want die gegevens had ik hem doen toekomen. Maar misschien hoopte mr.Druppel nu op meer adequate antwoorden? Maar omdat bleek dat hij ook nog de term en functie van ‘aangever’ niet begrepen had, moest ik iets zeggen, maar wat? Ik reageerde dus maar met: “Helemaal begrijpen doe ik uw formulering van twee klachten en drie vragen aan de douane niet, maar misschien dat hier uw tactiek jegens de douane in het spel is? Omdat ik er evenwel niet helemaal zeker van ben dat er niet toch enige verwarring is ontstaan, wellicht door het ‘grote aantal stukken’, meen ik me toch het plaatsen van enige opmerkingen cq correctie te moeten veroorloven”, met weer wat toelichting. Van tactiek bleek evenwel geen sprake, wel van domheid. De antwoorden die terugkwamen van de douane waren een kopie van de antwoorden die ik al veel eerder van hun klachtenfunctionaris had ontvangen, en waar Druppel in het dossier dus een afschrift van had. Hij stelde zich kennelijk toch tevreden met deze antwoorden, want er gebeurde vervolgens bijna een jaar niets, tot BNO ineens een afsluitende brief met betrekking tot deze douanezaak bleek te hebben geformuleerd, met een tekst die zich voegde naar de reeds lang bekende en verhullende antwoorden van de Douane. En weer drie maanden later kreeg ik van een kennis een krantenknipsel uit de Telegraaf onder de kop “Souvenir uit Afrika”, waarin BNO over deze zaak anoniem en vergoelijkend uitlegde hoe de Douane werkte. Een opsteker dus voor de Douane waarin niets gemeld werd over hun schimmenspel. Hier werd ik even niet goed van. Zou ik nu weer helemaal

overnieuw moeten beginnen, of zou ik maar moeten stoppen met een strijd die steeds meer op die van Don Quichot begon te lijken? Ik besloot mijn rol van Don Quichot toch maar weer op te pakken en stuurde een afscheidsbrief naar mr.Druppel. Hierin noemde ik hem, dat hij met zijn rapport de plank dusdanig had misgeslagen, dat dit m.i. de douane eerder steunde in het kiezen voor misplaatste activiteiten dan dat zulke activiteiten hierdoor in de toekomst voorkomen zouden worden. Verder verbood ik hem om zich nog verder met mijn klachten bezig te houden (want inmiddels had ik ook al een klacht tegen de EGI, de Kmar en het OM bij hem ingeleverd). Een andere brief stuurde ik naar ‘de klachten-functio- naris bij het BNO’ – diepe zucht hierbij, want wéér een klacht.

Na wat heen en weer gebel met de supervisor van mr.Druppel werd ik uitgenodigd voor een zitting van een ad hoc klachtencommissie op 11 februari 2011, bestaande uit de mij nog onbekende voorzitter mw.Vlek (uit de geledingen van BNO), de begeleider van Druppel hr.Coenen, de supervisor van Druppel mr.Niks, en mr.Druppel zelf. Deze klachtzitting bleek echter niet zozeer mijn klachten over het (dis-)functioneren van mr.Druppel te betreffen, maar was vooral bedoeld om mij er van te overtuigen dat dit de ‘normale werkwijze’ van BNO was geweest, en dat dit toch echt juist was. Ik raakte niet overtuigd, zodat de voorzitter ten einde raad uitriep, dat zij al twintig jaar bij BNO werkte en dus echt wel wist dat het op deze manier góéd werkte. Mij werd tenslotte één klachten-behandeling aangeboden, waarbij ik kon kiezen tussen Douane, EGI, Kmar, of OM. Daarbij diende ik dan ook nog te kiezen tussen de focus op het verleden en de gemaakte fouten (schuld), of een blik gericht op de toekomst, waarbij schuld dan geen item zou zijn. Want bij dit laatste zouden niet zozeer de gemaakte fouten aan bod komen, maar zou het onderzoek vooral gericht zijn op verbetering van het ambtelijk functioneren. Deze zelfde boodschap kreeg ik na deze bespreking ook nog eens op schrift toegestuurd, in een brief die bleek te zijn opgesteld door, jawel, mr.Druppel! Na deze hopeloze gang van zaken bij BNO dreigde ik écht af te haken. Maar ik deed toch nog één ultieme poging, en die pakte gelukkig beter uit.

Echte hulp van de Nationale Ombudsman BNO - Algemeen maart 2011 t/m september 2012

Mijn contacten met BNO van mei 2008 tm maart 2011 beoordeelde ik dus als weinig zinvol, zelfs contra-productief. Over deze episode, die ik BNO-fase 1 noem, kan ik slechts kwijt, dat deze gekenmerkt werd door een gebrek aan betrokkenheid, kritisch denken en dossierkennis van mr.Druppel, de medewerker aan wie ik in eerste instantie gekoppeld was. Daarbij had zijn zelfingenomenheid, waarmee hij durfde afgaan op alleen zijn eerste indrukken, gezorgd voor een eindresultaat op dood spoor. Hij had zijn trein in beweging gezet, en daarna elk sein dat hij tegenkwam gewoon genegeerd. Maar zelf was hij hier heel tevreden mee.

Met een dergelijke rol van BNO kon ik niets, ik was er eigenlijk helemaal klaar mee, en wilde afhaken. Maar misschien zag ik nog één laatste mogelijkheid, en dat was om een aangetekende brief te zenden aan dr.Alex Brenninkmeijer, onze Nationale Ombudsman persoonlijk, al was ik bang, dat deze brief al voor hij de persoon van de NO had bereikt, ‘weggefilterd’ zou zijn. Deze brief d.d. 11 april 2011 geef ik hieronder verkort weer :

“Geachte heer Brenninkmeijer,
Sinds maart 2009 houdt (BNO) zich bezig met een gecompliceerde zaak, die mij al 4 jaar bezig houdt. Het betreft een reeks klachten tegen een keten van overheidsinstanties (douane, EGI, marechaussee en OM). Uw onderzoeker mr.Druppel liet elk basaal onderzoek achterwegen. Wel schreef hij een brief met vragen aan de douane waarvan de antwoorden allang bekend waren én in zijn bezit. Mijn inhoudelijke adviezen werden door hem niet op prijs gesteld. Hoewel ik daar dus grote vraagtekens bij plaatste, volgde desondanks ook nog een dergelijke BNO brief met irrelevante vragen naar het OM.

Zulke brieven doen deze zaak meer slecht dan goed. Daarom heb ik mr.Druppel geschreven dat hij zich niet meer met mijn zaken bezig mag houden, en heb ik een klacht gezonden naar uw klachtencommissie. Enkele malen telefonisch contact met supervisor hr. Niks leerde, dat hij inhoudelijk niet op de hoogte

was. Uiteindelijk vond er een gesprek plaats met een begeleider en de supervisor van mr.Druppel, samen met een ‘onafhankelijke’ voorzitter (mw.Vlek). Mr.Druppel zou daar ook bij zitten. In dit gesprek leerde ik kort gezegd ‘hoe een onderzoek hoort te lopen, wat ik daarvan verwachten mocht, en vooral ook wat niet’. Analyse van de gang van zaken of van de aanpak van mr.Druppel kwam niet meer aan de orde.

Mw. Vlek deed overigens wel enkele zinnige voorstellen, maar in zo’n beperkt kader van aanpak dat dit nauwelijks mogelijkheden bood hiermee verder te gaan. Daarom zie ik ervan af om op dit BNO voorstel in te gaan”.

Vervolgens gaf ik uitleg over het bezoek, dat ik op 22-12-2010 aan HoofdOvJ Draaisma had gebracht met als conclusie, dat er met opzet onwettig is gehandeld en zelfs is misleid door het OM. Ook dat het OM weigerde om mijn meest basale vragen te beantwoorden, zoals bv “Op grond van welke Nederlandse wet(ten) adviseerde u de rechter om mijn goederen naar Mali te zenden?”. In de vreemde gang van zaken binnen BNO leek zelfs de invloed van het OM mij niet ondenkbaar, hoewel dit wellicht wat paranoïde in de oren klinkt, maar ... ook het bizarre gebrek aan onpartijdigheid van bv. de voorzitter van de Klachten-commissie bij de Kmar zou ik anders eigenlijk niet kunnen verklaren”. Vervolgens stelde ik de NO in deze brief enkele persoonlijke vragen, omdat ik een goed functionerend BNO van zeer grote waarde acht voor onze samenleving in haar relatie tot de overheid van onze rechtsstaat:

- “Was u op de hoogte van mijn klacht tegen hr.Druppel?” en
- “Hééft BNO ook zélf wel een onafhankelijke klachtenfunctie?”
- “Zijn er mensen binnen BNO die analytisch kunnen denken in een ingewikkelde casus, waarin ik overigens wel al bijna al het analytisch werk zelf reeds uitgevoerd heb, mensen die samen met mij de juiste vragen kunnen stellen aan de verschillende overheidsafdelingen/mensen, en met name ook aan het OM?”
- “Durft u – NO – een conflict op klare gronden met het OM aan? Of is dat te complicerend voor BNO?”

Deze brief zond ik aangetekend aan dr. Brenninkmeier persoonlijk, met de toevoeging: “Mocht ik geen enkele reactie van u persoonlijk ontvangen, hoe beperkt die reactie ook moge zijn, dan ga ik er van uit, dat u deze brief + bijlage toch niet hebt kunnen of mogen lezen”. Met bijlage.

Een week later kreeg ik een soort standaard antwoordbrief, waarin ik werd afgepoeierd, maar die qua inhoud de plank volledig mis sloeg. Dat schreef ik ook aan de afzender. En zowaar ontving ik nadien een uitnodiging (“heel uitzonderlijk, dit doet mijnheer Brenninkmeijer nooit”) voor een persoonlijk gesprek op 11-2-2011. Dit gesprek verliep plezierig en duurde ruim een uur. Aan het eind daarvan zei hij: “De douanekwestie behoeft inderdaad meer aandacht, evenals de EGI. Maar we kunnen niet alles oppakken, dat zou teveel van onze schaarse mankracht vergen en daarom denk ik dat we de klacht tegen de voorzitter van de klachten-commissie Kmar maar moeten laten zitten. Ook de klacht bij het OM ligt gevoelig, want zij refereren aan een uitspraak van de rechter, en daar dien ik mij eigenlijk buiten te houden. Wel ligt de vraag om wijziging van de sepotcode op onze weg.

Al met al ben ik bang dat u op meerdere vlakken een punt heeft”. In dit gesprek en ook herhaaldelijk nadien benadrukte hij de noodzaak tot bondigheid. “Probeer je klachten te comprimeren tot een half, hooguit een A4’tje. Alleen dan kan het effectief zijn, want mensen lezen nu eenmaal niet veel méér”.

Ik deed mijn best, al werd het vaak toch nog wel wat meer dan een A4’tje. Hoe redelijk deze eis ook klonk, het betekent wel dat je alleen op hoofdpunten kan sturen, terwijl die andere punten toch ook van belang zijn. Anderzijds dwingt het je wel om te bepalen, wat je zelf werkelijk de belangrijkste punten vindt.

En zo stuurde ik mijn klachten in een meer gesublimeerde vorm aan de heer Brenninkmeijer. Al na een maand kreeg ik zijn schriftelijke reactie. Hierin noemde hij dat hij zich, zoals gezegd, echt moest beperken tot enkele hoofdpunten.

Na het lezen van mijn samenvatting kwam hij zelf tot **de voor hem meest belangrijke vraagstelling:**

- **Ten eerste: de mate van deskundigheid bij de EGI.**

- Over de tegenstrijdigheid tussen de door de EGI gebruikte term “bevindingen”, terwijl ik deze zelf gekwalificeerd had als “klakkeloos overgenomen en niet onderbouwde suggestieve criminaliserende statements”. Oftewel, **hoe feitelijk en onderbouwd zijn die EGI bevindingen?**
- Verder vroeg hij zich voor de toekomst af of, indien de kwalificatie “bevindingen” niet optimaal was, hoe deze dan in de toekomst verbeterd zou kunnen worden.

- **Ten tweede over de douane**

- of zij onpartijdig controles hadden uitgevoerd ten aanzien van mijn goederen, waarbij hij dus inzage moest krijgen in de codes van de geheime risicoprofielen welke gekoppeld waren aan mijn kisten.

Hoewel de keuze die mij gelaten werd door de NO er slechts een was van ‘take it or leave it’, en ik veel meer punten op mijn verlanglijstje had staan, waren dit wel de meest wezenlijke punten. En daar ging ik dus mee in zee.

Na het directe contact met de heer Brenninkmeijer in juni 2011 kreeg ik een andere medewerker dan mr. Druppel toegewezen, ene mw. Ruwe. Ook zij stuurde vragen naar de douane, waar ik een afschrift van ontving, vragen die wéér niet relevant waren. Maar gelukkig reageerde deze dame niet kribbig toen ik dit terugmailde, en stond zij open voor mijn op- en aanmerkingen. Daarbij bleek zij direct bereid om haar vraagstelling aan te passen aan mijn suggesties. Vier maanden lang vernam ik daarna niets, tot ik het bericht kreeg, dat mw. Ruwe was vervangen door mw. Koudkamp. Ik protesteerde, want hoe kan je nu dossierkennis opbouwen als je zo snel weer vervangen wordt? In januari 2012 mocht ik daarom toch maar weer een bezoek brengen aan BNO, nu om kennis te maken met mw. Koudkamp en om elkaar over en weer bij te praten over de accenten die gelegd dienden te worden in zowel het douane- als het EGI-onderzoek.

klacht Douane – Hulp door BNO - fase 2

‘Vergeefse moeite’ maart 2011 t/m september 2012

Over het douane-onderzoek kan ik nu vrij kort zijn, omdat ik hier al eerder over geschreven heb.

Over de risicoprofielen gaf de douane ook aan BNO slechts in zeer algemene termen uitleg. Dat schoot niet op, en omdat de douaniers hier dan toch nog ongehavend mee weg dreigden te komen, en dat zonder zich te hoeven verantwoorden, deed ik iets wat ik tot dan toe bewust nagelaten had. Ik ging me informeren bij een kennis van me, die tot voor kort jurist was geweest bij de douane op Schiphol. Dat had ik niet eerder willen doen om hem niet op te zadelen met de last van deze problematiek, waarin voor hem een zekere mate van belangenverstrengeling zou schuilen. Maar hij werkte inmiddels niet meer op Schiphol en omdat BNO nu mijn laatste kans was, deed ik dit nu dan toch maar. Ik wist dus al, dat 6 van mijn 8 zendingen door de douane niet op grond van steekproeven fysiek onderzocht waren, en dat het dus om een of ander ‘profiel’ moest gaan. Van hem leerde ik, dat de Douane werkt met een geavanceerd computer-systeem ‘Sagitta’, wat ‘pijl’ betekent, omdat het met codes wordt ‘gericht’. Het risico- of ander profiel wordt dan gekoppeld aan een code, die door de douane (bij mijn zaak in samenwerking met EGI) in het computersysteem ingevoerd moest zijn. Hoewel de douane hierbij steeds schermde met de term ‘risicoprofielen’, kón dat niet kloppen. Want ikzelf en handelaar Moussa hadden geen risicoprofiel. En ook het risicoprofiel van het land Mali was in 2007 niet uitgebreider dan van welk ander land met onherbergzame woestijn- of zee-kusten [T blz 121]. Mijn kennis kon dit beamen, en moest toegeven dat hier ‘ongetwijfeld een extra vinger in de pap moest hebben geroerd’, maar noemde ook, dat ‘de douane vast geen risicoprofiel bekend zou maken’. Wel zou het voor BNO mogelijk moeten zijn om via Douane Schiphol van mijn zes fysiek gecontroleerde zendingen de code te weten te komen waarmee deze in de Sagitta database geregistreerd staan. En daarmee zou dan wel het directe bewijs geleverd kunnen worden, wáár de douaniers gericht naar gezocht hadden, naar tribale kunst, of anderszins.

Deze vraag werd daarna dus door BNO aan de douane gesteld - met als antwoord dat mijn goederen door twee risicoprofielen 'geraakt' moesten zijn geweest, maar dat de codes daarvan waren 'zoekgeraakt'. Het waren in elk geval geen codes op grond waarvan de kisten geopend zouden hoeven te worden. Maar waarom waren dan alle kisten uit zes van de acht zendingen fysiek gecontroleerd? Een eerlijk antwoord daarop zullen we nooit krijgen. En door het 'zoekgeraakt zijn' van die codes binnen de douanedatabase (per ongeluk of obstructie?) moest BNO dan ook zijn verdere onderzoek laten voor wat het was.

Einde verhaal. Wel een verhaal met een wrange nasmaak, met name omdat de douane hiermee tot in de hogere regionen de verdenking op zich heeft geladen onregelmatigheden onderling af te dekken, zonder de kans te lopen hier wezenlijk op getoetst te worden.

klacht tegen Kmar klachtencommissie 'dit heeft BNO niet kunnen oppakken'

Ten aanzien van mijn klacht tegen **de voorzitter van de Klachtencommissie Kmar** hield BNO afstand, omdat ze, gezien hun workload, dat er niet ook nog bij konden hebben. Dhr. Uienga kan dus ongestoord doorrommelen, niet gehinderd door lastige burgers of toetsende instanties. De Kmar mist daarmee een goede toetssteen, en extra zelfreinigend vermogen. Bezien vanuit BNO was het begrijpelijk, dat zij zich wegens de relatief schaarse mankracht moesten beperken tot de belangrijkste zaken, en dat waren de douane, de EGI en later het OM.

klacht EGI & EGI-klachtencommissie – fase 2

Hulp door BNO maart 2011 t/m september 2012

‘spijkers met koppen’

Ten aanzien van de EGI was er meer succes. Bij de onafhankelijke klachtencommissie EGI had het dan ook niet aan de wil ontbroken om hier uit te komen, maar was het hun beperkte professionaliteit waar deze commissie over gestruikeld was.

BNO bereidde zelf een gesprek voor met de betrokkenen binnen de EGI. Dat waren de erfgoedinspecteurs en zij die ook deel van de klachtencommissie hadden uitgemaakt. Toen ik hoorde, dat er zo'n gesprek zou komen, zag ik meteen weer het spookbeeld opdoemen van een inadequate vraagstelling, zoals ik dat ook achteraf had moeten horen van de klachtencommissie EGI, toen zij mw.Aansticht op bezoek hadden gehad. Ik verzocht dus meteen en met nadruk of ik ook bij die zitting van BNO en de klachtencommissie-EGI zou mogen zijn. Dat nu was in beginsel niet de bedoeling, maar mijn verzoek werd toch voorgelegd aan de leiding van BNO. En gelukkig werd het toegestaan, zodat ik op 21 maart 2012 zelf bij dit overleg tussen BNO en de EGI aanwezig mocht zijn.

Op 21-03-2012 vond dit overleg plaats ten huize van de EGI - twee mensen van BNO en ik waren daar naar toe gekomen. In het eerste uur volgde na een eerste oriëntering een vooral informatief gesprek, waarin de EGI-mensen uitlegden, wat er allemaal veranderd en verbeterd was, mede door hun ervaringen met de onderhavige casus. En ook over de fouten die daar toen in waren gemaakt. En natuurlijk over de veranderingen, die de ratificatie in 2009 van het Unesco Verdrag had meegebracht. Over het m.i. tekort schieten van kennis en van supervisie bij de inspecteurs werd door de secretaris genoemd, dat een inspecteur zijn eigen kennisgrenzen moet weten. Daar was ik het slechts gedeeltelijk mee eens, want dat was nu juist het punt waarop het fout was gegaan. Supervisie is cruciaal en daar heeft het hier steeds aan ontbroken; kennelijk was dat nog steeds niet opgepikt. Ook aan de benodigde bijscholing voor erfgoedinspecteurs was nog nauwelijks aandacht besteed. Ten aanzien van mijn eerdere aanbod

om een voordracht te komen geven over ambtelijke problematiek in ontwikkelingslanden, werd genoemd dat dit ‘nog een punt is van interne aandacht’ was.

Een van de meest wezenlijke punten tijdens deze bespreking was natuurlijk de erkenning, dat het de EGI was, die als enige onderzoek had kunnen en had moeten doen, maar dit nagelaten had. Dat was de meest cruciale conclusie van deze commissie medio 2010 geweest, een conclusie die verstrekkende gevolgen had moeten hebben – maar niet gehad heeft. Want deze conclusie was verzand en het rapport was zelfs aan geen van de ketenpartners toegestuurd. Onbegrijpelijk, vond BNO en vonden de heren zelf eigenlijk ook wel.

En al die niet onderbouwde criminaliserende statements dan? Allerlei zijdelingse argumenten, maar verder bleef het wat stil. Het liep al tegen vieren, toen commissielid mr. Visser als eerste de vergadering moest verlaten voor een afspraak elders. Met de deurknop in zijn hand zei hij ineens: **“U vraagt steeds naar de wettelijke basis op grond waarvan de EGI heeft geadviseerd en gehandeld - welnu, die wettelijke grond was er niet”**. Iedereen viel stil, want dit was de meest cruciale opmerking ooit. Nee zei ik, dat weet ik, maar waarom heb ik al die jaren op de bevestiging daarvan moeten wachten?

Na vijf jaar had ik dus eindelijk het cruciale antwoord gekregen op de hamvraag, die ik aan elk van de keten-partners bij herhaling had gesteld. Mét deze verklaring was nu ook officieel toegegeven, dat de EGI-adviezen van mw. Aansticht onwettig waren, illegale adviezen die door elk der keten partners voetstoots waren overgenomen. Ook de criminaliserende termen, die door mw. Aansticht en hr. Debock waren gebruikt, werden met deze uitspraak officieel ‘onterecht verklaard’, evenals de verdenkingen door het OM, en zelfs de uitspraak van de rekestenrechter. Nog tijdens deze bijeenkomst boden de EGI deelnemers hun excuses aan. Afgesproken werd om het EGI rapport uit 2010 alsnog naar alle ketenpartners te sturen – en dat gebeurde ook. Nadien, op 22 september 2012 volgde het BNO rapport over de EGI 2012/161 [O]. Dit zeer kritische rapport uit zich in scherpe

bewoordingen over de gedragingen van de EGI, waarbij voorop staan de wetteloosheid, het totale gebrek aan communicatie met mij én met de ketenpartners. Verder worden de volgende punten als belangrijk genoemd: de kennelijke onmogelijkheid om statements van deskundigen te (laten) toetsen, en het onterecht criminaliseren van mijn persoon. Ook een veroordeling van het feit, dat cruciale bevindingen uit de klachtenbehandeling in 2010 niet werden gedeeld met de ketenpartners. Maar ik kan beter BNO zelf aan het woord laten in zijn rapport, dat eigenlijk vernietigend was voor de EGI. U kunt het in deze publicatie als bijlage vinden [O], maar ook op de website van BNO, als nummer 2012/161 via de zoekfunctie – in samenvatting, maar ook het integrale rapport. Daar is het ook te downloaden. Alle aanbevelingen in dit rapport werden vervolgens overgenomen door de minister van O,C&W, die dit besluit tevens toezond aan alle keten-partners.

Door dit **BNO rapport 2012/161** viel er een zware last van mijn schouders, en kon ik me eindelijk weer op een positieve manier met etnografische kunst bezighouden. Het resultaat daarvan was mijn boek over “Onverwachte Aspecten in de DogonKunst” en een grote tentoonstelling met dat onderwerp in het Apeldoornse Gemeente-museum CODA in het voorjaar van 2012.

{Het hoeft niet te verbazen, dat ook daar naast vele positieve, ook enkele negatieve reacties op kwamen. Zelfs van iemand, die zich ‘internationaal Dogon-expert’ noemde en de directie van CODA waarschuwde voor de kwaliteit van het tentoongestelde materiaal. Hij noemde aan de directie, dat hij voor mij anoniem wilde blijven, en de directie respecteerde die wens jammer genoeg. Toen ik dit hoorde, dacht ik meteen aan prof.Debock, of aan een handelaar die in deze Dogon-tentoonstelling een risico zag voor zijn eigen negotie. In deze tentoonstelling én in het boek werden namelijk enkele vaak gebezigde en hoogdravende verkooppraatjes nogal stevig doorgeprikt. Toen ik de naam van Debock suggereerde aan de museumdirecteur, was ze verwonderd dat ik in een keer ‘raak geschoten’ had. Maar het bleek uiteindelijk niet om prof.Debock te

gaan, maar om, inderdaad zijn broer [blz 130], de handelaar in tribale kunst! Deze broer had in diezelfde tijd ook een boek over Dogon-kunst gepubliceerd, zodat mijn boek hem slecht uitkwam. Jammer deze animositeit, want zijn boek bleek vooral een prachtig uitgegeven catalogus te zijn, bedoeld voor zijn verkoop, met alleen theoretische achtergrondgegevens. Dat concurreerde helemaal niet met mijn boek, dat uit een lange praktische ervaring met het Dogonvolk, hun animistische geloof en hun kunst verhaalt}.

Reactie van keten-partners op BNO-rapport 2012/161

De enige keten-partner die reageerde op toezending van dit rapport was **het OM**. De minister had namelijk haar brief aan HoofdOvJ mr.Draaisma gericht, waarop deze dan eindelijk en tot mijn opluchting bakzeil haalde en de sepotcode corrigeerde. Daarmee was ik na 4½ jaar officieel geen ‘verdachte’ meer. Hij reageerde met een wat zalvende brief naar mij (3-12-12), waarin hij zich verwaardigde tot een hypocriete uitspraak met ‘empatische’ toevoeging : “Hoewel het OM zich bij haar vervolgbeslissing op het advies van de EGI heeft mogen en moeten baseren, is mij bij ons gesprek ten parkette gebleken dat deze zaak een grote impact op u heeft gehad. Ik hoop dan ook dat u enige genoegdoening haalt uit het feit dat de EGI haar excuses aan u heeft aangeboden en het feit dat het OM de sepotcode wijzigt”.

Weer werd dus het sepot (het ‘gummetje’ van de OvJ) gebruikt in een poging om de angel uit mijn klachten te halen, maar nu in de zin van code-wijziging. Maar van een toegeven van fouten of excuus was geen sprake. Let wel, spijt wordt hier betuigd voor “de wijze waarop een en ander is verlopen”, niet voor de kuiperijen en leugens door hem en zijn confrères, die mij beroerde jaren hebben bezorgd. En met de frase ‘het OM zich heeft ... moeten baseren op het advies van de EGI’ legt Draaisma alle schuld doodleuk bij de EGI, en wurmt hij zich ongegeneerd uit onder de eigen verantwoordelijkheid voor het wetteloos handelen door het hele OM in Haarlem. Maar de crux die in deze frase ligt opgesloten is eindelijk toch de impliciete erkenning, dat het OM nalatig is

geweest in het doen van eigen justitieel onderzoek. En daarvoor wordt evenmin excuus aangeboden. Geen onderzoek betekent ook, dat er ondanks die zo veelvuldig misbruikte en verhullende term ‘waarheidsvinding’ helemaal niet naar waarheid is gezocht, iets wat ik ook even vaak had aangegeven.

En vooral dát is voor het OM een blamage, die ze zichzelf heeft aangedaan, het feit dat niet alleen de douane, de EGI en de Kmar gehandeld hebben zonder enige grond in de Nederlandse wet, maar evenzeer het hele OM.

Dan kom ik ook nog even terug op de strofe ‘het OM zich heeft ... moeten baseren op het advies van de EGI’. ‘Móést’ het OM dat? Moet je je als justitiële onderzoekinstantie, zelfs zonder enig eigen justitieel onderzoek, baseren op de ongecontroleerde gegevens van een externe niet-juridische adviseur? Welnee, gelukkig ‘moest’ het OM dat helemaal niet, het is zelfs ronduit laakbaar. Maar het was wel zo gemakkelijk en het kwam de OvJ goed uit. En dus gebeurde het wel zo, ook nadat er uitgebreide aanvullende informatie vanuit de ‘verdachte’ hoek beschikbaar kwam, informatie die de OvJ maar al te graag buiten het dossier hield. Misschien heeft het OM daar nog andere redenen dan alleen gemakzucht voor gehad, bijvoorbeeld angst voor diplomatieke consequenties tegenover Mali, maar dat is er hier niet uitgekomen.

Hoewel het OM met deze zalvende brief van de Haarlemse klachtencoördinator dacht klaar te zijn met mij, was ik nog niet klaar met het OM. Wel was ik blij met de correctie van de sepotcode, waardoor ik eindelijk geen verdachte meer was. Een klachten-coördinator, die net als zijn voorganger niets met mijn zeer serieuze klachten wenste te doen, is er de reden van dat de klachtenfunctie bij het OM in Haarlem slechts als ‘wassen neus’ beoordeeld kan worden.

Maar tegelijkertijd was deze klachtencoördinator tevens HoofdOvJ, die in een onderonsje, bedoeld om ‘toelichting te geven op zijn beslissingen’, geen toelichting had kunnen geven omdat hij noch het dossier noch de relevante wettelijke gegevens daarbij bleek te kennen. En die dus getoond had, dat zijn beslissingen niet op

inhoudelijke gronden genomen waren, maar voortvloeiden uit het voetstoots volgen van amateuristische en onwettige RMV adviezen. Zo'n combinatie van twee functies in één persoon, die van HoofdOvJ en die van Klachtencoördinator, vraágt natuurlijk om verstrengeling van belangen, en dat bleek hier dus ook het geval. Hoewel deze ongewenste constructie de persoon van Draaisma niet is aan te rekenen, doch de top van het OM, levert dit wel een disfunctionerende, niet integere HoofdOvJ én dito klachtenfunctionaris op.

Als HoofdOvJ was Draaisma ook supervisor van officieren van justitie, die door middel van machinaties het geklungel van douane en Kmar verdoezelden. Een HoofdOvJ die, als hij daar op aangesproken wordt, zelfs dan nog de OvJ afdekt, en meedraait in het gekonkel en de listigheden van de OvJ, is een gevaar voor onze rechtsstaat.

Maar daar is het niet bij gebleven, want ook het College van Procureurs-Generaal had zich in 2011 al achter de Haarlemse HoofdOvJ geschaard [blz 81].

klacht tegen OM – fase 4 – Hulp door BNO **‘met onwillige honden is het slecht hazen vangen’**

januari 2013 tm december 2013

En dus was ik weer aangewezen op de medewerking van BNO, die in eerste instantie huiverig was deze zaak op te pakken, omdat in enigerlei vorm (het ‘Rekest’) een rechter zich hierin al uitgesproken had en hij in elk geval die reeds gelopen juridische gang van zaken als ombudsman niet wilde en mocht overhoop halen. Omdat het hier echter niet meer ging om het terugkrijgen van mijn goederen, maar om het gebrek aan integriteit bij de OvJ en de HoofdOvJ, wilde BNO dit punt toch oppakken. Zeker toen inmiddels gebleken was [O] in de klachtenprocedure tegen de EGI, dat het de hele gang van zaken had ontbroken aan enige wettelijke grond. De HoofdOvJ had dan wel in de BNO-rapport (overigens pas na een aan hem persoonlijk gerichte brief van de Minister van O,C&W) eindelijk aanleiding gezien om de sepotcode te corrigeren, maar de hele gang van zaken bij het OM was dusdanig onwettig en leugenachtig geweest, dat een directe confrontatie met HoofdOvJ mr.Draaisma wenselijk en eigenlijk noodzakelijk was. Doordat mw.Koudkamp een half jaar uitgeschakeld was, duurde het even voor de zaak opgepakt kon worden. Toen werden mijn duidelijk omschreven klachten ook nog eens door BNO bij het OM aangeleverd, met het verzoek daarover tot zo’n gesprek te komen. Maar ook BNO kreeg ‘nul op het rekest’: mr.Draaisma weigerde ook nu dit gesprek met BNO en mij aan te gaan (brief BNO 12-12-2013). Daardoor liep mijn klacht tegen Draaisma bij BNO dood.

Dat schreef hr.Brenninkmeijer in een brief aan mij d.d. 12-12-2013, de dag voor zijn afscheid als NO, waarin hij verwoordde, dat het OM had aangegeven “geen toegevoegde waarde in een gesprek te zien”, met als voornaamste reden “dat de sepotcode inmiddels is gewijzigd”. Een corrupte HoofdOvJ ziet dus geen toegevoegde waarde. Nee, vanuit zijn oogpunt is dat maar al te begrijpelijk. En het OM gaat daar vanuit een onaantastbaar machtsdenken in mee, hoewel BNO dus wél die toegevoegde waarde ziet. Deze reactie is van exact dezelfde orde als de eerdere weigering door OvJ mr.Gat (d.d. 9-9-2008), die eveneens mijn

klachten negeerde door te stellen “Nu die dreiging (*van strafvervolging, door het sepot*) is weggevallen, het beslag is afgehandeld en de zaak is beëindigd ben ik van mening dat de in uw klacht genoemde klachten ten aanzien van het OM niet meer aan de orde zijn.”. Oftewel: ‘Onze macht vormt nu geen bedreiging meer voor je, dus dan moet je nu ook je mond houden’.

Bij mr.Gat lukte het BNO nog om enkele (niet relevante) antwoorden op papier te krijgen door te stellen dat BNO anders zijn werk niet kon doen, nu weigerde het OM doodleuk en kón BNO dus zijn werk niet doen.

De NO noemde verder in zijn brief: “nu het Openbaar Ministerie niet bereid is tot een gesprek ..... verder onderzoek van de Nationale Ombudsman niets kan toevoegen” – oftewel BNO is door deze afwijzing buitenspel gezet. Hr.Brennkmeijer benadrukte in deze brief aan mij nog wel, “dat ... wij het zeer waarderen dat u (met enige volharding) uw ervaringen aan de NO heeft voorgelegd in het onderhavige en de gerelateerde klachtendossiers. Wij hebben hiervan goede notie genomen. Het feit dat nu geen verder onderzoek meer wordt ingesteld, neemt niet weg dat wij informatie als die u heeft gegeven, belangrijk vinden bij het doen van ons werk”.

Deze **weigerings** door de HoofdOvJ (en het OM) om zich te verantwoorden tegenover BNO is **opmerkelijk en verdient wat extra aandacht** : Meerdere brieven met vragen en klachten heb ik aan het OM geschreven. De antwoordbrieven bevatten steevast onbevredigende en weinig ter zake doende antwoorden, met aan het eind veelal de toevoeging “Indien u zich niet met mijn beslissing kunt verenigen, dan kunt u een klacht indienen bij de Nationale Ombudsman”. Kennelijk is deze toevoeging een ‘verplicht nummer’, maar blijkt dit in de praktijk een loze kreet te zijn. Want zodra je inderdaad bij BNO een klacht tegen de OvJ hebt ingediend, en BNO een gesprek/confrontatie nuttig/nodig acht, kan een OvJ doodleuk NEE zeggen, en dat zonder enige consequentie voor hemzelf.

Het is dus gewoon een leugenachtig zinnetje, want impliciet wordt hiermee door het OM toegezegd mee te zullen werken met BNO, terwijl als puntje bij paaltje komt, het OM zich daar met een simpel ‘Nee’ gewoon aan kan onttrekken. Geen haan die er naar kraait.

De arrogantie bij het OM, die ook weer uit deze weigering spreekt is m.i. een van de belangrijkste factoren, die een herstel van de genoemde misstanden bij het OM in de weg staan. Want wat hier speelde, is kort samengevat : Het OM was volledig nalatig in het doen van enig onderzoek \ de OvJ voer slechts op een tendentiekus rapport van een juridisch dilettant \ door machinaties van de OvJ werd een burger jarenlang verdacht \ voor het handelen van alle betrokkenen, inclusief OM en rechter bestond geen enkele grond in de Nederlandse wet \ OvJ en HoofdOvJ bleven jarenlang beweren dat het OM wél onderzoek verricht heeft (een onwaarheid, waarmee zij juridisch onderzoek impliceerden), zelfs voor de Rekesten-rechter \ de officieren van justitie en de HoofdOvJ dekten elkaar consequent af \ het OM kreeg allerlei mensen zo ver dat ook zij beweerden, dat er wel degelijk juridisch onderzoek is verricht (de wachtmeester, de voorzitter van de klachtencommissie Kmar en de rekesten-rechter) \ het OM probeerde zijn gelijk te bevestigen door in een cirkel-redenering te wijzen op de Beschikking van de rekesten-rechter \ pas na het BNO verslag over de EGI, waaruit blijkt dat werkelijk niemand onderzoek heeft verricht, en dat door al die overheidsfunctionarissen (keten-partners) onwettig is gehandeld, toen pas corrigeerde de HoofdOvJ ineens de sepotcode \ waarmee slechts impliciet toegegeven werd, dat het zogenaamde “onderzoek ter waarheidsvinding” waar het OM steeds mee schermde, in werkelijkheid niet bestond.

Klacht tegen OM - fase 5 - (1-2014 / 6-2014) bij Voorzitter College Procureurs - Persoonlijk 'Hoe durf je om bij ons .....

Hoewel de onbetrouwbaarheid van het OM mij inmiddels voldoende duidelijk was geworden, wilde ik nog een finale proef op de som nemen, vergelijkbaar met de poging die ik destijds binnen BNO had gedaan om de NO persoonlijk te mogen spreken.

Op 15 januari 2014 stuurde ik een brief aan de Voorzitter van het College van Procureurs Generaal Mr.H.J.Bolhaar persoonlijk. Dit was iemand die nog niet zo lang deze post bekleedde. In deze brief vertelde ik, dat de NO een confronterend gesprek tussen mij en de HoofdOvJ te Haarlem geïndiceerd achtte, maar dat dit door deze HoofdOvJ was geweigerd. Verder, dat er sinds de laatste brief van dit College een jaar daarvoor, het een en ander was veranderd, zoals te lezen was in het Verslag van BNO over de EGI. Met name punten als de gebleken onwettigheid van het beslag en het totaal ontbreken van onderzoek bracht ik onder zijn speciale aandacht. Verder legde ik de laakbare rol van de OvJ te Haarlem uit, en het elkaar consequent afdekken, inclusief door de HoofdOvJ, die een dubieuze dubbelrol speelde als klachtenfunctionaris. In die rol had hij alle klachten afgewezen, terwijl bleek dat hij én het dossier én de Nederlandse wet niet kende. Dat een officier van justitie fouten maakt, kan ik billijken onder de noemer 'iedereen maakt wel eens fouten'. Maar de officier(en) van justitie te Haarlem heeft bewust de fouten, die in deze 'erfgoedzaak' waren gemaakt door douane, EGI en marechaussee, proberen te verdoezelen met een reeks gefingeerde verdachtmakingen. En het fingeren van verdenkingen door de officier(en) van een willekeurige burger om zelf buiten schot te blijven, is een heel ander verhaal. Dat is doelbewust en onwettig manipuleren van feiten. Dit is niet 'een fout zoals we die allemaal wel eens maken', dit valt onder frauduleus handelen. En hoewel het hier geen monetaire betaling betrof, is hier wel sprake van corruptie [a] en leugens, waarvoor de HoofdOvJ weigert zich te verantwoorden. Iets, waar hij vanuit het OM tot nu toe volledig de ruimte toe krijgt".

En omdat dit werkelijk de laatste mogelijkheid was voor de ‘patstelling’ die in ‘mijn’ zaak was ontstaan, kaartte ik nu toch de geluidsopname aan, waarin het volledige bewijs van het disfunctioneren van mr.Draaisma is opgenomen. Zijn onbekendheid met de Nederlandse wet ten aanzien van erfgoed, zijn gebrek aan kennis van de inhoud van mijn dossier en daarmee van de reden van het in beslag houden van de goederen en van de onterechte verdenkingen. Daarbij dan nog zijn duidelijke toezeggingen die hij niet na kwam.

Verder schreef ik ook, dat het er mij niet om te doen was de persoon van mr.Draaisma in diskrediet te brengen, maar om een aanzet te geven “tot verbetering van de volledig manke klachtenfunctie van het OM, en daarmee ook tot versteviging van onze rechtsstaat. Want de combinatie in één persoon van de functies van hoofdofficier én die van klachtenfunctionaris houdt haast per definitie belangen-verstrengeling in. ... Vandaar dat ik nu toch een beroep doe op u persoonlijk. Ik kies er duidelijk (nog) niet voor om e.e.a. aan de pers voor te leggen, hoewel het koren op de molen van bv Zembla zou zijn. De reden dat ik daar nog terughoudend in ben is vooral, dat in de pers de aandacht in deze zaak waarschijnlijk vooral uit zal gaan naar die geluidsopname, waarna ‘Barbertje moet hangen’. Dat lijkt me niet de meest effectieve weg om de door mij beoogde verbetering van onze rechtsstaat te bewerkstelligen. Wel wil ik deze hele zaak t.z.t. op papier zetten en publiceren”.

Ik noemde daarbij, dat mijn vertrouwen in het OM geschaad was, en dat mijn bezoek aan het College in 2011 bepaald niet geholpen had om dat vertrouwen te herstellen. Daarom had ik er voor gezorgd, dat deze geluidsopname op meerdere plekken bewaard werd, om inbeslagname te voorkomen. Daarbij toonde ik ook aan, dat ik tot het maken van deze geluidsopname volledig gerechtigd was [08].

Ik noemde, dat het mij nuttig leek om alsnog een gesprek met mr.Draaisma te hebben zoals voorgesteld door BNO, maar dat deze HoofdOvJ daar wellicht toch een duwtje van hogerhand voor nodig had. “Toetsbaarheid is voor hem kennelijk geen issue, terwijl dit een van de belangrijkste peilers van onze parlementaire democratie is, of behoort te zijn. ... De werkelijke vragen zijn dan ook:

- Hoe kon het zo fout gaan bij het OM te Haarlem? en
- Hoe kan het, dat fouten niet (h)erkend worden, en
  - o dat niemand bij het OM zich hoeft te verantwoorden,
  - o zelfs niet voor ‘fouten’ die opzettelijk zijn gearrangeerd,
- zodat het niet de vraag is, óf herhaling zal optreden, maar een zekerheid dát herhaling zal volgen, omdat het zo ‘gewoon’ en zo ‘gemakkelijk’ is”.

Zoals verwacht was de reactie die ik ontving niet afkomstig van mr. Bolhaar, Voorzitter van het College, maar van het Hoofd Bestuurlijke en Juridische Zaken (de 13^e jurist in overheidsdienst in deze zaak). Hij noemde in zijn brief van 16-1-2014, zonder iets recht te zetten, ‘dat de klachtafhandeling behoorlijk was verlopen en dat ik voldoende antwoorden had gekregen’. En verder dat “het college geen toegevoegde waarde ziet in een gesprek, omdat alles al is gezegd en een nieuw gesprek slechts een herhaling van zetten zou worden”. Oftewel, we dekken iedereen af, zand er over, en met BNO willen we niets te maken hebben. Dit is inderdaad de mening van de slager die zijn eigen vlees keurt, terwijl de keuringsdienst van waren (BNO) buiten de deur gehouden wordt. De cruciale confrontatie wordt ook hier uit de weg gegaan.

Hij schrijft verder het door mij beschreven nepotisme bij het OM te Haarlem niet te herkennen. Nee, inderdaad, het valt ook niet mee om nepotisme als abnormaal, of zelfs als een probleem te herkennen als je er zelf middenin zit, er zelf deel van uitmaakt. Want kennelijk is dat een probleem dat tot in de hoogste regionen van het OM een hoofdrol speelt. De OM-klachtenfunctie als de grootste ‘wassen neus’ uit de hele keten.

Overigens bevatte deze brief nog de volgende bizarre zinsnede: “dat u het gesprek met Mr. Draisma heimelijk heeft opgenomen, siert u niet”, en enkele regels later wordt dit “onbehoorlijk” genoemd, terwijl er niets onwettig is aan deze opname, wat ik ook onderbouwd had in mijn brief. Wat natuurlijk wél waar is, is dat het van respect getuigt om bij het begin van een bespreking te melden, dat je het gesprek opneemt. Liefst nog, dat je aan de deelnemers toestemming vraagt voor een geluidsopname.

Zo dient het ook te gaan bij vergaderingen. Maar in deze situatie had dat geen zin, omdat ik de afwijzende mening van de HoofdOvJ kende, ik de geluidsopname essentieel achtte voor eigen gebruik, en er voor zijn opstelling tot dan toe weinig respect op te brengen was. Het opgenomen gesprek vormde een bevestiging daarvan. En omdat deze opname wél veel onwettigs aantoonde bij het OM, is dat reden om de tekstuele weergave van dit geluidsbestand toch integraal in dit boek op te nemen [M].

In boekrecensies over “Der Prozess” van Kafka kom je nogal eens de term ‘hilarisch’ tegen, maar zelf heb ik in dat boek nergens kunnen lachen, hoewel veel van de beschreven situaties pijnlijk bizar zijn. Ook daarin is zeker een vergelijking te trekken met mijn verhaal, waarin de sarcastische houding van het OM tegenover de wet, tegenover de Nederlandse rechtstaat en tegenover de burger van een zeldzaam en bizar cynisme getuigt. Bij het College van Procureurs is het, of je na een barre en duistere tocht door de wildernis eindelijk aanklopt bij het huis van landgraaf Justitia. Als je binnen gelaten wordt en je zegt: “Mijnheer de graaf, uw zonen zijn keer op keer onze jonkvrouwe Justitia, uw dochter, aan het verkrachten. Ik kan het zelfs aantonen!”, dan noemt deze heer des huizes: “Bah, je hebt je voeten niet geveegd! Scheer je weg!”. Inderdaad, een beetje hilarisch is het wel, als het niet zo diep triest was.

Niet alleen bij het OM, maar eigenlijk bij ál deze overheidsinstellingen (en het RMV) én bij hun klachtenfuncties ben ik geen integriteit tegengekomen. Integriteit dan in de zin van ‘eerlijk stáán voor de taak die bij jouw functie hoort/je bij wet opgedragen is. Dit dan met uitzondering van de onafhankelijke klachtenfunctie bij de EGI, waar het desondanks nog mis ging door tekort aan professionaliteit. Ook bij de afdeling ‘Veiligheid en Integriteit’ van de Kmar heeft de klachtenjurist misschien zijn best gedaan, hoewel het voor een jurist toch niet moeilijk had moeten zijn te achterhalen, dat er helemaal geen wet was die deze import verbod. Het zo vaak, en ook door hem genoemde “Onderzoek ter Waarheidsvinding” als reden voor het in beslag houden van mijn

goederen, bleek zonder onderzoek en zonder wetsartikel dat deze import verbod, gewoon een smoes voor niet-legaal handelen. Maar inderdaad werd het pas echt kwalijk bij het OM, een institutie die is opgezet om zelfs de ernstigste integriteitschendingen in onze samenleving aan te pakken. Als daar al om een flut-reden als deze zaak onwettig gemanipuleerd wordt, dan is er heel serieus wat aan de hand. En als deze machinaties dan ook nog onderling afgedekt worden tot in de toplaag van het OM aan toe, zonder dat een onafhankelijk instituut als BNO daar naar mag kijken, dan moeten we grote vraagtekens plaatsen bij de integriteit en het moreel besef binnen het OM. In wezen blijft er dan weinig over van het respect, dat de burger zou moeten hebben voor de bemanning van het OM. Mijn **klachtenlijst ten opzichte van het OM** bevatte de termen ‘willekeur’ – ‘arrogantie’ – ‘manipulatie en machinaties’ – ‘minachting voor de Nederlandse wet’ – ‘ontberen van wetskennig’ – ‘nalatig zijn in elk onderzoek’ – ‘mankeren van dossierkennis’ – ‘elkaar in de rug dekken tot aan het ridicule toe” enz. Zo’n lange lijst past niet op het halve A4tje dat de NO mij adviseerde, en die klachtenlijst stamt dan ook van ruim voor zijn advies, maar is nog actueel.

Wat wél op één A4tje past is **de kern van dit probleem:**

Een OM, waar onderlinge solidariteit voorop staat, samen met het (te pas en te onpas) elkaar in de rug moeten dekken. Opperste groepsloyaliteit ten koste van integriteit en zelfreinigend vermogen. Regels, die binnen de maffia niet zouden misstaan. En aan dat OM hebben wij als samenleving opgedragen om integriteitsschendingen, tot de ernstigste aan toe, op te sporen en aan te pakken?! Een OM met als hoofdtaak ‘waarheidsvinding’, waar waarheids-vinding op de tweede plaats komt, of zelfs helemaal wordt nagelaten zoals in deze zaak. Bij het benoemen daarvan kom ik slechts tot het predicaat ‘wassen neus’ – in al haar geledingen, en dus niet alleen de klachtenfunctie. Deze schaamteloze situatie is een rechtsstaat onwaardig. Bij onze overheid, en zeker bij het OM zullen er echt andere keuzes gemaakt moeten worden. Filosofisch-ethische hulp daarbij lijkt mij onontbeerlijk. Ik hoop, dat deze publicatie daartoe wellicht een duwtje in de goede richting kan geven.

Reconstructie van het hele proces samengevat

& mijn motivatie om dit te publiceren - In dit hoofdstuk staan tekstgedeelten in 'recht romein' gedrukt, en andere in '*cursief*'.

Recht romein geeft aan, dat ik daar met '**zekerheid**' over spreek.

In de cursieve tekstgedeelten is van 'grote waarschijnlijkheid' sprake.

Mijn achtergrond : Het is een bijzondere ervaring, die ik vanaf 1973 in Afrika heb kunnen opbouwen. Eerst heb ik enkele jaren gewoond en gewerkt als tropenarts in Zaïre, en vanaf 1985 bracht ik de meeste 'grote' vakanties tussen 1985 en 2011 in West Afrika door. Het was juist de wel heel erg basale manier van reizen, die ik geleerd had van Afrika-kenner Herman Haan, die maakte dat ik vooral de Dogon-regio en de Niger binnendelta vrij goed en van binnenuit heb leren kennen. Ik trok rond, samen met een tolk/gids en drager, of waar mogelijk met een wagen, voortgetrokken door os, ezel of paard. Dit verder alleen, of in gezelschap van mijn ega of een vriend. Zo heb ik honderden, ook heel afgelegen dorpen te voet mogen bezoeken. Vooral in het canyon landschap van het Dogon-gebied was dat, in de hitte die daar vaak heerst, geen sinecure. Duizenden kilometers heb ik zo 'cross-country' afgelegd en geklauterd. Het bestuderen, maar vooral ook het ervaren van de omgeving, de mensen en de lokale culturen vormde hierin mijn hoofddoel. Het mogen verkeren in hun directe levenssfeer voelde als een geschenk.

Maar daarbij verzamelde ik ook graag authentieke Afrikaanse kunst, een hobby waarin ik graag zou samenwerken met onze volkenkundige musea, vooral ook omdat ik deze ervaring heb. Deze musea hebben er voor gekozen om zich vrijwillig te voegen naar het Unidroit Verdrag ter bescherming van erfgoed. Daardoor zorgde ook ik er de laatste decennia nog eens extra voor, dat álles wat ik meebracht uit Afrika dáár al door de lokale erfgoed-inspectie was gecontroleerd en was voorzien van een officiële exportvergunning. En dus liet ik er steeds voor zorgen, dat bij mijn zendingen altijd nauwkeurige factuurlijsten werden opgesteld en bijgevoegd, én een exportvergunning van het Ministère de la Culture in Mopti. Dit was vooral ook in mijn eigen belang.

Reconstructie van de gang van zaken

Net als in de jaren daarvoor had ik eind februari 2007 aan de mij vertrouwde coördinerende handelaar in Mopti (Mali) gevraagd om het transport en de export te regelen van de door mij gekochte etnografische voorwerpen. Vergezeld van complete factuurlijsten waarin de te exporteren objecten nauwgezet beschreven stonden, presenteerde hij deze in april aan het Ministère de la Culture van Mali, de Malinese erfgoedinspectie, voor het verkrijgen van een exportvergunning naar Nederland. Dit zelfs twee keer, eerst in zijn stad Mopti, en later nog eens bij het Musée National in de hoofdstad Bamako. Het museum eigende zich meerdere oude vazen toe, zonder zich met een vergoeding bezig te houden – een euvel, mede waardoor het animo bij lokale ‘vindere van oudheden’ om bij een vondst het museum te verwittigen, vrijwel nihil is. Na deze controle werd voor de overige voorwerpen een officiële exportvergunning door hen uitgeschreven, ondertekend door de museum-directeur ‘himsel’. Eenmaal aangekomen op Schiphol werden deze goederen met tussenkomst van Douane, EGI, RMV en Kmar in beslag genomen en gehouden. Dit was het gevolg van de bemoeienis door EGI adviseurs, medewerkers van het RMV, die er een nogal eigenzinnige mening op na hielden (houden).

Museumprofessor Debock (blz 128) en zijn pupil mw. Aansticht zijn conservator Afrika in het RMV, hoewel ze opgeleid zijn tot archeoloog, en niet tot antropoloog of kunsthistoricus. Ze noemen al jaren tegen illegale handel in archeologische kunst te strijden, vooral die uit Afrika, en ze afficheren zich graag in dit opzicht. Hierin zijn ze nogal ver doorgesloten, zodat ze zich geleidelijk aan gekant hebben tegen de handel in elke authentieke Afrikaanse kunst, en niet meer alleen de zeldzame archeologische kunst. In deze extreme opvatting [H] speelt genoemde profilering *en een verstoerde familierelatie* waarschijnlijk een niet onbelangrijke rol. Van dit museum-duo afficheert Aansticht (blz 133) zich, in elk geval sinds 2007 op de website van RMV als ‘expert in illegale kunsthandel’, met de aandacht gericht op Afrika (Mali). Op de terreinen waarop zij hiermee expert zou moeten zijn - te weten legaliteit, tribale kunst en authenticiteit - mist zij de noodzakelijke

expertise. Daarbij mist zij logischerwijze ook de ervaring met illegale handel/ import uit de derde wereld, doordat er in Nederland nog nauwelijks rechtszaken waren met dit onderwerp. Haar enige echte expertise is die in de archeologie (waar ik mijn kant-tekeningen bij heb gezet onder het hoofdje 'proefschrift') [blz 137]. Toch wil zij graag als 'de expert' door het leven gaan, iets waartoe zij het nodig heeft dat er 'erfgoed-zaken' ontstaan en berecht worden. *Niet onwaarschijnlijk is, dat zij het was die de douane en EGI gericht laat zoeken naar etnografica (uit Mali).*

De douane zoekt al jaren gericht naar Afrikaanse/ Malinese etnografica - tot dit gerichte zoeken was de douane niet bevoegd, maar het gebeurde wel, getuige het openen sinds 2000 van 6 van mijn 8 zendingen uit Mali. Gegevens over de inhoud werden (in elk geval in 2007, maar daarvoor waarschijnlijk ook) gerapporteerd aan de EGI en ook direct (of indirect) aan mw.Aansticht.

Het museum-duo zou dus graag iets doen tegen de handel in Afrikaanse kunst (hoewel het hier geen erfgoed betrof), maar tot 2007 zag het daar onvoldoende mogelijkheid toe, *omdat ze de ambtenaren van de erfgoedinspectie in Mopti onvoldoende kenden voor een deal met hen.* Maar in 2007 was er in Mali juist een nieuwe wet van kracht geworden, die verordonneert dat niet het Ministère de la Culture in Mopti maar datzelfde ministerie in Bamako de controle voor de exportvergunningen dient uit te voeren, in het Musée National. *Dat was dé kans voor het duo,* omdat zij de museumdirecteur in Bamako al vele jaren kennen – zij zijn bevriend met elkaar en helpen hem ook met projecten. De eerstvolgende keer in 2007, dat de douane aan de bel trok (23-04-2007), omdat er weer kisten met etnografica uit Mali waren aangekomen, spoedde het museum-duo zich nog diezelfde avond naar Schiphol. Weer werd alles geopend. Omdat het nu echter haar vriend, de museumdirecteur in Bamako was die de vergunning verzorgd had, en hij dus wél gemakkelijk te benaderen én te beïnvloeden was, achtte mw.Aansticht de tijd rijp om zogenaamd te kunnen 'constateren' dat er van alles mis was met deze zending. Daarop belde ze met de museumdirecteur en *instrueerde* ze hem tot het 'terugvragen' van voorwerpen. Communicatie met Mali vond plaats als RMV medewerker (niet als EGI).

Het verslag, dat ze na haar bezoek aan Schiphol opstelde bevat een reeks criminaliserende termen. Dit verslag blijft kwalitatief ernstig in gebreke, zowel met betrekking tot onderzoek (kwalitatief, het ontbreken van specificatie, en procedureel) als ten aanzien van haar gebruik van criminaliserende termen, die elke onderbouwing missen. Ook het advies in dit rapport om goederen terug naar Mali te sturen vindt geen enkele grond in een ‘erfgoedbeginsel’, noch in de Nederlandse wet. Desondanks namen de erfgoedinspecteurs de adviezen van het museum-duo over, inclusief hun criminaliserende termen, als waren het feiten. Maar zij lieten na de procedures uit het douane-Handboek VGEM te volgen, hoewel dit ook voor de EGI de enige leidraad was.

Ook de douane volgde deze RMV/EGI adviezen voetstoots op, en negeerde evenzeer alle richtlijnen in hun eigen douane Handboek VGEM. Goederen werden in beslag genomen en bleven langdurig in beslag, hoewel aan de voorwaarden om dat te mogen doen niet was voldaan – te weten het inschakelen van de Boete Fraude Coördinator. Daarmee werd ook het OM dus niet verwittigd. En ook de Kmar volgde nadien deze EGI adviezen klakkeloos op, en liet ook na om het OM in te lichten, waarmee het in beslag houden nog steeds onwettig bleef. De Kmar deed ook geen onderzoek – “want zonder opdracht van het OM mag dat niet”. Desondanks beweerden Kmar en OM naderhand toch ‘onderzoek ter waarheidsvinding’ te hebben gedaan, maar spreken zij hierin onwaarheid.

Toen de OvJ pas een half jaar later door het bericht van mij aan de rekesten-rechter er achter kwam, dat er goederen waren die al die tijd onwettig in beslag waren gehouden, zocht hij daar een creatieve oplossing voor. Die bestond niet uit een excuus voor het onrechtmatig vasthouden van de goederen en uit het logischerwijze vrijgeven van deze voorwerpen, maar die oplossing vond hij door dit beslag alsnog met terugwerkende kracht zogenaamd te ‘sanctioneren’. Als hij mij namelijk als ‘verdachte’ zou kunnen opvoeren, met een reeks gefingeerde verdenkingen binnen het Strafrecht, dan leek het net of die goederen terecht in beslag waren gehouden, waarmee gezichts-verlies voor hem (en voor de andere

keten-partners) zou worden voorkomen. En zulks blijkt inderdaad gemakkelijk te kunnen, want het kostte de OvJ nadien weinig moeite om van die verdachtmakingen af te komen, eenvoudigweg door ze weer te seponeren. In deze machinaties kwamen de criminaliserende termen van het museum-duo hem goed van pas, onderbouwd of niet - en ze wáren dus niet onderbouwd. Om een onderbouwing in de Nederlandse wet taalde de OvJ al helemáál niet. *Mogelijk speelde hierin ook* de door mw.Aansticht gearrangeerde bewijslast (het verzoek van de museumdirecteur uit Bamako om wat goederen terug te krijgen) *een rol*, want hoe moet je als OvJ nu tegen zo'n directeur zeggen dat hij niets krijgt, terwijl hij net gepusht is door Ansticht om goederen terug te vragen? Dat zou wellicht zelfs diplomatiek ongemakkelijk kunnen worden.

Ook de (duidelijk niet-onafhankelijke) rekesten-rechter nam de niet-onderbouwde EGI-adviezen en de niet-onderbouwde OM-verdenkingen over als waren het feiten. Hij liet zich niets gelegen liggen aan mijn wél onderbouwde verdediging en wilde niets weten van 'foutjes door laaggeschoolde museum-medewerkers in de derde wereld'. Hij stelde daarna een Beschikking [N] op waarin zowel de OM-verdenkingen als de EGI-adviezen voetstoots zijn overgenomen. Daarbij nog een verbeurdverklaring, waarna enkele van de goederen naar Mali werden gestuurd. Boekhoudkundig en qua beschrijvingen klopte deze Beschikking 'gelukkig' niet [blz 49] (gelukkig, want daardoor werd de kromheid van deze beslissing pas echt duidelijk, en was er uiteindelijk maar weinig dat ik niet terugkreeg).

De OvJ seponeerde kort nadien één van de vijf verdenkingen (de andere vier verdwenen geruisloos onder het tapijt), echter wel onder de code 02 'bij gebrek aan bewijs'. Het OM wilde bij herhaling de code "bij gebrek aan bewijs" niet wijzigen in "ten onrechte verdacht", waarbij zelfs een juridisch laakbare cirkel-redenering werd opgevoerd. Ik bleef dus 'verdacht'. Mijn klachten tegen de OvJ werd door de HoofdOvJ niet ontvankelijk verklaard. De HoofdOvJ schuwde daarbij niet om zelf even hard te draaien en te liegen als de OvJ [M & blz 72].

De EGI gaf pas met hulp van BNO eindelijk toe, dat alle procedureregels met voeten getreden zijn, en dat ik ten onrechte gecriminaliseerd was. Tevens, dat alle handelingen en adviezen van de EGI geen onderbouwing hadden in de Nederlandse wet. Daarmee was er ook voor de uitvoering van EGI adviezen door de ketenpartners (inclusief OM en rekest-rechter) evenmin onderbouwing in de Nederlandse wet. Na een brief van de Minister OCW hierover corrigeerde de HoofdOvJ eindelijk de sepotcode.

Mijn klachten bij het College van Procureurs aangaande het draaien en de leugens van de HoofdOvJ werden nauwelijks serieus genomen, omdat dit College de HoofdOvJ op zijn woord wenste te geloven, toetsing weigerde en een confrontatie met hem bewust uit de weg ging. De HoofdOvJ werd op deze manier door het College in de rug gedekt, in tweede instantie zelfs met een reprimande naar mij, wegens mijn (legale) gebruik van een geluidsopname (bewijs).

Hapering van integriteit

De EGI was de enige van de zeven overheidsinstanties uit dit onderzoek, die toetsing door een onafhankelijke klachtenfunctie en door BNO toeliet. De andere overheidsdiensten hanteren de stelregel, dat het je moeten verantwoorden onnodig of te lastig is, zodat integriteitschendingen standaard geaccepteerd worden.

Tijdens mijn leven en werken in een zeer corrupt land als het Zaïre van Mobutu heb ik het ontbreken van rechtszekerheid aan den lijve moeten ondervinden. Op die situatie daar kon ik geen invloed uitoefenen. Ik kon me slechts consequent van de corruptie afwenden, wat niet gemakkelijk was en wat me ook heel wat last heeft opgeleverd. Maar in Nederland leven we in een rechtsstaat, gesjoemel hoeft hier niet te accepteren, en zeker niet op deze schaal. Elke functionaris dient zich, waar nodig, 'gewoon' te verantwoorden. Toetsbaarheid en toetsing zijn tenslotte een hoeksteen van onze rechtsstaat [K6]. De huidige situatie, waarin toetsing allesbehalve 'gewoon' blijkt te zijn, dient dan ook hoognodig aangepakt te worden. Tegen de hiervoor beschreven integriteitsproblematiek zal ik me blijven verzetten. Dit boek is hier een uiting van. Een veeg teken in deze situatie is, dat het

voormalige hoofd van het OM, dat zo de nadruk legde op de noodzaak 'elkaar in de rug te dekken bij het OM', inmiddels voorzitter is van de Onderzoeksraad Integriteit Overheid. Binnen het OM zal er een **moreel/filosofische discussie** op gang moeten komen, om een fundamentele keuze te kunnen maken tussen morele waarden. Wat moet het zwaarst wegen? : Dient het elkaar kost wat kost in de rug dekken de hoogste prioriteit te krijgen, ook om daarmee een dubieuze vorm van imago bij het OM 'hoog' te kunnen houden? Of integriteit? De huidige bemanning van het OM gaat daar onderling niet uitkomen, professionele hulp uit de filosofisch-ethische hoek zal daarbij m.i. onontbeerlijk zijn.

Geen enkele informatie of medewerking

Voor mij werd vrijwel deze hele gang van zaken verborgen gehouden, en ik stond dan ook geruime tijd met 'lege handen'. Tot duidelijk werd, dat wachten geen enkele oplossing zou bieden – ik moest zelf dingen gaan uitzoeken. Uiteindelijk heb ik de hele gang van zaken kunnen reconstrueren aan de hand van gegevens, die ik op het internet heb kunnen vinden, en uit versprekingen van enkele functionarissen.

Ik wist natuurlijk, dat mijn goederen in beslag waren genomen en dat een deel op een gegeven moment ook weer vrijgegeven werd. Een reden voor dat beslag, noch voor dit vrijgeven werd nooit gegeven. Bemoeienis door het OM na pas een half jaar resulteerde in een reeks verdenkingen binnen het Strafrecht, en de rekestenrechter liet na een jaar enkele goederen verbeurd verklaren en terug naar Mali zenden. In deze hele gang van zaken rond mijn goederen heb ik **van geen enkele overheidsinstantie enige serieuze informatie of medewerking** gekregen. Zelfs basale informatie als de wettelijke reden waarom mijn goederen in beslag gehouden bleven (en enkele mij zelfs ontnomen zijn) werd mij nooit verstrekt. Werkelijk alle informatie, die ik nodig had, heb ik zelf bijeen moeten sprokkelen in een jaren durende zoektocht, waarin een kritisch gebruik van het internet mij goed geholpen heeft.

Daarentegen werd van mij wél alle openheid verwacht, en die heb ik dan ook ten volle verstrekt: Alles wat ik geleidelijk te

weten kwam heb ik gedeeld met deze overheidsinstanties – evenwel zonder dat dit leidde tot enig ‘voortgeschreden inzicht’ bij hen – zelfs werd het bij hen niet eens opgeslagen, laat staan gearchiveerd. Uit al die puzzelstukjes heb ik zelf deze hele **reconstructie** kunnen maken van de procesgang. Dat deze reconstructie in belangrijke mate ook werkelijk correct is, werd aangetoond tijdens het proces van verantwoording bij de EGI, waar uiteindelijk met hulp van BNO de precieze gang van zaken goeddeels boven water kwam. Al mijn verdenkingen bij deze overheids-instantie bleken juist, zoals dit ook in de verslagen van EGI en BNO [O] vermeld staat. Voor wat betreft alle andere partijen, deze hebben zich niet of niet werkelijk willen verantwoorden, zodat ik bij mijn verdenkingen jegens hen niet verder kon komen dan deze reconstructie, die de werkelijkheid redelijk weergeeft, of tenminste dicht benadert. En door hun weigering zich te verantwoorden en dus ook niet met gegevens te komen, blijven mijn verdenkingen wel staan en kregen ze ook hun plek in deze reconstructie, en dus in deze publicatie.

Ook zijn er mensen die zich feiten tegenover mij hebben laten ‘ontvallen’. Soms schrokken ze daar zelf van, als ze er op schrift mee werden geconfronteerd, wat een enkele keer resulteerde in het niet meer durven onderschrijven van zo’n uitspraak. Ook dan beschouw ik deze uitspraken wel degelijk als feiten, zoals bij de ‘aangever’, die mij geattendeerd had op de ‘gossip’ bij de Douane, en bij de Kmar, waar de wachtmeester terugkwam op zijn bij herhaling geuite mededeling, dat hij geen onderzoek had gedaan, zelfs niet had mógen doen. Bij het OM zijn veel van mijn verdenkingen voldoende onderbouwd, en worden zij door een audio-opname onderschreven [M].

De reprimande, die ik van het Hoofd Bestuurlijke en Juridische Zaken bij het Parket kreeg, acht ik onterecht. Mijn hele verhaal illustreert overduidelijk, dat je zonder geluidsopname geen been hebt om op te staan, zoals bij de klachtencommissie Kmar, en dus ook bij de klachtencommissie OM als ik daar geen opname van had gehad. In een integere wereld zou inderdaad een geluidsopname niet nodig moeten zijn (wel wenselijk), en zou een niet-gemelde geluidsopname wellicht laakbaar zijn, maar de wereld is niet integer.

En dat is zeker het geval bij juist die mensen, die een geluidsopname menen te moeten verbieden. Ik pleit dan ook sterk voor een geluidsopname als standaard hulpmiddel bij een belangrijke bespreking. Overigens kunnen onze overheidsinstanties daar ook maar beter rekening mee gaan houden, aangezien tegenwoordig elke smartphone al over die mogelijkheid beschikt.

Natuurlijk hoop ik op 'een betere wereld', maar die komt niet vanzelf. Allereerst zullen de inspecties bij onze overheid en de rechtshandhavers integer dienen te worden. Zoals ik meemaakte en hier beschreef hoe gemakkelijk en laagdrempelig er bijvoorbeeld bij het OM zaken verdraaid worden, afspraken niet worden nagekomen, en er zelfs domweg wordt gelogen, dan realiseer je je dat het met onze rechtszekerheid nog niet goed gesteld is. Het OM zal in de huidige situatie, vooral in criminele zaken en zeker bij mensen die geen blanco blazen hebben, nóg gemakkelijker naar middelen als verdraaiing en verhulling (kunnen) grijpen dan in deze kleine zaak al het geval was. Aanvankelijk kon ik nauwelijks geloven dat er binnen het Parket Haarlem gesjoemeld zou kunnen worden. Maar toen deze machinaties en leugenachtigheid duidelijk werden en vervolgens tot in de hoogste regionen van het OM werden afgedekt, en dat dit met een vanzelfsprekendheid gebeurde waar een voetbalteam jaloers op zou zijn, toen realiseerde ik me wat een foute mentaliteit er binnen het OM heerst. Want eigenlijk lukt zulks alleen binnen een 'bedrijfscultuur' waar dit gedrag kennelijk zo gewoon is dat niemand er nog van opkijkt.

En dat is wel een punt: Er hóéft ook niet van opgekeken te worden door de betreffende ambtenaren, want de overheid zélf is nog altijd strafrechtelijk immuun [09]. **Het schenden van de rechtsstaat lijkt hier usance.** Daar protesteer ik tegen, we hebben onze inspecties en handhaving hard nodig, maar dan wel in een integere vorm. Een niet-integer OM kan en mág niet ingezet worden voor de taak waar zij in wezen voor staat: de opsporing van integriteitsproblematiek. Er dient dus écht heel nodig wat te gebeuren.

Wetenschappelijk Onderzoek?

Het dossier, waar deze publicatie slechts een uittreksel van is, is nog compleet (met uitzondering van douane-codes, die ‘per abuis gewist’ zouden zijn) en het is dik. Het zou **de basis kunnen vormen voor een studie** die de drijfveren van beambten (of juist het ontbreken daarvan) bij hun handelen duidelijk zou kunnen maken. In een tijd, waarin ‘integriteit’ een woord is dat vaak met de mond wordt beleden, maar praktisch veelal voos van inhoud blijkt te zijn, zou het interessant zijn om er achter te komen hoe het kan, dat in instituties waar je uit hoofde van hun functie een hoog moreel besef zou verwachten, mensen onder dekking van een niet integere groepsmentaliteit helemaal geen ‘last’ lijken te ondervinden van het uitschakelen van de eigen integriteit.

Zelf vind ik dit een shockerend, maar zeker ook intrigerend gegeven, dat naar mijn idee verder onderzocht zou moeten worden. Mocht een onafhankelijk onderzoeksinstituut (zoals psychologische /juridische faculteit) dit project als studieobject willen oppakken, dan zou de samenleving aan de resultaten daarvan wellicht veel kunnen hebben. In dat geval ben ik zeker bereid, om aan deze onderzoekers in vertrouwen de ware namen vrij te geven, opdat zij deze mensen persoonlijk kunnen benaderen in het belang van dat onderzoek.

Motivatie om deze ervaringen te publiceren

De motivatie om dit verhaal zo getrouw mogelijk te noteren en te publiceren komt voort uit mijn hoop, dat bij onze overheid hierdoor het een en ander losgeschud zal worden betreffende integriteit. Ik weet, integriteit is op dit moment al een ‘hot topic’ bij allerlei bedrijven en zelfs in de politiek, maar veel haalt het allemaal nog niet uit. Ook de publicaties in de pers hierover stemmen weinig hoopvol [47]. Mijn verwachtingen van het effect van deze publicatie zijn dan ook zeker niet hooggespannen. Maar moet je het dan maar gelaten over je heen laten gaan?

Een academische opleiding scherpt het kritisch denkvermogen goed aan, en in mijn vak als medisch specialist (kinderarts) is heel wat speurzinnigheid vereist, als je dit vak echt goed wilt beoefenen.

Iemand met minder opleiding, en met minder speurzin, zou niet anders gekund hebben dan deze hele ontrechte santenkraam door onze overheid over zich heen te laten gaan. Want gelijk hebben is niet hetzelfde als gelijk krijgen. Bij mijn vasthoudendheid heb ik verder nog het geluk gehad een beroep te mogen doen op de heer Alex Brenninkmeijer, destijds onze Nationale Ombudsman (NO). BNO heeft er voor kunnen zorgen dat ik ook werkelijk mijn gelijk kreeg en tevens gerehabiliteerd werd [O].

De vaak gehoorde idee, dat “wie niets te verbergen heeft, ook niets te vrezen heeft van de overheid”, zou in ons land waar moeten zijn, maar strookt niet met de realiteit. Die gedachte is de uiting van vertrouwen, maar daarvoor is op zijn minst een integer functionerend OM nodig, maar dat hebben we niet meer (nog niet?).

Voor mijzelf heb ik met deze publicatie weinig positiefs meer te verwachten, want het ‘bij zoveel mensen op de tenen staan’ zal zelden in dank worden afgenomen. Maar omdat corruptie slechts kan bestaan bij de gratie van mensen die wégkijken [10] voel ik me geroepen mijn mond open te doen. Als kinderarts heb ik mij altijd erg betrokken gevoeld bij de generaties na mij, en ik hoop dan ook erg **dat het begrip ‘rechtsstaat’ voor hen nog meer kan gaan betekenen** dan het op dit moment voor mij al betekent.

Toelichting bij : de verschillende instellingen en de ‘spelers’ binnen die instellingen

in **blauw** de daar werkende mensen/namen, met enige achtergrond

Toelichting ‘Aangevers’ RoadAir : privaat bedrijf -

Dit zijn vracht-afhandelaars op Schiphol. Het is een commercieel bedrijf, dat goederen inklaart en ‘aangeeft’ bij de douane/belastingdienst, vandaar de naam ‘aangever’.

Hr.Kers - zorgde voor de eerste opvang; nadien had ik vooral met **hr.Drecht** - contact. Hij is heel open naar mij geweest en was ook betrokken en klantvriendelijk. Hij vertelde mij over de geruchten waarin door de douane fraude vermoed werd. De douane wilde alleen met hém te maken hebben (niet met mij, omdat ik door hen als ‘derden’ beschouwd werd). Desondanks liep ook hij aan tegen de onmogelijkheid om enige uitleg van de douane te krijgen; iets waarover hij dan ook een klacht heeft ingediend bij de douane (op 9 juli 2007) zonder enig effect overigens.

Door zijn bemoeienis bleven de opslagkosten, waarover de douane noemde dat dit nu eenmaal mijn ‘bedrijfsrisico’ was, voor mij beperkt. Zijn mededelingen over de fraude-geruchten bij de douane, ontkende hij later weer. Goede verhoudingen met de douane waren hem (of het bedrijf waar hij in werkte) kennelijk meer waard.

Waarom niet zelf ingeklaard?

Mijn goederen had ik ook zelf kunnen inklaren. Dan had de douane in elk geval niet het argument gehad, dat ik “slechts derde persoon was, waar zij geen rekening mee hoefden te houden”. Op zich trouwens een onzinnige argumentatie, die de douane=belastingdienst in andere zaken ook niet hanteert. Want als er iets in bijvoorbeeld mijn jaarlijkse belastingaangifte niet zou kloppen, dan zal de belastingdienst in de eerste plaats mij aanspreken en niet de belasting-consulent die mijn aangifte verzorgd heeft. Maar gezien de onoverkomelijke weerstand, die

hr.Drecht als 'tweede persoon' ondervond bij zijn pogingen om met de douane te communiceren, zou het zelf aangifte doen mij waarschijnlijk ook niet veel verder geholpen hebben.

In de eerste jaren dat ik goederen niet meer zelf als bagage meenam, maar separaat liet verzenden, klaarde ik ze wel zelf in. Maar de tijdrovende en inefficiënte omslachtigheid waarmee de douane op Schiphol te werk ging, deden me op een gegeven moment kiezen voor een commerciële aangever. Die laatste keer dat ik zelf inklaarde zat ik (met vele anderen) anderhalf uur lang te wachten in het douanekantoor op Schiphol om te mogen betalen. Toen het dan ook eindelijk mijn beurt was en ik de douanerechten mocht betalen, kon dat niet in het douanekantoor omdat daar geen pinautomaat was. Dus moest ik met de bus naar Aankomsthal 2, waar ik bij de douanebalie moest zijn. De pinautomaat in Hal 2 bleek echter defect, zodat ik naar Hal 3 moest. Daar kon ik pinnen, waarna ik weer met de bus terug moest naar het Douanekantoor om de verklaring te mogen ontvangen dat mijn spullen nu ingeklaard waren. Ook nu moest ik daar weer ruim een uur wachten op mijn papieren. En daarna dus weer met de bus naar de loods van RoadAir om de kisten in te laden. Al met al kostte me dit bijna een hele dag. Achteraf zou ik dat er toch voor over hebben gehad.

Toelichting Douane/Belastingdienst

Met de douaniers in kwestie heb ik geen contact mogen hebben. Hun verklaringen zoals opgetekend door wachtmeester Duist, en verwoord door klachtenfunctionaris mr.Krommer, zijn onjuist, en waarschijnlijk gefingeerd [T blz 122 e.v]. Dit betreft vooral hun beschrijving van de gang van zaken, zoals die ‘volgens het boekje’ zou zijn verlopen. En dat, terwijl gebleken is dat zij vrijwel in niets de aanwijzingen van hun Douane Handboek VGEM Cultuurgoederen 2007 hebben gevolgd, daarmee ook de Nederlandse wet aan hun laars lappend.

In plaats daarvan hebben zij vrijwel zeker gericht gezocht naar cultuurgoederen uit Mali [blz 89], waarbij ik aanneem, dat dit in opdracht van een andere partij is gebeurd. Waarschijnlijk kwam deze opdracht van Haastrecht & Aansticht (‘als goede relatie’).

Mr.Krommer - was de klachtenfunctionaris van de douane.

In de gezamenlijke besprekingen trok hij min of meer op met de klachtenfunctionaris van de Kmar. Hij ging volledig uit van de juistheid van de verklaringen van de douaniers, ook toen ik aantoonde dat deze ernstig in gebreke waren gebleven met betrekking tot het volgen van de regels in hun Handboek VGEM. Van hem kreeg ik dus alleen te horen ‘hoe het gegaan was’ in de woorden van de douaniers, met alleen de opmerking (brief van 17 dec.2007), dat de “douane ... een onjuiste procedure heeft gevolgd. Dit heeft (in ieder geval voor een gedeelte) de afhandeling van uw zending vertraagd”. Met excuses daarvoor. Vertraagd? Als dat het enige probleem was, wat de onjuiste douaneprocedures teweeg hadden gebracht, zou er weinig te mopperen zijn geweest. Maar over al die verdere missers qua Handboek VGEM [L] noemde en schreef hij met geen woord, en evenmin over de onwettigheid van het in beslag houden van goederen na de eerste vijf dagen. In hem vond ik bepaald niet een onafhankelijke en toetsende klachtenfunctionaris, zodat de klachtenfunctie bij de douane een “wassen neus” bleek te zijn.

Het enige, dat echt van nut geweest is, was de **verwijzing** door mr.Krommer naar dat **Douane Handboek Cultuurgoederen VGEM 2007** [11]. Hij verwees daar steeds naar hoe het had behoren te gaan, en hoe het volgens de douaniers ook gegaan was. Aan het woord van de douaniers twijfelde hij geen moment, en naar de waarheid daarvan liet hij dus ook geen onderzoek doen. Toetsing bleek voor hem niet een onderwerp waar je je serieus mee bezig zou hoeven te houden.

Omdat dit Handboek gelukkig in zijn geheel zó vanaf het internet te downloaden was, kon ik dit ook zelf inzien, en kwam ik er geleidelijk achter, dat de douane in deze zaak de aanwijzingen in dit Handboek vrijwel nergens gevolgd had. Een andere overheidsrichtlijn met betrekking tot de import in Nederland van cultuurgoederen kon ik nergens vinden, en bleek er ook niet te zijn. De belangrijkste strofe in dit Handboek was, dat er geen Nederlandse wet was die import van cultuurgoederen om welke reden dan ook inperkt, met uitzondering van (ook volgens onze wet) aangetoonde criminaliteit door de bezitter van deze goederen. Voor mij bleek dit dus ‘het Gouden Handboek’. Daarom treft u aan het eind van deze publicatie dan ook alle relevante artikelen uit dit Handboek aan als bijlage [L] én kunt u zien hoe consequent daarvan is afgeweken.

De **heren Poes** en **Flik** - ken ik alleen uit de brieven die ze als ‘voorzitter’ of ‘namens de voorzitter’ van het ‘Management-team Douane West’ ondertekenden. Hun geschriften hadden vooral de intentie om verdachte onduidelijkheden door douaniers af te dekken in standaardfrases en termen als ‘verplichte geheimhouding’. Ondanks dat er ongelooflijk veel fout is gegaan bij de douane, hebben zij geen enkel kritisch geluid laten horen en evenmin excuses.

Naast ‘gewone’ procedurefouten zoals het niet uitvoeren van wat er in het Handboek staat, en het wel uitvoeren van taken waartoe ze niet bevoegd waren [L1], **verdraaiden** de douaniers ook feiten, om ander foutief handelen niet op te laten vallen. Ik had me daar nooit eerder mee bezig gehouden, omdat ik het (zoals wellicht de meeste

Nederlanders) wel goed vond, dat de douane haar taak ‘naar behoren’ uitoefende. En ik had niets te verbergen. Bij de eerdere controles was het enige dat ik vervelend vond, de onnodige schade aan de kisten door het doorknippen van de sluitlippen zélf i.p.v. dat de hangsloten werden doorgeknipt. Daarnaast soms ook schade aan de inhoud doordat er duidelijk niet fijnzinnig met de voorwerpen was omgesprongen, en deze na inspectie ook niet meer ingepakt werden. Daarbij vormde het inklaren op Schiphol een zo knullige en tijdrovende rompslomp [blz 117], dat ik dit op een gegeven moment ben gaan overlaten aan ‘aangevers’. Maar door de inbeslagname van 2007 ben ik me dus gaan inlezen op Google en in dat Douane Handboek. Daarmee zag ik, dat de door de douane gemelde gang van zaken, zoals verwoord door klachtenfunctionaris mr.Krommer, echt niet kón kloppen, en dus verdraaid moest zijn.

Gang van zaken, zoals deze uitgevoerd zóú zijn door Douane in de woorden van de douaniers en mr.Krommer:

- a1** - “Controles worden op basis van profielen uitgevoerd, of
- a2** - steekproefsgewijs uitgevoerd. Ik ben niet bevoegd u inzage te geven over de door de douane ingestelde profielen. Op basis van de terugkoppelingen uit controles worden profielen aangepast”.
- b** - “De controleopdracht was uitgezet om controle uit te voeren op verdovende middelen, veterinaire producten en producten die vallen onder de flora-en faunawetgeving.”
- c** - “Het verkregen scanbeeld gaf aanleiding de inhoud van de zending ook daadwerkelijk fysiek te controleren.”
- d** - ”Aangezien de douanewaarde niet kon worden bepaald, is ... met de EGI contact opgenomen” en “geen aanleiding geweest om de douane te adviseren de opgegeven douanewaarde te verwerpen”

... en wat er aan die woorden van mr.Krommer niet klopt:

ad a1 – Controles op risico-profielen van personen.

Zoeken op ‘risico-profielen’ betekent, dat de douane gericht zoekt naar personen (of een type personen) die bij haar bekend zijn wegens (dreigende) invoer of doorvoer van verboden goederen.

Of dat zij zoekt naar verboden goederen uit landen, die een risico vormen bij uitvoer of doorvoer daarvan.

In deze zaak had de afzender, coördinerend handelaar Moussa, nooit iets negatiefs van doen gehad met de Malinese erfgoed-inspectie, douane of justitie. Ook de geadresseerde, ik zelf dus, heb nooit enig negatief contact gehad met de Nederlandse douane of belasting-dienst, noch met de EGI, en ook ik heb een blanco strafblad. Van een risicoprofiel op personen kon in deze zaak dus geen sprake zijn.

ad b – Controles op risico-profielen van landen.

Maar ook het land, waar de goederen vandaan komen kan als risicogebied gecodeerd zijn. Is het waarschijnlijk, dat het land Mali een risicoprofiel had? Dat zou betekenen, dat Mali bekend zou staan als herkomstland van riskante goederen, zoals illegale wapens en drugs, of van verboden producten in de zin van flora- en faunamaterialen. Mali is een van de armste landen ter wereld, en was in 2007 een toonbeeld van vredelievendheid in een eveneens rustige regio. Daarbij is Mali ook een Sahel-land, wat wil zeggen dat de levensomstandigheden voor mens en dier er marginaal zijn, net genoeg of net niet genoeg om te overleven, en dit afhankelijk van de schaarse regens. Kostbare grondstoffen heeft het land niet. Wild en zeker kostbaar wild zal je er nauwelijks vinden, evenmin als kostbare plantensoorten. En zo groot als de rol van wapenhandel nu in de Sahara is ten gevolge van de instorting van het Libië van Gadaffi, zo gering was die rol nog in 2007. Dan blijft nog over de drugshandel. Met name dit punt wordt ook nu nog met Mali in verband gebracht. Niet omdat er drugs geproduceerd worden in Mali, maar omdat ook Mali een doorvoerland is van drugs. Tot op het laatst heeft de douane dit feit gehanteerd ter verdediging van een risicoprofiel op Schiphol.

En dat is curieus: want waarom is Mali een doorvoerland voor drugshandel? Wel, Mali is een Sahel-land. Het Arabische woord Sahel betekent ‘rand’ of ‘kust’, waarmee dan de ligging op de rand van de woestijn wordt bedoeld. De ligging aan de onherbergzame ‘kust’ van een woestijn of zee/oceaan maakt een gebied wel aantrekkelijk voor smokkelaars, en Mali vormt hierop geen

uitzondering. Door het immense woestijngebied in het noorden loopt de duizenden kilometers lange grens met onder andere Algerije. Die grens is niet goed te controleren. En Algerije heeft weer een eindeloos lange en slecht te controleren kust van de Middellandse Zee. Van daaruit kan elk Europees land met ook weer onherbergzame kusten gemakkelijk bereikt worden. Als doorvoerland van allerhande smokkelwaar vanaf kustgebieden ten zuiden van de Sahara via deze woestijn en vervolgens de Middellandse Zee, ligt Mali dus gunstig. En die voor smokkel gunstige ligging deelt Mali met elk ander land dat een onherbergzame woestijn of kust heeft en dus gevoelig is voor illegale transporten. Als je illegaal wilt transporteren kies je bij voorkeur dus zulke onherbergzame grenzen van dergelijke landen uit ..... Maar geen luchthavens!

Hieruit volgt, dat Mali voor wat betreft Schiphol dus geen hoog risicoprofiel gehad kan hebben op grond waarvan mijn zendingen zo intensief zijn gecontroleerd. Dit douaneverhaal kan dus verwezen worden naar het rijk der fabelen.

ad a2 – Controles steekproefsgewijs

Dan blijft nog over ‘steekproefsgewijs’. Maar omdat van mijn acht zendingen er zes niet alleen gescand zijn, maar ook nog fysiek zijn gecontroleerd (opengebroken en alles uitgepakt) ontstaan daarover grote vraagtekens.

Googlend kwam ik er achter, dat steekproeven op Schiphol toen plaatsvonden in een frequentie van 1:400, en vanuit ‘matig risicogebieden’ 1:100. Daarnaast zijn er natuurlijk landen met een werkelijk hoog risico, zoals de notoire drugsgebieden. Vluchten uit die landen worden veel grondiger gecontroleerd, maar zelfs dan blijkt, dat de gepakte drugskoeriers niet meer dan 10 procent van alle cocaïne die via Schiphol binnenkomt, bij zich hebben [12]. En hoewel Mali niet tot die hoog-risico-landen behoorde, werden toch zes van mijn acht zendingen, dus 75%, fysiek gecontroleerd. Indien we uitgaan van een steekproef-frequentie van 1:100, dan blijkt de kans, dat in dat geval een fysieke controle van zes van de acht zendingen plaats zal vinden 0,000 000 000 0027 is. Dit getal is

door een wiskundige berekend, en betekent een onvoorstelbaar kleine kans. Zo'n kans is nog veel kleiner dan dat ik de hoofdprijs in de Lotto zou winnen, in de bijzondere omstandigheid dat niet alleen iedere Nederlander, maar iedere wereldburger een lot gekocht zou hebben. Bij een steekproeffrequentie van 1:400 is die kans dus nog beduidend kleiner [1]. Ook het steekproefverhaal blijkt dus gefantaseerd te zijn door de douane.

ad c – *“Het verkregen scanbeeld gaf aanleiding de inhoud van de zending ook daadwerkelijk fysiek te controleren”*, volgens douane. Echter .....

Het herkennen van beeldjes en maskers op de digitale scanners van de douane is niet lastig – de voorwerpen zijn duidelijk herkenbaar als beeldjes en maskers. Indien je er op gespist zou zijn, dan zou je daar af en toe wat dierlijke versiering op kunnen aantreffen, bijvoorbeeld een reepje vacht of hoorn. Maar dan gaat het om een zo minieme hoeveelheid, dat dit de hier getoonde intensieve belangstelling van de douane voor etnografica niet verklaart. Verder zou een beeldje van binnen nog hol kunnen zijn voor het verbergen van bijvoorbeeld drugs. Sommige beeldjes vertonen inderdaad een reliekholt, niet veel groter dan een vingerhoed. Je zou een beeldje ook nog helemaal kunnen uithollen, maar dat is op de scan weer goed te herkennen (en bij fysieke controle niet). Gezien de geringe grootte van deze beeldjes zou het verstoppertje van drugs daarin zo weinig lucratief zijn, dat ook dit geen verklaring oplevert voor de douane-actie.

ad Krommer d – *Het bepalen van de douane-waarde. ....* Dát was inderdaad de reglementaire taak van de douane, en op zich was het prima dat ze daartoe er iemand met kennis van zaken bij riepen.

Met uitzondering van dit laatste, bleek de hier door de douane beschreven gang van zaken dus totaal niet te kloppen. Deze berust hoogstwaarschijnlijk op fantasie. Met dit gegeven mag je met een gerust hart veronderstellen, dat de Douane Schiphol wel degelijk gericht heeft gezocht naar etnografica, iets waartoe ze niet bevoegd waren. Met deze conclusie kan je nauwelijks om een directe link heen naar de zeer persoonlijk getinte opsporingsdrift van

hr.Debock en mw.Aansticht, vooral als je je daarbij realiseert, hoe gretig zij op hun ‘prooi’ waren afgesprongen. Na ’s middags gebeld te zijn bezochten zij nog diezelfde avond samen Schiphol voor hun ‘controle’, de professor en zijn paladijn. Had de douane dan zo’n haast? Welnee, de douane nam daarna alle tijd, zelfs tien maal meer tijd dan hen procedureel toekwam om deze zaak af te handelen. Let wel, op zich hoeft er natuurlijk niets mis te zijn met gericht zoeken naar Afrikaanse of andere kunst, maar dit dient wel te gebeuren binnen een wettelijk kader. Het Unesco Verdrag biedt daar sinds 2009 meer mogelijkheden toe, maar ook binnen dát kader zullen we integere onderzoekers nodig hebben bij de douane, binnen de kunstwereld en binnen het OM, én bij alle ketenpartners die daar tussen zitten. Het Unesco Verdrag geeft onze EGI ook meer macht, maar zonder herstel van integriteit binnen deze inspectie, de douane en het OM zorgt dit Verdrag bepaald niet voor meer rechtszekerheid.

Toelichting - BNO klacht tegen Douane - fase 2

De douane is zich overigens, tot in de hoogste niveaus, ontkennend blijven opstellen achter een scherm van ‘geheimhouding’. De controleurs werkten met een secure digitale database, genaamd Sagitta, waarin elke zending werd geregistreerd en gecodeerd, waarna zij direct konden aflezen onder welke code (en dus met welk profiel) een zending is binnengekomen en afgehandeld. Risicoprofielen zijn geheim en moeten dat ook zijn om de douane effectief te laten werken. De vraag is echter, of risicoprofielen na zeven (inmiddels acht) jaar nog steeds geheim moeten zijn, of dat nuttig is, en voor wie. Na zeven jaar kan geheimhouding nauwelijks nog op een zinvolle overweging berusten.

Een enigszins vergelijkbare overweging kennen we van de AIVD, de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst. Geheimhouding speelt daar een nog veel belangrijkere rol dan bij de Douane/ Belastingdienst. Hans Blom, emeritus hoogleraar geschiedenis en voormalig directeur van het instituut voor oorlogsstudies NIOD benadrukt het grote belang van toetsing achteraf, en hij schrijft daarover dat hij “begrijpt dat de AIVD uit de aard van zijn werk

niet zo open kan zijn als andere delen van de overheid, maar dat het daarom des te belangrijker is dat er door historisch onderzoek een soort democratische controle achteraf plaatsvindt” [13].

Maar zelfs BNO kwam bij zijn ‘controle achteraf’ geen stap verder bij de douane, want toen BNO navraag deed naar de Sagitta-codes van mijn zendingen (en de bijbehorende profielen), bleken deze gegevens uit het douane-computersysteem ‘zoekgeraakt’ te zijn.

Tsja, dat kan gebeuren, domme pech, denk je dan, want iedereen raakt wel eens wat kwijt, en zeker na zoveel jaar! Maar ... het betreft hier niet een overladen papieren dossierkast, het betreft hier een geavanceerd computersysteem, dat niets ‘zomaar kwijtraakt’ en dat adequaat geback-upt wordt. Maar waar natuurlijk wel ‘zomaar’ uit gewist kan worden, per ongeluk of bewust.

Met de gegevens uit een zaak, die (zo) veel stof heeft doen opwaaien als de onderhavige kwestie, is zeker heel zorgvuldig omgesprongen, tenzij dit de leiding slecht uitkomt. En dat laatste lijkt hier het geval te zijn. Want zelfs als iets per abuis gewist is, moet het voor een computer-freak vrij eenvoudig zijn om de aan mijn douanenummers gekoppelde risicoprofielen terug te vinden via een ‘undelete’ procedure – als het niet nog gewoon in de back-up staat. Maar daartoe heb je dan wel de medewerking nodig van douane of OM, en die medewerking kreeg BNO kennelijk niet, anders was dat allang gebeurd. En als je nú alsnog aan een onwillige douane zou vragen om zo’n undelete procedure in gang te zetten, dan zullen ze dat zeker doen, maar dan in omgekeerde richting, om die gegevens definitief te doen verdwijnen. Dit klinkt wellicht wantrouwig, maar na lezing van alle verdraaiingen door de Douane [blz 121] is daar wel alle aanleiding voor.

De weinig verheffende conclusie kan dan ook niet anders zijn, dan dat douaniers kunnen uithalen wat ze willen, zonder dat ze werkelijk verantwoording hoeven af te leggen naar de samenleving toe, als ook hun supervisors een belang zien in irrelevante ‘geheimhouding’. Want een waarachtige klachtenfunctie ontbreekt bij de douane, het blijkt een ‘wassen neus’.

Dat ook BNO weer op deze onwil stuitte, is een gotspe.

Belangenverstrengeling door douaniers in deze zaak lijkt heel waarschijnlijk, al denk ik veel meer aan het door douaniers willen 'pleasen' van EGI en het museum-duo dan aan financieel gewin, maar door het gebrek aan transparantie kon hiervan dus niets worden aangetoond. Het massaal negeren van wettelijke regels wél [L1].

Een heel andere klacht werd gevormd door de onzorgvuldige manier waarop met de cultuurgoederen was omgesprongen. Alle, werkelijk alle spullen waren uit hun beschermende verpakking gehaald, en daarna zonder bescherming weer in de kisten 'gedumpt'. Daardoor waren meerdere maskers en beeldjes gebroken. Dat het hier geen transportschade betrof blijkt uit het helemaal ontbreken van onderdelen, waardoor restauratie niet of niet goed meer mogelijk was. Als iets tijdens transport breekt, dan zitten alle onderdelen natuurlijk gewoon in de kist. Het museum-duo heeft zich hier waarschijnlijk niet mee bezig gehouden, en zich al helemaal niet verantwoordelijk gevoeld voor wat zij als 'erfgoed' wensten te beschouwen. De VGEM regel dat bij de fysieke controle van cultuurgoederen hier heel voorzichtig dient te worden omgegaan, was duidelijk genegeerd, evenals de opdracht dat de 'aangever' (vrachtafhandelaar) daarbij aanwezig dient te zijn. Ook, dat de goederen onder verantwoordelijkheid van de EGI dienden te worden bewaard.

Een klacht bij de douane over deze schade vermocht niets, een schadeclaim werd 'niet gegrond' verklaard ... tót BNO in beeld kwam. Direct daarna werd mijn schadeclaim vlot uitbetaald. Onzorgvuldigheid bij de Douane blijkt bepaald geen uitzondering in dit opzicht. Navraag bij meerdere handelaars in cultuurgoederen leerde dat een grove behandeling van objecten bij de Douane veel vaker voorkomt. Maar deze handelaars noemden me hier nauwelijks tegen te durven protesteren, uit angst voor verlies van goodwill en voor nog meer trammelant door de Douane bij een volgende importzending. Voor mij als niet-handelaar speelde dat niet.

Toelichting - Rijksmuseum v. Volkenkunde - RMV

Het RMV wordt sinds kort bestuurd vanuit een nieuwe structuur, het overkoepelende Museum van Wereldculturen. Contacten met dit nieuwe bestuur voeden de hoop, dat de oude 'naar binnen gerichtheid' enigszins plaats zou kunnen gaan maken voor een meer open houding. Daarmee hoop ik ook, dat ook de 'oude' bestuurlijke afweer tegen kritiek en de afkeer van 'toetsbaarheid' plaats zal gaan maken voor een meer open sfeer, waarin het normaal gevonden wordt dat medewerkers zich verantwoorden voor hun daden en uitspraken.

Prof. Debock - RMV, extern adviseur van de EGI,

was tot 2008 een van de conservatoren voor Afrika in het RMV. In 1997 werd hij benoemd tot bijzonder hoogleraar Materiële Cultuur, in het bijzonder van Afrika, aan de Universiteit Leiden. Al jaren voert hij strijd tegen kunstroof uit Afrika, waarbij de nadruk vooral lag bij kunst uit illegale opgravingen en kunst die uit musea was geroofd (en 'verkocht'). In deze strijd trad hij ook meermalen in de openbaarheid, o.a. in het TV programma Zembla [14]. Hij is meermalen in het Dogongebied geweest en kreeg zelfs een deel van de etnografica van de Tellem expeditie (1964) onder zijn hoede in het RMV. Ook met de mooie Dogontentoonstelling in Leiden (2005) heeft hij zich actief ingelaten. Zijn belangrijkste inspanningen betreffen hulp bij het herstel van de architectuur in de karavaanstad Djenné. Daar had hij ook een stads-museumpje, waar ik hem enkele malen tot genoeg gesproken heb.

Maar zijn missie gaat veel verder, en inmiddels is hij daarmee een fervent tegenstander geworden van het verzamelen van alle Afrikaanse kunst in het westen, een streven waar ik hem slechts voor wat betreft de kunstroof in steun. Met deze gedrevenheid laat hij zich zelfs tot uitspraken verleiden, die hij niet kan onderbouwen, getuige het onjuiste en criminaliserende verslag van mw. Aansticht met betrekking tot mijn goederen, dat mede met zijn hulp tot stand is gekomen. En tot onwettige adviezen, zoals in de daarop volgende brief aan de EGI.

Kanttekeningen, die hierbij geplaatst dienen te worden :

- Prof.Debock was al dertig jaar bevriend met directeur Peul van het Musée National, welke goede collegiale verhoudingen mede gezorgd hebben voor een duidelijke verbetering van het niveau van dit museum in Bamako. De erkentelijkheid was wederzijds en resulteerde in 2006 in de “Prins Claus Prijs” voor hr.Peul, terwijl aan prof.Debock in 2009 in Bamako het officerschap in “l’Ordre National du Mali” werd verleend.

- Voor wat betreft de onderhavige zaak en de contacten tussen hem en Bamako verwijs ik naar de kanttekeningen [blz 135] bij mw.Aansticht. Evenals mw.Aansticht heeft ook hij tenminste de schijn van belangenverstrengeling en nepotisme op zich geladen. Ook hij weigerde verantwoording af te leggen – en hoefde dat ook niet van het RMV.

- Een verklaring voor de onredelijke felheid, waarmee Debock alle Afrikaanse kunst ‘buiten de deur’ wil houden is de kunstroof in Afrika. Zijn toen terechte strijd richtte zich aanvankelijk vooral op kunst uit illegale opgravingen en op kunst die uit musea was geroofd. Zijn wapen daartegen werd de registratie van museale kunst in Afrika, waarmee Leiden in 1997 als pilot-project begon [15]. Maar Afrika is groot, is onoverzichtelijk en kent relatief weinig structuur, waardoor deze taak voor hem wellicht een rijstebrijberg werd. Daarop duiden zijn uitspraken als “Laat de westerse markt maar overstroomd raken met vervalsingen”[16]. Hoewel dit nu al op grote schaal gebeurt, is dit toch een riskante stellingname, want wie herkent nog wat echt en wat niet-echt is? [06]. Hoewel de meeste falsificaties zich redelijk gemakkelijk als zodanig laten herkennen, is dat geregeld ook niet het geval, zelfs als dat gebeurt door de zich als ‘expert’ afficherende museumman die hij zelf is, en evenmin door de Afrikanen. Het nu categorisch weren van elke import van elke Afrikaanse kunst in Nederland, een land waar hij het via een kort lijntje met de douane tenminste wél voor het zeggen leek te hebben, duidt eveneens op deze voor hem onoverzichtelijke situatie.

- Qua roofkunst heeft prof.Debock zeker een punt, en maatregelen zoals de verbeterde inspectie door het Musée National

in Bamako, en de mogelijkheden die het Unesco Verdrag nu biedt (in 2009 ook door Nederland geratificeerd), zullen hopelijk helpen dit tijt te keren. Maar in zijn strijd is Debock jammerlijk doorgeschoten, waardoor hij nu álle Afrikaanse kunst criminaliseert, zelfs de optimaal gedocumenteerde kunst uit mijn zending.

- Een extra frustratie voor prof.Debock is dat zijn broer een galerie drijft in Afrikaanse kunst. Deze broer vertelde tijdens een bijeenkomst van de VVE, dat prof.Debock de handel van deze broer onethisch vindt. Waarop deze broer hem antwoordde, dat prof.Debock in het RMV de scepter zwaaide over kunst die vóór 1970, dus in de koloniale tijd uit Afrika is geroofd, terwijl de broer zelf legaal gekochte en geëxporteerde kunst uit Afrika in zijn galerie de koop aanbiedt. Dit zorgde voor een brouille tussen de broers, en daarmee waarschijnlijk voor een extra prikkel bij prof.Debock om de import van Afrikaanse kunst juridisch veroordeeld te krijgen, teneinde zijn gelijk tegenover deze broer te bewijzen. Dat veroordeeld krijgen is hem bij mij gelukt, in die zin dat er enkele van mijn Afrikaanse kunst-objecten zijn teruggestuurd naar Mali. Dat het hier echter ging om enkele onbetekenende voorwerpjes die via de meest officiële weg uit Mali waren geëxporteerd, terwijl deze verbeurdverklaring plaatsvond op grond van zijn (en Aansticht's) onwettige en onterecht criminaliserende rapport, is meer dan jammer. Want zijn strijd heeft op zich heel goede kanten, maar als die niet met open vizier gestreden wordt, geen rekening houdt met de Nederlandse wet, én met privé belangen verstrengeld is, dan is daar niemand bij gebaat.

- In het zonder wettige grond criminaliseren van anderen borduurden de archeologen Debock en Aansticht overigens voort op een Leidse gebruik binnen de faculteit archeologie, zo bleek door een gerechtelijke uitspraak in hoger beroep in september van dit jaar 2015. De hooggeleerde archeoloog Prof. Dr. W.J.H. Willems (†2014), van 2001 tot 2006 hoofdinspecteur bij de EGI, en vervolgens decaan van de Leidse Universiteit, blijkt een hoofdrol gespeeld te hebben in de (bijna-)ondergang van meerdere firma's, die volkomen legaal archeologisch onderzoek deden. Dit door hen zonder wettige grond en zonder scrupules jarenlang te criminalise-

ren. In de zaak van een van deze firma's tegen 'de Staat' (lees EGI) verklaarde de rechtbank [50&c], dat de Staat (lees EGI) op meerdere gronden onrechtmatig jegens deze firma heeft gehandeld. Twee jaar geleden, in september 2013, werd prof.Willems benoemd tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw.

Hr.Peul - directeur van het Musée National in Bamako sinds 1987 en al dertig jaar bevriend met prof.Debock (met mw.Aansticht korter). Al in de tachtiger jaren verschenen er artikelen over roof van kunstschaten uit Mali, en zelfs uit het Musée National. Daarom is het goed, dat de export van kunst de laatste tijd beter gestructureerd is, en nu (sinds 2007) zelfs via het Musée National loopt.

Een garantie voor eerlijke export is dit natuurlijk nog niet. In 2007 had de Malinese handelaar/coördinator mijn goederen, ondanks mijn aanwijzingen, toch door het Ministerie van Cultuur in Mopti laten beoordelen en van een exportvergunning laten voorzien. Dat was ook de tot begin 2007 voorgeschreven routine bij export van goederen uit Noord Mali geweest. Maar op het vliegveld van Bamako was de douane juist geïnstrueerd in de nieuwe regels, zodat zij ambtenaren van het Musée National uitnodigden om deze goederen te herbeoordelen. Een museum-delegatie deed dat vervolgens in de douaneruimte van de luchthaven, en confisqueerde er alsnog oude aardwerken kruikjes, waarna de overige goederen de verlangde exportvergunning kregen, ondertekend door hr.Peul.

Ondanks deze dubbele Malinese erfgoedcontrole had het duo Aansticht en Debock bij hun controle op Schiphol toch nog het nodige, op beter gezegd 'onnodige' commentaar op de inhoud. Dat lieten zij ook meteen telefonisch weten aan hun vriend Peul. Daarbij moet Aansticht hebben uitgelegd dat ze het belangrijk vond dat Peul zijn mening (én de exportvergunning) zou herzien volgens een criminaliserend stramien, zoals door haar gewent. Peul was niet ongevoelig voor deze druk uit Nederland, want hun onderlinge vriendschap vindt hij belangrijk. En dus stemde hij hierin toe en stuurde een brief gericht aan Aansticht in het RMV,

waarin háár verdachtmakingen de zijne werden. Bijna een jaar later, op 19-02-2008 werd deze door Aansticht gearrangeerde bewijslast nog eens schriftelijk door hem bevestigd.

Hr.Peul behoort etnisch gezien tot het Peulh-volk, dat vooral uit herders bestaat, die goeddeels geïslamiseerd zijn en zelf bijna geen tribale maskers of beeldjes kennen. Bijzonder voor zo iemand om directeur te zijn in een museum voor tribale kunst. Graag had ik hem, al direct nadat mij dit begin 2008 duidelijk was geworden, geconfronteerd met zijn 'onverklaarbare' verandering van mening in de week tussen de controle in Bamako en die op Schiphol. Maar het OM waarschuwde mij dat ik in Mali als 'verdachte te boek stond' en dus beter niet daarheen kon gaan. Verdacht op grond waarvan dan? vroeg ik mij af, maar daarover kreeg ik nooit antwoord van het OM.

Begin 2009 was ik er zo langzamerhand wel van overtuigd geraakt, dat deze waarschuwing door de OvJ kant nog wal raakte, en slechts had moeten dienen om mij te intimideren. En dus vloog ik naar Bamako om hr.Peul te ontmoeten en hem te confronteren met zijn brief, waarin hij zaken beweerde die tegenstrijdig waren met de door hem zelf een week eerder ondertekende export-vergunning. In Bamako ging ik meteen naar het Musée National. Hr.Peul was er nog niet, maar ik kon wel even wachten, want hij zou zo komen. Even later reed hij voor, in een grote glimmende Mercedes, wat wel iets zegt in een straatarm land als Mali. Hoewel ik toen nog dacht, dat mijn spullen in het Musée National zelf waren gecontroleerd, vernam ik van hem dat de goederen bij de douane op de luchthaven van Bamako waren gecontroleerd door museummensen. Toen ik hem wees op de tegenstrijdigheden in de exportvergunning ten opzichte van zijn brief aan Aansticht een week later, draaide hij steeds weg van dat onderwerp door het gesprek een andere wending te geven zodat niet hij maar ik het gespreksonderwerp zou zijn. Wat kwam ik doen in Mali? en waarom maakte ik die voettochten, want dat was toch om onderzoek te doen. En voor onderzoek heb je een vergunning nodig in Mali. Hád ik wel een vergunning? Ik noemde, dat de tocht die ik ging maken voor mijn plezier was, en geen gestructureerd onderzoek inhield, waarna ik

weer probeerde terug te keren naar zijn tegenstrijdige verklaringen. Tevergeefs, want daar had hij duidelijk geen zin in.

Mw.Aansticht - RMV, extern adviseur van de EGI,

studeerde Prehistorie, waarna ze in dienst kwam van het RMV. Tot 2002 leidde zij een internationale opgraving in Mali. Vanaf 2002 kon zij als archeologe toch conservator Afrika worden in Leiden, en is zij dat nu voor het gehele Museum van Wereldculturen (combi van het Tropenmuseum Amsterdam, het Afrika Museum te Berg&Dal en het RMV te Leiden).

Op de website van het RMV stond en staat over haar :

“- **Expertise** : Geschiedenis, archeologie en materiële cultuur van West-Afrika; beheer van cultureel erfgoed; illegale handel in cultureel erfgoed; leem-architectuur.

2007 - **Onderzoeksprojecten** :

- - De pre-en protohistorische ‘togué’ van de Niger-vlakte, Mali.
- - Behoud cultureel erfgoed van Mali”.

Mw.Aansticht heeft het e.e.a. gepubliceerd, o.a. samen met haar opleider en voorganger-conservator prof.Debock. In 2009 promoveerde ze op het proefschrift “The pre- and protohistoric togué of the Niger alluvial plain, Mali”.

Kanttekeningen, die hierbij geplaatst dienen te worden :

- Mw.Aansticht zou **expert zijn** in leemarchitectuur en **in illegale handel in cultureel erfgoed**. Dit heeft betrekking op haar contacten met **Mali**. ‘Expert in illegale handel’? Hoe dát dan? In 2007 werd ‘mijn’ zaak door de Kmar herhaaldelijk ‘uniek’ genoemd omdat er tot dan nog vrijwel geen ‘erfgoed-importzaken’ waren voorgekomen – maar in 2007 waren er door de Kmar zowaar twee ‘erfgoedzaken’ geregistreerd, één uit Afghanistan en ‘mijn’ zaak. Zonder erfgoed-zaken lúkt het nu eenmaal niet om hier ‘expert’ in te worden. Dat het haar wens is om aanzien als expert te verwerven, moge duidelijk zijn, anders pronk je daar niet mee op de officiële museum-site. En het zal dan ook vooral naar die wens geweest zijn, om zichzelf prominent op de kaart te zetten, dat zij

heeft gehandeld zoals in de onderhavige zgn. 'erfgoedzaak', ten koste van anderen.

- M.b.t. deze zaak was mw.Aansticht er 'als de kippen bij', toen mijn goederen 's middags bij haar werden gemeld door EGI of douane. Nog diezelfde avond bezocht ze samen met prof.Debock de douaneruimte op Schiphol, fotografeerde daar de goederen (of liet ze dat doen) en schreef er een nog wat voorzichtig insinuerend verslag over, dat onderbouwing en wetenschappelijke grond miste. In een brief enkele dagen later aan de EGI had ze die nog voorzichtige toon uit dit verslag maar laten varen, en had ze de door haar uit de mouw geschudde insinuaties veranderd in ronduit criminaliserende stellingen.

- Een dergelijke impertinente opstelling achtte het museum-duo voor zichzelf onontbeerlijk. Debock vertelde hierover aan een collega, "dat je af en toe ook echt actie moest ondernemen voor je geloofwaardigheid als expert", en dat "die zaak van Hofkamp daar dus ook nuttig voor was" [17]. Ansticht, die naast hem stond, beaamde dit.

- Misschien dat ter vergoelijking van deze houding kan gelden, dat de druk om te 'presteren' en te 'scoren' vaak erg hoog is, juist ook in academische kringen. Maar laakbaar blijft het.

- Deze stelligheid zal waarschijnlijk ook de reden zijn dat de statements in hun rapport door alle keten-partners zijn overgenomen, 'als waren het feiten'. Pas 5 (zegge: vijf !) jaar later volgde een uitgebreide excuusbrief van de EGI, die aan alle keten-partners werd gezonden, met daarin de oproep om ieder voor zich zijn eigen aandeel in deze onjuiste gang van zaken en criminalisering te heroverwegen. Het RMV en het museum-duo reageerden niet op deze brief, die vooral ook hun instituut raakte.

- Waarover gingen nu hun beschuldigingen jegens deze zending? Dat betrof bijvoorbeeld het woord 'copie' op de exportvergunning, dat abusievelijk werd aangezien voor het Nederlandse woord 'kopie' = 'namaak'. 'Copie' zou dus valselijk gebruikt zijn omdat het authentieke voorwerpen betrof – mw.Aansticht en de EGI bleken onbekend te zijn met de betekenis van het in het Franse gebruikelijke woord 'copie' – 'exemplaar'.

Verder verweet ze hr.Peul enkele archeologische goederen voor de export te hebben laten passeren, terwijl hij wel degelijk al meerdere oude aardewerken kruikjes uit de zending had gelicht. Dit wantrouwen jegens hr.Peul, die de exportvergunning tenslotte persoonlijk ondertekend had, vond ik vreemd omdat zij en Debock hr.Peul kenden. Uiteindelijk bleken deze gifpijlen toch niet voor hr.Peul bedoeld te zijn geweest, maar voor mij als onbekende. Met betrekking tot de archeologische spullen beweerde ze ook, ongegrond, dat deze van ‘plundering’ afkomstig waren. Meerdere van deze zogenaamd archeologische goederen waren overigens niet archeologisch, en ‘plundering’ was uit de lucht gegrepen. Tenslotte nog haar opmerking dat er enkele goederen in de kisten zaten die niet op de exportvergunning stonden, iets waarvoor ik niet ter verantwoording werd geroepen en waardoor ik dus niet de mogelijkheid kreeg dit te weerleggen. Deze wederom criminaliserende suggestie werd door haar niet gespecificeerd, maar werd wel overgenomen door hr.Peul. Zijn voorbarige conclusie was, dat deze goederen dan wel later toegevoegd moesten zijn. Dit werd samen met de brief van Aansticht vervolgens door de EGI als feitelijke ‘bevinding’ aan de ketenpartners doorgespeeld. Het waren echter slechts onterecht criminaliserende suggesties, die wel een voor mij fnuikende rol hebben gespeeld in dit hele proces.

- Curieus was ook (of, gezien de vriendschapsbanden tussen het museum-duo en hr.Peul misschien niet zo curieus), dat de hele communicatie over deze zaak met Bamako via mw.Aansticht binnen het RMV liep en niet door de EGI werd gevoerd. Hiermee werd tenminste de schijn van belangen-verstrengeling en vriendjespolitiek niet voorkomen.

- Mw.Aansticht weigerde nadien zich te verantwoorden voor de uitlatingen in haar verslag en brieven. Dit zowel tegenover mij binnen het RMV alsook bij mijn aanwezigheid voor de klachtencommissie EGI [blz 66]. De voorzitter van deze commissie verwoordde de door haar gebruikte zinsnede : “Ik ben één van de circa tien experts wereldwijd op het gebied van deze Malinese voorwerpen. Ik ben ook aan het promoveren op dat gebied en dat is de onbetwiste deskundigheid waar een beroep op wordt gedaan”.

Deze door haar zelfbenoemde ‘onbetwiste’ expertise zou haar dus moeten vrijwaren van toetsing door relatieve leken, en dat lukte haar nog ook, bij deze voorzitter. Zo’n redenering zou, vertaald naar bijvoorbeeld de medische wereld, betekenen dat een medisch specialist zich niet zou hoeven verantwoorden tegenover een klagende patiënt, alleen al vanwege het feit dat zijn eigen kennis zo specialistisch is! Gelukkig is de situatie daar volledig anders [G6].

- En die tien mensen wereldwijd, dat zou eigenlijk alleen op een superspecialisatie kunnen slaan, en Malinese kunst is dat niet gauw. Bij een proefschrift met een super-specialistisch onderwerp zou dat soms wel kunnen, maar ook dan is tien wel een uiterst klein getal. Iets dergelijks ken ik wel uit de medische wereld, waarin ik ook binnen mijn eigen specialisme soms proefschriften toegezonden krijg, waar ik zelf geen touw aan vast kan knopen.

- Maar het ging bij de klachten tegen haar helemaal niet om punten uit haar proefschrift, het ging om enkele voorwerpen, die zij gewoon verkeerd gekwalificeerd had – wat ik kon aantonen. En verder ging het vooral over de rechtlijnige statements in haar verslag, die zij ook nog eens aangedikt had in haar brief en waarover zij aantoonbaar geen kennis kón hebben. Wat die rechtlijnige statements betreft, was het overigens wel aardig, dat de klachtenfunctionaris van het RMV in de brief (16-5-2008) waarin hij mijn klachten afwees, de volgende strofe schreef: “dat het al moeilijk is twee specialistische experts te vinden die het over één en hetzelfde eens zijn, laat staan drie of meerdere experts”. Oftewel, je kunt in dit vak zelden rechtlijnige conclusies trekken - maar hij verbond daar jammer genoeg niet zélf deze conclusies aan, want het was juist dát geweest, wat Aansticht ten onrechte gedaan had.

- Nee, waar het tijdens de EGI klachtzitting vooral over had moeten gaan was integriteit, en daarvoor is specialisatie al helemaal geen argument. De klachtencommissie EGI accepteerde de weigering van Aansticht echter wél op grond van dit manke argument, zonder tegenstribbelen. Meer dan jammer en niet professioneel.

- Overigens werd ik wel benieuwd om na haar promotie het proefschrift van mw.Aansticht te lezen – dit bleek vrij in te zien en

te lezen op het internet. Het telt krap tachtig bladzijden en laat zich gemakkelijk lezen als een goede middelbare schoolscriptie. Het gaat over de oude terpen in de binnendelta van de rivier de Niger, een gebied waar ik maandenlang lopend en per paard en wagen kriskras doorheen getrokken ben en dat ik, althans delen ervan, dus redelijk goed ken. Zij noteerde van een reeks terpen de ligging en omvang, maar niet de hoogte, omdat dit voor haar praktisch ‘niet haalbaar’ geweest zou zijn. Dat is jammer, omdat met name ook de hoogte van een terp boven het waterniveau natuurlijk een wezenlijk gegeven is voor de bewoonbaarheid er van, en dus voor eventuele bewoning in het verleden. Extra jammer ook, omdat met slechts basale hydrografische kennis deze lacune vrij gemakkelijk opgevuld had kunnen worden.

- Vanwege de geringe omvang, de gemakkelijke toegankelijkheid en de beperkte diepgang van dit proefschrift, nam ik aan, dat deze digitale versie een ingekorte publieksversie zou zijn van het werkelijke proefschrift. En dus toog ik naar Den Haag om daar in de Koninklijke Bibliotheek het ‘echte’ proefschrift in te zien. Daar vernam ik, dat deze tachtig bladzijden toch echt het hele proefschrift vormen.

- Al met al valt de uitspraak, als zouden slechts tien mensen op de hele wereld kundig genoeg zijn om mw.Aansticht te kunnen toetsen, slechts te kwalificeren is als schromelijke zelfoverschatting, en slechts bedoeld is om de klachten-commissie te imponeren en zelf buiten schot te blijven. Daar slaagde zij jammer genoeg ook nog in, wat vooral wat zegt over een tekort aan professionaliteit van deze overigens goedwillende EGI-klachtencommissie. In dit proefschrift wordt verwezen naar een eerdere gemeenschappelijke publicatie uit 2005 [18], waarin bij voortduring het beschuldigende woord ‘pillage’ (Frans voor ‘plundering’) wordt gebruikt. Dit betreft dan de opgravingen in de terpen van de binnendelta. Automatisch gaan de schrijvers in dit artikel uit van kwade trouw bij de opgravers. Wie dit gebied echter wat beter kent, zoals ook (naar we mogen aannemen) het museum-duo, die weet dat veel van het in de delta gebruikte huishoudelijk vaatwerk afkomstig is van opgravingen uit ‘hun eigen’ terpen. Want niet

alleen elders vervaardigd aardewerk dat naar de delta geïmporteerd werd is relatief duur, maar ook het zelf pottenbakken. Dit doordat hout in de delta uiterst schaars is. Het moet de delta ingevoerd worden, veelal in de vorm van houtskool, is dus duur en voornamelijk bestemd voor de keuken. Hoe er door de bevolking andere keuzes te maken zouden zijn dan het graven in de terpen, valt zeker te bedenken, maar dit kost hoe dan ook geld ter vergoeding van het wegvallen van deze bron van keukengerie.

De meeste oude terracotta beelden zullen als toevallige ‘bijvangst’ gevonden worden bij dit ‘huishoudelijk graven’, en dan voor relatief weinig geld verkocht worden aan lokale handelaren/kunstrovers. En wellicht zullen er ook wel professionele kunstrovers zijn, die zelf in de terpen graven. Maar veel ‘handiger’ blijkt het te zijn om er voor te zorgen, dat je als illegale kunsthandelaar bekend bent bij de lokale kleine handelaars om getipt te kunnen worden bij de vondst van een beeld. Dat kost veel minder moeite en is nog lucratiever ook.

Het categorisch criminaliseren van een hele bevolkingsgroep door al dit opgraven van aardewerk ‘plundering’ te noemen, getuigt van weinig respect voor de lokale bevolking. Over de afgravers van onze eigen terpen in noordoost Nederland spreken wij toch ook niet als over ‘plunderaars’? Ook bij ons waren de terpen iemands eigendom, en de verkregen terpaarde plus ‘bijvangst’ dus ook. Er waren bij ons tientallen jaren ontwikkeling in inzicht, wetgeving en uiteindelijk geld en handhaving voor nodig om ook de lokale bevolking inzicht te bieden in wat de betekenis van erfgoed is. Daarmee ook om deze sloop van óns erfgoed te stoppen.

Mijn hoop, dat de ‘oude’ bestuurlijke afweer tegen kritiek en de afkeer van ‘toetsbaarheid’, binnen het nieuwe conglomeraat-Museum voor Wereldculturen plaats zal gaan maken voor een meer open sfeer, waarin het normaal gevonden wordt dat medewerkers zich verantwoorden voor hun daden en uitspraken, lijkt vooralsnog toekomstmuziek: mw.Aansticht, toenmalig adviseur van de EGI en als archeologe tóch ‘conservator Afrika’ binnen RMV, is ondanks haar insinuerende opstelling inmiddels gepromoveerd tot ‘de’ conservator Afrika voor alle drie de locaties van dit Museum.

Toelichting - Erfgoedinspectie EGI - personen

Strofe uit de toenmalige brochure van de EGI over het aankopen en meebrengen van cultuurobjecten uit het buitenland: “Om na te gaan of een voorwerp wel of niet uitgevoerd mag worden, kunt u contact opnemen met de centrale autoriteiten. De meeste landen hebben een officiële instantie die de aanvragen voor uitvoer van culturele goederen beoordeelt. Meestal is dit het Nationaal Museum of het Ministerie van Cultuur”. En exact naar deze richtlijn had ik dus al jaren gehandeld, 2007 niet uitgezonderd.

Mw. Haastrecht - was **in volgorde de eerste inspecteur**, die zich kortstondig met de logistiek van mijn goederen heeft beziggehouden. Mijn eerste contact met haar was pas tijdens de tweede zitting van de EGI klachtencommissie. Met mijn goederen zelf heeft de EGI zich niet bemoeid, noch met de bijbehorende facturen of exportvergunning. De EGI is dan ook nalatig geweest in het doen van welk onderzoek dan ook.

Mw.Haastrecht kende mw.Aansticht o.a. van lezingen en toonde zich een vurig pleitbezorgster van mw.Aansticht's ideeën, zonder evenwel ook maar een flauw benul te hebben van het soort goederen waar het bij 'erfgoed uit Mali' om zou moeten gaan. Ondanks dat ze de goederen zelfs niet gezien had, gaf ze wel toestemming aan mw.Aansticht om naar Mali te bellen. Met Mali werd door Ansticht niet uit naam van de EGI gecorrespondeerd, maar ze deed dit als RMV medewerker. Toch werd deze correspondentie wel als EGI-document naar de ketenpartners doorgesluisd.

Hr.Dutter - was in volgorde de tweede inspecteur, die zich vervolgens met de logistiek van mijn goederen heeft beziggehouden, maar evenmin met de goederen zelf, noch met de bijbehorende facturen. Mijn eerste contact met hem was tijdens een bijeenkomst met de klachten-functionarissen van Kmar en douane, waar hij nauwelijks een mond open deed. Daarna zag ik hem pas weer tijdens de eerste zitting van de EGI klachten-commissie. Hij had klakkeloos de mededelingen van Ansticht en Haastrecht

overgenomen en dacht daarmee de zaak afgehandeld te hebben. Op eerdere oproepen van de Kmar had hij niet gereageerd, sterker nog, hij bleek zich bewust onvindbaar te hebben gehouden voor de Kmar. Pas na confrontaties met mij tijdens de zittingen van de klachtencommissie moest hij wel toegeven wat er allemaal door het nalaten van onderzoek en coördinatie fout gegaan was.

hr.Brugman - voorzitter klachtencommissie

Zijn normale taak lag niet bij de EGI, maar wel binnen hetzelfde departement (O,C&W). Hij betoonde zich een onafhankelijk voorzitter te zijn tijdens twee zittingen, maar miste jammer genoeg de professionaliteit om overzicht te houden, en om waar belangrijke conclusies getrokken werden, deze op de voorgrond te plaatsen. Met betrekking tot dit manco aan professionaliteit is het hier niet de plek om op allerlei details in te gaan. Maar twee wezenlijke punten wil ik wel noemen:

- Hr.Brugman liet zich imponeren door de arrogantie van mw.Aansticht [blz 135], waardoor hij haar weigering om zich werkelijk te verantwoorden ‘respecteerde’. ‘Respect’ verdiende mw.Aansticht in deze zaak bepaald niet. Door de gezagsverhoudingen t.o.v. het RMV als ‘semi-overheid’ had hij deze weigering vreemd genoeg wel te ‘accepteren’.
- Aan het eind van de tweede zitting van de klachtencommissie werd ineens duidelijk, dat de EGI het meest wezenlijke punt van haar taak, ‘eigen onderzoek door de EGI’ had nagelaten. Dit had het uitgangspunt dienen te zijn voor nog een vervolgsessie, maar daar kwam het niet meer van ‘doordat het verslag al doorgestuurd was naar de staatsecretaris en deze het al had ondertekend’. Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald, zou je zeggen, maar zo niet deze klachtencommissie. Hierdoor ging het hele proces tenslotte toch nog de mist in en was het uiteindelijk BNO die de zaak vlot trok.
- Zelfs werden de bevindingen van beide zittingen van de Klachtencommissie EGI, waaronder dit nalaten van

onderzoek door de EGI, door deze commissie niet gecommuniceerd met de keten-partners.

Mr.Inzicht - secretaris klachtencommissie

Hij was degene, die het contact met mij onderhield. De secretaris hield zich nogal op de achtergrond en notuleerde vooral. Hij was blij met de geluidsopname en wikkelde hiermee de notulen naar behoren af. Maar aan het eind van de tweede zitting sloeg hij ineens de spijker op de kop, toen hij concludeerde dat er wel gepraat werd over onderzoek dat niet verricht was, maar dat het nu juist de EGI was, die dit onderzoek had moeten doen. En had nagelaten. Ik voelde me eindelijk gehoord. Jammer genoeg resulteerde dit pas in een vervolg, toen BNO daar op aandrong.

Mr.Visser - eveneens jurist bij de klachtencommissie

Hij deed er tijdens deze zittingen alles aan om niet zozeer de klacht te horen, als wel de klager onderuit te halen, als een soort advocaat van de overheid. Hoewel toetsing van de klager zeker ook een aspect mag zijn in een klachtenprocedure, is dit juist niet primair de taak van een klachtencommissie. Ik kon hem steeds goed van repliek dienen, maar in het klachtenproces heeft hij geen wezenlijke rol gespeeld ..... Tot hij in de derde zitting, de zitting samen met BNO d.d. 21-3-2012 iets vervroegd moest opstappen, en mij met de deurknop in de hand meldde: “U vraagt steeds naar de wettelijke basis op grond waarvan de EGI heeft geadviseerd en gehandeld - welnu, die wettelijke grond was er niet”. Daarmee bezorgde hij me dan toch ineens hét antwoord op die meest cruciale vraag, die ik al jaren stelde. En daarmee was hij de eerste jurist bij onze overheid, die toch maar eens ons wetboek er bij had gepakt. Ik zal hem niet meer boos aankijken.

Toelichting – Erfgoedinspectie - gang van zaken vanaf april 2007

Direct na signalering van mijn goederen door de douane op Schiphol werd door hen mw.Haastrecht van de EGI gebeld. Mw.Haastrecht had zich nog nooit met import van cultuurobjecten hoeven bezighouden en zij had dan ook (in elk geval tot en met 3-9-2009) geen enkel idee wat erfgoed uit een ontwikkelingsland als Mali zou kunnen inhouden. Dat hoefde ook nog niet, want er was geen Nederlandse wet die daar aandacht aan besteedde. Maar mw.Haastrecht had wel eens een lezing gehoord door mw.Aansticht, waarin deze fulmineerde tegen de roof van erfgoed uit ontwikkelingslanden. En dus schakelde zij mw.Aansticht in toen zij dat telefoontje van de douane kreeg, en vertrouwde zij volledig op mw.Aansticht toen deze naar Schiphol ging om deze cultuur-goederen te bekijken. Want dan hoefde zij zich daar zelf niet mee te bemoeien, dat scheelde een boel rompslomp. En toen mw.Aansticht naar Bamako wilde bellen vond mw.Haastrecht dat natuurlijk prima, want er was blijkbaar een ‘foute’ lading ontdekt, en het telefoneren daarover in het Frans liet zij graag aan mw.Aansticht over. Dit alles volgens het verhaal van mw.Haastrecht (tijdens de tweede zitting van de klachtencommissie), waarmee de rol van de douane in deze wellicht onderbelicht blijft. De verdere afhandeling droeg mw.Haastrecht over aan haar collega Dutter. Dit verklaart ook, dat mw.Aansticht zogenaamd in naam van de EGI met haar museum-vriend hr.Peul in Bamako kon bellen en de correspondentie ook niet via de EGI ging maar naar mw.Aansticht in het RMV. Op deze wijze kon mw.Aansticht van alles bekostigen zonder enige EGI coördinatie of kritische pottenkijkerij.

Hr.Peul, museumdirecteur in Bamako moest van haar bevestigen, dat er zich in deze zending goederen bevonden die Mali niet hadden mogen verlaten. En hij moest (met haar vingerwijzing) maar aangeven, om welke van de gefotografeerde goederen dit dan ging. Inderdaad bevestigde hij in zijn brief van 26-4-2007 wat er globaal terug zou moeten, daarmee de aanwijzingen van mw.Aansticht goeddeels opvolgend.

Ondanks dat het hier om ‘criminele’ handel zou gaan, werd door geen van de keten-partners het OM ingelicht. Eigenlijk waren de EGI inspecteurs nalatig in alles, behalve in het voetstoots volgen van de malafide suggesties van mw.Aansticht. Zelfs de zorg voor deze cultuurgoederen, wat een verantwoordelijkheid was van de EGI, nam Dutter niet op zich, hij hield zich in alles afzijdig. Ook toen wachmeester Duist meerdere pogingen deed om Dutter samen met mij rond tafel te krijgen, om enige helderheid te krijgen in deze voor hem onbekende materie, hield Dutter zich onvindbaar. Volgens zijn eigen zeggen was dat ‘omdat het OM nog niet bij de zaak betrokken was’. Een wonderlijke communicatieblokkade, waarbij hij zich kennelijk niet realiseerde dat het de EGI was - en dus hijzelf - die deze zaak had behoren te onderzoeken en te coördineren. Dan zou hij een eventuele verdenking van criminaliteit aan het OM hebben kunnen (en moeten) melden – of moeten adviseren in die zin.

Toen de OvJ er door mijn rekest aan de rechter achter was gekomen, dat er al een half jaar goederen in beslag werden gehouden door douane en Kmar, zocht hij niet uit of dat beslag wel terecht was, maar ging hij er voetstoots van uit dat er goederen teruggestuurd moesten worden naar Mali. Precies zoals was gesuggereerd door mw.Aansticht en overgenomen door de EGI. Maar welke goederen precies?

Dat werd door het OM via onze EGI weer gevraagd aan mw.Aansticht, die dit weer dicteerde aan de directeur van het Musée National. Waarna op 19-2-2008 een definitief, maar nu onpersoonlijk (Á qui de droit) verzoek volgde van hr.Peul tot ‘teruggave’ van goederen. Toen vond de OvJ dat hij klaar was om de rechter te laten beslissen welke goederen Hofkamp terug mocht krijgen en welke teruggestuurd dienden te worden naar Mali.

{En ook de rechter nam deze gegevens klakkeloos over (in een Beschikking vol fouten), waarna een klein deel van de goederen naar Mali ging en ik nu ook de rest terugkreeg}.

Wat had dit alles nu met erfgoed te maken? Wat dat de EGI in deze zaak een hoofdrol speelde, was mij wel duidelijk geworden. Toch had ik nergens in de Nederlandse wetten iets kunnen terugvinden over een restrictie met betrekking tot de import van cultuur-goederen. En zoals gezegd, de enige richtlijn hierover die ik was tegengekomen, was het Douane Handboek VGEM [11], dat zich heel duidelijk uitspreekt in de zin dat er géén restrictie was. Inmiddels bleek de enige manier om effectief contact te krijgen met onze overheid een klachtenprocedure te zijn, en dus diende ik op 3 april 2008 aangetekend mijn (lijst met) klachten in bij de EGI. Een klachtenbehandeling werd op dat moment vanwege mijn status als ‘verdachte’ door hen vooruit geschoven. Een verdachte had kennelijk geen recht op informatie – een vreemde opvatting. Op 22-9-2008 meldde de EGI toch nog, dat ze nu (na sepot) wel bereid waren tot een klachtenbehandeling.

De **eerste zitting** vond plaats op 26-3-2009 onder voorzitterschap van hr.Brugman, en bestond vooral uit het onderling aftasten. Het was een oriëntatie van de EGI over wat ik nu bedoelde, over hoe het gegaan was, en hoe sterk ik in mijn schoenen stond.

De **tweede zitting** (3-9-2009) bracht meer details aan het licht, doordat hier ook de eerst geraadpleegde erfgoedinspecteur bij aanwezig was. Tijdens deze bijeenkomst bleek, dat de klachtencommissie intussen nog een aparte zitting had gehad met mw.Aansticht (en de RMV klachtenfunctionaris), maar zonder mij. In deze zitting was Ansticht niet professioneel aan de tand gevoeld, en had zij zich als geafficheerd als ‘zo superspecialistisch, dat ze zich niet hoefde te verantwoorden tegenover een leek als Hofkamp’. Deze opstelling werd ten onrechte ‘gerespecteerd’ door de commissie, zodat we nu nog geen stap verder waren.

Deze tweede zitting leek dan ook dood te bloeden, totdat de secretaris ineens opmerkte, dat ‘we wel steeds praten over onderzoek, dat verricht had moeten worden, maar het is de EGI die dit onderzoek had moeten doen, en die dit heeft nagelaten’. Een prima uitgangspunt voor vervolg-overleg, maar dat kwam er niet van. Melding aan de ketenpartners bleef ook uit.

Pas door **toedoen van BNO** kwam het noodzakelijke vervolg, met weer een zitting (21-3-2012), nu onder voorzitterschap van BNO medewerkster mw.Koudkamp.

Korte **Samenvatting** van het gesprek tussen **EGI** en **BNO** (en Hofkamp) van 21-3-2012:

- Tendentieuze berichtgeving van museumadviseurs is voetstoots door de EGI overgenomen en vervolgens aan haar ketenpartners doorgezonden, zonder e.e.a. eerst zelf te onderzoeken of te verifiëren.
- De EGI heeft ten onrechte elk eigen onderzoek nagelaten.
- De EGI en de EGI-klachtencommissie hebben ook nog nagelaten om de bevindingen d.d. 22-7-2010) uit de EGI klachtenbehandeling aan de keten-partners toe te sturen.
- De EGI heeft in deze zaak niet conform de Nederlandse wet gehandeld.
- Ook de (schriftelijke) adviezen van de EGI aan haar keten-partners waren niet conform de Nederlandse wet.

Hierdoor:

- is de onjuiste vaststelling van de voorwerpen (door het museum-duo) niet door de EGI gecorrigeerd en
- is de onjuiste uitleg van het Franse woord 'Copie' door de EGI niet gecorrigeerd.
- Door al deze punten is de door de EGI naar buiten gebrachte berichtgeving onjuist en onterecht criminaliserend geweest, iets waarvoor de EGI aan Hofkamp haar verontschuldiging heeft aangeboden.

Dit zijn **duidelijke uitspraken** en ze kregen dan ook hun weerslag in het **BNO rapport 2012/161** [O].

Het meest curieus in deze punten is natuurlijk dat **ontbreken van enige grond in de Nederlandse wet** bij deze hele zaak. Want door het erkennen van dit zwaarst wegende feit door de EGI werd nu ook officieel duidelijk, dat het bij ook de andere ketenpartners aan enige wettelijke grond voor hun handelen en uitspraken heeft ontbroken, inclusief rekest-rechter. Curieus is dit feit ook daarom,

dat zich in de loop der tijd wel **twalf (12 !) juristen in overheidsdienst** met deze zaak hebben beziggehouden en dat geen van hen op het idee zou zijn gekomen (?) om eens na te kijken of een en ander wel wettig was verlopen. Twaalf juristen, betaald uit de belastinginkomsten, in een land dat we betitelen als 'rechtsstaat'. En niemand die op mijn herhaaldelijk gestelde vraag "op grond van welke Nederlandse wet worden mijn goederen in beslag gehouden" het idee kreeg: 'zal ik dat eens uitzoeken'?

Elke Nederlander wordt geacht de wet te kennen. En die twalf juristen dan?, van wie elkeen zich meermalen geconfronteerd zag met een zo duidelijke en op wetgeving gerichte vraag. Dat geen van hen het antwoord meteen zou weten, is nog tot daar aan toe, maar dat geen van deze juristen het benul of de fut had om dit uit te zoeken, dat is toch ten hemelschreiend? Ik kan me althans niet goed voorstellen, dat zij allen bewust die kennis achter hebben gehouden. Deze nalatigheid heeft heel veel ellende en geld gekost.

Toelichting – Kmar - personen

Hr. Schaap - hoofd afd. "Veiligheid & Integriteit".

Noch bij de plaatselijke politie, noch bij de Kmar kon ik met mijn vragen of mijn wenst tot het doen van aangifte terecht. Ook in het hoofdvestiging van de Kmar, de Beatrix-kazerne in Den Haag niet, totdat ik per abuis werd doorverbonden met hr.Schaap. Door zijn toedoen kreeg ik een klachtenfunctionaris (mr.In'tVeld) toebedeeld, bij wie ik mijn verhaal goed kwijt kon.

Na het door BNO aangetoonde [O] onrecht (ook door toedoen van de Kmar) volgde geen Kmar-reactie, laat staan een excuus. Van de afdeling "Veiligheid en Integriteit" had ik dat, alleen al uit hoofde van deze naam, wel verwacht.

Mr.In'tVeldt - klachtenfunctionaris bij de afd. "Veiligheid & Integriteit" van de Kmar.

Mr.In 'tVeldt heeft zich zeker ingespannen om mijn klachten een plek te geven en fungeerde ook als traît d'union met het OM. In een paar bijeenkomsten probeerde hij duidelijkheid te verschaffen, samen met de klachtenfunctionaris van de douane, en een keer met de erfgoedinspecteur. Hij noemde mijn zaak 'uniek, omdat er helemaal nog geen ervaring was met erfgoedzaken'. Hij stond ook in direct contact met de OvJ, met wie hij samen de vragen uit mijn brieven schriftelijk beantwoordde. Begin 2008 verbood de OvJ hem echter ineens nog contact met mij te hebben, omdat hij een reeks verdenkingen had gecreëerd en ik dus ineens 'verdachte' was. Tegen mr.In 't Veldt kijk ik heel 'dubbel' aan. Juist omdat hij zo zijn best leek te doen, kan ik me van een bekwaam jurist eigenlijk niet voorstellen, dat hij er niet achter gekomen is, dat douane, Kmar en OM onwettig hebben gehandeld ten aanzien van het in beslag houden van mijn goederen, temeer omdat ik daar zo nadrukkelijk naar vroeg. Op het laatst noemde hij in een 'spagaat' te zitten tussen het OM en mij - maar als je deel uitmaakt van een afdeling die "Veiligheid en Integriteit" heet, dient toch duidelijk te zijn hoe je in zo'n geval moet kiezen: "nomen est omen".

**Wm.Teugel - wachtmeester bij de Kmar en
Wm.Duist - wachtmeester bij de Kmar.**

Wm.Duist was niet aanwezig geweest bij de overdracht van de goederen van de douane naar de Kmar. Van de Kmar waren hier vier mensen bij aanwezig geweest, hun namen zijn bij mij bekend. Eén van hen, wm.Teugel van de afdeling “Bijzondere Wetten” kreeg de taak dit te behandelen, maar hij droeg deze over aan wm.Duist. Dit overigens zonder zich eerst nog even verdiept te hebben in de “Bijzondere Wetten” waar zijn afdeling toch voor zou behoren te staan. En dus kreeg wm.Duist een ‘pakketje erfgoed’ in de schoot geworpen, waar hij geen raad mee wist.

{Aan de klachtencommissie Kmar vroeg ik naderhand dus om ook de aanwezigheid van wm.Teugel, maar voorzitter Uienga ontkende, dat anderen dan wm.Duist zich met de zaak bemoeid hadden en hij had wm.Teugel dus niet uitgenodigd – Dit blijkt een onjuiste voorstelling van zaken, want ik beschik over een schriftelijke verklaring, dat Teugel hier wel degelijk bij was}.

Wm.Duist bleek een aardige man, zo leerde ik hem tenminste kennen tijdens mijn ‘verhoor’ op 19-2-2008 [blz 40]. Al in de maanden daarvoor hadden we al vrij uitgebreid per email en telefonisch contact gehad, waarin ik hem steeds volledige openheid van zaken gegeven had en alles verteld had wat ik successievelijk te weten was gekomen. Dit, omdat ik er in mijn naïviteit vanuit ging, dat ik met een redelijke en goed onderbouwde uitleg zowel Kmar als OM op redelijke gedachten zou brengen.

Tijdens dit verhoor bleek hij echter van onze onderlinge communicatie weinig meer te weten of te hebben opgeslagen. En dus had hij hiervan ook niets met de OvJ gecommuniceerd. Toen ik hem daar boos op aansprak én op het feit dat hij dus nog helemaal geen onderzoek had gedaan, verdedigde hij zich door te zeggen dat ‘hij daartoe ook nog geen opdracht had gehad van de OvJ. En zonder opdracht van het OM mocht hij niets doen’. Toen ik een beroep deed op zijn eigen initiatief om in elk geval het OM verwittigd te hebben, of tenminste zijn directe superior, noemde hij het erg druk te hebben gehad met onder andere illegale wapenhandel (“wel

1200 zaken in 2007”), “en dan verdwijnt zo’n zaak over erfgoed waar je helemaal niets van afweet gemakkelijk naar onder op de stapel”.

Ook had ik het met hem over integriteit. Ja maar, zei hij, als iemand werkelijk in het nauw zit zoals dat bijvoorbeeld in de concentratiekampen het geval was, dan zijn er nog maar weinig mensen die het volhouden om integer te handelen.

Zelf had hij gelukkig geen concentratiekamp nodig om toch nog terug te komen op de uitspraak dat hij geen onderzoek had gedaan, want al een beetje imponeergedrag door de voorzitter van de Kmar-klachten-commissie bleek daarvoor al voldoende.

Hr.Uienga - voorzitter van de **commissie**, zich noemende ‘Onafhankelijke en Externe Klachtencommissie Politietaken Kmar’. Omdat van die ‘onafhankelijkheid echter geen sprake bleek te zijn, staat hij nu onder ‘Kmar – personen’.

Googlend leerde ik, dat hij korpschef was geweest van de regiopolitie Gelderland Midden en dat hij destijds een sleutelrol bij de uitvoering van het plan van aanpak voor het loopbaanbeleid bij de politie vervulde. Hij was ook lid van meerdere commissies, waaronder die welke toezicht houdt op Uitzettingen, en was voorzitter geweest van de toenmalige Commissie Toezicht Detentieplannen, in welke hoedanigheid hij genoemd wordt bij de Schipholbrand. Een man van statuus dus. En nu was hij dus voorzitter van de klachtencommissie bij de Kmar.

Hij had de aanwezigheid van een geluidsopname-apparaat verboden, wat ik vreemd vond, want welk zinnig argument zou er kunnen zijn tegen het vastleggen van zo’n bijeenkomst en dus tegen transparantie?

Dat werd achteraf duidelijk genoeg: voor deze man bleek vriendjespolitiek de gewoonste zaak van de wereld. Zonder enige dossierkennis zette hij de hele zitting naar zijn hand (= naar de hand van de Kmar). Alle antwoorden op de vragen die hij aan mij stelde stonden al in het dossier. Desondanks gaf hij zelf een gefingeerd antwoord op vrijwel alle vragen die ik aan wm.Duist

stelde. Op deze manier dekte hij de wachtmeester al op voorhand in de rug.

Geen spoor van onafhankelijkheid tijdens deze zitting van de ‘onafhankelijke klachtencommissie’. Hij had als hooggeplaatst oud-politieman, met een kritische opstelling gemakkelijk een doorbraak in deze zaak kunnen forceren. Maar dan had hij zich wel onafhankelijk dienen op te stellen, en ook zich eerst in de klachten en in het dossier moeten verdiepen. Daartegen koos hij er voor om zijn commissie de status van “wassen neus” toe te kennen.

Vreemd, dat iemand met zo’n statuur over zo weinig zelfrespect blijkt te beschikken.

Toelichting - Parket Haarlem - personen

mr.Demachina & OvJ mr.Van Doezelaar - Officieren van Justitie (OvJ).

Wie van deze twee heren verantwoordelijk was voor welk deel van de hier besproken schadelijke OM-activiteiten, is niet steeds goed te verifiëren, en wellicht zijn hier nog wel meer officieren [19] bij betrokken geweest. Daardoor ben ik veelal gedwongen om mij te beperken tot de onpersoonlijke afkorting OvJ. Wel noem ik hier mijn verwondering over het feit, dat mr.Demachina mij de avond voor de rekestenzaak, op 9 april 2008 persoonlijk belde over zijn wens om deze zaak op te schorten. Tijdens deze rekestenzittingen liet de OvJ niets van zich horen, behalve het gelogen protest, dat 'hij wel degelijk onderzoek gedaan had'. Mijn dossier had ik van hem pas een uurtje voor de zitting mogen inzien.

Alle argumenten en bewijsstukken die aantoonde, dat ik legaal en transparant gehandeld had, bleek hij hieruit weggelaten te hebben.

Klachtencoördinator OM = HoofdOvJ

Mr.Gat - klachtencoördinator namens de HoofdOvJ.

Mr.Draaisma - HoofdOvJ en klachtencoördinator.

De klachtenfunctionaris van het Parket in Haarlem wordt daar klachtencoördinator genoemd. Toen ik daar in december 2010 was bleek er toch ook nog een aparte 'klachtenfunctionaris' te zijn, maar zij fungeerde meer als secretaresse van de klachtencoördinator. Later bleek, dat zij haar functie dan ook niet zelfstandig uit mocht oefenen.

In 2008 had ik te maken gehad met de klachtenfunctionaris mr.Gat. Op mijn klachtenbrief van 3-4-2008 werd door mr.Gat pas op 9-9 gereageerd, niet inhoudelijk maar met de opmerking dat mijn klachten "nu niet meer aan de orde zijn" gezien het sepot van enkele dagen daarvoor. Wel weer met de gebruikelijke verwijzing naar BNO. Dat accepteerde ik niet, en BNO gelukkig ook niet, zodat de opvolger van mr.Gat, mr.Draaisma uiteindelijk wel bereid bleek om 'toelichting te geven op zijn beslissingen'. Daartoe ontving hij mij op 22-12-2010 in Haarlem. Mr.Draaisma bleek tijdens dit gesprek, dat ik opnam op een geluidsdrager [M],

nauwelijks op de hoogte van de inhoud van het dossier, en van de Nederlandse wet ten aanzien van deze zaak al helemaal niet. Toezeggingen gedaan tijdens dit gesprek kwam hij niet na [M1].

Mw. Blaat – klachtenfunctionaris bij Parket Haarlem

Zij zat, naar ik dacht als secretaresse bij het gesprek met HoofdOvJ/ Klachtencoördinator mr.Draaisma, maar noemde zich toch ‘klachtenfunctionaris’. Toen ik haar in deze hoedanigheid aanschreef op het moment, dat Draaisma ernstige geheugenproblemen bleek te hebben, antwoordde niet zij maar Draaisma zelf, met de mededeling “dat mw.Blaat in deze zaak geen zelfstandige functie bekleedt”.

Toelichting - Parket Haarlem – gang van zaken

Fase 1 - november 2007 t/m juli 2008

De OvJ kwam er pas in november 2007 door mijn rekest achter, dat mijn goederen al in april in beslag waren genomen en sindsdien ook in beslag waren gehouden. Er was geen Nederlands wetsartikel dat dit beslag nog ondersteunde, en mijn herhaalde vraag naar de wettelijke grond voor dit in beslag houden was dus lastig voor hem. Daarom werd in eerste instantie het panacee ‘ter waarheidsvinding’ door de OvJ uit de hoed getoverd, een term waarvan Ton Derksen noemt (de man die de onschuld van Lucia de B. aantoonde), dat juristen eigenlijk niet geschoold zijn in waarheidsvinding [20]. Maar met de smoes van ‘waarheidsvinding’ had de OvJ wel even tijd gewonnen om uit te zoeken op welke wettelijke grond dit beslag kon berusten (of niet).

De enige wettelijke reden voor het in beslag houden van deze geïmporteerde cultuuroederen bleek te zijn, dat de bezitter van de goederen zelf criminele activiteiten zou hebben uitgevoerd en dat dit door het OM aangetoond was [L]. Omdat daar nu eenmaal geen sprake van was, bleek dit beslag dus al een halfjaar lang onwettig te zijn. Hinderlijk voor het OM, want dan zouden de ketenpartners en de OvJ daar ‘sorry’ voor moeten zeggen en dat is kennelijk iets waar een OvJ van gruwet. Maar de OvJ was creatief: Als hij aan deze import nu alsnog een criminele ‘schwung’ zou kunnen geven, dan zou alle aandacht dáár naar uitgaan en viel dat eerste halfjaar daarbij in de schaduw. Daarmee zou niet alleen het OM, maar zouden ook de douane, EGI en Kmar ogenschijnlijk in een klap van blaam gezuiverd zijn. De OvJ wist, dat er sinds de inbeslagname al een half jaar verstreken was, én dat ik nu eenmaal niet een bewezen crimineel was, maar dat deed hem niet. En zo werd een snood plan bedacht én uitgevoerd zonder ook maar enig justitieel vooronderzoek, laat staan ‘waarheidsvinding’ – een plan dat er voor zorgde dat dit beslag van de goederen nóg een jaar langer zou gaan duren, en dat nog steeds zonder enige grond in de Nederlandse wet :

Dé oplossing vond hij in het officieel criminaliseren van de bezitter van de goederen, die van deze OvJ zomaar ineens vijf (5!) gefingeerde verdenkingen binnen het Nederlandse strafrecht aan

zijn broek kreeg. Daarmee voldeed ik ineens aan de eis, die het handboek VGEM en dus de Nederlandse wet stelt aan import van cultuur-goederen om het predicaat ‘illegaal’ toebedeeld te krijgen. Want import van cultuurgoederen was in Nederland aan geen enkele wettelijke inperking onderhevig, met als enige uitzondering het crimineel verwerven van deze goederen door de eigenaar zelf (bijvoorbeeld door diefstal of heling). Aan die voorwaarde leek nu door deze machinaties van de OvJ voldaan te zijn; niet helemaal, want eigenlijk staat er dat door het OM moest zijn aangetoond dat de bezitter van de goederen zelf deze criminaliteit had verricht. En om wettig te zijn had dat dus al driekwart jaar eerder aangetoond moeten worden – maar wie daar op lette was een kniesoor. Ook de plaatselijke niet-onafhankelijke Nederlandse rekesterechter had geen oog voor deze machinaties, noch voor het ontbreken van justitieel onderzoek, en had deze verdenkingen klakkeloos overgenomen als zijnde ‘voldoende verdenking’. En daarna kon de OvJ mr. Van Doezelaar deze verdenkingen (nog steeds zonder justitieel onderzoek, en zonder enige slag of stoot) ‘gewoon’ weer laten vervallen bij het sepot op 4-9-2008. Slechts één van die vijf verdenkingen werd door hem op officiële wijze geseponneerd: “Het varkentje was gewassen”. Een maand later werd mijn verzoek tot wijziging van de code 02 (dit is ‘bij gebrek aan bewijs’) afgewezen, met verwijzing naar voornoemde rechterlijke strofe. Een zeker voor een jurist laakbare cirkelredenering: als OvJ je gelijk willen bewijzen met een uitspraak van de rechter, die gebaseerd is op jouw eigen manke verklaring als OvJ – totaal niet onderbouwd, en zelfs vals.

Dat er ruim voldoende bewijs was van mijn onschuld, dat er niets op mij aan te merken was geweest, en ik steeds volledige openheid van zaken had gegeven en mij aan de Nederlandse wet en EGI voorschriften had gehouden, dat derde de OvJ niet in het minst.

De HoofdOvJ had tot het sepot niet gereageerd om mijn klachtenbrief, en achtte mijn klachten nadien ook ‘niet meer relevant’. Ik vond dat wél, en BNO gelukkig ook. Al met al een sterk verhaal, vindt u niet? Tot mijn spijt moet ik het verhaal nog een stuk sterker maken [M]. En dus kwam er nog een vervolg.

Toelichting - Parket Haarlem – gang van zaken

Fase 2 - april 2008 t/m april 2011

In 2008 had ik te maken gehad met de klachtenfunctionaris mr.Gat, maar in april 2009 bleek hij ineens vervangen te zijn door mr.Draaisma. Op mijn klachtenbrief van 3-4-2008 werd door mr.Gat pas op 9-9 gereageerd, niet inhoudelijk maar met de opmerking dat mijn klachten “nu niet meer aan de orde zijn” gezien het sepot van enkele dagen daarvoor. Wát een arrogantie. Met mijn reactie op die afwijzing wachtte ik toch maar enkele maanden, tot na het terugkrijgen van de meeste van mijn spullen in november 2008. De reden van de hierdoor ontstane vertraging verwoordde ik in mijn antwoord van 10-12-2008 : “omdat ik in deze geen vertrouwen meer kon hebben in het wettelijk functioneren van uw Officier van Justitie c.q. uw afdeling. Hoewel ik in mijn klachtenbrief d.d. 8 april jl. reeds mijn zorg uitsprak over de waarschijnlijk kleine kans om serieus genomen te worden door het OM, tart uw brief (*van mr.Gat*) mijn stoutste verwachtingen. Inhoudelijk weerlegt u geen enkel van mijn argumenten, u gaat zelfs niet op één argument inhoudelijk in”.

Weer vier maanden later volgde hier een antwoord op, maar nu van de vervanger van mr.Gat, omdat deze in april vertrokken was. Mr.Draaisma, onderschreef de mening van de vertrokken mr.Gat, en dit weer zonder inhoudelijke reactie en zonder antwoord op mijn vragen. Wel weer met de gebruikelijke verwijzing naar BNO.

Krap een jaar later pakte BNO de zaak alsnog op en stuurde op 10-02-2010 een brief naar het OM te Haarlem met de mededeling, dat BNO mijn klacht niet in behandeling kon nemen indien niet eerst inhoudelijk op vragen was geantwoord door hen. Jammer genoeg verwees de functionaris van BNO in deze brief niet naar mijn vragen, maar stelde ze zelf enkele irrelevante vragen. En op die vragen antwoordde mr.Draaisma met dus irrelevante antwoorden.

Maar op vervolgens nóg een brief van mij reageerde mr.Draaisma zowaar met het aanbod om ‘toelichting te geven op zijn beslissingen, en het ongegrond verklaren van mijn klachten’. Hoewel ik niet zat te wachten op een ‘toelichting’, en vooral een

discussie met de OvJ wilde, accepteerde ik zijn aanbod in tweede instantie toch maar. Dit ondanks dat hij niet was ingegaan op mijn voorwaarde van een onafhankelijke voorzitter, en ondanks zijn mededeling dat ik ‘geen recht’ zou hebben op een audio-opname. Maar met het fiasco van de Kmar-klachtenprocedure (voorzitter hr.Uienga) in het achterhoofd [blz 58], zorgde ik daarom nu wel voor een eigen geluidsregistratie [8 - wettelijk toegestaan]. Het uitgeschreven relaas van deze opname is integraal [M] opgenomen in deze publicatie, omdat je hierin leest, dat dit een relatief plezierig gesprek was, waarin Draaisma zelfs zijn best deed om begrip op te brengen voor mij. Maar ook, hoe slecht geïnformeerd en onkundig mr.Draaisma was met alle aspecten in deze zaak: met dit dossier en de verdraaiingen door de OvJ, met het Douane Handboek VGEM 2007 [11], met het proces verbaal, en met de Nederlandse wet op dit gebied. En ook hoezeer mr.Draaisma nadien zélf gedraaid heeft. Want ondanks dat hij de inhoud van mijn dossier niet kende, had hij als HoofdOvJ tóch mijn klachten ongegrond verklaard en mijn verzoek tot wijziging sepotcode afgewezen.

Van enige ‘Toelichting op zijn besluiten’, zoals toegezegd, bleek dus geen sprake te zijn, en op inhoudelijke gronden al helemaal niet. Daarbij blijkt uit deze geluidsopname, dat mr.Draaisma een aantal toezeggingen aan mij heeft gedaan, die hij later glashard ontkende [M1]. Ook mijn verzoek tot sepotcode-wijziging wees hij weer af, hoewel hij ná dit gesprek wél op de hoogte was van de werkelijke gang van zaken!

Deze teleurstellende ommekeer in de houding van mr.Draaisma sinds mijn bezoek en in zijn gedraai nadien, was voor mij onbegrijpelijk. De enige verklaring die ik kan bedenken is, dat hij door zijn OM-collega's is teruggefloten. Kennelijk was het voor hem belangrijker om de officieren te dekken in hun onwettige machinaties dan eindelijk eens de Nederlandse wet en de waarheid een kans te geven.

‘Rugdekking door de eigen organisatie is ook nodig’, riposteerde Mr.H.Brouwer naar aanleiding van een aanval door Zembla op het OM [21], en dat zal ook best – maar dan wel binnen

wettelijke en morele kaders en dat was hier niet het geval. En zo stapelen verdraaiingen en leugens zich op.

Want waar ging het in eerste instantie ook weer over? Goederen waren per abuis een half jaar in beslag blijven liggen op grond van onjuiste aanwijzingen door de EGI/RMV. Dat had eenvoudig erkend hoeven te worden met een simpel excuus. Maar kennelijk is een excuus (te) moeilijk. Johan Graafland hoogleraar [22] ethiek stelt dan ook: “Wie maatschappelijke verantwoordelijkheid neemt, moet ook schuld kunnen erkennen ... en ... als men niet bereid is om fouten toe te geven vanwege angst voor de juridische consequenties, kan het niet anders dan dat dit de beleving van verantwoordelijkheid uitholt”. Het belang daarvan ligt natuurlijk niet alleen in déze zaak, maar vooral in de toekomst, waarbij prof.Graafland ook nog stelt “Maar waar fouten ontkend worden of op de grote hoop van het algehele menselijke tekort worden gegooid, gaat het kritisch zelfonderzoek teloor en blijft de kans op herhaling groot”.

Pas na het voor de EGI vernietigende rapport van BNO [23, O], waarin het ontbreken van een wettige grondslag voor het handelen en de adviezen door EGI voorop staat, én na een aan hem persoonlijk gerichte brief van de minister, slikte mr.Draaisma eindelijk zijn bezwaar tegen correctie van de sepotcode in. Zijn woorden hierbij aan mij, dat hij ‘hoopt dat ik enige genoegdoening haal uit de excuses van de EGI en de wijziging van de sepotcode’ getuigen van een cynisme zonder weerga, maar ook van het werkelijk ontbreken van moreel besef of zelfinzicht.

Toelichting - Overwegingen bij Strafzaak – Parket

Op 12 febr. 2008 ontving ik via de Kmar per email de mededeling van het OM dat ik verdachte was van misdrijven, behorende bij de volgende artikelen uit het Wetboek van Strafrecht :

Medeplegen Art 48

Oplichting Art 326

Diefstal Art 310

Verduistering Art 321

Heling Art 416/417bis van

{Acht maanden later deed OvJ mr. Van Doezelaar hier in zijn brief van 1-10-2008 hier nog een schepje bovenop door hier ook nog “valsheid in geschrift” bij te noemen}.

Bij geen van deze verdenkingen heb ik ooit mogen vernemen, waar zij op gebaseerd waren. Want als ik werkelijk verdacht werd, zou het toch mijn gedrag moeten zijn geweest, dat daar aanleiding toe gegeven had. Dit heb ik uiteindelijk ook letterlijk gevraagd aan de HoofdOvJ/klachtencoördinator mr. Draaisma, die daar geen antwoord op had, maar toezegde dit voor mij te uitzoeken - al ‘was hij bang dat hij daarvan in het proces verbaal weinig terug zou kunnen vinden’.

Deze Draaisma vond ook, dat ik te zwaar had getild aan “dat emailtje van de Kmar, want je bent pas echt ‘verdachte’ na een dagvaarding, en een dagvaarding is nooit verstuurd” [M].

Zulks klinkt mooi relativierend, maar ten eerste schrik je hevig bij de ontvangst van zo’n reeks verdenkingen (die achteraf slechts bedoeld waren om mij te intimideren én met het doel goederen op zogenaamd ‘wettelijk grond’ naar Mali te kunnen sturen). Maar verder klópte zijn bewering helemaal niet, dat ik ‘daar niet zo zwaar aan moest tillen, omdat het om een meer algemene formulering’ zou gaan. Onzin, niks ‘algemene formulering’.

Daar zijn drie argumenten voor :

- **A** - Ik heb inderdaad nooit enige dagvaarding ontvangen, slechts de Kmar email (19-2-2008) met vijf verdenkingen binnen het strafrecht, als kennelijk uitgangspunt voor het verhoor. Maar wel degelijk kreeg ik vervolgens op 4-9-2008 van het OM een

hoogst officieel sepotbericht waarin één verdenking ook officieel werd genoemd:

“Hierbij bericht ik u dat uw strafzaak, terzake overtreding van artikel 326 j 47 Wetboek van Strafrecht (oplichting in vereniging) in de periode van 1 februari tot en met 22 april 2007, is geseponeerd op grond van het feit dat er geen wettig en overtuigend bewijs is (code 02)”. Een sepot kán alleen verleend worden na een officiële verdenking, en dat is hier dus het geval geweest, ook zonder dagvaarding.

Over de andere vier verdenkingen werd nooit meer gerept.

- **B** - in de Beschikking van de Rekesten-rechter van 17 juli 2008 staat: “uit het onderzoek zoals ten tijde van inbeslagname verricht, is voldoende verdenking gerezen van in Nederland strafbaar gestelde gedragingen zoals diefstal, verduistering, oplichting of heling”[N]. Deze verdenkingen, staan dus wel degelijk allemaal zwart op wit, in een hoogst officieel juridisch document.

- **C** - En hoewel deze termen uit de Beschikking rechtstreeks uit de hoge hoed van de OvJ komen, gebruikt de klachtenfunctie van datzelfde OM deze termen vervolgens ook weer als ‘bewijs’, dat deze verdenkingen ‘dus’ terecht waren. Én dat de sepotcode 02 (=‘bij gebrek aan bewijs’) ‘dus’ toch juist is en niet gewijzigd hoeft te worden in 01 (=‘ten onrechte verdacht’). Het OM onderstreept hiermee dus de juridische bevestiging van de verdenkingen, die het OM uit zijn eigen hoge hoed heeft getoverd. Het terugvallen op zo’n zgn ‘cirkelredenering’ verwacht je toch niet bij een redelijk intelligent mens, en al helemaal niet bij een jurist.

Wat was nu de reden voor de OvJ om mij in februari 2008 als verdachte van een reeks misdrijven binnen het strafrecht te bestempelen? In eerste instantie zoek je dan natuurlijk naar handelingen, door de ‘verdachte’ gepleegd, die hier een aanleiding toe zouden kunnen vormen.

Voor zover ik kon nagaan was er in mijn gedragingen echter niets geweest dat een aanleiding had kunnen vormen. Maar binnen het verslag van mw.Aansticht stonden wel degelijk enkele criminaliserende opmerkingen, die als aanleiding gezien zouden kunnen

worden, al waren dat allemaal punten, die nooit bewezen zouden kunnen worden:

- De OM verdenking ‘diefstal’ zou op mw.Aansticht’s woord ‘plundering’ betrekking kunnen hebben,
- ‘Verduistering’ en ‘heling’ misschien ook, en wellicht de ‘onwettige uitvoer’, zoals mw.Aansticht de export uit Mali van enkele objecten ten onrechte had gekarakteriseerd.
- ‘Valsheid in geschrifte’ zou mogelijk kunnen slaan op het woord ‘copie’, al stond dat woord alleen op de exportvergunning en was het nooit door ons gebruikt.
- En de term ‘misleiding’ sloeg wellicht ook op ‘copie’, of misschien op die paar voorwerpen, die (ogenschijnlijk) niet op de export-vergunning stonden (maar wel in de facturen waren verantwoord), evenals de term ‘oplichting’.

Hierover kon ik slechts gissen, maar praktisch kon ik met deze verdenkingen eigenlijk niets, en enige verdere toelichting kreeg ik nooit. Maar omdat het om invoer van cultuurgoederen ging zocht ik naar de regels, die hiervoor bestonden. Maar verder dan het Douane-Handboek VGEM, dat me door de klachtenfunctionaris van de Douane was genoemd, kwam ik niet. Dit boek was meteen ook de enige wettelijke leidraad die ik kon vinden, en naderhand bleek het ook überhaupt de enige wettelijke leidraad te zijn in Nederland, met betrekking tot dit onderwerp. Uit dit Handboek VGEM citeer ik:

“In het algemeen is niet snel sprake van een redelijk vermoeden van een strafbaar feit en daarom treedt u met terughoudendheid op” – nu, tegen deze regel was door de overheid in elk geval aan alle kanten gezondigd. Al een enkel gesprek zou verhelderend hebben kunnen werken, want zonder enig justitieel onderzoek gedaan te hebben waren dit toch vijf boude verdenkingen van een OvJ, die zich niet verwaardigde tot wederhoor, of zelfs maar enig overleg met de ‘verdachte’. Zelfs aan het Kmar-verslag van mijn ‘verhoor’ (19-2-2008) liet hij zich niets gelegen liggen. Dit relaas zal nog ergens in een la van het OM liggen.

Hoe gemakkelijk is het voor een OvJ om iemand ‘zogenaamd te verdenken’ van een strafbare handeling? Kennelijk heel

gemakkelijk, want deze OvJ hoefde geen enkele verantwoording af te leggen over die verdenkingen, nadat hij deze een half jaar later met hetzelfde gemak weer had 'laten varen'. 'Losse flodders' zijn kennelijk gemakkelijk af te schieten door het OM, want daarna hoef je je er als OvJ toch niet meer om te bekommeren.

Maar in mijn geval lag dat toch wat anders, met name door de strofe die de Rekesten-rechter in zijn Beschikking hanteerde, namelijk "uit het onderzoek zoals ten tijde van inbeslagname verricht, is voldoende verdenking gerezen van in Nederland strafbaar gestelde gedragingen zoals diefstal, verduistering, oplichting of heling, waarvan aangenomen kan worden dat daarop ook in .. Mali straffen zijn gesteld". Hier ging het dus om een verdenking die op onderzoek zou berusten, justitieel onderzoek mag je aannemen, temeer daar het gaat over gedragingen binnen het strafrecht. Dit zou dus serieuze verdenkingen moeten betreffen, want ze waren officieel bevestigd door de rechter. Dat de rechter zijn werk partijdig en niet goed gedaan had, doet daarin niet ter zake; zijn Beschikking is er niet minder officieel door. En daarmee zijn de verdenkingen door het OM dus wel degelijk ook 'officieel', mocht iemand daar nog aan getwijfeld hebben. Trouwens beriepen de OvJ en later de klachten-coördinator van het OM zich dus ook weer op deze Beschikking van de rekesten-rechter in een laakbare en laffe cirkelredenering. Toen de strafzaak geseponneerd werd in september 2008, bleek dit sepot dus slechts op de verdenking van 'oplichting' betrekking te hebben gehad. De overige verdenkingen waren kennelijk 'verdamp't' en over eventueel verdachte gedragingen door mij vernam ik nooit iets, niet van mr.Draaisma, van niemand.

Toelichting - Rechtbank Haarlem - persoon

Mr.Beck, rechter in de rekest-en-zaak.

Tweemaal had ik te maken met mr.Beck. Eerst op 10-04-2007, toen ik het niet eens was met de door de OvJ voorgestelde schorsing van de zaak, en op 3-7-2015 tijdens de behandeling van de zaak. Ik had vrijwel geen ervaring met rechtszaken, maar mr.Beck overtrof mijn stoutste verwachtingen door zijn intimiderende opstelling, die de onafhankelijkheid van de Nederlandse rechter loochenstrafte: “U komt hier zónder advocaat, en u kent de Malinese wet niet eens”. Dat hij hierbij zelf de Néderlandse Wet betreffende dit onderwerp bleek niet te kennen, acht ik laakbaar. Hij volgde klakkeloos de eis van de OvJ, zonder acht te slaan op mijn verdediging en op mijn aanwijzingen, dat er helemaal geen onderzoek was gedaan, en dat er geen wetsartikel was, dat de eis van de OvJ ondersteunde. Van fouten ‘per abuis’ door de laagopgeleide museummedewerkers in de derde wereld wilde hij niets weten. Zijn eigen ‘Beschikking’ stond vol fouten.

Toelichting - Rechtbank Haarlem –

gang van zaken - 17 april 2008 & 3 juli 2008

Een jaar na de inbeslagname van mijn goederen en vier maanden na mijn rekest (mijn verzoek om teruggave van mijn spullen) zou deze rechtszitting in Haarlem plaatsvinden op 10 april 2008. Twee maanden daarvoor was ik ineens als verdachte binnen het strafrecht aangemerkt door het OM, al had ik nog niets mogen vernemen over hetgeen ik fout gedaan zou hebben. De avond voor deze zitting in april 2008 werd ik opgebeld door OvJ mr.Demachina persoonlijk, die noemde dat hij de zaak wilde verdagen. Ik vond het heel vreemd om persoonlijk door de OvJ gebeld te worden, en na een jaar wachten zonder informatie accepteerde ik dit uitstel niet, en noemde dat ook. Misschien, dat dit het optreden van de juristen tijdens de zitting de volgende dag negatief beïnvloed heeft, want het werd een intimiderende vertoning waarin voor een pleidooi, juridisch onderzoek en Nederlandse wetgeving geen plaats was ingeruimd.

Bij het vervolg van deze zitting, op 3 juli 2008 kreeg ik wel de tijd voor mijn pleidooi, dat ik aan het eind van de zitting op schrift aan de griffier mocht overhandigen. Tijdens deze zitting kon ik hiermee vrijwel alle aantijgingen weerleggen, zodat ik opgelucht de rechtszaal kon verlaten. Daarmee had ik ‘buiten de waard gerekend’, want mr.Beck had in zijn Beschikking [N] totaal geen rekening met dit pleidooi gehouden én niet met de Nederlandse wet, maar hield vast aan de uit de lucht gegrepen verdenkingen van de OvJ, die hij zelfs ‘voldoende’ noemde in zijn Beschikking. En dat terwijl deze verdenkingen slechts voortkwamen uit de niet onderbouwde uitspraken van het niet juridisch onderlegde museum-duo. Mijn complimenten voor het Musée National over de exportvergunning, waarin zij relatief weinig fouten hadden gemaakt, bleken geen indruk gemaakt te hebben op de rechter, en enkele goederen werden door hem teruggestuurd naar Mali. Deze Beschikking van mr.Beck bleek daarentegen vol fouten te zitten.

Toelichting - Rechtbank Haarlem -

Klachtenfunctie - oktober 2008 t/m januari 2009

De zoveelste klacht in deze zaak. Nu tegen deze vooringenomen rechter, die er van uit was gegaan dat er goederen hoe dan ook teruggestuurd moesten worden naar Mali “want daar had Mali om gevraagd”. In hoeverre was die vraag relevant?

Zo'n vraag uit een ander land was in 2007 nog helemaal niet relevant, en kon dat pas worden na ratificatie van het Unesco Verdrag in 2009. Deze vraag diende voor deze rechter dus helemaal geen rol te spelen, maar bleek dat toch te doen. Daarbij keek hij niet op van de tegenstrijdigheid, dat de verzoekende partij, de Malinese museumdirecteur, dezelfde was die deze goederen in Mali officieel gecontroleerd had en ook persoonlijk zijn handtekening onder de exportvergunning had gezet in het Musée National. Ook deerde het mr.Beck niet, dat het zogenaamd frauduleuze woord ‘copie’ alleen door deze directeur was gebruikt. Dat het hierbij ook nog om gemanipuleerde bewijslast ging, had voor de rechter geen rol gespeeld - tenstlotte was het verzoekschrift van deze Malinese directeur het gevolg van het pushen door mw.Aansticht tot het schrijven daarvan.

Het geen rekening houden met het ontbreken in het dossier van enig justitieel onderzoek, en dan in de Beschikking [N] toch uitkomen op ‘voldoende verdenking van strafbare feiten’ vond ik stuitend. En ook de arrogantie van de rechter om mij zogenaamd kwalijk te nemen, dat ik de Malinese wet niet kende vond ik een serieuze aanklacht waard. Dit terwijl hij nota bene zelf de Nederlandse wet gewoon genegeerd had.

Ene mr.Kool bleek ‘door het gerechtsbestuur te zijn belast met de afdoening van klachten’. ‘Afdoeing’, die term zou ik zelf niet verzonnen hebben, maar hij bleek zeer toepasselijk. Mijn (misschien wel érg) lange reeks van goed onderbouwde klachten tegen het optreden van rechter Beck, tegen zijn duidelijke vooringenomenheid, zijn arrogantie en minachting van de Nederlandse wet werden ongegrond verklaard. Dit zonder op zelfs maar de meest wezenlijke punten inhoudelijk in te gaan of bereid te

zijn tot een gesprek. Even voor alle duidelijkheid, mijn klachten betroffen niet de Beschikking zelf of het terugzenden van goederen, want daar zou een behandeling in Cassatie voor vereist zijn. Op zich zou dat terecht kunnen zijn, ware het niet dat een gewoon hoger beroep in een rekestenzaak wettelijk niet mogelijk was en ik daardoor aangewezen was op de Hoge Raad. De beroepsprocedure daar is echt kostbaarder en voor een zaak als deze daardoor niet haalbaar. Dat in deze zaak niet de mogelijkheid van een gewoon hoger beroep bestond, doet afbreuk aan mijn gevoel van rechtszekerheid [K10].

Ook achteraf bekeken is de hele gang van zaken zo bizar, dat je er meer achter gaat vermoeden dan alleen ongeïnteresseerdheid, laksheid en vriendjespolitiek. Was er niet een ander motief, een argument zo sterk dat een hele reeks Nederlandse overheidsjuristen, en zelfs een ‘onafhankelijke’ rechter zich wellicht ‘gedwongen voelden’ om **niet** de Nederlandse wet als leidraad te nemen?

Het enige wat ik bedenken kan dat hier achter zou kunnen zitten, komt voort uit de opmerking van de OvJ op 3 juli bij mijn uitleg van duidelijke procedurefouten: “hoe dat nu allemaal precies gelopen is, doet er niet zozeer toe”. Hoe kan hij als jurist nu zo’n opmerking maken, daar waar voorgeschreven procedures tot dan toe aan alle kanten waren genegeerd, evenals de Nederlandse wet? Ik kan daar alleen bij verzinnen, dat enkele hoger geplaatste overheidsdienaren bang waren voor diplomatieke problemen tussen Mali en Nederland, en dat er daarom een overheidsopdracht is uitgegaan om dit koste wat kost te voorkomen. Een extra aanwijzing daartoe kreeg ik na het Kmar ‘verhoor’, in de vorm van een mij door de wachtmeester toegezonden aanvullende vragenlijst. Tussen de daarin gestelde vragen trof ik de volgende vreemde vraag aan : “Zou u tot teruggave bereid zijn indien uit feiten en/of omstandigheden zou blijken dat er uit de in beslag genomen voorwerpen van u, voorwerpen zijn die voor teruggave in aanmerking komen. Gaat u op het verzoek in van de directeur hr.Peul van het Nationaal Museum Mali?”. Los van het wat kromme Nederlands, waarin deze vragen zijn gesteld, is dit toch

een wat wonderlijke vraag, zeker als je je realiseert, dat deze vraag gesteld werd aan een ‘verdachte van diefstal, heling enz’. Ik antwoordde daarop: “Teruggave is een woord dat enerzijds impliceert, dat de goederen aan mij gegeven zouden zijn en dat ik ze nu zou kunnen teruggeven. Dat is geen juist uitgangspunt ..... Zeker ben ik er wel toe bereid om in een gesprek met hr.Peul te praten over schenking van een deel van deze goederen aan het Musée National. Maar dit alleen indien deze geste onderdeel kan zijn van het ‘bieden van een eervolle aftocht’ aan hr.Peul, namelijk samen met de excuses door mw.Aansticht over de onjuiste gang van zaken”. Deze voorwaarde aan het eind heeft mogelijk een struikelblok gevormd voor beoogd gesjoemel om tot een ‘politieke oplossing’ te komen, en wellicht daarom werd de corrupte gang van zaken maar voortgezet.

Of het precies zo gegaan is, weet ik natuurlijk niet, maar dat de hele gang van zaken corrupt was, is duidelijk gebleken. ‘Iets’ heeft een deugdelijke rechtsgang verhinderd, en dan kost het mij moeite om dit toe te moeten schrijven aan alleen laksheid of het verdoezelen van fouten door deze juristen. Zo’n triviale houding dicht ik hen liever niet toe, en ik houd het dus maar op ‘een opdracht vanuit de diplomatieke hoek’. Niettemin blijft dan het feit staan, dat het Nederlands recht van een willekeurige burger werd vertrappt door een reeks juristen in Nederlandse overheidsdienst, nadat deze burger in de vooropgezette onwettige val van hobbyende museumadviseurs terecht was gekomen. En er dus ‘Iets’ in onze rechtsstaat verhinderde dat 12 Nederlandse juristen zich baseerden op onze Nederlandse wet. In onze rechtsstaat behoort er ‘Niets’ boven Nederlandse (en/of Europese) wetten te gaan! Ook dát is mijn motivatie tot deze publicatie.

Bijlage A - Verantwoording gebruikte namen

Bijna alle **namen van de personen in dit boek zijn gefingeerd** ('alias'), dat wil zeggen de personen zelf, maar niet hun functie. De reden om niet de echte namen van deze personen te vermelden is, dat deze personen door de berichtgeving in deze publicatie over hun laks, niet-integer en/of anderszins laakbaar handelen in de problemen zouden kunnen komen, en dat is niet mijn bedoeling. Daarbij is het een psychologisch gegeven, dat herkenbaarheid bij de betrokkenen al gauw de reflex oproept in de verdediging te schieten, wat voor hen een rustige en kritische beoordeling van deze publicatie in de weg zou staan. Elk van deze personen had wel degelijk een eigen verantwoordelijkheid in deze zaak, maar het besef en het inzicht om die verantwoordelijkheid daadwerkelijk op te pakken ontbraken. Hun werkomgeving bij de overheid (en in één situatie de semi-overheid) bood kennelijk een kader waar binnen dit, zacht gezegd niet ongebruikelijk is. Een kader ook, waarbinnen zelfstandig kritisch denken [F] en integriteit er nauwelijks toe doen. Een milieu, waarin supervisie en het afleggen van verantwoording niet gebruikelijk is, en het beschermen / bevoordelen van collega's/ vrienden ('vriendjespolitiek') wél.

Om een duidelijke reconstructie van deze zaak voor u neer te kunnen zetten ontkwam ik er niet aan om functies en meerdere details rond personen te benoemen waar die werkelijk relevant zijn. Enkele mensen in een unieke positie zullen hiermee wellicht toch herkenbaar zijn. Mochten zij zich door een tekstgedeelte gegriefd voelen, dan spijt mij dat, want tegen hen als persoon heb ik niets. Dat zou het geval kunnen zijn indien zij zich wel herkennen in de persoon, maar niet in de beschrijving van een of enkele veronderstellingen in mijn reconstructie. Mocht deze op een enkel punt toch niet correct zijn, dan komt dit doordat ik geen wederhoor kreeg, eenvoudigweg omdat zij medewerking weigerden en daarmee afzagen van de mogelijkheid van eventueel nodige correctie. Voor de duidelijkheid van het verhaal kon ik het evenwel niet zonder deze persoons-omschrijvingen stellen.

Het beschrijven van laakbaar handelen door beambten zou, al is het anoniem, beperkt dienen te blijven tot feiten. Maar om feiten werkelijk vast te kunnen stellen, heb je veelal wel de medewerking nodig van mensen/instituten, en dienen zij ook bereid te zijn om verantwoording af te leggen. En juist dat nu bleek een probleem. Want de grootste moeilijkheid in deze zaak, en in de reconstructie ervan, was dat ik in de hele loop van dit hele proces van geen enkele overheids-instelling enige medewerking heb gekregen. Daardoor was ik voor mijn gegevens volledig aangewezen op eigen speurwerk.

Dat betekende geregeld gissen, en voortdurend proberen om door middel van het vergaren van de nodige gegevens je eigen verdenkingen te bevestigen of te weerleggen. Dat deze aanpak inderdaad betrouwbaar was, bleek toen het BNO rapport [O = 23] uitkwam, waarin mijn reconstructie van de gang van zaken bij de EGI volledig juist bleek. Dit dankzij de bereidheid bij de EGI om wél verantwoording af te leggen. Door het ontbreken van deze bereidheid bij alle andere ‘tegenspelers’ vallen mijn verdenkingen jegens hen in deze reconstructie binnen de marges tussen ‘hoogstwaarschijnlijk’ en ‘zeker’.

Bijlage B – De inbreng van het Museum-duo lijsten van voorwerpen en brieven + aanvullend commentaar

Lijst 1, die dd. 23-04-2007 is opgesteld, tijdens en direct na de controle op Schiphol door hr.Debock en mw.Aansticht, is nog getooid met de kop “Voorwerpen, vermoedelijk van illegale opgraving”. Hoewel deze tekst al de suggestie van criminaliteit inhoudt, spreekt hier nog enige twijfel uit. Logisch, want al zou je het willen, te bewijzen is nooit dat zoiets opgegraven is, noch dat dit illegaal gebeurd zou zijn, of door wie. Dat realiseerde het museum-duo zich kennelijk ook terdege, en om deze zending van mijn goederen toch te kunnen verbinden met ‘kunstroof’ teneinde daarmee een rechtszaak mee in gang te kunnen zetten én succesvol te maken, moest deze terminologie dus aangepast worden: Daarom gebruikte mw.Aansticht in haar brief, die ze vier dagen later verzond naar de EGI, dan ook niet meer zulke voorzichtige termen als ‘vermoedelijk’, maar heet het ronduit “voorwerpen afkomstig van plunderingen van archeologische vindplaatsen”.

‘Zo, dat was tenminste duidelijk’. Zonder enige feitelijke onderbouwing werden hier door haar dus al twee criminele activiteiten opgevoerd: **‘Plunderingen’** en **‘Illegale opgraving’**. Maar deze termen, alsmede **‘misleiding door het woord copie’** bleven niet de enige criminaliserende insinuaties door mw.Aansticht: zij meende op 23 april 2007 ook nog enkele voorwerpen opgemerkt te hebben, die niet op de exportvergunning zouden staan. Ze specificeerde nergens om welke voorwerpen het hier zou gaan. Vervolgens meldde ze dit per telefoon aan hr.Peul, die daar in een brief d.d. 26-4 de voorbarige conclusie aan verbond, dat deze **voorwerpen dan wel “later toegevoegd konden zijn”**. (“pourrait s’expliquer en partie par une opération de substitution”). Ansticht zelf ging nog niet zo ver in haar brief van 27 april, want daarin noteerde ze slechts “ook werd een aantal voorwerpen niet in de exportvergunning genoemd”. Maar ze weersprak deze verdenking van hr.Peul niet, en ze zond wel zijn brief mee naar de EGI, die deze opmerkingen meende te kunnen expliciteren tot “een aantal voorwerpen, dat niet in de exportvergunning voorkwam ..... zijn dientengevolge onrechtmatig uit Mali geëxporteerd”. Deze

schijnbaar belastende bevinding paste goed in de strategie. Schijnbaar, omdat RMV en EGI zich volgens het Handboek VGEM op de facturen hadden dienen te richten, en niet zozeer op een exportvergunning, die zelfs niet vereist was. Deze insinuatie werd dus het **vierde** ‘vergrijp binnen de Strafwet’ waar ik naderhand van verdacht werd, in termen als ‘misleiding’ en ‘valsheid in geschrifte’. Vervolgens zijn deze schrifturen via de EGI naar de keten-partners gegaan, waarmee de criminalisering van deze goederen een eigen weg ging, doordat ál deze keten-partners nalieten om onderzoek te doen, of zelfs maar kritisch te kijken.

Het feit, dat mw.Aansticht nagelaten had om te benoemen wélke voorwerpen zij was tegengekomen, die niet op de exportvergunning zouden staan, kostte de aangever grote hoofdbreken, zodat hij ten einde raad mij vroeg dit uit te zoeken. Achteraf jammer, dat ik dit ook gedaan heb. Het betekende het nodige zoekwerk, maar het lukte. Daarna zou ik toen, met die bevindingen de zaak goed hebben kunnen rechtzetten, omdat in de factuurlijsten heel gedetailleerd wél alles benoemd stond. Die kans kreeg ik niet, want deze openheid zou het plan van het museum-duo om hier een ‘erfgoed-zaak’ van te maken doorkruisen. Dit plan, waarin dus ook het terugzenden van goederen naar Mali behoorde, moest kennelijk koste wat kost gerealiseerd worden. Om dát te voorkomen had ik de Nederlandse rechter nodig, en het kwam dus goed uit, dat ik al een Rekest had ingediend. Maar dat pakte anders uit.

Aanvullende gegevens over dit zogenaamde ‘later toevoegen van goederen’ kreeg ik pas ruim een half jaar later van de Kmar, en anderhalf jaar later van hr.Peul. Van hr.Peul hoorde ik pas, dat de kisten door hem niet in het Musée National waren gecontroleerd, maar in de douaneruimte van de luchthaven van Bamako. Er had dus niets ‘toegevoegd’ kunnen worden, want meteen na die controle werden de kisten daar verzegeld. En van de Kmar wachtmeester vernam ik tijdens mijn ‘verhoor’, dat de verzegeling van mijn kisten bij aankomst op Schiphol nog intact was geweest. Waardevolle informatie die per abuis of bewust niet gedeeld was met de keten-partners, en dus niet met het OM (of met mij), want dan zou dit punt al direct opgelost zijn.

Aanvulling op mijn commentaar bij enkele voorwerpen op de lijsten 1 en 2 van RMV&EGI (bij blz 23 en 25).

De foto's op 'lijst van voorwerpen ... 1' en '2', waren gemaakt op 23 april 2007. Op de in pdf gemaakte lijsten, die naar mij toegestuurd waren door de aangever (en later ook door de EGI), stonden afbeeldingen hiervan, die zeer matig van kwaliteit waren door sterke verkleining van de bestanden. Daarom verzocht ik dan ook onlangs mw.Aansticht om ten behoeve van deze publicatie mij de originele foto's toe te sturen. Zij antwoordde: "De foto's in de pdf van de in beslag genomen voorwerpen zijn niet door mij genomen en niet in mijn bezit". Zij en prof.Debock waren echter de enigen, die (al dan niet met helper) aanwezig waren oop 23 april. De EGI, toen niet aanwezig verstrekke deze foto's uiteindelijk wel, zodat de afbeeldingen (blz.23 & 25) toch nog duidelijk zijn geworden.

Lijst 1 – Voor wat betreft de voorwerpen **a** (Dogon-potje, niet uit de delta), **b** (slijpsteen? hoe oud?), **d** (dierfiguren), **f** (lipplug) en **g** (het ijzeren pijpekopje) verwijs ik naar mijn commentaar op de bladzijden 24 tm 27.

Ad **voorwerp c** - Er bevond zich een stel **armbanden van 'Hombori'-marmor** in deze collectie. Eén van dit stel werd als kennelijk 'onvervangbare' Malinese archeologie bestempeld, de andere werd vrijgegeven. Een reden voor dit onderscheid was er niet, en met deze ongerijmdheid had ik het museum-duo graag willen confronteren, zoals ook met andere manko's. Die mogelijkheid werd mij jammer genoeg onthouden, zodat ik dit onderscheid nog slechts als sterke aanwijzing kan opvatten voor de willekeur waarmee het museum-duo te werk was gegaan.

Dergelijke armbanden zijn in een ver verleden massaal geproduceerd en in heel West-Afrika verhandeld en gedragen. Ze worden zelfs nu nog steeds geproduceerd, zij het in kleine aantallen, want ze worden nauwelijks meer gedragen. Hoe massaal ze in de vroeg koloniale tijd nog werden gedragen, staat in een mooie studie uit de Universiteit van Montpellier [03] waar een

Franse koloniale luitenant L. Desplagnes (1907) als volgt wordt geciteerd : “(...) *tous portent au bras au-dessus du coude un bracelet en marbre de Hombori; cette parure inconnue des gens de l'Ouest a été adoptée par toutes les populations de la région Nord, Sorkos et Bosos, Gabibi, Markas, gens de Tombouctou et de Djenné et même par les Touaregs et les Maures*”. Inderdaad weet ik, dat veel Dogon-huishoudens nog zulke armbanden als familiebezit hebben, maar ook op de markt kom je ze nog veel tegen. In West-Afrika voor een bedrag van zo'n € 10, op verzamelaarsbeurzen in Nederland voor zo'n € 20 tot € 30.

Ad **voorwerp d** - Wat hier beschreven staat als “bijl, steen (2x)” zijn **twee stenen fragmenten, die in meerder opzicht onze aandacht waard zijn**. Inderdaad zijn deze fragmenten afkomstig uit de nieuwe steentijd. Stenen bijlen en ander stenen handwerktuigen uit het neolithicum worden massaal gevonden in deze droge Sahel-regio, en in de aangrenzende Sahara. Een afbeelding hierbij uit het tijdschrift Kunst und Kontext [05] met het onderschrift “een vuursteenplek in Noord Somalië, zoals er in de hele Sahara miljoenen van te vinden zijn”. Een stenen bijl vind je echter niet in zo'n verzameling vuursteen-resten als op de foto, waar duidelijk een ambachtsman bezig is geweest. Daar vind je meestal geen eindproduct als een bijl of lanspunt. Maar zo'n bijl vind je gewoon, zomaar open en bloot in het veld. Dat is in de Sahara zo, en dat is in Congo zo. En als hij door een laagje zand of vegetatie wordt bedekt zie je hem niet. Bijzonder vind ik, dat deze stenen door de bevolking in zowel West Afrika als in het 5000 km verder gelegen Congo “donderstenen” worden genoemd – ‘Op die plek terecht gekomen na neergeslingerd te zijn door de dondergod’. Deze magische betekenis maakt dat men beducht is voor de mystieke kracht die er in verscholen moest liggen.

In het door minder vegetatie bedekte West Afrika, worden ze veel gemakkelijker en dus vaker gevonden dan in Congo. Door hun magische achtergrond spelen zulke stenen vaak een mystieke rol. En zo kun je bijvoorbeeld in het Dogongebied voor of in het familiehuis hier een stel van vinden, samen met oude wrijfstenen bijeen in een oude door het gebruik uitgeholde maalsteen, of als

losse steen gevat in de ketting van een priester. Opmerkelijk overigens, dat ook in Europa zulke stenen “donderstenen” werden genoemd. En ook hier, in Nederland, werden (en worden) ze gewoon in het veld gevonden, zoals zo mooi beschreven wordt door Theo Toeboosch [04]: “Vooraf op de Friese zandgronden, de Veluwe, in het oosten van Noord-Brabant en in Midden-Limburg liepen amateurs zandverstuivingen en omgeploegde akkers in hun omgeving af op zoek naar prehistorische werktuigen die aan de oppervlakte waren gekomen. Een liefhebberij te vergelijken met vogelen, eieren zoeken, jagen en vissen”. Neolitische vuistbijlen zijn niet ‘erg zeldzaam’, hier niet en niet in de Sahara. En dat je voor het vinden van vuistbijlen niet hoeft te graven, blijkt zelfs uit het proefschrift van mw. Aansticht zélf [24], waarin ze verwijst naar circa vijftig opgravingen in Mali, die met een opbrengst van vele duizenden artefacten, slechts drie vuistbijlen (!) opleverden. Welke wetenschapper zou het in zijn hoofd halen om bij het vinden van vuistbijlen over plundering te spreken?

Een heel ander aspect bij voorwerp d, maar zeker zo interessant (en grappig), is dat het hier eigenlijk meer een in tweeën gebroken lanspunt betreft, gemaakt van iets groenige vuursteen, dan een vuistbijl. Zo staan deze twee scherven dan ook vermeld op de factuurlijst: “Lance en pierre verte 2x”. De museummensen in Bamako, voor wie het Frans niet de dagelijkse spreektaal is, meenden in deze omschrijving iets heel anders te herkennen, namelijk “Lance pierre”, een voorwerp dat eveneens op de factuurlijst voorkwam, maar dat iets heel anders betekent, namelijk ‘katapult’. De museumbeambten hadden de “Lance en pierre verte 2x” en de “Lance pierre” voor eenzelfde soort aangezien en ze daarom voor het gemak maar samen bij elkaar opgeteld, waardoor ze in hun exportvergunning dus op “Lance pierre 3x” uitkwamen. Grappig, en een **waterdicht bewijs** voor het feit, dat de museumbeambten in Bamako onze factuurlijsten werkelijk en bijna woordelijk gebruikt hebben voor het opstellen van hun ‘ingekorte’ exportvergunning.

Museummensen in de derde wereld zijn, vergeleken met ons kader, relatief laag opgeleid, en om minder te hoeven schrijven, hadden zij

de voorwerpen in groepen bij elkaar ‘geveegd’ - en daar dus wat fouten bij gemaakt.

Maar uiteindelijk zijn dus alle voorwerpen van Lijst 1 toch naar Mali teruggezonden, met als belangrijkste argument, dat het hier archeologisch materiaal zou betreffen – wat dus deels juist is, en dat de Malinese wet export daarvan verbiedt. Aan de Nederlandse wet had de Nederlandse Rekesten-rechter geen boodschap

[blz 277].

Lijst 2 - heb ik goeddeels buiten beschouwing laten, aangezien deze lijst nu niet meer zo relevant is. Hij was dat toen wel, omdat het museum-duo het woord ‘copie’ fout vertaald had, waardoor aan deze lijst door het OM de predicaten ‘misleiding’ en ‘valsheid in geschrifte’ toegekend moeten zijn. Daar is wel heel veel om te doen geweest, terwijl alleen al de gedachte er achter erg krom was. Want het zou natuurlijk onzinnig zijn om speciaal bij een museum een exportvergunning aan te vragen als je weet met ‘kopicën’, dus niet-authentieke spullen te maken te hebben. Zekerheid over ‘authenticiteit’ heb je, zonder de precieze herkomst te kennen, echter nooit, ook het museum-duo niet. Dat maakt hun met stelligheid geponeerde uitspraken laakbaar.

Over “Echt en niet-echt” heb ik pas nog een artikel geschreven in Tribale Kunst en Cultuur [06]. En de uitspraak van de RMV-prof.Meuzelaar [07] over zo’n discussie bevestigt nog eens extra, dat ik hier niet als ‘vos voor eigen parochie preek’. Het museum-duo wist heel goed dat absolute uitspraken over ‘authenticiteit’ zelden hard te maken zijn – het International Council of Museums verbiedt zelfs aan hun leden om buiten het museum dergelijke uitspraken te doen. Maar daar trok het museum-duo zich weinig van aan. Het ging hen tenslotte niet om waarheid, maar om te kunnen scoren met ‘eindelijk dan toch een erfgoedzaak’.

Bijlage C - Problemen rond legale import, het idee van kunstroof en erfgoed. Waar had de EGI tegenaan behoren te lopen? En hoe is de situatie nu?

[C1] – Wat is ‘erfgoed’? Een belangrijk punt van kritiek in deze zaak is, dat er **geen duidelijk onderscheid gemaakt werd tussen niet zeldzame voorwerpen en ‘erfgoed’**. De eigen website van de Nederlandse EGI begint met zulke geheide erfgoedvoorbeelden zoals de beroemde schilderijen ‘Het meisje met de parel’ van Vermeer en ‘de Nachtwacht’ van Rembrandt, dat je daarmee denkt duidelijkheid te hebben gekregen. In deze zaak werden echter goederen geconfisqueerd die in de Nederlandse situatie te vergelijken zijn met een ‘Goudse pijp’ of ‘Marker klompen’, en in vergelijking met voornoemde schilderijen slaat dat dus nergens op. Er zijn wel regels voor, zowel in Nederland als ook in Mali, maar die regels zijn niet erg duidelijk, of erg onpraktisch en behoeven dus hoognodig aanpassing. Zo is er (ook in de huidige EGI aanwijzingen) een regel die stelt, dat alles wat je vindt en ouder is dan honderd jaar een uitvoervergunning behoeft. Dat zou dus betekenen dat je voor elke gevonden (gebroken) Goudse pijp, munt of wat dan ook, daterend van voor 1915 een exportvergunning nodig zou hebben. En inderdaad staan er op de EGI website naast voorwerpen, die de meeste mensen met wat kijk op antiek wel als waardevol (en dus eventueel als mogelijk ‘erfgoed’) zouden herkennen, ook goederen die op geen enkele manier tot ‘erfgoed’ te rekenen zijn. Daaronder weinig waardevol ijzerwerk (wellicht ouder dan 100 jaar) en een Afrikaans Punu maskertje waar (ook van de oudere exemplaren) er nog duizenden van bestaan. Rembrand tegenover weinig waardevol oud ijzer, dit zijn niet alleen totaal verschillende dimensies, maar ook nog uitersten in het antiek-spectrum. Dit wordt niet uitgelegd, en valt ook niet uit te leggen. Het is ‘dubbel’ in alle opzichten, een dubbele moraal, een dubbele agenda met dubbele intenties.

Enerzijds gaat de EGI dus uit van de **Wet tot behoud van Cultuurbezit (WBC 1984)**, die over goederen als erfgoed spreekt in termen van “die als onvervangbaar en onmisbaar behoren te

worden behouden voor het Nederlands cultuurbezit”. Maar anderzijds wil de EGI kennelijk de handen vrij houden om zelfs bij een munt uit 1900 in te kunnen grijpen, ‘want stel nu eens dat dit een heel zeldzame munt betreft, je weet maar nooit’. Het is dus erg gemakkelijk voor de EGI zelf, om vooral niet al te duidelijk te zijn over wat onder ‘erfgoed’ verstaan dient te worden, want hoe vager de regels zijn, hoe meer de EGI haar handen vrij heeft om in te grijpen. Tegenover dit ‘gemak’ staat, dat dit gebrek aan duidelijkheid willekeurig in de hand werkt. En dat is ongewenst in een rechtsstaat. Kortom, de EGI zelf draagt nog steeds bij aan de grote onduidelijkheid over wat er tot ‘erfgoed’ gerekend dient te worden en persé behouden dient te blijven voor ons land, en wat niet.

En in dit stadium van gebrekkige duidelijkheid over ons Nederlandse erfgoed, is daar in 2009 dus nog al het ‘buitenlands erfgoed’ bijgekomen, waarmee alles dus nog een stuk onoverzichtelijker is geworden voor de inspecteurs. Maar, toch biedt deze WBC wel degelijk nog nuttige handvatten in de vorm van de waardevolle termen ‘onvervangbaar’ en ‘onmisbaar’, want zij zijn werkelijk essentieel in de karakterisering van ‘waarlijk erfgoed’. Echter, hoe waardevol en bruikbaar die wettelijke termen ‘onvervangbaar’ en ‘onmisbaar’ ook zijn, heel praktisch zijn ze nog niet, want ze laten nog veel ruimte open voor veel discussie. Goed is het daarom, dat het Unesco Verdrag hier dan ook in voorziet door van een land te eisen, dat het lijsten opstelt van goederen die wérkelijk tot zijn erfgoed behoren. En dan maar hopen, dat de erfgoedinspecteurs daar t.z.t. behoorlijk in opgeleid zijn, en er hun weg in weten te vinden, tegen een achtergrondkennis van derde wereldsituaties [C3].

Archeologische kunst draagt vaak nog een ander belangrijk aspect met zich mee, en dat is de context waar het voorwerp is uitgehaald. Door illegale opgravingen, grafrovers e.d. wordt de archeologische context snel en onherstelbaar verstoord, wat een enorm verlies betekent aan oudheidkundige gegevens uit het terrein. En ook dat terrein is erfgoed. Maar tegelijkertijd verliest ook het gevonden object daarmee aan intrinsieke waarde, omdat ‘t daarna ‘verweesd’ en los van deze context ‘slechts als kunst’ verkocht kan worden.

Nog even terug naar de WBC, en daarin bijvoorbeeld de uiterst discutabele ‘100 jaar regel’, zoals die ook in het Handboek VGEM beschreven staat. Als je de openbare markten (winkels, galeries, veilingen, verzamelaarbeurzen) bezoekt, dan blijkt hoe theoretisch deze regel wel is. Hij ‘leeft’ niet en wordt dus continu en massaal overtreden, open en bloot. En hij wordt niet of nauwelijks gehandhaafd, want dat zou zinloos zijn. Maar op sommige onvoorspelbare punten en momenten kan er dus toch ineens handhaving plaatsvinden. Zulks schaadt het gevoel van betrouwbaarheid van de EGI, en dus van onze overheid. Dat is dan ook een permanent punt van kritiek uit de legale kunsthandel. Deze tweeslachtigheid bij de EGI dient te verdwijnen en er dient duidelijkheid voor in de plaats te komen.

In deze zaak werd een even starre regel gehanteerd door het museum-duo, maar dan wel een regel die ze zelf hadden verzonnen, zelfs zonder naar de Nederlandse Wet te kijken. En dat terwijl het legale import betrof, en mét de meest officiële Malinese export-vergunning, conform het advies van de EGI op zijn website. Hoe krom kan een mens redeneren? Dat konden zij, doordat de EGI-inspecteurs werkelijk geen flauw idee hadden van wat zij zouden moeten verstaan onder ‘erfgoed uit Mali’, en dus evenmin wat hun eigen website adviseerde. Elke kennis hierover, maar ook elke betrokkenheid [F] hierbij ontbrak. Ze leunden volledig op het museum-duo.

Slechts **duidelijke en praktische regels** zullen ons kunnen helpen bij de werkelijke opdracht, die aan EGI is gesteld:

- Behoud ons eigen Nederlandse erfgoed, maar dan in de geest van de wet (**‘onvervangbaar’ en ‘onmisbaar’**) en
  - Strijd tegen de illegale kunsthandel, waarbij het goed omschreven erfgoed van andere landen (veelal evenzeer te definiëren als **‘onvervangbaar’ en ‘onmisbaar’**) een hoofdrol dient te spelen.
- We mogen hopen, dat het Unesco Verdrag in combinatie met de nieuwe Erfgoedwet, die waarschijnlijk in 2016 zal ingaan, meer praktische handvatten zal bieden.

[C2] – Onkunde bij inspecteurs

Een probleem in deze zaak was, dat de **inspecteurs werkelijk geen flauw benul** hadden waar ze naar moesten kijken en op zouden moeten letten. Zozeer zelfs, dat ze zich hier maar liever helemaal niet mee bemoeiden en slechts na-papegaaiden wat de ‘experts’ te berde brachten, of dat nu onzin was of niet. Nu valt het ook niet mee om verstand te hebben van buitenlandse cultuurgoederen, want ons ‘buitenland’ is nu eenmaal erg groot en daarmee zal onze EGI dus altijd afhankelijk blijven van ingehuurde experts op hun gebied. Maar dan is het wel van het allergrootste belang, dat je als EGI moet kunnen vertrouwen op het professionele oordeel en op de integriteit van ingehuurde adviseurs. De ‘deskundigen’ in deze zaak kregen volledig de vrije hand om te doen en te laten wat zij wilden, en om in hun verslag te noteren wat hun goed uitkwam, zonder dat zij zich wezenlijk hoefden te verantwoorden. Dit verslag werd samen met de brief van mw.Aansticht en de brief van hr.Peul, waarvan de inhoud door mw.Aansticht was aangestuurd, klakkeloos door de EGI overgenomen. En daarmee viel dit pakketje ineens onder de verantwoordelijkheid van de EGI, die op deze inhoud en het gewicht ervan in het geheel niet was berekend en dit evenmin kon verantwoorden. Maar die dit pakketje vervolgens toch zonder enige kritische noot aan de keten-partners doorstuurde.

Over het verlies aan eigen kritisch denkvermogen in aanwezigheid van een deskundige schreef Jaap van Ginniken op tekenende wijze [25]. En over de rol van de deskundige in een rechtszaak en met name de interactie tussen rechter en deskundige heeft prof.Ybo Buruma een goed stuk geschreven [26], waarin hij vier problemen behandelt. Als eerste is dat de deskundige zelf, “Naar Nederlands recht is de deskundige niet primair een partijdeskundige voor de verdediging of voor het Openbaar Ministerie, maar een objectieve adviseur voor de rechtbank”. Het stuk eindigt met een tekenende zin, een vraag aan de deskundige persoonlijk: “Kunt u de veroordeelde recht in de ogen kijken, of bent u beïnvloed door uw eigen vermoeden van schuld? Die vraag mag een jurist u niet stellen. Het is een vraag voor u en u alleen”. Gelukkig was ik

slechts verdachte en niet veroordeeld, en dat was ik juist geworden door de malafide insinuaties van onze twee museum-deskundigen. Zij zorgden er dan ook heel nadrukkelijk voor, dat voorkomen werd dat zij mij in de ogen zouden moeten kijken.

De eis, die aan een rapport van de overheid gesteld mag worden is, dat het goed onderbouwd is. Dat betekent in dit geval, dat de EGI-inspecteur inzicht moet hebben in de precieze inhoud, en dat ook de opstellers van dit rapport zich kunnen (en zo nodig ook dienen te) verantwoorden over de bevindingen in dat rapport. Een ‘toetsbare opstelling’ [G] dient dus een eis te zijn die evenzeer moet gelden voor ingehuurd medewerkers zoals ‘adviseurs’, als voor vaste medewerkers. Hoewel deze stelling in juridisch en wetenschappelijk opzicht mijns inziens staat als een huis, aarzelde de EGI om dit te onderschrijven, en dat is nog steeds zo. En dus is dit punt ook nu nog niet goed geregeld, een omissie die mijns inziens zo snel mogelijk correctie behoeft.

Er staat overigens wel iéts hierover in een recente EGI procedure-richtlijn (sept.2013), namelijk dat “de deskundige bereid moet zijn om zijn/haar standpunten toe te lichten”, maar die strofe is veel te vrijblijvend. Daar kan een deskundige, als hij/zij kwaad wil nog alle kanten mee op, zoals dat in deze zaak ook gebeurde. Mw.Aansticht heeft ‘toelichting’ gegeven, maar ze weigerde zich wérkelijk te verantwoorden. Met de huidige (dus al wat aangepaste) richtlijn kan een niet integere adviseur dus nog steeds gemakkelijk weggkomen. Genoemde strofe getuigt van een nog steeds halfslachtige houding bij de EGI als het om openheid gaat. En dat, terwijl een werkelijk integere adviseur er geen enkele moeite mee zal hebben zich te moeten verantwoorden, zodra dat van hem verwacht wordt. Toetsbaarheid en integriteit blijven vooralsnog dus onderwerpen waar de EGI nog niet veel mee kan, en waar ze zich ook nog niet veel aan gelegen laat liggen.

De weigering van de twee museum mensen en van het RMV om zich werkelijk te verantwoorden heeft kostbare consequenties gehad voor de overheid (en voor mij): waar in deze zaak een reeks klachtenfunctionarissen en juristen zich jarenlang heeft bezig

moeten houden met deze materie, had een directe confrontatie van alle betrokkenen al in een vroeg stadium helderheid kunnen brengen. Deze kostenpost voor de overheid, die ik schat op zo'n 50 tot 100.000 euro hoeft echter geen weggegooid geld geweest te zijn, als het opgeleverd zou hebben, dat met name de EGI naar aanleiding van deze zaak haar beleid op wezenlijke punten verbeterd zou hebben (wat slechts gedeeltelijk het geval is). Want de EGI is in deze zaak wel heel stevig met haar (wassen) neus op de feiten gedrukt [O]. Een groot risico hierbij wordt echter gevormd door de combinatie van niet aflatende desinteresse bij de EGI en de toename van haar ambtelijke macht door ratificatie van het Unesco Verdrag in 2009: Macht zonder integriteit en zonder toetsing is ronduit gevaarlijk. Zeker ook omdat de EGI het 'waar nodig verantwoording moeten afleggen' nog niet als basisvoorwaarde gesteld heeft aan ook haar adviseurs.

Aanvullend werd in deze nieuwe EGI-richtlijn (sept.2013) nog bepaald, dat een of meerdere andere deskundigen voor een 'second opinion' kunnen worden geraadpleegd. Hoewel dit een aanzet tot verbetering had kunnen zijn, is de toevoeging "Indien de deskundige of de Erfgoedinspectie daar aanleiding toe zien", er de oorzaak van dat deze positieve intentie weer teniet wordt gedaan. Want daarmee is de burger weer volledig afhankelijk van de integriteit van de EGI ambtenaar of van de deskundige. Dat zou in deze zaak evenzeer verkeerd uitpakken hebben. Van een werkelijk 'recht op second opinion' blijkt ook nu nog steeds geen sprake.

[C3] – Geen idee van ambtelijke kaders in 3^e-wereldland

Een derde punt, waarin de EGI ernstig tekort was geschoten, was hun beoordeling van het ambtelijke kader in een derdewereldland. Dat kun je deze inspecteurs ook nauwelijks kwalijk nemen, want zij hadden daar nooit mee te maken gehad en hoefden dat ook voor de Nederlandse Wet nog niet (na 2009 wél). En door de tendentieuze berichtgeving van mw.Aansticht waren zij al meteen op het verkeerde been gezet.

Bij import van goederen krijg je nu eenmaal te maken met exportvergunningen uit die landen, én met het ambtelijk bestel dat daar verantwoordelijk voor is. Bij de douane, waar natuurlijk veel vaker goederen gezien worden die uit derdewereldlanden zijn geïmporteerd, had men hierover wel inzicht kunnen en behoren te hebben, en had dit inzicht m.i. ook gedeeld dienen te worden met de keten-partners. Communicatie blijkt geen sterk punt, ook bij de Douane niet, maar de vraag is of men bij de EGI wel werkelijk geïnteresseerd is in de derde wereld en in communicatie.

Want waar gaat het dan over? Als je als Nederlandse official een exportvergunning uit de derde wereld leest, dan stel je je daar waarschijnlijk een bekende situatie bij voor, te vergelijken met je eigen werksituatie. Misschien wat eenvoudiger, met wat minder computers, scanners e.d. Met zo'n idee zal je over het algemeen echter ver naast de werkelijkheid zitten. Tijdens de zittingen van de klachtencommissie bleek er bij de EGI volstrekte onwetendheid te bestaan over het functioneren van de overheid in een ontwikkelingsland. De EGI mensen hadden geen idee over de beperktheid van mogelijkheden die een willekeurig derde wereldland tot zijn beschikking heeft qua scholing van arbeidskrachten - bijvoorbeeld in administratie en boekhouden. De gedachte, dat zo'n exportvergunning veelal wordt ingevuld door een beambte, die schrijf-onderricht heeft gehad tot een niveau dat dat van onze lagere scholen nauwelijks haalt, kwam bij hen niet over. Dat ik enthousiast werd van een heuse exportvergunning, mét een er toe doende tekst én ook nog foto's, wekte verbazing. Als voormalig ontwikkelings-werker weet ik daar wel het nodige van en ik vind het dan ook bewonderenswaardig, dat Mali zijn exportregels effectief heeft kunnen verscherpen én dat deze regels daadwerkelijk met enige kundigheid uitgevoerd worden. Zelfs hanteert men officiële formulieren, (zij het met een zetfoutje *) en probeert men deze formulieren nauwgezet in te vullen.

Meer in het algemeen, dus niet alleen in de ambtelijke wereld, kan je stellen dat in een ontwikkelingsland van elke medewerker wordt verwacht te functioneren op een niveau, dat enkele schalen hoger ligt dan waar zijn opleiding hem in de westerse wereld toe in staat

zou stellen. Dat geldt voor alle officiële functies, van postbeambte tot boekhouder, ambtenaar of arts.

Wat mij echter verbaasd had was, dat mw.Aansticht en hr.Debock, die vaak in Afrika zijn geweest en het Musée National goed kenden, hier geen rekening mee hadden gehouden. Zouden zij de ambtelijke wereld in een ontwikkelingsland werkelijk nauwelijks kennen? of wilden ze hier geen rekening mee houden? Dit laatste lijkt inderdaad het meest waarschijnlijk, dat zij een dergelijke gedachte gewoon niet toelieten omdat ze ‘prooi’ roken.

De EGI vroeg zich zelfs nog serieus af, of het eigenlijk hun taak wel was zich te verdiepen in zoiets als het ambtelijke niveau in de derde wereld. Ik vroeg me toen al af, hoe het mogelijk was dat je als EGI dacht goed te kunnen functioneren zónder deze kennis bij de import van cultuurgoederen. Maar die gedachte is ook nadien niet aangeslagen bij de EGI, want inmiddels werd door hen mijn aanbod om hier iets meer over te komen vertellen afgeslagen, en zijn ze tot de conclusie gekomen dat ze prima kunnen werken zónder dat inzicht. Dit bleek toen ik daar in februari 2014 navraag naar deed, omdat ik niets meer van hen vernomen had na mijn aanbod. De leiding van de EGI reageerde als volgt:

“Naar aanleiding van uw vraag of inspecteurs op de hoogte zijn van lokale situaties in derde wereldlanden, kan ik u berichten dat de Erfgoedinspectie nauw samenwerkt met de politie en de douane welke elk hun contacten hebben met hun wereldwijd vertakte zusterorganisaties”. Deze reactie toont nog eens ten overvloede het ontbreken van elk inzicht in de realiteit van de derde wereld, hoe ver van ons bed deze problematiek staat, en dat men dit bij de EGI eigenlijk ook liever zo wil houden. Liever de ogen sluiten dan verantwoordelijkheid nemen, zoals destijds ook inspecteur Dutter zich voor de Kmar verborgen hield – in de verwachting dat ‘hoe verder ik me er buiten houdt, des te minder last heb ik er van’.

Het aanbieden van excuses aan mij na de derde EGI-klachtensessie (samen met BNO) lijkt dan ook een tamelijk gratuit gebaar, als daar niet ook werkelijk consequenties aan verbonden worden zoals een eis tot het vergaren van kennis en inzicht.

Hoewel mij verzekerd is, dat de aanwezigheid van een officiële exportvergunning uit een ontwikkelingsland vanaf nu bij de EGI zal zorgen voor onbelemmerde import, heb ikzelf daar nog weinig vertrouwen in. Want zolang dit blijft bij goede bedoelingen en niet goed is vastgelegd in een richtlijn, blijft de huidige ruimte tot willekeur gewoon bestaan. Daarbij kunnen de nieuwe wettelijke mogelijkheden die het Unesco Verdrag biedt ook schadelijk zijn in handen van ambtenaren zonder inzicht, omdat dit Verdrag hen extra macht verleent. Daar staat overigens wel tegenover, dat bij verkeerde bedoelingen in de vorm van illegale handel in werkelijk erfgoed, de EGI met dit Verdrag wel beter kan optreden, en daar mogen we wél blij mee zijn. In de wandelgangen vernam ik van antiquair Ott, dat er nu wel wát aan educatie wordt gedaan, zij het dan vooral over binnenlands erfgoed.

[C4] – Bestrijding van **illegale kunsthandel**

Nog even terug naar deze zaak : Tegen de achtergrond van hun opleidingsachterstand lijkt het misschien wat veel gevraagd van de Malinese ambtenaren om op een exportvergunning elk voorwerp apart te benoemen, zoals wijzelf in deze zaak mét omschrijving en afmetingen hadden gedaan in de factuurlijsten. Maar dat is niet zo, het is niet te veel gevraagd, want bij de exportvergunningen in eerdere jaren hadden de ambtenaren van het Ministère de la Culture in Mopti er niet tegenop gezien om bij hun beoordeling elk voorwerp braaf apart met de hand te omschrijven.

Die ambtenaren in Mopti waren van een en hetzelfde departement als die in Bamako, maar de beambten van het Musée National dachten slimmer te zijn door ‘voor het gemak’ voorwerpen te groeperen en daardoor sneller klaar te zijn. En juist door die keuze maakten zij enkele fouten. Daarnaast werden ook enkele fouten gemaakt qua telling, zowel negatief als positief, en qua interpretatie van het Frans, want Frans is niet hun moedertaal (veelal zelfs hun derde taal). Toch verdient deze serieuze aanpak zeker ons aller respect, ondanks die foutjes. En dat respect wordt nog groter als je hun prestatie vergelijkt met de boekhoudkundige janboel in de Beschikking [N] van onze eigen hoog opgeleide rekestten-rechter.

Op dit moment is het nog zo, dat hoe minder exact je omschrijving is op een factuur van een te exporteren voorwerp, hoe minder problemen je daarover hoeft te verwachten bij het Musée National en bij de Nederlandse douane. Noteer liever “12 beelden en 10 maskers” dan dat je elk beeld en elk masker apart omschrijft, want een nauwkeurige omschrijving verhoogt de kans op fouten aanzienlijk. Bij notitie op zo’n simpele manier zullen je spullen zonder mankeren door de douane komen. Het was juist de nauwgezetheid in onze notitie op de facturen die mij parten gespeeld heeft.

Toch zal, met name ook ter bestrijding van illegale handel in kunst, de EGI er juist wél naar moeten **streven, dat élk voorwerp nauwkeurig omschreven** wordt, zeker waar het voorwerpen betreft die in aanmerking zouden kunnen komen voor het erfgoedpredicaat ‘onvervangbaar’ en ‘onmisbaar’. Daarmee zal goeddeels kunnen worden voorkomen, dat illegale handel zonder slag of stoot passeert, en daar toch geen (of nauwelijks) misverstanden over ontstaan. Dat is een uitdaging, waar exporterende derde wereldlanden zeker wat professionele hulp van onze westerse erfgoedinspecties in zouden kunnen gebruiken. Maar voor wij zulke hulp (voorzichtig) zouden willen aanbieden, dient er eerst bij onze eigen EGI nog heel wat te verbeteren, zoals het opstellen van een integrale beleidslijn met een bemanning die zich daarin thuisvoelt.

* : De datering van het formulier, waarop het Décret n° 299 staat vermeld, is 1996. Foutje, want dit dient 1986 te zijn.

Bijlage D - De bemoeienissen door BNO

De gang van zaken bij BNO is genoegzaam beschreven in het chronologisch relaas ‘fase 1’ en ‘fase 2’ bij Douane en EGI. De BNO-afhandeling van de Douanezaak ‘in eerste aanleg’ was dus ronduit teleurstellend door eigengereidheid, en een gebrek aan communicatie en aan dossierkennis bij mr.Druppel. Maar ook de BNO-adhoc-klachtencommissie stelde teleur, omdat het haar niet zozeer te doen was om mijn klacht, maar om mij mee te krijgen in hun overtuiging dat mr.Druppel het goed gedaan had – ze spraken ‘uit ervaring’. De bronzen sculptuurtjes in de vorm van een oor, die in het BNO-gebouw op allerlei plekken zijn aangebracht, bleken dus inderdaad gewoon van brons te zijn, zonder de mogelijkheid te kunnen luisteren. Gelukkig wilde en kon de Nationale Ombudsman (dr.Alex Brenninkmeijer) zelf wel luisteren, zodat in tweede instantie de klachtenprocedure bij de EGI goed kon worden afgerond, waarmee meerdere zaken alsnog goed op de rails kwamen. Dit onder de voortvarende leiding van mw.Koudkamp, een betrokken, doortastende en terzake kundige dame die wél communiceerde, het dossier bestudeerd had, luisterde, en steeds op het puntje van haar stoel zat. Dit resulteerde dus in het BNO-rapport 2012/161, dat de aanpak van de EGI op alle punten uit de klachtenlijst aan de kaak stelde, met als belangrijkste punt, dat de EGI had gehandeld en geadviseerd zonder grond in de Nederlandse wet.

[D1] - Hoe reageerden de andere keten-partners op het BNO-rapport 2012/161 ?

- Van het **RMV** vernamen we niets. Zelf als zó hard aangetoond wordt, dat je als semi-overheidsinstantie zó de fout in bent gegaan, met forse beschadiging van mensen en enorme overheidskosten tot gevolg, dan nog kan je net doen of je neus bloedt. Het **RMV** had zich al bij voorbaat onttrokken aan serieuze toetsing. Het museumduo, dus de aanstichters van al deze ellende bleven daardoor buiten schot. Prof.Debock is inmiddels emeritus en daardoor wat op de achtergrond geraakt. Maar mw.Aansticht, alhoewel archeologe, is inmiddels zelfs gepromoveerd tot ‘conservator Afrika voor alle drie de lokaties van het nieuwe Museum voor Wereldculturen’.

- De **Kmar** op Schiphol, en ook de afdeling '**Veiligheid en Integriteit**' lieten evenmin wat van zich horen. Van deze laatste had ik wél reactie verwacht, en zeker van mr.In'tVeld, die ik zelfs nog apart een mailtje stuurde. Graag had ik met hem nog een keer zijn begeleiding geëvalueerd – want hoe kon het nu dat hij als jurist, die zich betrokken had betoond met deze zaak, niet op de hoogte was van de Nederlandse wetgeving? Zou het deze afdeling dan toch vooral gaan om Veiligheid voor zichzelf, en om Integriteitsproblematiek vooral bij anderen?

Van de klachtencommissie van de **Kmar** had ik, gezien het manipuleren door voorzitter Uienga, niets verwacht, en dat bleek ook het geval. Ik vond het jammer, dat BNO de klacht tegen Uienga door de grote werklust niet kon oppakken; het was niet anders.

- De **Douane** bleef weigeren om zich te verantwoorden, onder het mom van 'noodzaak tot geheimhouding'. De 'hamvraag' bleef dus hoe zij ertoe gekomen was om zes van de acht zendingen van mij er 'uit te pikken' en fysiek te controleren. Hoe begrijpelijk deze weigering door de douane ook moge zijn ten aanzien van het openbaar maken van risicoprofielen, ook dit aspect dient wel degelijk getoetst te kunnen worden. Interne toetsing door het hogere kader binnen deze belastingdienst dient regulier plaats te vinden, en dat zal waarschijnlijk ook wel gebeuren aan de hand van actuele Handhavingsplannen. Hoe begrijpelijk het ook is, dat de Handhavingsplannen van het lopende jaar niet openbaar zijn, voor de veel oudere Handhavingsplannen geldt dat niet. Daarover dient een overheidsfunctie als de Douane zich in retrospectief natuurlijk wel degelijk te verantwoorden, en dat kan ook zonder dat de nationale veiligheid of het Douanebeleid daardoor in de knel komt. Het kan toch niet zo zijn, dat toetsing op integriteitschending bij de douane nooit mogelijk is vanwege een ongelimiteerde 'noodzaak tot geheimhouding'. Tenminste achteraf dient er een mogelijkheid te bestaan tot het verplicht afleggen van verantwoording. Na een zekere periode (bv. vijf of tien jaar - inmiddels zijn we acht jaar

verder) zal er niets meer zijn dat onthulling van een risicoprofiel in de weg staat, of de uitoefening van de douanefunctie zou kunnen hinderen.

Daarbij denk ik ook, dat een artikel als **9.1.1.** uit het douane-handboek VGEM, dat handelt over **“Specifiek handhavingsniveau en de specifieke controle”** daar ook mogelijkheden en de ruimte toe biedt : *”Het specifieke handhavingsniveau wordt bepaald door risicoanalyse. De Douane en de EGI stellen jaarlijks vast welke bijzondere risico's worden afgedekt en welke handhavingsmaatregelen daartoe worden getroffen. Het specifieke handhavingsniveau wordt vastgelegd in het Handhavingsplan Cultuur. Dit Handhavingsplan is opgesteld door en wordt beheerd en geëvalueerd door de DIA Douane Noord en jaarlijks herzien”.* (DIA = Douane Informatie Afdeling)

Als iets jaarlijks herzien wordt, en waarschijnlijk nog veel vaker bijgesteld, zal er na acht jaar niets meer zijn, dat geheimhouding rechtvaardigt, zeker indien dat ten koste zou gaan van integriteit. En zou dit tóch niet verantwoord geacht worden (wie beoordeelt zulks?), dan dient dit wel degelijk toetsbaar te zijn (inclusief niet-kwijtgeraakte codes) door een onafhankelijke instantie als BNO. Het afgedekt houden door de Douane van mogelijk frauduleus handelen komt onze rechtsstaat in elk geval niet ten goede. Want toen BNO uiteindelijk een kijkje mocht nemen achter deze schermen, bleken alle ‘vingerafdrukken’ (te weten de bijbehorende codes) gewist te zijn door de douane ondanks dat (of juist omdat?) het een precaire zaak betrof. De **Douane** heeft zich tijdens deze hele procedure in nevelen gehuld, en persisteert daarin nog steeds. Het afleggen van verantwoording hoort daar duidelijk niet bij, en het maken van excuses dus evenmin. Zo’n situatie mogen we niet accepteren.

- bij **het OM** was mr.Draaisma de enige die reageerde [blz 95]. Gelukkig door eindelijk de sepot-code te corrigeren. Maar zijn verdere reactie strekt hem niet tot eer, doordat hij hierin zijn eigen aandeel en verantwoordelijkheid in de corrupte behandeling van zijn klachtenfunctie volledig negeerde.

[D2] - Verwijzingen naar BNO uit gemakzucht.

Hoe belangrijk ik de mogelijkheid om BNO te hulp te roepen ook vind, het bestaan van dit instituut blijkt ook een obstakel te vormen op de weg naar een volwassen klachtenfunctie bij onze overheid. BNO blijkt in de praktijk juist als mogelijkheid opgevat te worden om met een 'Jantje van Leien' van de klachtentaak bij overheidsinstanties af te komen. In de laatste regel van een klachtrapport van onze overheid staat steevast, dat als je het niet eens bent met de uitkomst van dit rapport, je nog de mogelijkheid hebt om je bij BNO te vervoegen. Ik kan me daarbij niet aan de indruk onttrekken, dat overheidsinstanties deze frase wel erg gemakkelijk noteren om maar van het gezeur af te zijn. En vaak zal dat nog lukken ook op deze manier, omdat veel mensen van die gang naar BNO zullen afzien, aangezien dit toch weer een nieuwe drempel betekent in een toch al moeizaam proces naar gerechtigheid. Toch heeft BNO het inmiddels zo druk, dat ze lang niet alle klachten kunnen oppakken. Veel verwijzingen naar BNO zullen daardoor zonder gevolg blijven voor de betreffende overheidsinstantie.

Een goede klachtenfunctie dient zelf de klacht tot een goed einde te brengen en niet BNO daartoe te misbruiken. Met onafhankelijke en betrokken klachtenfuncties zal dat heel vaak ook gaan lukken, maar betrokkenheid en onafhankelijkheid zal je meestal tevergeefs zoeken bij de klachtenfuncties van onze overheid. Natuurlijk zal het ook voorkomen, dat je er ondanks alle moeite samen niet uitkomt. Als er dan verwezen wordt naar BNO is dat natuurlijk prima, want daar is BNO voor. Maar zoals het nu gaat, en ik het dus meermalen heb ervaren, wordt BNO te gemakkelijk gebruikt/misbruikt door de klachtenfuncties van de overheid, als het 'afvalputje' waar je die lastige klager in kan dumpen. Met als gevolg, dat BNO ondanks een grote staf nog steeds geen tijd heeft om alle doorverwezen klachten te behandelen.

Deze houding van overheidsinstanties tegenover BNO is laakbaar en een rechtstaat onwaardig. Het is hard nodig om de klachtenfunctie bij de overheid om te vormen en op te bouwen tot

een serieus instituut, waar betrokkenheid, onafhankelijkheid en integriteit regel zijn.

Een ander probleem voor BNO is, dat dit instituut enkele structurele beperkingen kent :

- Ten eerste heeft de ombudsman geen bevoegdheid om klachten die gericht zijn tegen de semi-overheid in behandeling te nemen.
- Ook heeft de ombudsman niet de mogelijkheid om een rechter aan te spreken op schofferend gedrag, omdat de rechterlijke macht niet tot onze overheid behoort, maar 'onafhankelijk' is (of zou moeten zijn).
- Verder kan de ombudsman niets afdwingen. Hij kan slechts advies geven en hij moet het dus hebben van het aanzien en morele gezag dat hij in deze functie heeft opgebouwd. En hoewel je zou verwachten, dat zijn autoriteit aan alle kanten ondersteund wordt, wordt er uit politieke motieven nogal eens aan de poten van de ombudsman gezaagd. Zelfs meerdere premiers van ons land hebben daardoor een dringend advies van de ombudsman naast zich neer gelegd 'als hen dat politiek even niet zo goed uitkwam'. En dat soms met een dedain, dat dit de positie van de ombudsman onterecht ondergraaft [27].
- Als laatste punt dient toch genoemd te worden, dat, met alle respect voor de persoon van onze nationale ombudsman, hij natuurlijk niet persoonlijk toe kan zien op alle zaken die passeren, doch aan het hoofd staat van een organisatie met 165 medewerkers, die bepaald niet allemaal 'op de punt van hun stoel zitten'. Fouten maken is menselijk, maar met name in de BNO Fase 1 Douane kon ik me niet aan de indruk onttrekken, dat er in de werkwijze van BNO nog structurele fouten zitten, die dit belangrijke instituut geen goed doen. Graag had ik dit met hen geëvalueerd, maar door het vertrek van dr. Brenninkmeijer naar Brussel zit dat er waarschijnlijk niet meer in.

Bijlage E – Loyaliteit versus Eerlijkheid

Kritisch denken betekent onafhankelijk denken, dus het je willen en kunnen losmaken uit de gedachtepatronen die tot dan gevolgd zijn. De consequentie daarvan zou kunnen zijn, dat je tot een andere conclusie kan komen dan je collega of voorganger, en dat valt niet altijd in goede aarde. Want het zou opgevat kunnen worden als ‘disloyaal zijn aan je voorganger of maat’, dus het afvallen van je maatje. En dat is in sommige groepsculturen riskant. Hoe belangrijk het is voor officieren van justitie om consequent op elkaar te kunnen rekenen verwoordde mr.H.Brouwer, destijds voorzitter der Procureurs: “Een officier van justitie moet wekelijks tientallen moeilijke beslissingen nemen waarvoor moed nodig is, schrijft Brouwer. Dat vereist volgens hem voldoende rugdekking van de eigen organisatie”[21]. Voldoende rugdekking van de eigen organisatie is dus een vereiste. Voor wie mr.H.Brouwer gezien en gehoord heeft tijdens de Zembla uitzending van januari 2010 [28], waarbij hij ook zelf alle zaken binnen het OM steeds afdekte, hoeft deze uitspraak niet te verwonderen. Oud minister Voorhoeve duidt op hetzelfde [29], maar gaat een stap verder als hij spreekt over het verstrekken van onjuiste informatie binnen zijn departement: “Defensie is een hiërarchische organisatie, dat zit in de aard van het militaire vak. Je moet als één machine optreden en elkaar letterlijk en figuurlijk dekken. Het zou kunnen zijn, dat dát het veel moeilijker maakt om informatie op een transparante manier op de juiste wijze naar boven te krijgen. Sommige mensen proberen het beeld van de organisatie te beschermen, terwijl zij het tegenovergestelde bereiken. Maar het komt overal voor. Ook op andere ministeries, in het bedrijfsleven en op universiteiten zijn er altijd mensen die hun eigen wangedrag of dat van anderen willen afdekken. Dat is buitengewoon ernstig voor de geloofwaardigheid van de organisatie. Het best is altijd om het slechte nieuws zo snel mogelijk naar buiten te brengen”[29]. Voorhoeve brengt hierin nóg een factor naar voren, die belangrijk is bij het niet toegeven van fouten: “het beeld van de organisatie”, dat kennelijk koste wat kost “beschermd” moet worden om “geloofwaardig” te blijven als organisatie. Dit is een wezenlijke

factor bij het verdoezelen van fouten, ongetwijfeld ook bij het OM. Maar dit is niet specifiek voor ‘krijgsorganisaties’ als OM en defensie, dit is belangrijk voor veel organisaties die ‘geloofwaardigheid’ moeten zien te behouden. Zo hoorde Joris Luyendijk [30] van een ‘managing director’ in het financiële hart van Londen: “De ergste schade die ik kan aanrichten is reputatieschade. Dat is het allergrootste taboe hier”.

En bij het OM, wat is bij het OM het allergrootste taboe? Het zal er om strijden, ‘reputatieschade’ of ‘disloyaliteit’. Opmerkelijk in het boek van Luyendijk is, dat je voor wat betreft de Londense City die vraag niet hoeft te stellen, daar is onderlinge loyaliteit juist heel ver te zoeken. Bij de afweging tussen deze twee termen gaat het overigens om vergelijkbare factoren, want beide gaan ze over het ‘beeld’ of ‘image’ dat je van een organisatie of van iemand hebt. Maar in tegenstelling tot de bankenwereld in de City versterken bij het OM deze twee factoren elkaar juist.

Ten aanzien van ‘eerlijkheid’ wordt hiermee duidelijk, dat er tegengestelde krachten in het spel zijn, en dat deze beide krachten ‘moraliteit’ betreffen. Aan de ene kant het imago en de loyaliteit jegens elkaar en de groep, en aan de andere kant een moreel besef van eerlijkheid. Het meest duidelijk botsen deze beide krachten, als een onafhankelijke geest uit een overtuiging van eerlijkheid dwars ingaat tegen de loyaliteit van de eigen kleine groep, zoals dat bijvoorbeeld het geval was bij klokkenluider Fred Spijkers [31]. Hij weigerde mee te gaan in het verdoezelen van de ware oorzaak van de dood van een militair door schuld van een instructeur binnen zijn bataljon. Deze eerlijke en onafhankelijke opstelling heeft hem zijn carrière gekost, en massale tegenwerking op alle fronten tot aan minister-presidenten toe, ook nu na ruim dertig jaar nog.

Het zal niet voor niets zijn, dat dit ‘hoog houden van loyaliteit als het hoogste goed’ uit de hoek komt in situaties waar strijd geleverd wordt, strijd tegen de vijand op landen-niveau en op misdaad-niveau. En hoe eerlijk je ook ingesteld bent, tegenover de vijand dien je vooral niet al te eerlijk te zijn en moet je vooral loyaal zijn aan de groep. En zeker in oorlogstijd zal niemand dat euvel duiden.

Maar in deze zaak waren we niet in oorlog, en was er geen misdaadsyndicaat aan het werk, oftewel deze situatie was voor het OM op geen enkele manier bedreigend. Het 'ergste' dat de OvJ had kunnen overkomen was, dat hij 'sorry' had moeten zeggen voor het feit dat hij zo laat op de hoogte was gebracht van het in beslag houden van goederen. Maar dat deed hij niet, wellicht uit angst voor enige reputatieschade, en met hem weigerden zijn mede-officieren en Hoofdofficieren om sorry te zeggen. De eerste OvJ had dat nog kunnen doen, maar omdat die het niet deed, zaten de volgende officieren in de fuik van loyaliteit met die eerste, terwijl het hier bepaald niet ging om een zaak op leven en dood. Die afweging tussen twee moraliteiten, enerzijds 'imago' en 'loyaliteit aan de eigen groep', en anderzijds 'eerlijkheid', die afweging blijkt (te) moeilijk te zijn. Misschien zou het nog kunnen helpen om je goed te realiseren, dat eerlijkheid tevens betekent loyaliteit aan de burger, aan wie je 'dienstbaarheid' verschuldigd bent, en ook loyaliteit aan onze rechtsstaat. Om die cruciale afweging goed te kunnen maken, dat zal het OM alleen niet lukken, omdat die hele organisatie doordeesemd is met de begrippen 'imago' en 'loyaliteit' als hoogste goed. Om te dulden, dat 'eerlijkheid' daarnaast, of zelfs daarboven verheven wordt, voor zo'n afweging zullen zij m.i. de hulp moeten inroepen van een moraalfilosoof/ethicus. Alleen met een goede keuze hierin zal sprake kunnen zijn van die hoognodige omslag in de groeps cultuur binnen het OM.

Daarom ga ik nog even terug naar Mr.H.Brouwer, want zijn uitspraak bevat m.i. een cruciale misvatting: "Een officier van justitie moet wekelijks tientallen moeilijke beslissingen nemen waarvoor moed nodig is, schrijft Brouwer. Dat vereist volgens hem voldoende rugdekking van de eigen organisatie". Ik wil graag van hem aannemen, dat een OvJ veel moeilijke beslissingen moet nemen. Maar is dit zoveel anders voor een buschauffeur, een piloot, een chirurg of een kinderarts, om maar enkele beroepen te noemen? En zou dit redenen moeten zijn voor bijvoorbeeld piloten om elkaar bij fouten af te dekken? Welnee, integendeel. Juist doordat piloten geleerd hebben fouten toe te geven, en elkaar te leren wijzen op fouten (wat een enorme mentale omschakeling

betekende), is de luchtvaart zo veel veiliger geworden. De operatiekamer is de cockpit nu hierin aan het volgen, met ook een 'black box' om alle uitspraken en beslissingen achteraf open te kunnen evalueren. Het OM staat hier nog ver van af.

Bovenstaande uitspraak van Mr.H.Brouwer, de (toen) hoogste baas van het OM, is waarschijnlijk tekenend voor de sfeer binnen het OM, en daarmee ook voor de mentale opstelling van de officieren. In een dergelijke sfeer zal het heel moeilijk, haast onmogelijk zijn om je eigen fouten toe te geven of andermans fouten te signaleren. De in een oorlogssituatie noodzakelijke rugdekking is verworpen tot 'Zie je een fout? Koppen dicht!', waarmee je collega's dekt én ook zelf buiten schot blijft. Gemakkelijk voor de confrères en voor jezelf, maar fnuikend voor de rol, die het OM in onze samenleving hoort te spelen, omdat op integriteit geen beroep wordt gedaan. Een argument, dat je als OvJ en misdadbestrijder altijd min of meer in een oorlogssituatie verkeert, wordt standaard misbruikt om waar dit je als OvJ ook goed uitkomt, zonder moeite en zonder verantwoording te hoeven afleggen boven de wet denkt te kunnen gaan staan. Een zaak als deze staat verder dan welke andere zaak dan ook af van 'oorlog' of 'dreiging'. Maar zelfs voor deze 'flutzaak', waar een simpel 'sorry' al voldoende was geweest, bleek het gemakkelijker om 'gewoon' boven de wet te gaan staan. Onwettig, te gemakkelijk, niet integer en laf. En de gedachte, dat zo'n opstelling zou kunnen samengaan met verantwoordelijkheid voor recht en samenleving, is krom. Zo'n houding past maffiosi, die elkaar koste wat kost en in elke situatie rugdekking moeten bieden, zelfs op straffe van uitstoting of dood - eigen wetten boven de wet. Voor officieren van justitie dreigt niet de vergelding van de dood, maar in zekere zin wel van uitstoting als zij verantwoordelijk worden gehouden voor imagoschade aan de groep. Dat dient te veranderen. De enige echte reden voor een niet meer in de groep passen dient het negeren van wet en dienstbaarheid te zijn. Die punten passen kennelijk (nog) niet in de agenda van mr.H.Brouwer. Het is dan ook een wonderlijke coincidentie, dat juist voor de functie van voorzitter van de Onderzoeksraad Integriteit Overheid gekozen is voor deze zelfde mr.H.Brouwer.

Bijlage F - Betrokkenheid en kritisch denken

Heel veel mensen hebben een rol gespeeld in deze zaak. In gewoon Nederlands zou je zeggen 'zijn betrokken geweest bij deze zaak', maar werkelijke (zakelijke) 'betrokkenheid' heb ik juist zo node gemist, althans betrokkenheid op de manier waarop dit volgens hun functieomschrijving van hen verwacht had mogen worden.

-- Douaniers voelden kennelijk wel betrokkenheid bij de twee museummensen (RMV) en de zeer eigenzinnige taak die dit duo zich had gesteld ten aanzien van illegale handel in Afrikaanse kunst. Daardoor handelden de douaniers in overeenstemming met de wensen van deze museummensen, hoewel dat niet strookte met hun eigen functie-omschrijving, noch met de Nederlandse wet. Contact met de burger werd door de douane krampachtig voorkomen. Het feit, dat ik zelf helemaal geen contact mocht hebben met de douane, en zij zelfs aan mijn 'aangever' alle informatie en wezenlijk contact onthouden hebben, geeft aan dat van betrokkenheid met de zaak zelf en met de burger, geen sprake was, laat staan van dienstbaarheid aan de burger.

-- Erfgoedinspecteurs zouden toch op zijn minst enige betrokkenheid moeten voelen bij mogelijk 'erfgoed', dus bij de objecten die zij dienen te beschermen, en dus ook die op hun advies in beslag genomen worden, maar daar was hier op geen enkele manier sprake van. Zij hadden geen idee om wat voor soort voorwerpen het zou kunnen of moeten gaan, interesseerden zich hier niet voor en lieten de behandeling er van graag en ongezien over aan hun adviseurs.

-- Daar kwam nog eens bij, dat de inspecteur die de zending in eerste instantie formeel had 'opgevangen', deze al gauw had overgedragen aan een tweede inspecteur. Daardoor voelde deze tweede zich hier al helemaal niet bij betrokken, en wilde dat liefst ook maar zo houden door onbereikbaar te blijven voor de Kmar.

-- Ook de wachtmeester van de Kmar, waar ik contact mee had, was niet degene die in eerste instantie mijn goederen overgedragen had gekregen van de douane. Bij hem belandde deze taak onder op de stapel, omdat hij het veel te druk had met o.a. illegale wapenhandel, en de term 'erfgoed' hem eigenlijk nauwelijks iets zei.

-- Bij de klachtenfuncties was wel sprake van betrokkenheid, misschien ook qua functieomschrijving. Maar dat betrof dan vooral betrokkenheid bij de eigen achterban, die beschermd moest worden, en niet bij de inhoud van de klacht of bij de klager. De voorzitter van de EGI klachtencommissie vormde hierin een uitzondering. Misschien ook de jurist bij “Veiligheid en Integriteit”.

-- Én, vreemd genoeg ook de HoofdOvJ Draaisma toen we bij hem waren. Want het was wonderlijk, zo bot en niet onderbouwd als hij in zijn brieven was geweest, zo open, zelfs invoelend werd hijzelf in de loop van dit gesprek [M], dat hij tevoren zelf had betiteld als ‘slechts Toelichting op mijn beslissingen’. Van enige toelichting bleek geen sprake te kunnen zijn, omdat hij het dossier niet kende, maar hij was op een heel reële manier bereid om te proberen deze tekortkoming alsnog goed te maken. Kennelijk was er in de loop van het gesprek toch enige betrokkenheid ontstaan met mijn persoon. Dat hij die toezegging niet nakwam zal waarschijnlijk alles te maken hebben met het feit dat zijn betrokkenheid bij zijn confrères veel groter was dan die bij mij. Ik was slechts de (onterechte) ‘verdachte’ die hij eenmaal gesproken had en die hij ondanks dat gesprek en zijn toezeggingen dus alsnog gemakkelijk kon afpoeieren.

-- Voor de OvJ bleek het feit, dat hij zo laat was ingeschakeld ongemakkelijk. De confrontatie met onwettig in beslag gehouden goederen was niet goed voor zijn humeur, zodat hij daar een gemakkelijke uitweg voor zocht. Als hij zich zou beperken tot de zogenaamde ‘bevindingen’ op papier van EGI, zonder na te gaan of het in deze ook ‘feiten’ betrof, hoefde hij zich nauwelijks met de zaak zelf bezig te houden, noch met de Nederlandse wet, een euvel waar ook de Rekestenrechter uit hetzelfde gerechtshof mee behept bleek te zijn. Diens betrokkenheid bij deze OvJ, en een goede verstandhouding met hem bleken voor deze rechter belangrijker dan de taakopvatting in onafhankelijkheid, die hij volgens zijn functieomschrijving zou dienen te hebben. Werkelijke betrokkenheid impliceert bereidheid om je in een zaak te verdiepen. En dat je daarna een plan maakt hoe er mee om te gaan.

Dat niemand in deze zaak er blijk van heeft gegeven kritisch te kunnen (of te willen) nadenken, vond ik heel opmerkelijk. Want zou je het gedachteloos afhandelen van een zaak eventueel nog kunnen billijken als het routine betreft, in een zaak als deze, die meermalen ‘uniek’ is genoemd, is dat begrip nauwelijks op te brengen. De mogelijkheid tot kritisch denken bleek bij werkelijk alle functionarissen die zich met deze zaak hebben beziggehouden, ‘uitgeschakeld’ te zijn waardoor geen van hen zelfstandig heeft nagedacht. {**kritisch denken** (Wikipedia): een vaardigheid die aangeleerd en gebruikt kan worden om te beslissen of een bewering waar, gedeeltelijk waar, of fout is. Het biedt handvatten om de natuurlijke aanleg om iets te geloven te beteugelen en onlogische redeneringen en denkfouten te herkennen en te voorkomen}.

Een mogelijke en zelfs plausibele verklaring hiervoor levert massapsycholoog Jaap van Ginneken in een interessant artikel over het **effect van de aanwezigheid van een ‘deskundige’** op de eveneens aanwezige (of er bij betrokken) leken. Hun eigen kritisch denkvermogen wordt alleen al door die aanwezigheid van de deskundige ‘uitgeschakeld’, zo blijkt uit wetenschappelijke experimenten: “Als mensen met een deskundige praten, treedt wat ik noem ‘spontane autolobotomie’ op. Ofwel: bij mensen die met een deskundige praten, valt een groot deel van de hersenfuncties gewoon uit : een heel deel van de hersenen dat normaal gesproken kritisch nadenkt neemt dan alles voor zoete koek aan”[25] – ‘Lobotomie’ betekent het wegsnijden van een hersenkwab. Dat is een grote neurochirurgische ingreep. ‘Autolobotomie’ betekent, dat je dit bij jezelf zou doen, hetgeen dus overdrachtelijke bedoeld is, zelfs een beetje hilarisch. Maar deze uitspraak van Van Ginneken heeft wel degelijk een serieuze ondertoon en doet misschien toch een wat ander licht schijnen op het door iedereen ‘voetstoots’ overnemen van de mening van de museum-‘expert’ in deze zaak. Want tenslotte was mw.Aansticht al vanaf het eerste begin bij deze zaak betrokken. Het is dus niet onwaarschijnlijk, dat door het ventileren van deze ‘expert-mening’ het kritisch denken bij al die functionarissen domweg is uitgeschakeld. Wellicht, dat we daarmee niet meteen hoeven

te denken aan totale ongeïnteresseerdheid, luiheid of zelfs een gebrek aan integriteit bij al die ambtenaren. Dit kan dus de reden zijn, dat de quote “My mind is made up, don’t confuse me with the facts” een alles overheersende rol heeft gespeeld in deze zaak. Desondanks blijft het voor mij verwonderlijk, dat die door Van Ginniken beschreven ‘uitval van hersenfuncties’ zelfs lijkt te gelden voor al die twaalf hoog opgeleide juristen in overheidsdienst, terwijl de betreffende museum-‘expert’ elke juridische kennis ontbeerde.

Maar waren er bij al die overheidsdiensten dan geen **supervisoren**? Want het herkennen van zo’n vooringenomen houding is toch juist de taak van een supervisor, en het daar dan tegen optreden ook. Een basale opmerking als : “Je loopt er nu wel zo gladjes overheen, maar heb je daar ook werkelijk over nagedacht?” had hier wonderen kunnen verrichten. Maar ja, dan heb je toch ook weer een (betrokken) supervisor nodig, en met de supervisie was het bij de overheidsinstellingen in deze zaak droevig gesteld.

Met een zeker zo interessante invalshoek voor een vergelijkbare situatie komen Joris Luyendijk [30], en na hem Teun vd Linden met betrekking tot amoreel functioneren in de bankenwereld. Luyendijk plaatst ‘amoreel’ expliciet tegenover ‘immoreel’ en Van der Linden [32] haalt in dat verband Tom Hayes aan, een belangrijke verdachte in de Liborrente-fraudezaak, als die zegt: „Iedereen praat over eerlijkheid en oneerlijkheid en vraagt mij wat ik dacht en wat mijn gemoedstoestand was, maar weet je wat? Ik dacht niet over de vraag of het goed of fout was wat ik deed. Mensen gaan naar hun werk, met de trein, met de fiets of hoe ze er ook komen. Ze zitten zich niet steeds af te vragen ‘Is wat ik doe eerlijk of oneerlijk?’. Ze doen gewoon hun werk”. Betrokkenheid speelt hier gewoon geen rol. Tom vd Linden vervolgt dan: “Onwillekeurig doet dit denken aan de omschrijving die de Duits-Amerikaans-Joodse filosofe Hannah Arendt [33] eens van het kwaad gegeven heeft. (...) Het kwaad is niet altijd de rotte vrucht van een kwade genius, maar van iemand die niet nadenkt, iemand die niet in gesprek gaat met zichzelf, maar zonder nadere reflectie

gewoon zijn werk doet”. {Zulks gaat waarschijnlijk niet op voor het hogere kader bij de Douane, de klachtvoorzitter Kmar, het hele OM en de rekestenrechter, die nadat zij met de neus op de feiten gedrukt waren, desondanks kozen voor machinaties ten eigen bate (image-managing)}.

Is het ontbreken van betrokkenheid een probleem dat vooral in onze ambtelijke wereld speelt? Zeker niet, het is een veel breder maatschappelijk probleem, zo breed dat ik dit daarom alleen noem en niet binnen de context van dit boek wil bespreken. Maar om een idee te geven van de omvang van het verlies aan betrokkenheid in de laatste decennia noem ik enkele voorbeelden, waar u zelf de impact wel van kent : het verlies aan vaste banen ten bate van flexplekken, outsourcing van functies, groepspraktijken i.p.v. de vaste arts, relatie docent-student in massale onderwijsinstellingen, thuiszorg door steeds wisselende mensen, geen vaste wijkagent of postbode meer, supermarkt i.p.v. de ‘eigen’ bakker enz. enz. Betrokkenheid lijkt in onze samenleving flink aan belang te hebben ingeboet, en in die zin zouden mensen me kunnen vragen: Waar maak je je druk over? Maar toch doe ik dat wel, en gelukkig hoor ik ook om mij heen weer meer en meer de roep om de méns (en de menselijke maat) weer als uitgangspunt te nemen. Zo dringt ook steeds meer het besef door, dat de door economische fusies ontstane mega-scholen hun doel voorbij zijn geschoten. Een vergelijkbaar hoopgevend geluid klonk er in 2014 door in Utrecht, waar Frits van Oostrom, hoogleraar historische letterkunde, in zijn Diesrede pleitte voor het herstel van persoonlijke betrokkenheid tussen de wetenschappelijke staf en studenten [34]. En een wel heel positieve wending vind ik bijvoorbeeld het enorme succes van ‘Buurtzorg Nederland’, een landelijke thuiszorginstantie waar heel bewust is afgezien van een dikke management-laag, en de menselijke maat weer terugkeerde in de zorg. Die menselijke maat, inclus de daarbij behorende betrokkenheid, wens ik ons als burgers weer toe. Daartoe dienen ook onze overheidsinstanties getransformeerd te worden tot plekken waar de burger weer echt ‘terecht’ kan.

Bijlage G - Toetsbaarheid en toetsing vormen belangrijke peilers van onze rechtsstaat

[G 1] - Wat is toetsing en waar dient het toe?

In onze samenleving heeft elke functionaris een zekere verantwoordelijkheid toegewezen gekregen. Naar de manier waarop hij zijn taken uitoefent en zijn verantwoordelijkheid neemt wordt hij beoordeeld door zijn collega's en supervisors. Bij een nieuwe functionaris zal de supervisie de eerste tijd strikter verlopen dan bij iemand die goed ingewerkt is. Bij iemand die ingewerkt is zal de supervisor zich meestal wat op de achtergrond houden zolang taken goed worden uitgevoerd, en zal hij zich beperken tot steekproeven en/of reguliere controle-momenten. Dat is de **reguliere 'toetsing'**, waarin de functionaris zich dient te verantwoorden voor zijn handelen (of voor het nalaten daarvan). Toetsing is een belangrijk instrument om processen goed te laten verlopen, én te verbeteren.

Bij toetsing van een functionaris wordt gekeken of hij geoordeeld en gehandeld heeft zoals in algemene zin van hem verwacht mag worden, maar ook gezien zijn opleiding en zijn functie-omschrijving. Dat betekent ook: heeft hij zijn verantwoordelijkheid genomen? Heeft hij gebruik gemaakt van zijn kennis, zijn mogelijkheden, richtlijnen, maar ook zijn vermogen kritisch te denken en heeft hij daar naar gehandeld? Elke functionaris in onze samenleving heeft, als het goed is, een plaats waarop hij is aangesteld naar zijn mogelijkheden/capaciteiten. De samenleving eist van iemand dat hij deze mogelijkheden ook inzet in zijn functie. Dit geldt van laag tot hoog. Zo wordt van iemand, die achter de lopende band moeren op bouten draait verwacht, dat hij het opmerkt als een schroefdraad beschadigd is. Dan dient hij de moer er niet domweg op te draaien, maar wordt van hem verwacht dat hij even kritisch nadenkt en maatregelen neemt.

[G 2] - Wie dient er getoetst te worden?

Toetsing geldt voor iedereen, van hoge beampten tot aan die man aan de lopende band. Als deze laatste bij toetsing laat zien

dat hij er steeds van uit gaat dat hij slechts goede moeren in handen krijgt en dus niet of onvoldoende controleert, dan is deze functionaris niet geschikt voor deze functie. Voor hogere functies geldt dit evenzeer. En dus dient iedereen met enige regelmaat getoetst te worden, en dient ook iedereen zich toetsbaar op te stellen. Ook de adviseurs die de overheid van buiten inhuurt dienen zich toetsbaar op te stellen, want als de overheid op hun advies afgaat en daar beleid op maakt, is die overheid voor dat beleid verantwoordelijk. Die zal daar dan ook op aangesproken en zo nodig afgerekend worden. En dus dient de overheid zo nodig ook de adviseurs ter verantwoording te kunnen roepen voor wat betreft dat advies – en mag van adviseurs geëist worden dat zij zich toetsbaar opstellen.

Deze zogenaamde ‘erfgoedzaak’ is nodeloos gecompliceerd en kostbaar geworden, doordat de RMV-adviseurs die de EGI adviseerden, toetsing botweg weigerden, en doordat zelfs de klachtencommissie EGI niet de macht had om hen werkelijk ter verantwoording te roepen. Een toetsbare opstelling dient een voorwaarde te zijn (te worden) voor adviseurschap. Ook BNO is hier in zijn rapport duidelijk over: “Ook was er op geen enkele manier door de Erfgoedinspectie in voorzien om een deskundige verantwoording af te laten leggen over zijn/haar bevindingen en zijn/haar deskundigheid te (laten) toetsen. Dit gold zowel intern binnen de Erfgoedinspectie, als extern voor verzoeker. Hiermee heeft de Erfgoedinspectie geenszins voldaan aan het vereiste van goede voorbereiding, zodat ook in dat kader geen sprake is van behoorlijk overheidsoptreden van de EGI.” En hoewel de adviezen uit dit rapport door de minister van O,C&W integraal werden overgenomen, is er op dit punt bij de EGI nog niets verbeterd.

[G3] - Wanneer Toetsing?

Naast reguliere toetsing is er nog de **incidentele (of zelfs accidentele) toetsing**. Want waar gewerkt wordt, worden fouten gemaakt. Indien een fout tijdig opgemerkt wordt kan deze veelal gecorrigeerd worden voordat schade is opgetreden.

Indien iemand fouten niet opmerkt, of zelfs signalen van fouten negeert en domweg doorgaat op de ingeslagen weg, dan is er wezenlijk iets mis. Mis met deze functionaris, én met de supervisie. Een fout wordt dan pas opgemerkt als er forse schade door is veroorzaakt. En zelfs dát werd nauwelijks opgemerkt in deze ‘erfgoedzaak’. Want ondanks al die klachtenfuncties was het juist door de versnippering daarvan, dat niemand de (in-)effectiviteit ervan en de kosten bijhield. Die schade voor de overheid (en dus voor de belastingbetalers), zal in deze zaak al gauw vijftig tot honderdduizend euro belopen. En in die schade is de forse schade die de toevallige burger (mijn persoon) is aangedaan dan nog niet eens meegerekend.

Deze zaak wordt gekenmerkt doordat bij de verschillende overheidsinstanties consequent is nagelaten kritisch te denken – aangenomen dat het vermogen daartoe aanwezig was. Ook doordat niemand superviseerde of toetste werd dit door niemand opgemerkt en niemand reageerde dus adequaat. De opeenvolgende functionarissen in de verschillende diensten, niemand uitgezonderd, namen voetstoots onjuiste uitspraken en conclusies over, zoals die genoteerd waren aan het begin van de ‘rit’. Door niets lieten zij zich hierin afleiden - zelfs reeksen luide signalen van buitenaf (van mij), dat er iets fout moest zijn werden consequent en door alle opeenvolgende ‘keten-partners’ genegeerd. Dit door hun overtuiging van de juistheid van het verslag van het museum-duo, dat bevestigd was door de EGI. Hoe onwaarschijnlijk het ook klinkt, maar ‘kritisch denken’ [F] ontbrak gewoonweg bij iedereen.

Het OM liet zelfs het wettelijk vereiste “vervolgonderzoek ter waarheidsvinding” achterwege, in de (gemanipuleerde) veronderstelling dat zonder zoeken de waarheid al gevonden was. Desondanks werd “waarheidsvinding” wel consequent genoemd als wettelijk reden van het in beslag houden van de goederen. De zo ontstane cascade aan identieke blunders werd toen zelfs ook door de niet-onafhankelijke rechter voetstoots als “waarheid” overgenomen.

Berusten deze juridische blunders nu ‘gewoon’ op laksheid, ‘prutswerk’ [19], op een gebrek aan integriteit [35], of zijn juristen simpelweg niet geschoold in de methodologie van waarheidsvinding, zoals wetenschapsfilosoof Ton Derksen beweert in zijn boek “Verkeerde plaats, verkeerde tijd” [20]. In deze zogenaamde ‘erfgoedzaak’ zal het een combinatie van eigenschappen zijn geweest.

[I 4] – Zelfreinigend Vermogen

Om een systeem integer te laten functioneren, is het nodig dat het beschikt over een gezond **zelfreinigend vermogen**, wat bereikt wordt met kritische interne toetsing. De criteria waarop getoetst wordt zullen binnen de ambtenarij verschillen van die in het bedrijfsleven. Zo zal binnen veel bedrijven productiviteit en winst als duidelijke criteria bovenaan het lijstje staan, met als afgeleiden effectiviteit en concurrentie. Loyaliteit aan het bedrijf en aan de bonus zullen vaak hoger genoteerd staan dan een eerlijke houding tegenover de klant, zolang die dit maar niet opmerkt [E]. Natuurlijk zijn productie in brede zin en effectiviteit binnen de ambtenarij ook belangrijk. Maar in plaats van loyaliteit aan de instelling en van winst, dienen hier loyaliteit aan de rechtsstaat en dienstbaarheid aan de burger voorop te staan. Hoe wezenlijk toetsing ook is op deze punten, deze heb ik bij al deze overheidsinstellingen gemist. Ook van supervisie merkte ik niets, ondanks dat er veel en grove fouten gemaakt waren. Daarentegen was er loyaliteit aan collega’s te over: fouten van collega’s werden afgedekt, collega’s zelf werden afgeschermd en klachten werden categorisch afgewimpeld. Integriteit en dienstbaarheid aan de burger bleken geen issue.

Niet alleen voor het goed functioneren van een systeem is een (steeds) kritische blik [F] nodig, maar zeker ook om te kunnen opmerken waar mogelijkheden tot verbetering in zouden kunnen zitten. Dat kritisch kijken vergt nogal wat van leiding en medewerkers. Wat echter nóg veel meer van hen vergt is het onbevangen kunnen incasseren en verwerken van kritische opmerkingen. Want kritische mensen kunnen luizen in de pels zijn, en daarmee

hinderlijk voor hen, die 'het systeem' zo goed mogelijk draaiend willen houden. Want als het eenmaal draait, betekent kritiek erop een kans, dat 'je van alles weer moet veranderen', oftewel 'gedoe'. Voor de mensen die het systeem onderhouden is het dus prettig om zo weinig mogelijk 'gedoe' te hoeven ondervinden. Zulke kritische inmenging kan van binnen het systeem komen, maar ook van buiten, en de kans dat men kritiek dan buiten de deur wil houden is dus erg groot. Een verzwarende factor daarbij is, dat kritiek ook nog eens als kwetsend gevoeld kan worden door degene, die het systeem bedacht of aangepast heeft, en er juist heel tevreden over was. Het is dus in zekere zin invoelbaar, dat (ambtelijke) systemen 'behoudend' zijn, en wars van verandering.

Er zijn in de ambtelijke wereld voorbeelden te over, die laten zien dat dit zelfreinigend vermogen soms op wezenlijke onderdelen hapert en soms zelfs afwezig is. Daarin is niets nieuws onder de zon, en zulks valt vaak pas op als het gaat over politiek (te) gevoelige onderwerpen zoals lang geleden het beruchte rapport, dat door de Indische Nederlander J.T.L.Rhemrev op verzoek van onze Minister van Koloniën in 1904 werd geschreven. Rhemrev [36] bleek als OvJ wél zijn rug recht te kunnen houden, wat hem niet in dank werd afgenomen. Zijn rapport vol metgruwelijkheden die hij op Sumatra geconstateerd had, werd door onze regering verdoezeld, en dook pas tachtig jaar later weer op, toen schrijver Rudy Kousbroek er weer aandacht aan besteedde. Ook de wandaden, uitgevoerd onder Nederlands gezag tijdens de Dekolonisatie-oorlog '45-'50 (euphemistisch nog steeds 'politieele acties' genoemd) waarin Nederland probeerde Indië als kolonie te behouden, komen nu pas mondjesmaat 'boven water'. Het karakter daarvan bleek veel meer systematisch dan tot nu werd toegegeven [37].

Maar ook recenter kennen we voorbeelden van een ernstig falen van het zelfreinigende vermogen binnen onze overheid, een falen dat ondanks ruime publiciteit persisteerde en niet gecorrigeerd werd. Roemruchte zaken zoals die van integere klokkenluiders als Paul van Buitenen en Fred Spijkers [31], die bepaald niet de lof kregen die zij verdienden voor een inzet, waarmee zij zelfs

criminele ambtelijke misstappen aan het licht hadden gebracht. In plaats daarvan kregen zij het ongelooflijk zwaar te verduren van onze overheid, nu nog steeds. En nog recenter bleek er de zelfmoord van Arthur Gotlieb voor nodig om het ambtelijke NZA wakker te schudden – waarmee het dan nog de vraag is of hier nu werkelijk van geleerd is en zelfreiniging als kritische functie ingebouwd zal worden. Volkomen terecht dan ook, dat Gjalt de Graaf de nadruk niet wil leggen op het beschermen van klokkenluiders, maar uitroept “Laat het gaan om integer bestuur!” [38]. Dat de rol van ‘interne waakhond’ precair is, wordt door het fenomeen ‘klokkenluider’ dus al genoegzaam aangetoond. Hoewel deze onrecht aan de kaak stelt, loopt hij daarmee een grote kans knel te komen zitten tussen zijn geweten met betrekking tot dat onrecht, en loyaliteit aan de groep [E]. De predicaten ‘held’ tegenover ‘nestbevuiler’ kunnen elkaar zomaar afwisselen.

Naast zulke interne waakhonden blijkt het toch ook nodig om externe waakhonden te institutionaliseren. Onze overheid heeft daartoe verschillende functies in het leven geroepen die min of meer ‘van buiten’ meekijken naar het functioneren van de overheid. Voorbeelden daarvan zijn de Algemene Rekenkamer en de Nationale Ombudsman, terwijl de Parlementaire Onderzoekscommissie ICT nu ook weer voor een ‘waakhond’ op haar terrein pleit. Dit nu zijn vrij kostbare instituties, waarvan we mogen verwachten dat zij proactief processen in de gaten houden. Ook op Europees niveau zijn meerdere van zulke ‘waakhonden’ actief.

[G5] – Onafhankelijke? Klachtenfunctie

Maar een zeker zo belangrijk instrument voor het opsporen van fouten of ontsporingen van processen kan de Klachtenfunctie zijn, indien deze extern, dus onafhankelijk zou gaan functioneren. Zo’n klachtenfunctie kan heel waardevol zijn om fouten, soms zelfs systemische fouten op te sporen ten behoeve van de verbetering van processen. Klachtenfuncties bij onze overheid blijken zich evenwel te beperken tot het zo snel mogelijk ‘afvoeren’ van de klacht. Ze functioneren nogal primitief, doordat de eerste en

meestal enige reactie van veel klachtenfunctionarissen er een is van verdediging van de collega's en de eigen overheidsinstelling, inclusief zichzelf, zonder nieuwsgierigheid naar de werkelijke inhoud van de klacht. Het doel is dan niet een procesmatige beoordeling, maar het hoe dan ook vlot doen verdwijnen van de klacht, wat dus meestal neerkomt op 'afpoeieren'. 'Jouw stal' dient er zo gauw mogelijk weer schoon uit te zien, wat redelijk vlot lukt met verdoezelen en afdekken, en door het ontbreken van goede supervisie blijft het daarbij. Dat zijn al die 'wassen neuzen' onder de klachtenfuncties van onze overheid. Maar een werkelijk schoonvegen van de stal en de koe bij de horens pakken zou veel effectiever, productiever en eerlijker zijn.

Het is heel menselijk om moeite te hebben met kritiek. En het nuchter en toch betrokken op je af laten komen van een klacht (wat een vorm van gesublimeerde kritiek is), is nog moeilijker. Maar klachten kunnen heel nuttig zijn, omdat ze vaak iets melden over het (dis-)functioneren van het systeem. Officiële klachten van buiten het systeem hebben bovendien nog het voordeel, dat ze afkomstig zijn van kritische mensen die geen last hebben van druk of controle vanuit het systeembeheer zelf. Leiding geven op zich is al moeilijk genoeg, en leidinggevend met de noodzakelijke vaardigheden blijken dun gezaaid te zijn [39]. De oorzaak daarvan is overigens (weer) goeddeels gelegen in het bevoordelen van bepaalde mensen bij hun aanstelling op andere gronden dan 'de capaciteit tot leidinggeven'. Voor werkelijk kundige leidinggevend, die zelfreiniging en verbetering van het systeem voorstaan, kunnen klachten evenwel waardevolle informatie bevatten – maar het betekent altijd extra werk.

Het is dan ook belangrijk, om de natuurlijke reacties op kritiek te kanaliseren, en voor een klacht geldt dat helemaal. Dit om de klager een serieus luisterend oor te kunnen bieden, maar ook om uit de klacht die elementen te kunnen lichten die voor het systeem een verbetering zouden kunnen gaan betekenen. Juist die al te menselijke reacties maken het noodzakelijk, dat de klachtenfunctie buiten de instelling zelf dient te worden gehouden – en precies op dat punt is er dus heel veel mis bij onze overheid.

In deze publicatie heb ik mijn ervaringen beschreven met zes overheidsinstanties (vallend onder vier departementen en twee onafhankelijke instanties), en met één semi-overheidsinstantie waarvan de meeste zich opeenvolgend als ‘keten-partners’ met deze zaak hebben beziggehouden. Bij al deze instanties betrof het één en hetzelfde hoofdonderwerp, en heb ik klachten moeten indienen wegens disfunctie en jarenlange onduidelijkheid. Dit hing samen met vooral procedurefouten die domweg waren ontstaan door laksheid en het ontbreken van enige vorm van kritisch denken.

Maar ook alle klachtenfuncties van al deze instanties disfunctioneerden, wat bijna steeds veroorzaakt werd door **het ontbreken van onafhankelijkheid**. Het is nu eenmaal erg moeilijk om eigen fouten, of fouten in het eigen systeem te herkennen en toe te geven, terwijl het verdoezelen van ongerechtigheid veelal juist voordeel biedt aan ‘eigen’ personen of aan de eigen groep. ‘De slager keurt hier zijn eigen vlees’, en daarmee komen klachtenfuncties bij onze overheid veelal niet veel verder dan een status van **“wassen neus”**. Dat betekent voor elke ingebrachte en (bijna) automatisch ongegrond verklaarde klacht een gemiste kans op herstel of op verbetering van processen bij die instelling. Dat is jammer en nadelig, niet alleen voor de opletende of klagende burger, maar zeker ook voor het goed functioneren van onze eigen overheid.

Wellicht zullen er instanties zijn die nu protesteren, omdat ‘er wel degelijk onafhankelijke klachten-functies zijn’. Die uitzonderingen zijn er vast ook wel, al ben ik er slechts één tegengekomen, en dat was bij de EGI. Bij de klachtencommissie voor de Kmar, die zich zelfs “Onafhankelijke en Externe Klachtencommissie Politietaken Koninklijke Marechaussee” noemde, kwam ik in de persoon van de voorzitter slechts vriendjespolitiek tegen. Ook de Douane klachtenfunctie dekte alle klachten af. De klachtenfunctie bij het OM stelt gewoon eerlijk, dat deze klachtenfunctie niet onafhankelijk is, maar dat is dan ook meteen het enige dat daar ‘eerlijk’ is. Bij het RMV gaf de klachtenfunctionaris weliswaar toe, dat er qua klachtenfunctie geen sprake was van professionaliteit, maar dat deerde hem

kennelijk niet. Onafhankelijkheid bleek bepaald geen issue in zijn brief, hij dekte mw.Aansticht al bij voorbaat af.

Het tweede probleem dat een goed werkende klachtenfunctie in de weg staat is het **tekort aan professionaliteit**. Bij al die niet-onafhankelijke klachtenfuncties kán er per definitie nauwelijks professionaliteit ontstaán. Maar ook voor die enkele onafhankelijke en integere klachtenfunctionaris is het werkelijk een probleem wáár hij kundigheid en professionaliteit zou kunnen verwerven om een vakman te worden op dit gebied. We moeten er dus ook beducht voor zijn, dat onze overheid, die nog zo weinig belang blijkt te zien in een onafhankelijke klachtenfunctie, zich daar ook nog niet veel aan gelegen laat liggen. Maar zonder een behoorlijke inspanning tot het optuigen van een onafhankelijke en integere klachtenfunctie en tot een opleiding als professionele klachten-functionaris zal hier echt niet zomaar verbetering in optreden. Bij de EGI liep het dus toch nog mis, alle goede intenties en een onafhankelijke voorzitter ten spijt – totdat BNO zich er mee ging bemoeien.

[G6] – Klachtenfunctie in het Ziekenhuis – klachten in de mij bekende situatie

Zo'n algemeen disfunctioneren van klachtenfuncties bij onze overheid verwonderde mij als ziekenhuisarts erg. Tevoren was mijn idee van een klachtenfunctie vooral gevormd door een mij bekende vergelijkbare situatie, in de gezondheidszorg. Ook in ziekenhuizen bestaat de functie van klachtenfunctionaris, en die leidt bepaald geen zieltogend bestaan. Iedereen, patiënt of anderszins kan bij de klachtenfunctionaris een klacht indienen over iets wat niet goed voelt, iets waardoor hij/zij schade heeft geleden, een onheuse bejegening, verdenking van een fout, onoordeelkundig handelen en al wat dies meer zij.

In die mij bekende situatie wordt een klacht heel serieus genomen en iedereen die bij deze klacht betrokken is dient zich 'gewoon' te verantwoorden. Als daar een medisch specialist bij betrokken is dient hij te verschijnen en wordt hij zo nodig geconfronteerd met de patiënt. Transparantie is erg belangrijk, en een specialist die iets

niet goed wil uitleggen, of zich verschuilt achter jargon waardoor de patiënt inzicht wordt onthouden, krijgt daar de kans niet toe – hij moet dus echt ‘met de billen bloot’. Specialisme is alles behalve een excuus om je niet te hoeven verantwoorden (in tegenstelling tot wat bij de EGI-klachtencommissie gebeurde). Een beroep op het medisch beroepsgeheim wordt hier zelden ontvankelijk verklaard, omdat het dan toch vaak blijkt te gaan om het willen afdekken van de eigen situatie en belangen. Deze procedure geldt voor elke medewerker, van verpleging tot schoonmaker of raad van bestuur.

Dat wil natuurlijk bepaald niet zeggen, dat elke klacht gegrond wordt verklaard, maar wél dat de klacht goed gehoord wordt en waar nodig tot de bodem toe wordt uitgezocht.

De waarde van de ziekenhuis-klachtenfunctie is dus gelegen in het serieus nemen van de patiënt/cliënt, hetgeen gewoon ‘eerlijk’ is en rechtszaken voorkomt, maar zeker ook in het op het spoor komen van ongewenste handelwijzen, procedures e.d. om die daarmee te kunnen verbeteren. Van de klachtenfunctionaris wordt verwacht, dat hij zich onafhankelijk opstelt tegenover zowel ziekenhuis als patiënt, alhoewel hij in dienst is van het ziekenhuis. En dit laatste is dus nog een zwak punt in de ziekenhuis klachtenfunctie, een punt dat echt nog om verbetering vraagt. Opperste integriteit is dus een eerste vereiste in deze functie. Ik mag me gelukkig prijzen in zo’n situatie te hebben mogen werken. Natuurlijk is het niet plezierig om je aan een klachtenprocedure te moeten onderwerpen, te meer daar dit je veel tijd kost. Maar dat geldt voor alle betrokkenen, die er serieus mee bezig zijn. Maar als je ziet, dat het echt heel goed werkt, dan kan (bijna) iedereen daar vrede mee hebben.

Tenslotte is natuurlijk ook in de ziekenhuizen een Inspectie (Gezondheidszorg) actief. Ook bij die Inspectie én de daarbij behorende klachtenfunctie hapert het nodige – maar daar ga ik nu niet op in, dat zou me te ver buiten het onderwerp van deze publicatie voeren.

Bijlage H - Extreme ideeën

Extremisme en erfgoed gaan slecht samen. Met de erfgoed-rampen in de Bamiyanvallei en Irak nog goed in het geheugen, zijn we nu gedwongen aan te kijken tegen de sloop en roof van archeologische kunst en de monumenten in het héle Tweestromenland, maar ook in Afghanistan, Pakistan, Lybië, Egypte en West-Afrika e.a.

Ons eigen erfgoed in West Europa is gelukkig goed geborgd, al moeten we onze ogen open houden. Maar het is dus zeker ook goed, dat we kritisch meekijken naar gebieden, waar dat minder het geval is, en waar we soms de helpende hand zouden kunnen bieden. Ook Afrika is zo'n risicogebied.

Maar ook góede bedoelingen kunnen uit de hand lopen, zoals dat hier ook het geval was bij het museum-duo. Zulks is beter bekend van bijvoorbeeld dierenactivisme, als dat de neiging vertoont extremistisch te worden, met mensen die zich 'dierenhelden' voelen na acties die niet stroken met onze wettelijke kaders. Maar daar zijn 'we' zelf bij, met voldoende mogelijkheden tot correctie van deze fanatieke strijders door onze overheid.

Zulke extreme ideeën kunnen ook de kunst raken zónder religieus fanatisme. Zo stelde onlangs een kunstexpert/dierenactivist in het BBC programma 'The Antique Road Show' serieus voor om alle ivoor, van jong tot zeer oud, te vernietigen 'opdat dit de olifanten zou helpen'. Een kromme redenering, omdat daardoor een situatie zou ontstaan waarin alleen nog levende olifanten de dragers zouden zijn van ivoor, waarmee dit materiaal nog veel zeldzamer en dus kostbaarder zou worden dan het nu al is. Dat is natuurlijk hét recept voor uitroeijing van de olifant. Maar los daarvan zou de uitvoering van dit extreme voorstel een onvoorstelbare vernietiging betekenen van ook alle eeuwen-oude kunst die in ivoor is vormgegeven of gevat, van Europees en Aziatisch erfgoed.

Bescherming van erfgoed blijkt meer dan ooit nodig te zijn. Maar ook bij behoud van erfgoederen kunnen zulke extremistische krachten dus in het spel zijn. Mensen die coûte que coûte een heldenrol willen vervullen zodra ze een 'erfgoed-rover' menen op te merken. Op zich mag dat, als ze zich maar aan de wet houden, en als ze zich maar verantwoorden voor hun handelen en voor de

door hen aangerichte schade. En zeker zodra de vermeende rover hen ter verantwoording roept omdat hij helemaal geen rover is. Dat werd door mv.Aansticht en hr.Debock geweigerd. En geen enkele overheidsinstantie speelde hier een corrigerende rol in, integendeel. Het ging het museum-duo in deze niet om de goederen, welke niets uitstaande hadden met 'erfgoed' in de zin van de criteria 'onvervangbaar en onmisbaar' uit onze "Wet tot Behoud van Cultuurbezit". Het ging hen er om te kunnen 'scoren', in hun drift tot het verkrijgen van erkenning als 'expert in illegale kunsthandel' - een vorm van 'haantjes-extremisme' waar niemand mee gebaat is.

Bijlage I - “Steekproefsgewijs” ?

Over de kans, dat bij steekproefsgewijze controle 6 van de 8 zendingen van iemand gevisiteerd worden, consulteerde ik een wiskundige. Deze kans is sowieso uiterst klein, ook bij een veel lagere steekproeffrequentie dan de hier gehanteerde 1:100. Maar omdat ik uit internetgegevens over controles op Schiphol leerde, dat daar de steekproef-frequentie bij zendingen uit landen zonder een hoog risicoprofiel (zoals Mali) gehanteerd wordt van 1:100 tot 1:400, is hier uitgegaan van deze ‘controle-kans’. De wiskundige legt uit :

“Het probleem is een binomiaal probleem: in de wiskunde betekent dit dat er een keuze uit twee alternatieven is, in dit geval: ‘een zending wordt wel of wordt niet gecontroleerd’.

De kans dat een zending gecontroleerd wordt is $p=0,01$ (1:100).

Vervolgens is de vraag hoe groot de kans is dat bij $n=8$ zendingen die de douane passeren er 6 gecontroleerd worden (ongeacht welke 6 dat zijn)

X =aantal zendingen dat gecontroleerd wordt, P staat voor kans, $n=8$ is het aantal zendingen:

Gevraagd wordt $P(X=6 \mid n=8, p=0,01)$ uit te rekenen.

$P(X=6) = 0,01^6 * 0,99^2 * \text{"8 boven 6"}$

Waarbij "8 boven 6" het aantal volgordes is waarin deze 6 gecontroleerd kunnen worden.

Vb: het kan zijn wel-wel-niet-wel-niet-wel-wel-wel maar ook wel-niet-niet-wel-wel-wel-wel etc.

Met dank aan de invoering van de grafische rekenmachine is deze kans snel uit te rekenen als

$P(X=6 \mid n=8, p=0,01) = \text{binompdf}(8, 0.01, 6) = 2,7 * 10^{-11}$

ofwel 0,0000000000027 . Dus de kans dat 6 van 8 zendingen gecontroleerd worden is 0,0000000000027 bij een steekproeffrequentie van 1:100 . Bij een controle-kans van 1:400 ofwel $p=0,0025$ wordt deze kans nog een stuk kleiner”.

Bijlage J - Hoe heeft dit alles zo fout kunnen lopen? – Evaluatie

- **Kennis ontbreekt** - De EGI inspecteurs hadden er geen idee van wat ‘erfgoed’ zou kunnen zijn. Dat hoefde in 2007 ook nog niet met betrekking tot buitenlands erfgoed, maar zelfs het hanteren van onze eigen wettelijke criteria zat er niet in. Zeker na ratificering van het Unesco Verdrag in 2009 zal er veel meer duidelijkheid moeten komen over wat een land onder zijn ‘erfgoed’ verstaat. De Unesco beveelt hierin het opstellen van lijsten aan, waarin elk land kan aangeven wat voor dat land werkelijk van belang is als erfgoed. De termen ‘onvervangbaar en onmisbaar’ uit onze “Wet tot Behoud van Cultuurbezit” zijn m.i. heel bruikbaar om tot keuzes hierin te komen, maar in deze zaak speelden deze termen geen enkele rol.
- **Vermogen tot kritisch denken onbenut** - De EGI (en alle ketenpartners nadien) heeft kritiekloos gevaren op het tendentieuze kompas van haar adviseurs, die er tamelijk extreme ideeën [H] op na houden, welke niet getoetst zijn aan de realiteit, en niet aan de wet. Zelfs de Rekesten-rechter leed aan deze kritiekloosheid, op instigatie van het OM.
- **Een chronisch gebrek aan ‘Betrokkenheid’** - bij alle functionarissen, die bij deze zaak betrokken waren – of beter gezegd niet werkelijk ‘betrokken’ waren [F].
- **Integriteit blijkt nog steeds geen serieus onderwerp te zijn bij onze overheid** – Het meest ernstig blijkt dat binnen het OM, waar integriteit geen wezenlijke rol lijkt te mogen spelen. Deze constatering is extra ernstig omdat het uitgerekend het OM is, dat ons moet behoeden voor de ernstigste vorm van integriteitschending, te weten criminaliteit.
- **De machtspositie van OM functionarissen is gebed in onaantastbaarheid** – officieren, hoofdofficieren en allen boven hen gaan uit van onaantastbaarheid van hun functie. En daar hebben zij ook gelijk in, want ze hoeven zich niet te verantwoorden. Dit werkt machtsmisbruik en corruptie in de hand, waarbij het zo noodzakelijke zelfreinigende vermogen

ontbreekt. Deze zaak is hier in meerdere opzichten een voorbeeld van.

- Ook **de Rekesten-rechter** mr.Beck dien ik aan dit rijtje toe te voegen, maar omdat ik hier over slechts één persoon (n=1) kan spreken, geef ik hier geen oordeel over.
- **Eigen professionaliteit in het geding** - 14 verschillende juristen in overheidsdienst hebben zich inhoudelijk met deze zaak beziggehouden – geen van hen heeft de zogenaamde ‘bevindingen’ van het museum-duo/EGI getoets aan de Nederlandse wet.
- **Het ontbrak aan supervisie en toetsing** - Supervisie en toetsing vonden nauwelijks plaats in deze zaak. Vond interne toetsing al nauwelijks plaats, de waarde van externe toetsing door o.a. de klachtenfuncties wordt door onze overheid nog niet herkend. Zulke toetsing vond alleen, en dan nog in beperkte mate plaats bij de EGI, met een onafhankelijke voorzitter.
- **Toetsing van adviseurs ontbreekt en wordt niet belangrijk geacht** - hoewel externe adviseurs in belangrijke mate het oordeel van de EGI bepalen, hoeven ze zich daarover nauwelijks te verantwoorden, met soms desastreuze gevolgen van dien.
- **De klachtenfunctie vormt bij onze overheid een sluitpost** – Deze dient nu nog vooral om zo gauw mogelijk van ‘lastige klagers’ af te komen. De overheid herkent nog niet de wezenlijke en waardevolle taken die klachtenfuncties kunnen vervullen, zoals het opmerken en herkennen van procedurele fouten, en het corrigeren daarvan, en in het verbeteren van procedures.
- **De klachtenfuncties zijn bij onze overheid niet onafhankelijk** - hierdoor zijn ze vooral gericht op het ‘schoonvegen van het eigen straatje’, en blijft het (herstel van) het vertrouwen van de burger in onze overheid nog ver buiten beeld.

Bijlage K - Wat kunnen we van deze zaak leren?

Aanbevelingen ten aanzien van :

*De opsomming van verbeterpunten die hieronder volgt, K1 tm K11 gaat uit van de min-punten. Ze zijn echter alle **ten positieve te kerem**en dat zijn dan ook meteen de aanbevelingen.*

[K1] - Klachten jegens de overheid

- Natuurlijk is een klacht hinderlijk. Je krijgt kennelijk kritiek, dit houdt je van je werk en zelfs 's avonds blijft het je nog bezighouden. Vanwege die slechts negatieve perceptie zijn de klachtenfuncties bij onze overheid dan ook slechts gericht op één doel, het zo snel mogelijk en liefst geruisloos doen verdwijnen van de klacht. Maar klachten hebben ook een positieve functie, die bij onze overheid niet herkend wordt en daardoor volledig buiten beeld blijft. Deze eenzijdige beeldvorming verhindert de opbouw van een professionele en hoogwaardige klachtenfunctie bij de overheid, zodat deze op dit moment ver onder de maat functioneert (of eigenlijk niet functioneert). In deze zaak bleken al deze klachtenfuncties een 'wassen neus'. De klachtenfunctionaris was slechts bezig met het schoonpoetsen van de eigen instelling en medewerkers.

Klachtenfunctie nuttig in meerdere opzichten :

- In deze publicatie wordt gewezen op de potentiële waarden van de klachtenfunctie als:
  - o Mogelijkheid om de burger te horen en hem serieus te nemen
  - o Mogelijkheid om recht te doen aan de burger door fouten te herstellen, en om daarmee ook geschonden vertrouwen in de overheid te herstellen
    - Maar daarnaast de klacht ook als:
  - o Alert signaal ter herkenning van fouten en foute procedures
  - o Toetsings instrument
  - o Mogelijkheid om procedures te verbeteren

Klachtenfunctie professioneel en onafhankelijk :

- Om deze potentiële waarde van klachten te kunnen benutten dient de klachtenfunctie bij de overheid opgetuigd te worden tot een professioneel en vooral ook onafhankelijk instituut, dat met wisselende know how, aangepast aan het soort problematiek, op verschillende plaatsen binnen de overheid inzetbaar is [G5]. Op die manier behoeft niet elke instelling een eigen klachtenfunctie op te tuigen, wat zowel de onafhankelijkheid als ook de kostenbeheersing ten goede komt.

[K2] - Stimuleren van kritisch denken [F]

- Hoewel kritisch denkende mensen binnen een organisatie heel 'lastig' kunnen zijn en het vaak gemakkelijker is om 'lijdzame volgers' in je team te hebben, is dat niet de manier om een land vooruit te helpen. Onder de vele mensen, gewone ambtenaren én die in de klachtenfuncties, die zich met deze zaak hebben beziggehouden, was er vrijwel niemand, die onafhankelijk heeft nagedacht. Dit duidt op een ingeslapen en volgzame mentale instelling, die dodelijk is voor elke creativiteit. Ons land verdient beter.
- Deze zaak werd beheerst door het verslag, dat 'deskundigen' hadden opgesteld in de eerste na aankomst op Schiphol van de goederen, bij de Douane. Wellicht vormt juist zo'n ingeschaalde deskundige een valkuil voor veel mensen, zoals Jaap van Ginneken aangeeft in zijn artikel - *over het automatisch uitschakelen van het eigen kritische vermogen in aanwezigheid van een 'deskundige'* [25]
- De cynische grap, dat 'een kritisch denkende jurist natuurlijk niet bij de overheid gaat werken' lijkt in deze zaak maar al te zeer bewaarheid. Biedt onze overheid werkelijk zo'n afstompende werkplek?
- Dan wordt het hoog tijd, dat nagedacht gaat worden over manieren om de geest weer te prikkelen en de mens alert en kritisch te krijgen. Zo zou bijvoorbeeld het wekelijks aan elkaar presenteren van de lastige klussen van die week een uitdaging kunnen vormen om samen tot oplossingen te komen. Maar hierin is natuurlijk veel meer te bedenken.

[K3] - De kennis van EGI-inspecteurs

- **EGI inspecteurs** die ‘cultuurgoederen’ als vakgebied hebben toegewezen gekregen, dienen zelf over een goede basiskennis en kunde te beschikken, waartoe een serieus programma voor reguliere **nascholing** dient te worden opgesteld.
- Beslaat ons eigen materiële cultuurgoed al een zo breed scala aan kunstproducten, dat een inspecteur bij de beoordeling daarvan een beroep moet doen op vele deskundigen, bij import van cultuurgoederen is dit veld nog veel breder.
- Daarom dienen zij een **netwerk** op te bouwen van vaklieden op de verschillende gebieden, zodat bij twijfel ook onderlinge contacten en discussies uitkomst kunnen brengen. Het is lastig, maar ook goed dat verschillende deskundigen elkaar kunnen tegenspreken, en het relateert te boude uitspraken.
- De **erfgoedlijsten**, die elk land volgens het Unesco-Verdrag behoort op te stellen, dienen door de inspecteurs goed gelezen en geïnterpreteerd te kunnen worden.
- Verder moeten zij onze eigen erfgoed-wetgeving kennen en toepassen, en dienen zij toegang te hebben tot de **erfgoed-wetgeving** van vreemde landen.
- Daarnaast dienen ze een goed idee te hebben over het reilen en zeilen in de **ambtelijke derde wereld**. Dit niet alleen in negatieve zin zoals het herkennen van corruptie, maar ook in de zin van de ‘gewone’ dagelijkse beperkingen die inherent zijn aan de derde wereld.

[K4] - Wat is ‘erfgoed’ - regelgeving

- De Nederlandse EGI hinkt op twee gedachten: Enerzijds legt zij duidelijk uit, dat ons beroemdste ‘openbaar kunstbezit’ tot het Nederlandse erfgoed behoort, dat beschermd dient te worden. Maar anderzijds zijn de regels ook zo allesomvattend, dat de EGI bijna elk voorwerp ouder dan 100 jaar zomaar in beslag kan en mag nemen. Dit levert een volstrekt onduidelijk en onpraktisch speelveld op, waar willekeur welig in kan tieren.
- Nu bij import van buitenlandse cultuurgoederen ook die beoordeeld zullen worden op ‘erfgoed-criteria’, en EGI-inspecteurs

door het Unesco Verdrag inmiddels meer macht hebben gekregen, de kans op willekeur door onduidelijkheid alleen nog maar groter geworden.

- Er dienen dus betere en duidelijker regels te komen, in de basis berustend op de WBC-criteria ‘onvervangbaar en onmisbaar’. Ik hoop erg, dat de nieuwe WBC die in 2016 verwacht wordt, hier meer helderheid in gaat bieden.

[K5] - Stimuleren v. functionele betrokkenheid [F]

- Een gebrek aan betrokkenheid bij een taak of cliënt vormt in toenemende mate een probleem in de hele maatschappij. Constructies als groepspraktijken, oproepkrachten, flexwerkers en outsourcing zorgen er voor, dat mensen zich niet meer verantwoordelijk voelen voor een hele taak, maar slechts voor een deel, of zeer tijdelijk. Het gebrek aan betrokkenheid dat daaruit voortkomt, zorgt voor afstandelijkheid en ontnemt mensen het zicht op het hele proces of probleem. Dit speelde een belangrijke rol bij alle keten-partners (m.u.v. het museum-duo). Een van de oplossingen om dit tijt te keren is gelegen in het koppelen van een zaak aan de persoon die als eerste een bepaald probleem ‘op zijn bordje kreeg’. Het is dan zijn zaak waar hij voor verantwoordelijk is. Van een zaak die je doorgeschoven hebt gekregen, ken je lang niet zo goed de details, en je voelt je er veelal ook minder verantwoordelijk voor.
- Met zo’n oplossing werkte ook de afdeling Veiligheid en Integriteit van de Kmar al, waar mr.In’tVeldt na de eerste perikelen als een soort ‘traject-begeleider’ fungeerde. In eerste instantie functioneerde dat goed, al blijft het vreemd dat hij als jurist niet het ontbreken van een wettige grond voor het handelen van de Kmar herkende. Zijn betrokkenheid met deze zaak werd echter gecorrumpeerd door de OvJ, nadat deze via de Rekesten-rechter van mijn bestaan op de hoogte werd gesteld. Toen kon mr.In’tVeldt niet meer zelfstandig als ‘trajectbegeleider’ deze functie uitoefenen en moest hij mijn vragen samen met de OvJ beantwoorden. Na zijn verdacht-

makings-truc ging de OvJ zelfs zo ver, dat hij in februari 2008 aan mr.In'tVeldt verbood om nog contact met mij te hebben.

- Dit onderstreept nog eens extra de harde noodzaak van werkelijk onafhankelijkheid in klachtenfuncties.

[K6] - Toetsing en Toetsbaarheid [G]

- Toetsing, zowel 'regulier' als 'zo nodig', blijkt net als supervisie bepaald nog geen gemeengoed te zijn bij onze overheid. Voor het goed functioneren van een systeem is toetsing evenwel onontbeerlijk, en dient het standaard ingebouwd te zijn, zodat het **vanzelfsprekend** is dat er verantwoording wordt afgelegd over de door jou uitgevoerde taken.
- En als de noodzaak tot toetsing eenmaal erkend is, hoort daar ook automatisch een toetsbare opstelling van alle medewerkers bij. Die eis van toetsbaarheid kwam ik slechts tegen bij de EGI, een eis die evenwel niet gold voor externe adviseurs. Maar zeker ook voor hen dient die eis van onvoorwaardelijke toetsbaarheid evenzeer te gelden als voor eigen medewerkers.
- Toetsing is ook een geschikt instrument voor de herkenning en het zo nodig filteren van extreme ideeën [H]. We moeten blij zijn met ideeën, ook als deze wat extreem zijn, maar bij de uitvoering ervan dient elk idee wel beoordeeld te zijn, en zeker ook getoetst aan de opzet van de instelling en aan het wettelijk kader. Daarin faalde onze overheid bij al deze afdelingen.
- Het was verbluffend, dat zo veel mensen zich moeiteloos aan toetsing via de klachtenfuncties konden onttrekken. Soms werden smoezen gebruikt (RMV en Douane), maar in andere gevallen bleek 'Nee' zeggen al voldoende (OM en rechter).
- Ook een klachtenprocedure kan een uitermate nuttig toetsingsmoment zijn.
- Ook een rechter dient getoetst te kunnen worden. Voor wat betreft zijn uitspraken bestaat daartoe de mogelijkheid van het 'hoger beroep'. Maar los van zijn uitspraak dient een rechter ook getoetst te kunnen worden op gedrag. Het arrogante en intimiderende gedrag in deze zaak van Rekesten-rechter mr.Beck, die een onwettige eis stelde en zelf de Nederlandse

wet niet eens kende, was stuitend maar mocht niet aan de kaak gesteld worden. Het hiervoor door de rechtbank aangevoerde argument, dat in de stukken die door deze rechter en zijn griffier zijn opgesteld, niets terug te vinden was van onbehoorlijk gedrag, is natuurlijk onzinnig. Een **standaard geluids-opname** (of liever nog geluid & beeld) zou hierin gemakkelijk verbetering kunnen brengen. Hoewel dit idee bij velen wellicht op de nodige weerstand zal stuiten, hoeft je maar te kijken naar de opmars van de ‘zwarte doos’, zonder welke de luchtvaart niet meer in te denken is, en die nu bijvoorbeeld ook steeds vaker in operatiekamers een gerespecteerde plek krijgt.

[ad K6] - Supervisie weer op de kaart zetten:

- Effectieve supervisie mankeerde jammerlijk bij zowel RMV, Douane, EGI, Kmar, OM en Rekesten-rechtbank. Ik kan me niet voorstellen, dat bij al deze instanties niet in supervisie is voorzien, maar zonder effectieve uitvoering ervan kunnen blunders zoals in deze zaak maar al te gemakkelijk wéér optreden. Supervisie blijkt vooral daar nodig, waar gemakkelijk ‘op de automaat’ gewerkt wordt, zoals te lichtvaardig gebeurt als er ‘deskundigen’ in het spel zijn [25].
- En dat dit een probleem is, dat vrijwel zeker in een nog veel breder verband een belangrijke rol speelt, laat bijvoorbeeld de Fyra-affaire zien, als meest recent en schrijnend voorbeeld. In de NRC van 28 okt 2015 lees ik uit het eind-rapport van de parlementaire enquête-commissie [51]: “De hardste woorden reserveert de commissie voor de Inspectie Leefomgeving en Transport, die de bouw van de Fyra en de toelating tot het Nederlandse spoor had moeten controleren. Volgens de commissie heeft de ILT ‘haar rol als toelatende instantie onaanvaardbaar minimalistisch ingevuld’. Geen enkele trein werd geïnspecteerd, geen proefrit werd bijgewoond. Men vertrouwde op de door de fabrikant betaalde keuringsinstantie Lloyd’s. ILT-directeur Jenny Thunnissen verbaasde bij haar verhoor door haar onwetendheid”

[ad K6] - Audio- en andere bestanden:

- Alleen al het vastleggen van een gesprek of sessie op een geluidsdrager, of audio-visueel zal voor sommigen als bedreigend gevoeld worden. Maar voor degenen, die integriteit hoog in het vaandel dragen, zal een geluidsopname geen probleem vormen. En nadat je je er eenmaal op ingesteld hebt, went zo'n apparaat gauw genoeg.
- Voor de toetsingsfunctie zal een **standaard geluidsopname** bij overleg en gesprekken een goede hulp vormen bij een juiste interpretatie. Dit dient dus standaard toegelaten te worden.
- **Bestanden dienen bewaard** te blijven tot bijvoorbeeld vijf jaar na afronding van een klacht. Dit geldt niet alleen voor geluidsbestanden, maar zeker ook voor computer-bestanden zoals de genoemde douanecodes, die bij navraag door BNO 'kwijtgeraakt' bleken te zijn.

[ad K6] - Second opinion:

- De mogelijkheid tot 'second opinion' bestond in 2007 nog niet, maar nu wel, met evenwel de beperkende voorwaarde, dat deze alleen aangevraagd mag worden door 'de deskundige' of de EGI. Deze voorwaarde is niet in overeenstemming met de eis van onafhankelijkheid en dient dus te verdwijnen. Een second opinion dient evenzeer mogelijk te zijn via de klager en de (onafhankelijke) klachtenfunctie.

[K7] - Integriteit

- Integriteit is een heikele term. Waarden zijn aan verandering onderhevig, of dat je bevalt of niet. Waar politieke partijen nu zelfs opgericht worden door mensen, die aangeklaagd of zelfs veroordeeld zijn wegens integriteitschending, lijkt de 'bestuurder van onbesproken gedrag' iemand uit een ver verleden. Toch staat het bewaken van integriteit hoog op menig agenda (bij de Onderzoeksraad Integriteit van onze Overheid, bij de VVD, en de eed bij banken, accountants e.d.). En het Bureau Integriteits-bevordering Openbare Sector heeft een goede website, waarop zij in "Visie op Integriteit" duidelijke uitspraken

heeft staan [b]. Maar dan ligt het bij de hier genoemde Onderzoeksraad toch weer moeilijk, dat de voorzitter daarvan na de Zembra aantijgingen in januari 2010 alles behalve ‘van onbesproken gedrag’ is. Over integriteit is al genoeg discussie. Maar praten is niet genoeg, er dient echt hard aan gewerkt te worden, ook bij de overheid, zoals ook deze zaak te zeer aantoont.

[K8] - Filosofisch

- Bij het OM zal het doorvoeren van toetsbaarheid en een systeem van toetsing problematisch zijn. Daar vond ik zo veel aanwijzingen voor een gebrek aan ethisch besef en integriteit, dat moraliteit er geen wezenlijke rol lijkt te spelen. En omdat dit in alle geledingen, tot zelfs in de top van het OM het geval was, moet ik wel aannemen, dat dit niet alleen deze zaak betreft, maar dat dit probleem hier institutioneel is. De ernst daarvan kan nauwelijks overschat worden, omdat het uitgerekend het OM is, dat ons moet behoeden voor de ernstigste vorm van integriteitschending, te weten criminaliteit.
- Dit betekent natuurlijk niet, dat er geen individuen werkzaam zullen zijn, die wel degelijk over een moreel besef beschikken. Zelfs mr. Draaisma reken ik daartoe, en de ommekeer in zijn houding na het gesprek met mij (20-12-2010) acht ik het gevolg te zijn van een der hoogste prioriteiten die bij het OM gelden: loyaliteit jegens de confrères en het hooghouden van de naam van het OM als instituut. Die onderlinge loyaliteit [E] en daarmee het elkaar in de rug dekken [21] en [29] blijken bij het OM beschouwd te worden als van een hogere orde dan dienstbaarheid aan recht en burger.
- De vraag is dan of de afweging die bij het OM geleid heeft tot het primaat voor onderlinge loyaliteit bóven integriteit en dienstbaarheid, wel juist is. Het is een afweging tussen twee moraliteiten, en dat is niet eenvoudig. Dit is een uiterst relevante vraag, die nu een antwoord behoeft. Als sterke aanbeveling mijnerzijds geldt dan ook, dat er een filosofische

heroverweging dient plaats te vinden binnen het OM, en dit onder leiding van een professionele ethicus/sociaal-filosoof.

- Met de uitkomsten van deze filosofische heroverwegingen kan dan ook een plan gemaakt worden voor de her-introductie van ethiek en moraliteit binnen het OM. Dat zal waarschijnlijk de allergrootste opgave zijn, maar ook het meest belangrijk voor het hoognodige herstel van onze rechtsstaat.

[K9] - Psychologisch

- De erkenning, dat er een ethisch/filosofisch probleem is bij het OM is al heel lastig.
- Maar in het veel bredere veld, dat mijn overwegingen in deze zaak bestrijkt, waren er veel meer mensen, die criminaliseerden, zaken verdraaiden of zelfs fabuleerden, klakkeloos iets overnamen en nooit nadachten, procedures negeerden, zich verborgen hielden, gegevens achterhielden, verdenkingen manipuleerden e.d., kortom niet integer handelden.
- Waar gewerkt wordt, worden fouten gemaakt. Wat mij echter vooral intrigeert, en hopelijk andere wetenschappers ook is, wat al deze mensen bewoog tot dit amorele, vaak zelfs immorrele gedrag?
- Het is vervelend om fouten toe te geven, voor veel mensen zelfs moeilijk. Zeker als het om fouten gaat, die je dusdanig kunnen worden aangerekend, dat ze negatieve consequenties voor je zullen hebben. Misschien is het menselijk, om zo'n fout dan te proberen wat te verdoezelen.
- Zelfs Officieren van Justitie ontkomen er niet aan menselijke eigenschappen te bezitten. Maar het gaat toch wel heel ver om daar een onschuldige burger bewust voor op te laten draaien. Zoals recent en schokkend bleek [41] bij de 'showbizzmoord', waarvan de echte daders al jaren bekend waren bij het OM, waar dit toch liever 'onder de pet' gehouden werd. Daar is deze houding van verdoezeling, ontkenning en machinaties zó geïnstitutionaliseerd, dat zelfs een 'flut-foutje' als in mijn zaak eenzelfde reactie teweeg brengt. Betreft het hier laksheid,

misplaatste loyaliteit aan confrères en aan het systeem (imago), of ‘gewoon’ menselijke lafheid?

- Voor antwoorden op deze vragen zal **sociaal/psychologisch onderzoek** nodig zijn. Zo’n onderzoek behoort dan ook tot de aanbevelingen in deze publicatie. Want het leren toegeven van fouten, om daarna excuses te kunnen maken [22] zal een uiterst waardevolle aanwinst zijn in een wereld waarin aan rücksichtslos ‘scoren’ veelal topprioriteit wordt toegekend.
- Daarom is het ook belangrijk, dat de kennelijke noodzaak tot ‘scoren’ in onze meer en meer individualiserende maatschappij wat gerelativeerd gaat worden. En dat daarmee begrippen als ‘waarde’, ‘inhoud’, ‘moreel’, betrokkenheid, solidariteit en ‘ethiek’ meer op de voorgrond komen te staan. Maar dát gaat het kader van deze publicatie ver te boven.

[K10] - Regelgeving

- Een ‘gewoon’ hoger beroep blijkt in een rekest-zaak niet mogelijk te zijn. Ik ben er niet achtergekomen, waarom dat is. Wel is het mogelijk om in cassatie te gaan, maar de financiële consequenties daarvan zijn heel erg (te) fors, wat ik als onrechtvaardig ervaar. Het **slechten van deze drempel** en het bieden van een ‘gewoon’ hoger beroep lijkt mij ‘gewoon’ noodzakelijk.

[K11] - De deskundige

- Er is al veel gezegd over de deskundigen, in deze zaak en in het algemeen.
- In deze zaak hadden de twee deskundigen extreme meningen, die niet strookten met de Nederlandse wet. Verder waren ze niet onafhankelijk in hun mening, deels niet bekwaam, arrogant, criminaliserend, stelden ze zich niet toetsbaar op, en was er vrijwel zeker sprake van belangenverstremming. Hierdoor hebben zij veel schade aangericht.
- Twee literatuurverwijzingen richten zich op (het effect van het ingeschakeld zijn van) de deskundige [25]en[26].

Bijlage L – Douane Handboek VGEM 2007

Cultuurgoederen - Inleiding

Hier onder volgen alle passages uit dit Handboek, die betrekking hebben op import van cultuur/culturele goederen in 2007. Dat zijn er maar weinig, en hoewel ze op zich al duidelijk genoeg zouden moeten zijn, leek het me toch aardig om ook de artikelen over uitvoer van cultuurgoederen uit Nederland hierin te betrekken. Want die export-passages geven toch een aardig idee over hoe er over ons Nederlandse ‘erfgoed’ en de bescherming daarvan gedacht wordt, en hoe dit geregeld is. Want als je bedenkt, dat de tekst in dit Handboek VGEM in 2007 de enige richtlijn voor import van cultuurgoederen was voor onze overheid (met name ook Douane en EGI), dan wordt de relevantie van deze leidraad al gauw duidelijk. In dit Handboek dus ook verwijzingen naar de Nederlandse wet, of beter gezegd naar de afwezigheid van wetsartikelen over dit onderwerp, waardoor deze richtlijn over import gauw uitgepraat is, want invoer was eigenlijk gewoon vrij – na 2009 (Unesco Verdrag) is dit dus gewijzigd.

Iets dergelijks geldt voor teruggave van goederen – de artikelen daarover gelden alleen voor import uit de Europese Gemeenschap, niet voor landen daarbuiten. Het van mij afnemen van goederen en deze vervolgens terugzenden naar Mali was dus sowieso onwettig. Maar die artikelen over terugzending naar landen binnen de EU zijn wel illustratief voor een aanpak die we in de toekomst mogen verwachten. Het nadeel van deze uitgebreidere notitie is, dat deze bijlage wel een stuk langer is dan strikt nodig voor import uit Mali. Voor Mali zou het al voldoende zijn om in een regel te vermelden dat ‘import vrij is, tenzij het OM heeft aangetoond dat ik de spullen gestolen heb’.

Wie de beschikking wenst te hebben over de authentieke gehele tekst VGEM uit 2007, dus zonder commentaar (maar ook daar jammer genoeg met niet-functionerende hyperlinks die), kan deze vinden op de website < www.gienusart.nl >, en wellicht ook nog bij de Douane. Via hun website is wel versie 2015 te zien.

Weinig mensen zullen voor hun plezier (een groot deel van) een douanehandboek lezen, maar de tekst hieronder is toch erg de moeite waard, want wat je hier leest is opmerkelijk:

Echt vrijwel alle regels in dit Handboek voor zover ze over cultuurgoederen gaan, en dat zijn er heel wat, zijn door alle ketenpartners aan de laars gelapt. Dat kan je niet afdoen met ‘onachtzaamheid’, het zijn geen ‘missers’ of fouten, het gebeurde consequent. Het laat een bijna systematisch veronachtzamen van de eigen regels zien. Moet je dan van ‘mentaliteit’ spreken? Of betrof het zelfs een vooropgezet plan? Curieus is het in elk geval.

Het is goed, dat onze regering in 2009 het Unesco Verdrag heeft geratificeerd, zodat ook onze overheid een handvat heeft om illegale kunstroof aan te pakken. Maar heel wezenlijk bij de uitvoering van zo’n verdrag is, dat dit gebeurt door integere overheidsinstanties met integere medewerkers. Zonder die integriteit zullen we na 2009 van de regen in de drup raken. Want als je je realiseert, dat er ook al in 2007, in de vorm van het Handboek VGEM, wel degelijk een duidelijke richtlijn wás voor Douane, EGI (en OM), en hoe deze toen compleet is genegeerd, dan belooft dat niet veel goeds voor de handhaving in de praktijk van het Unesco Verdrag.

Handboek VGEM, hoofdstuk 30.03.00 Cultuurgoederen, versie 2007 - de relevante artikelen

De **relevantie** is door mij aangeven in de volgende tekstkleuren:

- **blauw** : relevante tekst in het Handboek VGEM, door Hofkamp gekleurd en vet gemaakt
- **In paars** : in de oorspronkelijke tekst was dit een hyperlink
- In de tekst zelf (zwart, **blauw** en **paars**) is **niets** gewijzigd, anders dan dat er niet-relevante hoofdstukken en alinea’s zijn weggelaten
- **In rood** : is het commentaar, toegevoegd door Hofkamp

‘Wbc’ is de Nederlandse Wet tot Behoud van Cultuurbezit.

Handboek VGEM, hoofdstuk 30.03.00 Cultuurgoederen – relevante artikelen, versie 2007

2.2.4. De Richtlijn

De lidstaten van de Gemeenschap bezitten de bevoegdheid hun eigen nationale cultuurbezit te beschermen. Daarvoor hebben zij eigen wetgeving die het verlaten van hun grondgebied van bepaalde cultuurgoederen reguleert of verbiedt. In veel Europese landen worden meer cultuurgoederen nationaal beschermd dan in Nederland. In Nederland vindt de bescherming plaats op grond van de Wbc en is voor de export van beschermde voorwerpen toestemming nodig van de Minister.

Teruggaaf cultuurgoederen

De Richtlijn regelt de teruggaaf van cultuurgoederen die zich op het grondgebied van een andere lidstaat bevinden en die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van de lidstaat van herkomst zijn gebracht.

A – Over import van buiten de Gemeenschap was geen wettelijke richtlijn - Het betrof in mijn zaak import uit een niet-EG land, en mét vergunning.

De Richtlijn maakt het mogelijk cultureel erfgoed van de lidstaten, dat zonder toestemming het land van herkomst heeft verlaten en dat zich op het grondgebied van een andere lidstaat bevindt, op relatief eenvoudige wijze terug te brengen naar dat land. Dit land moet daartoe een verzoek tot teruggaaf richten aan het land waarin het cultuurgoed zich bevindt.

Lang niet alle goederen vallen onder de werking van de Richtlijn, aangezien ze niet vallen binnen de in de bijlage van deze Richtlijn genoemde criteria. Voor Nederland geldt dat niet alle beschermde voorwerpen onder de werking van de Richtlijn vallen. Bepaalde op de Wbc-lijst van beschermde voorwerpen geplaatste voorwerpen die voor Nederland onvervangbaar en onmisbaar zijn komen

bijvoorbeeld door hun geringe financiële waarde niet voor teruggaaf op grond van de Richtlijn in aanmerking.

In deze strofe gaat het mij vooral om de met betrekking tot Europees erfgoed gebruikte begrippen 'onvervangbaar en onmisbaar'. Maar zelfs als we theoretiserend deze richtlijn voor Mali zouden willen laten gelden, dan voldoen de teruggezonden spullen niet aan deze criteria, en vertegenwoordigde ze slechts een aankoopwaarde van € 37.

Geen taak Douane

De EGI geeft uitvoering aan verzoeken die op grond van de Richtlijn worden gedaan. De Douane heeft geen taak bij de uitvoering van de Richtlijn.

, maar deed wel alsof, en hield goederen langdurig in beslag, tegen de VGEM regels en zonder wettelijke grondslag.

2.2.6. Sanctieregeling Irak 2004 II

De Wbc regelt de uitvoer van cultuurgoederen. Voor de invoer in Nederland van beschermde culturele goederen uit derde landen zijn geen wettelijke regelingen.

De enige uitzondering daarop is een verbod op invoer in Nederland (en de Gemeenschap) van cultuurgoederen uit Irak.

B - Zelfs voor **beschermde** culturele goederen uit Mali waren er geen wettelijke regelingen.

3.6. Bevoegdheden bij invoer

(Weder)invoer cultuurgoederen

De Douane heeft geen specifieke toezichthoudende bevoegdheid op grond waarvan de (weder)invoer van cultuurgoederen gecontroleerd kan worden. De toezichthoudende bevoegdheid van de Douane op grond van de Wbc ziet namelijk op de uitvoer van de in de Verordening genoemde cultuurgoederen. De enige uitzondering betreft de invoer waarop de Sanctieregeling Irak II toepasselijk is. Verder is er geen nationale wetgeving die de invoer

van elders illegaal uitgevoerde of gestolen cultuurgoederen verbiedt.

C - Desondanks controleerde de douane gericht op cultuurgoederen uit Mali. De douane blijft, ook na acht jaar, weigeren zich hiervoor te verantwoorden.

De toezichthoudende bevoegdheid van de Douane op grond van de Wbc ziet op de uitvoer van de in de Verordening benoemde cultuurgoederen. De opsporingsbevoegdheid is ook gerelateerd aan de strafbare feiten zoals deze in de Wbc worden genoemd.

De Douane heeft geen specifieke wettelijke bevoegdheden om de invoer van de genoemde goederen te controleren behalve haar normale douanebevoegdheden.

Invoer culturele goederen

Strikt juridisch kent Nederland geen illegale invoer van culturele goederen.

Duidelijk genoeg, zou je zeggen. In deze casus betrof het zelfs volstrekt legale export uit Mali en invoer in Nederland. Maar die legale export werd met oneigenlijke middelen door het museum-duo omgedoopt tot illegaal, welke beschuldiging door alle ketenpartners klakkeloos werd overgenomen. Pas 5 jaar later werd ook dit punt door de EGI gecorrigeerd.

De illegaliteit wordt gevormd door het in Nederland verwerven, voorhanden hebben of overdragen van voorwerpen die afkomstig zijn van een misdrijf. Dat misdrijf wordt gevormd door de onrechtmatige uitvoer of diefstal van culturele goederen in een ander land. Het verwerven, voorhanden hebben of overdragen van uit misdrijf verkregen voorwerpen is naar Nederlands recht een misdrijf (heling) en in Nederland strafbaar (artikel 416) WvSr] en (artikel 417bis WvSr).

Die zgn. onrechtmatige uitvoer, zoals aangegeven door Aansticht, was ook voor het OM dubieus. Een blik op de facturen, die ook door het Musée National waren gebruikt, had deze vraag echter zo

kunnen beantwoorden. Maar voor die facturen had de EGI ook geen belangstelling gehad. Voor het OM was het, gezien dit artikel, dus belangrijk om verdenkingen uit het WvStr. te kunnen ophoesten, zelfs gefingeerde verdenkingen en zelfs met (onwettige) terugwerkende kracht.

Diefstal in het buitenland gepleegd, kan een grond zijn om voorwerpen in beslag te nemen mits het vermoeden bestaat dat de bezitter zelf de diefstal heeft gepleegd.

Het strafbare feit is dan heling of diefstal (artikel 310 WvSr). Wanneer in Nederland culturele goederen in beslag worden genomen, gebeurt dit op grond van een redelijk vermoeden van een strafbaar feit volgens Nederlands recht.

En zo werden er dan door het OM bijna een jaar na dato ineens vijf verdenkingen uit de hoed getoverd. Verdenkingen, waarvan zelfs tegenover een kwaadwillende bezitter nooit bewezen zou kunnen worden, dat deze dit vergrijp zélf gepleegd zou hebben. Het ging het OM er ook niet om een persoon te ‘pakken’, het ging hen om het verdoezen van het eigen onwettig handelen. En de criminaliserende terminologie van het museum-duo hielp daarbij goed.

Artikel 161 WvSv biedt bij het aantreffen tijdens een douanecontrole op de invoer van vermoedelijk gestolen culturele goederen een mogelijkheid om op te treden.

In dat geval besluit de Boete Fraude Coördinator (BFC) of aangifte wordt gedaan (op grond van paragraaf 6.3.3. van het Voorschrift Informatieverstrekking).

D - De BFC is door de douane niet op de hoogte gebracht, waardoor de BFC dus geen aangifte heeft kunnen doen.

Wanneer u vermoedt dat u met van diefstal afkomstige en/of illegaal uitgevoerde cultuurgoederen (of culturele goederen) van doen heeft, neemt u altijd contact op met de EGI en volgt daarbij de procedure uit het onderdeel Werkzaamheden bij invoer.

De EGI heeft het hier volledig laten afweten.

7. Werkzaamheden bij invoer

7.1. Invoer van cultuur- of culturele goederen

Voor de duidelijkheid worden in dit voorschrift de begrippen cultuurgoederen en culturele goederen gebruikt.

Cultuurgoederen zijn goederen als bedoeld in artikel 1 en de [bijlage](#) van Verordening 3911/92.

Culturele goederen zijn goederen uit derde landen met een bepaalde cultuurhistorische of wetenschappelijke betekenis die in het land van oorsprong krachtens nationale wetgeving worden beschermd.

De Douane heeft, in het kader van de geïntegreerde controle, een taak bij de [invoer van culturele goederen](#). De Douane kan worden geconfronteerd met de invoer van illegaal uit derde landen uitgevoerde culturele goederen of gestolen culturele goederen afkomstig uit derde landen.

E - De EGI heeft haar beleid m.b.t. import van cultuur/culturele goederen nu in zoverre gewijzigd, dat goederen met een duidelijke exportvergunning uit het land van herkomst geen problemen meer zullen ondervinden bij import in Nederland. Dit naar aanleiding van deze casus.

Bij de invoer is vaak niet duidelijk of een bepaald goed in het land van oorsprong op grond van de in dat land geldende wetgeving als een cultuurgoed moet worden beschouwd en een bepaalde bescherming geniet.

In dit hoofdstuk zal betreffende de invoer nader worden ingegaan op de:

- [invoer van culturele goederen uit Irak](#);
- [douanewaarde van ingevoerde culturele goederen](#);

- invoer gestolen of illegaal uitgevoerde culturele goederen afkomstig uit derde landen;

- (weder)invoer van cultuurgoederen.

7.2. Invoer uit Irak

7.3. Invoer en douanewaarde van culturele goederen

Bij de invoer van culturele goederen kan (net als bij andere douanegoederen) de douanewaarde worden onderzocht om de eventueel verschuldigde rechten vast te stellen. Op grond van de douanewetgeving kunnen de goederen voor dat doel worden opgehouden. De gebruikelijke regels voor het verwerpen van de aangegeven douanewaarde en het vaststellen van de douanewaarde zijn hier van toepassing (Handboek Douane deel 2, onderdeel 9.00.00).

De waardebepaling van cultuurgoederen vereist meestal een fysieke opname en veel kennis en onderzoek. De goederen kunnen fragiel zijn en dienen zeer voorzichtig te worden behandeld. **U doet dat niet zelf maar u verzoekt de aangever om bijstand.**

F - De aangever is door de douane niet om bijstand gevraagd en de aangever was er dus ook niet bij. Door respectloze omgang met dit materiaal en door onkunde was de bij deze sessie veroorzaakte schade aanzienlijk. Pas na 2 jaar (en na interventie door BNO) is deze schade door de douane vergoed (voor zover geld kan vergoeden).

Overigens blijkt een dergelijke (of zelfs veel ernstiger) schade door ruwe/respectloze omgang met cultuurgoederen door de douane geen uitzondering te zijn. Hofkamp kent voorbeelden van handelaars, die dit is overkomen. Zij durven echter niet te reclameren uit angst dat de douane een volgende keer dan extra moeilijk zal gaan doen. Een intimiderende en dus ongewenste situatie, samenhangend met arrogantie en vermeende onaantastbaarheid bij de Douane.

Voor het vaststellen van de douanewaarde is bijvoorbeeld een verzekeringspolis, een [factuur](#), een taxatierapport etc. te gebruiken. U kunt de aangever om nadere informatie verzoeken als de overgelegde bescheiden niet voldoende informatie verschaffen. De goederen worden gedurende het onderzoek niet vrijgegeven. **G-** Hier staat een exportvergunning zelfs niet bij genoemd. Deze was in Nederland ook niet vereist. Wel facturen, en die waren zeer gedetailleerd en compleet bij de douane aangeleverd. Van die facturen is evenwel geen gebruik gemaakt door douane of EGI.

Bijstand EGI bij bepalen douanewaarde

Het kan noodzakelijk zijn de EGI om bijstand te verzoeken. De EGI verleent de bijstand binnen vijf werkdagen nadat een daartoe strekkend verzoek van de Douane is ontvangen. Aan de EGI wordt zoveel mogelijk specifieke informatie overgelegd en - wanneer mogelijk - digitale foto's van de goederen. Het verlenen van bijstand door de EGI aan de Douane bij de bepaling van de douanewaarde van cultuurgoederen is vastgelegd in de [kaderovereenkomst](#).

Bijstand externe deskundige bij bepalen douanewaarde

Wanneer de EGI binnen vijf werkdagen geen oordeel kan geven over de waarde van het goed, kan de Douane besluiten een externe deskundige in te schakelen voor het bepalen van de douanewaarde. De kosten voor een externe deskundige voor het bepalen van de douanewaarde zijn voor de Douane.

Dit wijkt dus af van hetgeen geldt bij de culturele waarde- en ouderdomsbepaling bij de [uitvoer](#) van goederen..

Werkzaamheden bij invoer en vaststellen douanewaarde

Invoer en vaststellen douanewaarde

- Bepaal de douanewaarde van de goederen en u gebruikt de normale procedure bij het vaststellen van de douanewaarde.
- Als de Douanewaarde niet kan worden bepaald, consulteer de EGI. Verstrek de EGI de benodigde informatie en digitale foto's van de goederen.
en dus met name dus de facturen, die de douane wel had, maar niet verstrekte aan de EGI, die daar ook niet naar vroeg omdat ze er zelf zo weinig mogelijk bemoeienis mee wensten te hebben.
- De EGI geeft een oordeel binnen vijf werkdagen.
- Geef de EGI binnen 5 werkdagen geen oordeel over de douanewaarde van het goed, dan besluit de Douane of een externe deskundige wordt ingeschakeld voor de bepaling van de douanewaarde.
- De invoerzending wordt na het bepalen van de douanewaarde op de gebruikelijke wijze afgehandeld.

7.4. Invoer en douanewaarde van culturele goederen die mogelijk van diefstal afkomstig zijn of illegaal uitgevoerd uit derde landen

Het is mogelijk dat u bij de invoer vermoedt dat de goederen mogelijk illegaal zijn uitgevoerd of van diefstal afkomstig zijn. Aanwijzingen hiervoor kunnen bijvoorbeeld zijn:

- de wijze van transport;

van een bijzondere wijze van transport was geen sprake.

- de goederen worden aangetroffen op een plaats die in eerste aanleg aan het zicht is onttrokken (verborgen); n.v.t.

- de goederen staan of wel of juist niet aangegeven op een aangifte;

n.v.t.,

: alle voorwerpen stonden wél vermeld op de vier factuurlijsten, welke de douane bij de aangifte had ontvangen en had behoren te gebruiken.

G - De douane gebruikte echter alleen de exportvergunning van de Malinese erfgoedinspectie, welke voor de Nederlandse wet niet vereist was, en enkele feilen vertoonde.

- het aantreffen van eventuele (vervalste) bescheiden; n.v.t.

Die waren er niet, maar daartoe aangezet door het museum-duo werd Malinese exportvergunning door de Nederlandse EGI ongeldig verklaard, op grond van het door de Malinese hoogste erfgoed-autoriteit (zgn. frauduleus) gebruikte woord 'copie'. Desondanks werd toch nog geadviseerd om goederen naar diezelfde Malinese autoriteit retour te zenden, hetgeen ook gebeurd is. Later erkende de EGI, dat het hier om een 'misverstand' ging.

- er is recente breukschade; die was er, maar slechts die welke door de douane veroorzaakt was.

- het ontbreken van een uitvoervergunning uit het derde land (wanneer vereist);

Een uitvoervergunning was in Mali vereist, én aanwezig – maar was niet vereist volgens de Nederlandse wet.

- resultaten van interviews met bijvoorbeeld angever of passagier.

Deze richtlijn biedt de Douane dus de mogelijkheid om allerlei betrokkenen te interviewen. De door de Douane nu gehanteerde regel, dat zij geen informatie aan 'derden' mogen

verstrekken, kom ik in dit Handboek nergens tegen en zal uit gemakzucht zijn ontstaan – temeer daar de Douane ook aan ‘tweeden’, zijnde de aangever geen informatie verstrekte. En als zelfs een passagier gehoord mag worden, ligt het toch ook zeker in de lijn om de bezitter van de goederen te horen.

In het algemeen is niet snel sprake van een redelijk vermoeden van een strafbaar feit en daarom treedt u met terughoudendheid op.

H– Van enige terughoudendheid is in het optreden door de douane alles behalve sprake geweest. De ‘Hamvraag’ hierbij is, wie of wat de douaniers ‘bezielde’ om zo massaal de eigen regels te overtreden? Dit is een vraag, die binnen de douane-geledingen kennelijk nog steeds niet gesteld wordt (of mag worden).

Vaststelling oorsprong

Het is bovendien niet eenvoudig om vast te stellen wat de oorsprong van een cultureel goed is. De herkomst kan wel duidelijk zijn, maar in het kader van een mogelijke illegale uitvoer is het relevant of in het land van oorsprong een wettelijke regeling bestaat die ziet op de bescherming van bepaalde cultuuroederen.

Daarbij is het van belang of de door u aangetroffen goederen daaronder vallen, welke overige voorwaarden (bijvoorbeeld een waardedrempel) op dit goed betrekking hebben en onder welke omstandigheden de illegale uitvoer strafbaar is gesteld. Het beoordelen tijdens een Douanecontrole bij de invoer van een mogelijke illegale uitvoer uit een derde land vereist dus zeer specifieke kennis van de relevante wetgeving van het land van oorsprong.

Ophouden goederen voor vaststellen douanewaarde

De Douane heeft geen bevoegdheid om de goederen op te houden voor onderzoek naar de illegale uitvoer maar kan de goederen wel ophouden wanneer de douanewaarde wordt onderzocht. Voor het vaststellen van de douanewaarde kan de EGI worden ingeschakeld.

I– Deze strofe betreft **Uitvoer**. Bij **Invoer** heeft de douane al

helemaal “geen bevoegdheid”, maar toch heeft de Douane mijn goederen anderhalve maand opgehouden voor onderzoek naar illegaliteit (zonder het OM in te schakelen).

De Douane schakelde op 23-4 de EGI in voor de waardebepaling. De EGI kwam niet zelf, maar schakelde het museum-duo in, die dezelfde avond nog naar Schiphol kwamen. (Overigens verbiedt de gedragscode van de International Council of Museums, de ICOM, aan museummensen om zich bezig te houden met het vaststellen van authenticiteit, en van financiële waarde).

Samenloop vaststellen douanewaarde en mogelijke illegale uitvoer of diefstal

Als u naast het bepalen van de douanewaarde een vermoeden heeft dat de goederen wellicht zijn gestolen of illegaal uitgevoerd, maakt u dit kenbaar aan de EGI met vermelding van alle relevante feiten en omstandigheden en eventuele digitale foto's.

De EGI kan gedurende de termijn van vijf werkdagen waarin de goederen worden opgehouden ter verificatie, (naast de douanewaarde) onderzoeken of de goederen wellicht het derde land van oorsprong hebben verlaten zonder uitvoervergunning dan wel mogelijk van diefstal afkomstig zijn.

J– Dit betreft overigens nog steeds landen van de Gemeenschap. Maar los daarvan werd deze termijn van vijf werkdagen uitgerekt tot twee weken, hetgeen de douane zonder morren accepteerde. De Douane-klachtenfunctionaris heeft hier wél zijn excuses voor aangeboden – het enige excuus voor geringe overschrijding.

Inschakelen externe deskundige

Als de EGI aangeeft dat voor een oordeel betreffende de legaliteit van de invoer een externe deskundige moet worden geraadpleegd, komt dat voor rekening van de EGI. De deskundige kan daarvoor een bezoek bij de Douane afleggen. Wanneer de goederen naar de deskundige moeten worden gebracht, gebeurt dat op kosten, op aanwijzingen en onder de verantwoordelijkheid van de EGI.

Oordeel EGI ziet op de legaliteit en niet op de douanewaarde

Het oordeel van de EGI in deze paragraaf ziet niet op de vaststelling van de douanewaarde maar op de legaliteit van de zending. Het inschakelen van een deskundige bij de invoer ter bepaling van de douanewaarde gebeurt op kosten en onder verantwoordelijkheid van de Douane.

De goederen worden vrijgegeven wanneer de EGI binnen de termijn van vijf werkdagen aangeeft dat geen oordeel kan worden gegeven betreffende de legaliteit van de invoer (en als aan alle overige douaneformaliteiten is voldaan). De EGI maakt het standpunt schriftelijk aan de Douane kenbaar en dit wordt aan het dossier toegevoegd. **Dit gebeurde niet.**

De EGI geeft binnen de termijn van vijf werkdagen aan dat de goederen (vermoedelijk) niet legaal zijn en dat optreden wenselijk is. De EGI maakt dit standpunt schriftelijk kenbaar. **U neemt contact op met de BFC** en u maakt een proces-verbaal van bevinding op. **Dit gebeurde niet.**

De BFC beslist of de Douane op grond van het vermoeden van een strafbaar feit (illegale uitvoer en/of diefstal) aangifte bij het Openbaar Ministerie doet. Als aangifte wordt gedaan worden de goederen overgedragen aan de bevoegde opsporingsinstantie.

K- De douane heeft geen contact opgenomen met de BFC. Een legale inbeslagname is slechts mogelijk na overleg met de BFC, nadat deze ook het OM er bij betrokken heeft. Het zonder deze meldingen langer dan 5 dagen in beslag houden is onwettig. Deze goederen zijn illegaal in beslag gehouden door resp. douane en Kmar. En ook het OM kon zijn beleid niet op de wet baseren, maar deed nog een kwaadaardige poging door die reeks ongefundeerde verdenkingen.

Werkzaamheden bij invoer van mogelijk van diefstal afkomstig of illegaal uit derde landen uitgevoerde culturele goederen

Invoer van mogelijk van diefstal afkomstig of illegaal uit derde landen uitgevoerde culturele goederen

- Bepaal de douanewaarde van de goederen en u gebruikt daarvoor de normale procedure inzake het vaststellen van de douanewaarde.
- Consulteer altijd de EGI. U verstrekt de EGI de benodigde informatie en digitale foto's van de goederen.
- De EGI geeft binnen **vijf werkdagen** een oordeel over de douanewaarde en de legaliteit van de invoerzending.
- Geeft de EGI binnen vijf werkdagen geen oordeel over de legaliteit van de zending en de douanewaarde van het goed, dan besluit de Douane of een externe deskundige wordt ingeschakeld voor de **douanewaarde**.
- **De invoerzending wordt na het bepalen van de douanewaarde op de gebruikelijke wijze afgehandeld.**
Dat is hier dus niet gebeurd.
- Geeft de EGI binnen vijf werkdagen schriftelijk aan dat de goederen (vermoedelijk) niet legaal zijn en optreden wenselijk is, neem dan contact op met de BFC.
Dat is hier dus niet gebeurd.
- De BFC beslist over de aangifte bij het Openbaar Ministerie.
Omdat de BFC door de douane niet op de hoogte is gebracht kon de BFC niets beslissen.
- Volg de instructies op van de BFC.
Omdat de BFC door de douane niet op de hoogte is gebracht waren er geen instructies.

- Als aangifte wordt gedaan, worden de goederen overgedragen aan de bevoegde opsporingsinstantie.
maar er is dus geen aangifte/melding gedaan.

7.5. Wederinvoer van uitgevoerde cultuuroederen

Op grond van de Verordening bestaat bij de (weder)invoer van cultuuroederen geen verplichting de uitvoervergunning te overleggen.

G – Alle aandacht is gegaan naar de Malinese uitvoervergunning, en enkele foutjes daarin, terwijl een uitvoervergunning zelfs geen verplichting was. De Douane-aandacht had qua richtlijn uit behoren te gaan naar de facturen, die wél correct en compleet waren.

Uit het feit, dat de douane en keten-partners abusievelijk de exportvergunning hebben gebruikt i.p.v. de factuurlijsten, zou je bijna de conclusie trekken, dat het raadzaam is om voortaan vooral geen exportvergunning aan de douane te tonen? Krom, want dan zou er weinig overblijven van de naleving van het Unesco verdrag. De EGI zou overigens nu anders beslissen (volgens haar zeggen).

De Douane heeft bij de (weder)invoer van cultuuroederen geen taak, anders dan het eventueel fysiek controleren van de zending in het kader van de normale geïntegreerde douanecontrole.

Dit betekent : geen taak anders dan de belastingtaak en het aantonen van illegaliteit. Die belastingtaak betreft de waardebeoordeling, en van illegaliteit was hier gezien de officiële exportvergunning geen sprake.

Het is mogelijk dat u tijdens een controle van een aangifte tot (weder)invoer tot het oordeel komt dat het een cultuuroed ingevolge de Verordening betreft en dit goed (na de inwerking-treding van de Verordening op 1 april 1993) op enig moment uit een der lidstaten van de Gemeenschap is uitgevoerd zonder dat daarvoor een uitvoervergunning is afgegeven. n.v.t.

U kunt de aangever verzoeken de uitvoervergunning te overleggen (u heeft geen bevoegdheid en het is ook geen verplichting om deze vergunning te overleggen). Ook kunt u bij Douane Noord navragen of voor het betreffende goed in het verleden een uitvoervergunning is verstrekt (en welke specifieke voorwaarden aan de vergunning zijn verbonden).

Er kunnen twee situaties worden onderscheiden:

- Er is geen uitvoervergunning voor het betreffende cultuurobject verstrekt.

- Er is wel een uitvoervergunning voor het betreffende cultuurobject verstrekt.

L – Uitvoervergunning was wél verstrekt, maar deze werd in discrediet gebracht door het museum-duo, overigens zonder enige controle daarop of precisering daarin door douane of EGI.

8.1. Inbeslagname of inbewaringname van goederen

Als de goederen in beslag of in bewaring worden genomen, wordt vanwege het veelal unieke karakter van de goederen en/of de hoge (culturele) waarde, de EGI geconsulteerd.

De inbeslagname van de goederen bij de uitvoer vindt slechts plaats op aanwijzing van de EGI. De EGI geeft aanwijzingen op welke wijze de goederen daarna worden vervoerd dan wel opgeslagen.

De inbeslagname van de goederen bij de invoer vindt slechts plaats na toestemming van de BFC.

K – Met de BFC is niet overlegd. De BFC heeft dus geen toestemming kunnen geven. De inbeslagname was dus tegen de regels. De BFC heeft daardoor ook niet kunnen melden bij het OM. Het door de douane 2½ maand in beslag houden van de goederen was dus onwettig.

Tijdens het uitpakken moet zeer voorzichtig met de goederen worden omgegaan, ook al zien de goederen er op het eerste gezicht niet hoogwaardig of uniek uit. De EGI draagt zorg voor het vervoer naar de plek waar de inbeslaggenomen goederen worden bewaard.

F – Dit staat zo in het Douane-handboek. De Douane dient er dus zorg voor te dragen, dat de EGI deze taak naar behoren kan vervullen. Bij het uitpakken en weer inpakken door de douane was (tegen het VGEM richtlijn) de aangever niet aanwezig, en ook de EGI niet. Er is hierbij onnodig grof tewerk gegaan en dus het nodige onherstelbaar beschadigd.

De EGI heeft de goederen niet gezien en heeft dus ook geen zorg gedragen voor het vervoer en de opslag. De douane heeft onterecht dit zelf (slecht) gedaan.

In bewaring nemen

Inbewaringneming door de Douane zal slechts geschieden wanneer de verschuldigde rechten nog moeten worden voldaan. De Douane maakt zelfstandig van deze bevoegdheid gebruik. U dient zich echter bewust te zijn van de eventuele risico's die bestaan met betrekking tot de cultuurgoederen of culturele goederen.

K – Inbewaringneming werd gevolgd door het onwettig in beslag houden door de douane gedurende 2½ maand (ook nog op mijn kosten), terwijl de rechten wel waren voldaan.

9.1. Handhavingsniveau en de geïntegreerde controle

Het nagestreefde effect van de rechtshandhaving is vooral preventief. Rechtshandhaving is in principe niet risicogericht. Het gaat om het voorzien in 'zichtbare' fysieke aanwezigheid van de Douane op belangrijke controlemomenten en rustpunten in het logistieke proces. Handhavingsmaatregelen bestaan uit het realiseren van steekproefsgewijze controles, vaste controledichtheden en/of vaste aantallen controles.

De basisgedachte bij een geïntegreerde douanecontrole is dat de Douane op grond van haar kerntaak toch al toezicht houdt op dit goederenverkeer. Iedere controlevorm kan voor geïntegreerde controle gebruikt worden. In relatie met cultuurgoederen spitst zich dit toe op controle van bescheiden en de fysieke controle.

9.1.1. Specifiek handhavingsniveau en de specifieke controle

Het specifieke handhavingsniveau wordt bepaald door risicoanalyse.

De Douane en de EGI stellen jaarlijks vast welke bijzondere risico's worden afgedekt en welke handhavingsmaatregelen daartoe worden getroffen.

Het specifieke handhavingsniveau wordt vastgelegd in het Handhavingsplan Cultuur.

Dit Handhavingsplan is opgesteld door en wordt beheerd en geëvalueerd door de DIA Douane Noord en [jaarlijks herzien](#).

[Volgens klachtenfunctionaris mr.Krommer en de heren Poes en Flik hebben de douaniers hun controles uitgevoerd d.m.v. “steekproeven” en “risicoprofielen”, precies zoals het Handboek VGEM voorschrijft. Dat dit echter niet klopt is te lezen op \[blz 122\].](#)

De Douane controleert ook (risico)gericht aangiften ten [uitvoer](#) van mogelijke cultuurgoederen of culturele goederen.

[Dit betreft dus alleen uitvoer, maar dat derde de Douane niet.](#)

De controle richt zich dan op de vraag of deze goederen mogelijk vergunningplichtig zijn dan wel mogelijk illegaal zijn uitgevoerd of van diefstal afkomstig zijn.

10.2. Informatie-uitwisseling met de EGI en externen

Het algemene uitgangspunt is dat de belastingambtenaar, overeenkomstig artikel 67 van de Algemene wet inzake rijksbelastingen, een [geheimhoudingsplicht](#) heeft. [De Minister van](#)

Financiën kan hiervan ontheffing verlenen. Dit heeft hij gedaan in het Voorschrift informatieverstrekking 1993.

Hierbij geldt als algemeen uitgangspunt dat de Douane informatie kan verstrekken aan andere diensten voor zover die ook met de uitvoering en handhaving van een specifieke regeling zijn belast. De uit te wisselen informatie moet uiteraard van belang zijn voor de juiste uitvoering van die specifieke regeling.

In dit voorschrift zijn aanwijzingen gegeven over de informatieverstrekking aan de EGI. Om de controles op de uitvoer en ook de invoer van cultuurgoederen of culturele goederen zo effectief mogelijk te laten verlopen, wordt nauw samengewerkt met de EGI. Bij het constateren van mogelijke onregelmatigheden wordt contact opgenomen met de EGI.

Er wordt geen (specifieke) informatie over een zending verstrekt aan anderen dan de EGI (bijvoorbeeld aan externe deskundigen van musea of andere instellingen). Alleen die informatie die noodzakelijk is voor het vervullen van de taak van de deskundige wordt verstrekt.

N – De taak van de deskundige was alleen ‘waardebepaling’. De EGI was slechts telefonisch op de hoogte, maar afwezig. Zij/hij heeft de goederen of de originele documenten zelf niet gezien. De douane heeft (bij het zich afzijdig houden door de EGI) hier wel degelijk informatie verstrekt aan het museum-duo. Maar niet “die informatie die noodzakelijk is voor het vervullen van de taak van de deskundige”, want dat zouden hooguit de facturen zijn geweest. En mw.Aansticht noemt daarvan, dat deze niet compleet waren, hoewel de douane alles compleet heeft ontvangen.

Wanneer een externe deskundige wordt ingeschakeld voor de "culturele waarde- en ouderdomsbepaling" bij uitvoer of voor een oordeel over de legaliteit van de zending bij de invoer, krijgt deze de noodzakelijke informatie van de EGI.

Wanneer de Douane een externe deskundige inschakelt bij het bepalen van de douanewaarde bij invoer, krijgt deze van de Douane slechts die informatie die relevant is voor het bepalen van de douanewaarde.

De externe deskundige was ingeschakeld voor het bepalen van de douanewaarde door de EGI, maar ging veel verder, veel te ver. De EGI heeft zich daarbij afzijdig gehouden.

11. Bijlage 1 Cultuurgoederen

Cultuurgoederen uit de bijlage van verordening 3911/92

Cat	Omschrijving	Waarde- drempel	G.N.- nummer
	Dit gaat over Export uit Nederland, maar is wellicht aardig ter vergelijking		
1	Oudheidkundige voorwerpen, ouder dan 100 jaar, afkomstig van - opgravingen en vondsten, op land en in zee - oudheidkundige locaties - oudheidkundige collecties	Ongeacht de waarde	9705 00 00, 9706 00 00

Als oudheidkundige voorwerpen

kunnen slechts worden aangemerkt :

- een in twee stukken gebroken stenen lanspunt (op de factuur vermeld : “lance en pierre”), welke door Aansticht abusievelijk “vuistbijl” werd genoemd, en door Peul abusievelijk “lance pierre”.

- zes aardewerken fragmentjes van een dier (niet met zekerheid archeologisch).
inkoop € 5
inkoop €15

Alle andere voorwerpen voldeden niet aan deze omschrijving.

- 6 Oorspronkelijke beelden of oorspronkelijk beeldhouwwerk, alsmede kopieën die zijn verkregen volgens hetzelfde procédé als de oorspronkelijke stukken, ouder dan 50 jaar en niet meer in bezit van de maker en die niet tot categorie 1 behoren. € 50.000 97030000

Geen van de maskers, beelden en ander houtsnijwerk is aantoonbaar ouder dan 50 jaar.

Bijlage M – De zogenaamde ‘Toelichting’, die HoofdOvJ/klachtenfunctie mr.Draaisma mij wel wilde geven – het complete gesprek.

**Met hulp van geluidsopname volgt hieronder de
± Woordelijke Weergave van dit gesprek, dat ik op 22-12-2010
mocht voeren met mr.Draaisma, en met mw. Blaai,
klachtenfunctionaris in het gerechtsgebouw Haarlem**

±, want niet elke woord was in de opname verstaanbaar. Dit kwam door de matige opname-condities (apparatuur in borstzak, waardoor af en toe storing door kledingruis) en soms onduidelijk en/of door elkaar heen praten.

Een andere reden van het niet steeds genoteerd staan van wat gezegd wordt is, dat dit voor mij nieuwe apparaatje nog ingesteld stond op “zuinig”, zodat het pas opnam zodra het geluid detecteerde. Daardoor vielen soms de eerste letters van een woord weg na een korte gesprekspauze.

De geluidsopname is niet geredigeerd en verkeert nog in exact dezelfde staat als op het moment van opname. Dit om niet de kans te lopen beticht te worden van ‘manipulatie’. Om deze zelfde reden is er door mij bewust voor gekozen om deze geluidsopname zo letterlijk mogelijk in geschreven tekst weer te geven. Dat heeft voor de lezer wel enkele negatieve consequenties. Zo valt op, dat de onvolmaaktheid van spreektaal in een discussie tussen twee mensen soms hinderlijk tot uiting komt. En verder duurt deze discussie lang en vinden er donblures in plaats. Het zij zo.

Voor een gemakkelijker overzicht van dit gesprek treft u op blz 73 een compilatie hiervan aan, die gemakkelijker te lezen is.

Dit gesprek heb ik heimelijk opgenomen, nadat ik uit het corrupte optreden van voorzitter Uienga van de Kmar-klachtencommissie had geleerd, dat zo’n geluidsopname de enige redding-boei is in een rechteloze situatie. Ook Uienga had, net als Draaisma een jaar later, mijn verzoek om een geluidsopname niet gehonoreerd – een sterke aanwijzing voor het ontwijken van transparantie. Wat zou er ook tegen kunnen zijn om een gesprek in een geluidsbestand vast te leggen? Natuurlijk is een geluidsopname voor iemand die kwaad wil vervelend, omdat hij dan zijn woorden

of uitspraken achteraf niet kan verdraaien. Dát bezwaar werd duidelijk gevoeld door zowel de voorzitter van de Kmar-klachtencommissie Uienga als door mr.Draaisma, en in dat bezwaar voorzagen ze door te noemen, dat ik niet gerechtigd was tot een geluidsopname. Bij hr.Uienga was ik nog niet op voorbereid op een dergelijk gebrek aan integriteit, en heb ik nu dus geen echt bewijs van zijn manipulaties, maar bij mr.Draaisma wist ik inmiddels beter. En ondanks de reprimande aan mijn adres door het Hoofd Bestuurlijke en Juridische Zaken van het OM over het opnemen van dit gesprek, was ik wel degelijk gerechtigd tot deze opname [08]. Wellicht toch zinvol, ook voor het OM om rekening te houden met geluidsopnames, want tegenwoordig bevat elke smartphone een geluidsopname-apparaat.

In cursief rood staat een naderhand ingevoerde opmerking door Hofkamp.
In blauw : belangwekkende tekst

Naamcodes : D = mr.Draaisma, H = hr.Hofkamp, E =
Echtgenote Hofkamp, B = mw.Blaat

Cijfercodes : bv 10'.25'' geeft de tijdaanduiding aan van dat moment binnen de geluidsopname, afgelezen van de 'Microsoft Mediaplayer'.

10'.25'' – D : U bent Marchinus Hofkamp

H : Ja

D : En u bent, ja, u hebt uw naam genoemd

E : ik ben de echtgenote

D : u wilde een glaasje water?

H : Ja

D : En wilt u wat drinken?

E : Nee ik heb net ...

D : Ik wil koffie. Nou, van harte welkom hier. Ik zal even zeggen wie ik ben ..... Ik ben betrokken geweest bij uw schrijven, het beantwoorden van uw brieven. Op een gegeven moment - ik zie dat u al jarenlang bezig met dit hele verhaal, ook via de Nationale Ombudsman. Wij hebben in juni u een brief gestuurd met een

antwoord op een aantal vragen die nog open stonden naar aanleiding van vragen van de Nationale Ombudsman, en hebben we u ook gezegd, nou mocht u nog ...oneindige hoeveelheid ... of nog iets kan toevoegen aan, 11'.25"- omdat U al eerder in de gelegenheid bent gesteld om een gesprek aan te gaan, in de brief van febr. 2010, goed, dat maakt niet uit. Deze gelegenheid is er. H : Ik heb geen, althans naar mijn weten geen brief, dat ik een gesprek mocht hebben eerder.

B : ..... deze brief was ook een van mijn aandacht...

H : Nee, heb ik niet gehad, dat heb ik ook geschreven, dat ik niet eerder een uitnodiging gehad had.

Het OM was volgens procedure al veel eerder verplicht geweest mij uit te nodigen voor een gesprek, en Draaisma noemde dat ook gedaan te hebben. Ik had evenwel niets ontvangen en het OM had het er toen maar bij laten zitten – Als dat een gebruikelijke gang van zaken zou zijn ... Nee, waarschijnlijker is, dat zo'n uitnodiging nooit verstuurd is – oftewel 'smoes'.

D : Nou, weet u, ik zat gisteren te lezen dit hele pak, en toen dacht ik bij mezelf, 12'. "ik wordt er helemaal tureluurs van wat er allemaal aan literatuur is". Dus ik had zelf gedacht, maar, om u gewoon eens te vragen, wat kunnen wij nog voor u betekenen, wat hebt u op uw lever, wat speelt er? Ik zou eigenlijk het initiatief wat dat betreft even bij u neer willen leggen, in de zin van wat kan ik voor u betekenen?

H : Ik wist ook niet hoe het zou verlopen op zich. Kijk, ik heb u - Er is geantwoord op een paar vragen van de Ombudsman, terwijl de Ombudsman de zaak nog niet in behandeling wilde nemen en dus zegt : "beantwoord nu eens eerst even de, of reageer nu eerst even op de aantijgingen van Hofkamp, hè, dat is wat de ombudsman stelt. Maar er is gereageerd op de vragen van de ombudsman, en dat zijn vragen die eigenlijk niet echt to the point zijn. Ik had vragen gesteld, en op die vragen is niet geantwoord. Nou is dat zo'n lijst, wel 20 kantjes, die ik hier ook nog bij me heb, waar op gereageerd zou kunnen en had moeten worden, maar dat is niet gebeurd, en in dit uur denk ik, laten we kijken of we een paar dingen kunnen afronden. Ik heb wel vragen opgesteld. Zal ik gewoon beginnen?

13'.26" -

D : Ja, dat vind ik heel goed, want ik geef u ook de gelegenheid, maar laat ik het zo zeggen, u bent al jaren hier mee bezig. U hebt er al heel wat energie in zitten. U hebt denk ik een bepaalde boosheid of een belang in deze zaak. Ik zou het heel erg prettig vinden, als iemand die niet al jaren hier bij betrokken is geweest maar op dit moment wel een bepaalde verantwoordelijkheid voelt naar het proces, om uiteindelijk te kunnen doorgronden waar uw boosheid zit en welke mogelijkheden er nog zijn voor herstel? En misschien zitten die voor een deel in uw lijst met vragen, maar het is inderdaad maar een uurtje, dus begrijpt u een beetje wat ik bedoel?

Dat is dus heel wat anders dan zijn zeer uitgesproken opzet in de brief, om alleen 'toelichting te geven' – Hij kán helemaal geen toelichting geven, want hij is niet op de hoogte.

H : De crux van mijn boosheid, of eigenlijk, ik ben al bijna over mijn boosheid heen, het duurt al te lang, dus zo boos ben ik helemaal niet meer.

D- Nou ja, goed.

H- Waar het mij om ging is, dat ik verwonderd was, verbaasd en ook boos over het feit dat ik geen integriteit tegenkom. Dat geldt zowel bij het RMV, als bij de Douane. Bij de Kmar klachtenbehandeling wél – niet de klachtencommissie Kmar, want daar mis ik weer alle integriteit. Maar de klachtenfunctionaris van de Kmar, een meester in de rechten, dat is de enige die echt ook geluisterd heeft en zich ook ingezet heeft om te kijken wat we er mee kunnen. Bij het OM kom ik geen integriteit tegen. En dat is iets wat ik, ik heb wel eens genoemd, ik betaal veel belasting, iedereen die heeft daar de pest over in, ik heb daar relatief weinig de pest over in, omdat ik een paar jaar gewerkt heb in een land waar integriteit gewoon niet zo aanwezig was, uitermate corrupt, Congo, Democratische Republiek nu, heette vroeger Zaïre, ik heb daar als regionaal ziekenhuisarts gewerkt, en dat was, nou, dat was heavy. Ik dacht: nou, ik weet nu waar ik in Nederland belasting voor betaal. En als ik dan in Nederland kom, en ik merk dat niet, en ik merk dat er op een enorme manier gerommeld wordt, ook door het OM, dan denk ik, dat mag ik niet er bij laten zitten. Aan

de andere kant is het ook zo, dat – iemand maakte me opmerkzaam op de uitzending van Zembla, jullie waarschijnlijk wel bekend, van 30 januari, waarbij het OM op een forse manier een aantal zaken gewoon misleidt, door zaken uit een dossier te houden e.d. dan denk ik “Jongens dit is toch niet Nederland?” Ja dit is wél Nederland. En als ik dan zie hoe Harm Brouwer daar dan op reageert, dan denk ik: Jongens, eigenlijk zou ik moeten stoppen, want dit is gewoon vechten tegen windmolens. Als dit de sfeer is die bij het OM heerst dan moet ik daar niet in mijn eentje tegen willen knokken. Want ook n.a.v. Zembla is er niets veranderd: Harm Brouwer zit er nog op dezelfde manier op. Nou, dát is de crux, om het zo maar te noemen. 16'.50”- Aan de andere kant denk ik, zolang ik nog niet tot de Nationale Ombudsman gegaan ben, en zolang die niet ook zich uitgesproken heeft, als die niet behoorlijk zijn werk kan doen, of jullie reageren daar niet op, ja dan denk ik, ja dan moet ik ook stoppen, dan moet ik ook de zaak laten vallen, want dit heeft mij bijna vier jaar zóveel energie gekost, dan denk ik, dit is echt zonde van mijn tijd, ik ben nu zesenzestig, hoeveel jaar heb ik nog, moet ik me dan met deze rubbish blijven bezighouden? Maar, ik vond het wel stuitend.

D – maar nog even, want ik wil er zo wel iets een antwoord op zeggen hoor.

H – U hoeft er geen antwoord op te geven, u vraagt me wat is mijn boosheid. U hoeft zich niet te verweren, want dat is – ik denk dat als je dat programma van Zembla nog eens terugkijkt, nou, zoveel verweer is daar nauwelijks mogelijk. Ik bedoel: Er is wel geprobeerd om die hele lijst met zaken om die van de site weg te krijgen, maar dat is niet gebeurd, omdat het allemaal terecht was wat daar stond. Maar goed, dat is, ik denk dat het er nu vooral om gaat om een paar cruciale vragen betreffende deze zaak nog boven water te krijgen.

D – Nou kijk, ik kan natuurlijk makkelijk zeggen ... wijzen er wel op ... onderzoek gedaan hebben. Dat wil niet zeggen dat uw opinie dat hoeft te zijn, wel als professional werkend bij het OM, heel moeizaam om u met deze beweringen de deur uit te laten gaan ... er absoluut niet mee eens ben. Ik ben zo nodig ook bereid om u

het hele rapport van het Wetenschappelijk Bureau van het OM, waarin zaak voor zaak wordt aangegeven wat er wel en niet in klopt, ben ik gaarne bereid om dat u na te sturen...

U haalt aan het begrip 'integriteit'

H- Ja

18'.43"- D- En ik vindt het echt heel jammer, en niet alleen jammer omdat u dat vindt, en ik kan het heel goed begrijpen dat u na vier jaar van dit soort ellende ... professionaliteit .. serieus omgaan met uw belangen, dat u daar vragen bij hebt. Het is een belangrijk doel voor mij om u hier uit te nodigen en niet weer hier in strijd met u te geraken, is om te kijken wat ik op het vlak van te laten zien dat u wel degelijk serieus wordt genomen, of u dat werd genomen weet ik niet, maar wordt genomen, kijken wat ik daarin kan betekenen. Wat ik na het bekijken van de stukken ook nog heb gedacht is, dat uw toegang tot het land Mali een rol zou kunnen spelen.

H- eh

D- heb ik dat verkeerd gedacht?

H- dat hebt u in zoverre verkeerd gedacht, dat ik. Dat is wel een bericht dat ik kreeg via mr.In'tVeldt, dat de OvJ me afgeraden had om naar Mali te gaan, dat is me dus in 2007 afgeraden, en in 2008 – meestal ga ik 's winters - ben ik daar dus niet geweest ook. Toen ben ik er inmiddels achter gekomen, dat dit echt rubbish was. Ik kon me niet voorstellen dat jullie enig contact hebben gehad met Mali.

D- dat geloof ik ook niet

H- of met wat ook, dus ik ben in 2009 op bezoek gegaan bij de directeur van het Nationaal Museum in Bamako, om te vragen, wat is hier gebeurd en, omdat ik dacht, nou als ze me pakken dan pakken ze me maar, maar ik heb helemaal - ben blame free hierin. Dat is ook een beetje de achtergrond. Ik voer deze goederen in, ik heb deze gewoon om te verzamelen, met de bedoeling ook om, en dat doe ik op het ogenblik ook, belangrijke stukken schenk ik aan musea, nou dat vind ik gewoon leuk. Daar ben ik al jaren mee bezig, al jaren doe ik schenkingen. Je kunt aan een museum niet schenken als daar niet een behoorlijke achtergrond aan zit. Dus het is mijn belang om van elk stukje dat ik binnenkrijg om daar een

officiële exportvergunning van te hebben, dat we het kunnen aantonen met factuurlijsten daarbij, die ook gezien zijn door het Museum. Het is mijn belang om het zo open en zo helder mogelijk te doen. Niemand maakt zulke factuurlijsten als hier bij zijn. Het Museum vindt het een beetje lastig om al die factuurlijsten over te schrijven, groepeerde die goederen en maakt daar wat foutjes in: in plaats van negen maskers (*op de exportvergunning*) waren er acht, en dat soort dingen, ze maakten kleine foutjes. Ze schrijven in een taal die niet hun eigen taal is, ze moeten in het Frans schrijven, maar hun eigen taal is het Bamana, d.w.z. dat is de overkoepelingstaal. De eigen taal van deze museumdirecteur is het Peul. Dus hij is Peul, dat is zijn echte taal en de overkoepelende taal is Bamana, en hij moet het schrijven in het Frans. Daar worden wat foutjes in gemaakt. Nou, op grond van die foutjes gaan hier van allerlei dingen mis, maar wat er aangezwengeld is, is dat er dus iemand aan het begin van die hele keten, en dat is drs. Aansticht, mw Aansticht overigens, niet mijnheer Aansticht, mw Aansticht samen met prof. Debock, die in hun eigen belang, die echt een belang hebben om de zaak te criminaliseren. Die dus spreken over, en ik heb alles nog keer op keer nagekeken van: hoe kan een OvJ in hemelsnaam komen aan die verdenkingen van diefstal, verduistering, oplichting of heling? Zeker als je deze achtergrond kent. Dus die man is óf in de war, óf hij wil misleiden. Hij is daarin wel op het verkeerde been gezet waarschijnlijk door mw. Aansticht, die praat over ‘plundering van archeologische vindplaatsen’. Als ik ‘plundering’ nalees in Van Dale dan kom ik daar tegen dat daar het woord ‘diefstal’ bij hoort. Ik denk dat daar het woord ‘diefstal’ vandaan komt. Anders zou ik het van z’n leven niet weten, hoe je met de officiële factuurlijsten, die gezien zijn door het museum ook, hoe je op het idee zou kunnen komen van ‘diefstal’, ‘heling’ e.d.

23.25”- D- Nou ik kan me daar wel .. algemene feiten .. strafrechtelijk. .... en de diefstal heb ik zo gelezen in deze stukken, ... de gedachte zou zijn dat u, dan wel anderen mét u, die daar weggenomen hadden, zich toegeëigend hadden, dat is het element van diefstal. Maar dat is, laat maar zeggen in een vroeg beginstadium, is dat een aantal algemene feiten,.. oplichting

bijvoorbeeld, ... van verdichtfels of een andere hoedanigheid aannemen, die leiden dan tot de afgifte van een goed, nou ja, dat soort algemene feiten ...

H- Ja , dat begrijp ik, maar dat wordt dus met een soort van algemene strooibus worden dit soort feiten .. Ik heb het wel .. aan hè, dat ik hier van verdacht wordt.

D- Ik denk niet dat u daar van verdacht wordt, de titel is geweest om die spullen in beslag te nemen.

H- Ik was verdachte van – dat staat er letterlijk.

D- Bij de raadkamer procedure, bedoelt u?

H- maar ook: ik heb een mail gekregen, van de Kmar, ik meen 12 februari 2008, waarin dat staat. Ja? Dus ik ben ‘verdachte van’. “U wordt verdacht van”. Ik denk dat er op zijn minst ergens een grond moet zijn voordat je verdenken kán. Op het moment dat, en het gaat dus hier uiteindelijk om wat zich heeft toegespitst op wat archeologische dingetjes, o.a. een vuistbijl die genoemd wordt door mw.Aansticht – ook het enige, denk ik wat ze zó – ze heeft nooit geëxpliciteerd welke voorwerpen ze bedoelde, en de voorwerpen die ze uiteindelijk expliciteerde en die ze op een lijst opgeschreven heeft, die voorwerpen hebben we ín de rechtbankzaal hier beneden, heb ik ze vrijwel allemaal kunnen terugbrengen op de exportvergunning. En ik heb van bijna alles kunnen zeggen: “kijk hier”. Dat heeft de rechter me gevraagd ook: “Als u dat vindt, waar staat dat dan?”. “Dat is nummertje dat, dat is nummertje dat, dat is nummertje dat”, ik heb alles kunnen terugleiden. Desondanks zegt hij in z’n Beschikking [N], “die goederen moeten naar Mali”, een stuk of negentien of zoiets dergelijks, deze stukken moeten naar Hofkamp. De meeste stukken die naar Mali moeten zijn dezelfde als de stukken die naar Hofkamp moeten. Dus er is iedereen gestruikeld over het feit, dat Mali wat moeite heeft met tellen, maar de rechter heeft aanmerkelijk méér moeite met tellen. Ik heb ook vrijwel alle stukken teruggekregen. Dus ...

D- Over de rechter kan ik me niet zo uitlaten, zo is het systeem ...

H- Maar het is wel geadviseerd aan de rechter.

D- Maar ik wil er wel op wijzen, dat een verdenking in ons rechtsstelsel pas telt, echt in uw richting pas telt, als het OM u die

verdenking op uw mouw spelt, in een dagvaarding of wat dan ook. Ik heb hier de processen verbaal liggen, waar iemand wordt aangehouden voor een hele batterij aan feiten, wordt aangehouden, en uiteindelijk zie ik wat de politie opschrijft, dat sommige dingen al helemaal niet kunnen, en dat hooguit een of twee dingen overblijven die we dan ook tenlaste leggen. Dat u dat wellicht wat anders ervaart en misschien als het mij zou aangaan het ook op mij heel anders zou overkomen, wil ik graag geloven, maar ik denk niet dat dat zo bedoeld is.

H- maar om welke feiten praten we dan? ... nul

D- Nee, het gaat op een gegeven moment om de verdenking die ontstaat op het moment dat zo'n mw.Aansticht zegt: hier is sprake van mogelijk goederen die uit Mali, laat ik maar zeggen, onrechtmatig onttrokken zijn. 27'.09"- Ik zie het, ik denk dat het hier in deze zaak is van een combinatie is van zaken, en dat het een zodanig onderwerp is waarin bijna niemand thuis is in Nederland, dat iedereen de hete aardappel ...

H- dat is duidelijk

D- waardoor het eindeloos heeft geduurd

H- dat is duidelijk, maar toch

D- en dat daardoor. Op een gegeven moment kunnen mensen ook niet meer terug, en niemand die zegt 'nou ja, OK, als het niet echt hard gemaakt wordt: Hup, die spullen nu naar Hofkamp'. Het heeft eindeloos geduurd, omdat ik denk dat iedereen die hete aardappel aan mekaar heeft doorgegeven.

H- Ja maar nu praten we over de rol van de OvJ. Die komt in november komt die in beeld.

D- Ik weet niet, ik heb het hier op papier staan, ik weet dat niet uit mijn hoofd.

H- Nee, hij komt in november in beeld. Die stukken zijn in april zijn ze Nederland ingekomen. Ik ben in februari in Mali geweest, dus het zijn anderen, een coördinerend handelaar dáár die het geregeld heeft met mijnheer Peul, directeur van het Museum. Eh, die spullen worden gestopt, dan gebeuren er allerlei procedurele fouten. Eén van de dingen die het Handboek VGEM noemt is, dat als er een verdenking is op een in Nederland strafbaar feit, gepleegd

door degeen van wie de spullen zijn, zeg maar, dan kan dat een reden zijn om de spullen in beslag te nemen en te houden. Ja? En dan zeg ik hier van: Er is hier in beslag genomen, terwijl er hier geen enkele verdenking is van een feit wat door Hofkamp gepleegd zou zijn of zou kunnen zijn. Dus ...

28'.55"- D- Maar dat is toch ook niet nodig. Kijk als

H- Jawel, volgens het Handboek VGEM is dat nodig.

D- Nou, ik weet niet precies wat het Handboek VGEM is, maar laat ik een andere vergelijking maken : Op het moment dat er op Schiphol een koffer binnenkomt, die gaat open en hij zit vol met cocaïne. Dan weten wij absoluut niet van wie die koffer is, maar we nemen het wel in beslag en het blijft daar zoals het is. Op het moment dat iemand zich komt melden met Hallo ik kom die koffer ophalen, dan is die een verdachte. M.a.w. het is niet per definitie nodig om bij een inbeslagneming ook een persoon te hebben die dat fout heeft gedaan. Kijk, in dit geval was u degene, wat ik er van begrepen heb, die de geadresseerde was van de zending.

H- precies

D- Dus dan is het ook voor de hand liggend dat u ook. Stel dat er gezegd wordt “dit is een foute partij”, dan is het voor de hand liggend dat u daaraan gekoppeld wordt en verdachte wordt voor de import van spullen die niet mogen. In welke juridische formulering dan ook. Dat is, misschien dat ik u misversta hoor, maar daar zie ik niet direct een probleem in.

H- die goederen dienen op het moment dat er geen strafbaar feit is aangetoond, dienen die goederen vrijgegeven te worden.

D- absoluut, maar dat is denk ik ook de essentie van het punt, dat het té lang heeft geduurd, dat er een hele tijd het vermoeden is geweest dat er wél een strafbaar feit was.

H- Goed, maar je praat over 5 dagen, die gesteld wordt in de wet.

D- Welke wet?

H- Dat is dat Handboek VGEM, het douanehandboek waarin verwezen wordt naar de Nederlandse Wet, binnen 5 dagen dient daar een uitspraak over te zijn, óf het dient overgedragen te worden aan de Boete Fraude Coördinator en dus daarmee ook aan het OM.

D- Ja,ja,ja

H- Als dat niet gebeurt, dan dient het vrijgegeven te worden. Op het moment dat een half jaar later een OvJ er nog eens achter komt “Hé, die goederen liggen hier en eigenlijk liggen die hier dus illegaal, want die hadden hier niet meer mogen liggen, die hadden allang vrijgegeven moeten zijn”, dan kan je als OvJ dus zeggen “Hé, dat ligt hier fout, we geven het dus vrij”, of je kan zeggen “goh, ze zijn dan weliswaar, eh, ja, misschien zit daar nog iets achter. Hoe kunnen we dat ‘in zekere zin legaliseren?’”. Nou, de wet schrijft voor dat je alleen die dingen in beslag mag nemen als er sprake is van een in Nederland geldend misdrijf, dat is bv diefstal, heling e.d. Dat staat ook duidelijk genoemd in het Handboek, en de OvJ denkt : “Nou, dan nemen we die zak met aantijgingen en die leggen we er gauw over neer, dan vegen we netjes dat halve jaar daarvóór uit. Zo

31'.49”- D- Ja, ik kan me voorstellen dat u zo denkt. Ik denk alleen, dat wij helemaal niet zo gedacht hebben. Kijk, dat hele handboek en dat douaneverhaal dat moet u zien in de zin van: de douane controleert een aantal dingen. Een heleboel zaken, bv. als je in Nederland binnenkomt dan controleert de douane en dan heeft de douane het recht om als eerste daar wat van te vinden. En heeft in vergelijking met andere overheidsdiensten veel meer de bevoegdheid om te zeggen “dit houden we binnen het douanegebied”, “dit houden we misschien wel buiten Nederland” of “dit geven we door en daar mengen we wél de OvJ bij”. En dat is misschien iets waar bepaalde termijnen voor staan, maar dat zijn geen termijnen die ons als OM tegengeworpen kunnen worden als de douane die termijnen niet gehanteerd heeft. En dat dat op een gegeven moment niet een fatsoenlijk overheidshandelen is, dat ben ik helemaal met u eens, maar stelt u zich voor, laten we maar zeggen de koffer met cocaïne, die na langer dan vijf dagen bij ons terecht komt, daar gaan we niet van zeggen “God, jongens, die vijf dagen is niet in acht genomen, geef hem maar weer terug”. En ik wil dit helemaal niet op hetzelfde niveau zetten, maar dat is, laat ik maar zeggen, hoe wij daar tegenaan kijken.

H- maar het is niet alleen niet hetzelfde niveau, het is ook geen vergelijkbaar niveau. Vergelijkbaar is: iemand vindt in Drente een

vuistbijl. Die vuistbijlen daar hoef je niet voor te graven, die vind je. Ik weet niet of u op de hoogte bent van iets archeologisch Nederland?

D- Niet heel veel

H- , maar een vuistbijl, er zijn gewoon, eh, vroeger waren er mensen die hun eigen territorium hadden, die hadden onderling afgesproken, nou “dit is mijn territorium”. Dus, die dingen die vind je. Die liggen in het zand. Dat is niet alleen in Drente zo, dat is in Mali zo, dat is in de hele Sahara zo, dat is in Congo zo, een vuistbijl vind je. Iemand vindt in Drente een vuistbijl, en denkt “goh wat leuk”. Hij gaat terug naar Amsterdam en komt een Amerikaan tegen, en die Amerikaan zegt “goh, wat leuk, mag ik hem kopen van je?” Nou prima, koopt hem. Die Amerikaan neemt hem mee. Is die Amerikaan nou een heler? Is die Amerikaan een dief? Op dát niveau praten we, op geen ander niveau. Dus helemaal geen cocaïne, of wapens, of wat dan ook. Op dat niveau praten we.

D- maar als die vuistbijl, eh, als her nationale of internationale wetgeving is, dat vuistbijlen moeten blijven waar ze zijn, of anders gezegd dat arme landen er wellicht een economisch belang bij hebben, om hun culturele goederen – wacht even - die te verkopen ..., dan denk ik dat het wat anders is dan een vuistbijl in Drente. En ik zeg er meteen bij, dat mijn inhoudelijke kennis van die wetgeving op dat vlak niet voldoende is om daar inhoudelijk op in te gaan, maar dat is wel de discussie die gevoerd moet worden. H- maar u kunt zich daar iets bij voorstellen. De Nederlandse wetgeving is, als iets ouder is dan 50 of honderd jaar, mag je het niet uitvoeren, behalve met toestemming van de EGI.

34'. 56". Dus zo'n vuistbijl zou hier in Nederland toestemming moeten hebben van de EGI. Alleen is dat dus iets wat volstrekt buiten alle relevantie is. Plus dat daarbij: We praten nu over import in Nederland hiervan. Ik vraag dus ook, welke Nederlandse wet, en u komt op een gegeven moment met een wetsartikel (*artikel 116 lid 3 Sv*) aan wat nergens op slaat naar mijn idee, ik zeg: welke Nederlandse wet verhindert mij om goederen uit Mali – cultuurgooederen – in te voeren? Want ik ben, er is een Nederlandse wet die mij verhindert om cocaïne in te voeren,

D- Zeker

H- om daar nog eens een keer op terug te komen, een wet die mij verhindert om wapens, een wet die mij verhindert om ivoor en allerlei andere dingen in te voeren. Maar welke Nederlandse wet verhindert mij om cultuurgoederen in te voeren?

D- Eh, nou moet ik even .....

B- Ja dat is ook in deze brief ... de sepotbeslissing .....

H- Ja, maar de goederen zijn mij wel afgenomen, en zijn zelfs teruggestuurd naar Mali. Het gaat in geld om peanuts, het gaat in culturele waarde overigens ook volledig om peanuts. Als je praat over een vuistbijl uit de Sahara, ik zou zeggen, ga eens kijken op de verzamelaarsbeurs, en je ziet kisten vol daarmee. Ik vond deze bijzonder vanwege de kleur, maar voor de rest, het was meer een grapje dan dat het ook maar iets te betekenen heeft. Ook voor Mali heeft het niets te betekenen. Die bijl is teruggestuurd naar Mali, maar wat Mali er mee doet, die gooit het in z'n achtertuintje waarschijnlijk, want ze barsten er van.

B- ..... wat Mali .....

36'.54". H- Mali heeft teruggave verzocht. Maar wie stond er aan de wieg van dat verzoek? Wie heeft dat verzoek geïnitieerd? Dat was niet Mali. Nee, het was Aansticht die haar vriendje Peul gebeld heeft. Daar zitten persoonlijke belangen bij. Aansticht is net gepromoveerd op archeologie uit Mali, en het is dus echt gewoon een privé belang. Ook hr.Debock heeft een privé belang om zaken te criminaliseren en dat hebben ze gedaan ook. En op het moment dat zij Mali bellen en zeggen : Jullie moeten die goederen terugvragen, want dat is niet helemaal zoals het hoort, en dan heb ik tenminste een erfgoedzaak. Dat is waar het om gaat.

D- U hebt ook een privé belang. Dat maakt het voor de overheid ...

H- Ik wil, gewoon de Wet wil ik hebben.

D- maar op het moment dat ... Waar het allemaal mee begint is, dat bij binnenkomst op Schiphol, dat er mensen zijn die zeggen, .. wel? Er is aandacht voor. Daar is op zich niets mis mee. ... En dan wordt er een deskundige bijgehaald waarvan ik denk dat u daar twijfels bij zet, ...

H: bij haar deskundigheid trouwens.

D: dat maken wij altijd mee in ... de een noemt zich deskundig en de ander is het daar niet mee ... Maar, je zou kunnen zeggen: Hoe handig is het geweest dat hier gekoerst is op één deskundige? Een heel relevante vraag, die voor mij althans relevant, want misschien hadden er ook wel andere deskundigen bij gekeken moeten worden. 38'.38"- Wat voor mij nog meer relevant is, dat er kennelijk betrekkelijk weinig ervaring is in dit land. Aan de OM zijde is die ervaring bijna nul. Zo koersten wij in hoge mate op datgene wat anderen daar over zeggen.

H- Maar als, en dat werp ik tegen, het OM heeft niet gesproken met mw.Aansticht. De marechaussee heeft wel haar uitleg opgeschreven.

D- zo werkt het altijd.

H- maar er is niet kritisch naar die uitleg gekeken, er is ook niet gevraagd aan haar "wat bedoelt u precies met bv 'plundering'", wat een criminaliserende opmerking is, "kunt u dat onderbouwen? Hebt u daar ook maar enigszins ..?". Het OM heeft helemaal geen onderzoek gedaan.

D- Nou

B- ....

H- En Ansticht heeft, er is een verslag gemaakt van het verhaal van Ansticht, er is een verslag gemaakt van het verhaal van de douaniers, er is een verslag gemaakt van het verhaal van Hofkamp. Maar dat is geen verhoor. Sorry, ik bedoel

D- Dat is het Nederlands strafproces

H- het maken van een verslag, of het kritisch kijken wat er in staat en even aan de tand voelen, dat zijn totaal verschillende zaken.

40'- D – Nu moet ik u wel iets uitleggen, kijk: Zó is het Nederlands strafproces. Wat je in Amerika ziet op TV, zie je al die mensen in de zaal zitten en die gaan allemaal verhalen vertellen, daar is het onmiddellijkheids-beginsel, waar op de zitting dingen gebeuren, ... terwijl het Nederlandse strafproces veel meer aan de hand van verklaringen van mensen, die bij ons zijn afgelegd, naar voren komen. Op het moment dat mensen dat anders willen, dan kán dat, dan zal de rechter er voor moeten zorgen dat iemand op de zitting

gehoord wordt. Zover is het in deze zaak nooit gekomen, omdat uiteindelijk de OvJ, toen hij alles op een rij legde, ... nou ja ik heb hier ... aan. Daaraan is voorafgegaan een raadskamerprocedure. De raadskamerprocedure is primair door u aangespannen. De raadskamerprocedure, ik heb er heel veel gedaan, richt zich alleen maar op de vraag of er enige aanwijzing is, strafrechtelijk, om het verslag te handhaven. Dat is niet een principale zaak, of het een bewijs is, het is een zekere marginale toetsing of het verslag wel is te handhaven. En daar gaat in ruime mate de rechter over. 41'.09" - Eigenlijk had je in deze zaak veel sneller moeten gaan, had het OM véél eerder moeten beslissen om niet te vervolgen, en had men op basis van die beslissing gewoon alles aan u terug moeten geven. H- maar, nog eventjes: u noemt dus dat voornemen van dat terugsturen van goederen, het voornemen van de OvJ ex artikel 116 lid 3 Sv strekkend tot teruggave

D- Ja

H- .. van een aantal goederen aan de Malinese autoriteiten die daar om verzochten. Dat zou dus een onderbouwing zijn? De wettelijke reden om spullen van mij te mogen afnemen en terug te mogen sturen aan Mali?

D- Ja

H- Ik heb dat artikel er bij genomen, ik vind die onderbouwing nergens. Helemaal niet.

D- nou 116-117 strafvordering zijn een soort tussenartikelen. Die zien er op om te voorkomen dat de overheid lang spullen moet bewaren, met ook navenant kosten. Nu zult u zeggen, dat zal wel meevallen, maar als u weet wat wij in zijn algemeenheid moeten bewaren, dan ..... En één van die mogelijkheden in dit geval is om voorwerpen waarvan verondersteld wordt dat die toebehoren aan een ander, om die alvast aan die persoon terug te geven. Er is, en in zekere zin staat dat haaks op .....,42'.36"- er is verondersteld, dat deze voorwerpen méér zouden toebehoren, indachtig het strafbare handelen dat er verondersteld werd, aan Mali dan aan U. En zo is men gekomen tot die beslissing, die in de raadkamer door de rechter gevolgd is.

42'.47" - H- maar op grond waarvan heeft iemand kunnen denken dat er een strafbare handeling, en ik kom weer terug op diefstal, hoe heeft men kunnen denken dat ik zou stelen, verduistering, oplichting, heling, daar is later nog misleiding bij gekomen

D- Op dat moment veronderstelde men, dat dit erfgoedspullen waren, die ten onrechte uit Mali waren weggenomen.

H- Ook het meenemen van goederen uit Mali, ook het illegaal meenemen van goederen uit Mali, terwijl dit dus legaal is meegenomen, die goederen zijn in de kist gestopt onder de ogen van de mensen van het Nationaal Museum, in een ruimte van de douane, die kisten zijn verzegeld, die kisten zijn verzegeld in Nederland aangekomen. Noem mij een mogelijkheid waarop hier diefstal of heling of misleiding of wat dan ook sprake zou kunnen zijn.

D- Nou, wat daar tegenover staat is dat er een deskundige is, die zegt "die spullen kunnen niet zomaar hier naartoe zijn gekomen, die zullen met een bepaalde, nou noem het maar een ... waarde, daar is die verdenking op ontstaan. En de rechtbank ... de raadkamer wou vullen .. is een tussenbeslissing van een strafzaak. Het is niet een eindbeslissing dat u zich aan diefstal of verduistering schuldig hebt gemaakt.

H- Nee, maar je verdenkt wél.

D- Ja

H- en dan moeten er ook redenen zijn van verdenking

D- die heb ik net genoemd.

H- Nee die heb ik nog niet gehoord, want nu zeg ik van: Ook het meenemen uit Mali, nogmaals, als ik het Handboek VGEM er op na kijk, dan is ook illegale export vanuit het buitenland, is geen enkele reden tot een strafbaarstelling hier. Dus ik zou ook spullen, en dat doe ik dus pertinent niet, omdat ik al vijftieng jaar naar Mali ga en er ook steeds terug wil komen, ik zal het uit m'n hoofd halen om .. Waar het in wezen om gaat bij archeologische goederen, dat zijn de Djenne beelden. Dat is het enige echt kostbare dat Mali heeft. Ik zal het wel uit m'n hoofd halen.

D- Maar ...

H- Maar er staat letterlijk, in dat Handboek VGEM ook, en ik ben ook niet iemand die uitgebreid de wet er over kent, en u waarschijnlijk ook niet wat dit betreft, maar er staat in het handboek VGEM dat er geen enkele reden kán zijn om zelfs illegale export daar, dat is hier geen reden voor strafbaarstelling. Diefstal en heling wordt in het voorbeeld genoemd, dát is een in Nederland strafbare zaak, maar illegaal uit Mali exporteren is niet een in Nederland strafbare aangelegenheid. *Discussabel, maar inderdaad was een exportvergunning wettelijk geen vereiste, al had ik die dus wél.*

Dus blijft mijn vraag : Hoe kan ik, mét factuurlijsten, die gezien zijn door het Musée National, mét officiële exportlijsten die ze hebben opgesteld aan de hand van de factuurlijsten die er bij waren, dat kan ik aantonen, kan ik bewijzen dat het Museum die factuurlijsten er bij gehad heeft op het moment dat ze die exportvergunning opstelden. En waarom weet ik dat, dat is gewoon een grapje, had ik niet graag willen noemen, dat is een taalfoutje van hun. Nog even: die vuistbijn wordt door Aansticht ‘vuistbijn’ genoemd. Alleen het is een veel langere, het ís niet een gewone vuistbijn ..... het is een lanspunt ... Daar staat op de factuurlijst, staat er “lance en pierre verte”, dus lans van groene steen. 2x Staat er achter, omdat hij gebroken is, in tweeV delen, zo staat hij op de factuur, “lance en pierre verte”. Iets heel anders is, dat er óók op die factuur staat, een andere factuur: “lance pierre Lobi” – Lobi is een bepaalde stam. Nou, een lance pierre is een katepult. Als je de taal niet goed beheerst en je leest dat, denk je : hé, ‘lance en pierre’ en ‘lance pierre’. En ze hebben braaf van die lijst overgenomen, ze hebben braaf die lijst zitten lezen, maar het is een taalfoutje: er staat 3 lance pierres, terwijl het 2x ‘lance en pierre’ is en 1x ‘lance pierre’. Dus ik wéét dat het Museum deze factuurlijsten er bij gehad heeft toen ze die originele exportvergunning opstelden. En die originele exportvergunning, waar foto’s opzaten, die exportvergunning wás er toen Aansticht die kist opende, dat waren de originele lijsten, die zijn daarna verdwenen. Wij konden daar pas achter komen toen we hier waren en we een uurtje van tevoren in het dossier mochten kijken – ons werd niet toegestaan om een kopie van het dossier te krijgen. Dus we hebben dat een uurtje mogen inzien, wat ik op zich

al onrechtvaardig vind. Maar daar gaat het dus om. En dan zeg ik dus nogmaals: Wat is de reden of kan de reden zijn om te denken aan diefstal, verduistering, oplichting en dergelijke. Dat is dus niet het feit dat iets archeologisch uit Mali geëxporteerd is, want dat is niet strafbaar voor de Nederlandse wet.

48'.48". D- Ik denk dat het feit dat men een zodanige partij spullen uit een land als Mali aantreft een hoge attentiewaarde heeft voor de douane en de marechaussee.

H- prima

D- dat daar een deskundige bij is gehaald

H- ook goed

D- die daar wat van gevonden heeft. Die opmerking heeft geleid tot de verdenking van spullen die ten onrechte uit Mali zijn gehaald. Vervolgens moet je constateren, dat in het hele .. verdenking een heel lang leven heeft geleid, en wat u nu allemaal noemt

H- to the point: Al zouden die spullen allemaal, wat dus niet het geval is, heb ik net aangetoond – het is allemaal officieel geëxporteerd – dat is ook mijn belang, heb ik genóemd dat het mijn belang is, maar al zouden ze allemaal illegaal geëxporteerd zijn – ik hoef niet eens een exportvergunning te overleggen, de Nederlandse wet eist geen exportvergunning van mij, de Nederlandse wet eist facturen die ik nodig heb om bij de douane in te klaren. Dat is het enige dat de Nederlandse wet eist. 49'.47"- De Nederlandse wet, die heeft helemaal geen oog voor legale of niet-legale export van elders

D- Ja, ik weet het niet, wat eh

H- ik wél

D- Hebt u daar een antwoord van gekregen van de marechaussee? want daar ....

H- dat staat er letterlijk. Ik heb het nu niet bij me. Ik heb het op m'n laptopje staan, ik heb gevraagd "mevrouw mag ik m'n laptop meenemen?". Eerlijk gezegd dacht ik, dat moet ik niet doen, want ze hebben me m'n spullen al gejat en als ik hier een beetje in een spanningsveld kom dan ben ik zo m'n laptop óók nog kwijt. Nee, maar zo

D- Nou ja, ik begrijp dat u zo denkt

H- het vertrouwen is laag

D- Ja, ik weet niet ...Ik kan u alleen ... 50'.40"- in het begin, dat men een bepaalde weg gekozen heeft, men veronderstellingen heeft gehad, en dat men daar misschien, ondanks regels die u daar tegenover heeft gesteld, lang in door gegaan is. Kijk de zaak is niet voor niets geseponerd, uiteindelijk. Dus ik denk, dat u, als u zegt, goh, hoe kan dat dat allemaal zo gedaan is enz? **dat u het dan wel bij het juiste eind hebt, dat dat ten onrechte is geweest.**

H – Ook als er voldoende aanwijzing is, ook de rechter spreekt dat uit, dat is niet uw pakkie an, maar het is wel aangedragen door u, of door het OM, dat er voldoende aanwijzing is voor in Nederland strafbare zaken. Dan zeg ik van:

Het enige dat ik u vraag: Wat zijn de **aanwijzingen voor in Nederland strafbare zaken? En mij is dan als suggestie aangeboden 'diefstal', verduistering' enz. En dan vraag ik, Wát zijn dan die aanwijzingen? Ik mag toch op zijn minst weten, als dit allemaal gepasseerd is, wat de aanwijzingen zijn geweest? Of niet?**

51'.45"- D – Ik heb het proces verbaal van de marechaussee niet ...dat het daarom uit.....

B – Ja, zit ondertussen inderdaad te kijken ..... dat het een complexe zaak is en ... dat het OM er misschien eerder bij de zaak betrokken had kunnen worden.

H : daar gaat het niet om.

B : nou ja, dat

H : daar gaat het niet om. Dat is natuurlijk heel anders, dat ik me afvraag, hoe kan het gebeuren dat een zaak al een half jaar speelt voordat dit bij het OM komt? En dan en dan zegt de OvJ: dat is mijn pakkie an niet, dan hadden 'ze' (*douane / Kmar*) eerder moeten komen. Dan zeg ik "sorry, je bent als OM toch medeverantwoordelijk voor de communicatie met de Kmar, en de communicatie met de Kmar is dus kennelijk gewoon slecht". Maar daar gaat het nu niet over. We praten er over: Wat zijn nu die aanwijzingen ..?

B – Ja u blijft het hebben over die verdenking, maar de hoofdofficier heeft net ook al gezegd, er is dus die samenwerking

geweest, de douane die iets aantreft en vervolgens een deskundige die daar iets van vindt, en dat was een aanleiding om te denken ..

53' : H - Maar wát in de schriftuur van de deskundige is dan de aanwijzing geweest om te denken aan een in Nederland strafbare zaak? De deskundige heeft, het enige dat ik kan vinden, nogmaals is dat woord 'plundering'.

D – Ik heb hier de stukken voorhanden, dat zou ik nog na moeten zoeken. De stukken voorhanden wat is geweest. Ik wijs er wel op, dat de mogelijkheden, kijk je bent in Nederland, je hebt als gerechtsmacht een bevoegdheid om te vervolgen, dan zou het kunnen zijn dat je in Nederland vervolgd bent voor feiten die u dáár gepleegd zou hebben, en die hier ook een diefstal zouden opleveren.

H – Ja,

D – dat is misschien nog een element er in, maar het is gissen wat ik nu doe, ik zou me daar echt in moeten verdiepen.

H – maar dan zou je een aanwijzing moeten hebben daarvoor. Als je handel hebt, die van een officiële handelaar komt, van een officieel geregistreerde handelaar komt, die gezien is met officiële papieren, exportpapieren, in eerste instantie ...

D – nu gaan we weer herhalen, dat begrijp ik. Maar kijk, het moment waarop het OM met deze zaak wordt geconfronteerd, dat is op het moment, dat, ik weet niet zeker of dat nu de klacht doet, de raadkamer, die klacht, of dat op een gegeven moment de marechaussee, na een half jaar of zo de zaak aandraagt en zegt, we hebben dit en dat. Nou we gaan op dat moment als OM, gaan we kijken wat er is, op basis van het proces verbaal. 54'.20" -

D - U vraagt nu, welke gegevens zaten er in dat proces verbaal, die die verdenkingen geconstrueerd hebben? Toch?

H – Ja

D – Ja, zal ik na moeten kijken, wil ik ook doen

H – graag

D – zal ik u ook over berichten.

H – graag, u zal namelijk niks tegenkomen.

D – Nou, dat denk ik namelijk ook, omdat uiteindelijk, eh, anders dan de opmerking van mw ... eh, omdat uiteindelijk de officier de zaak geseponeerd heeft.

H – maar ook de opmerking van mw. Aansticht, behalve dat woord ‘plundering’ dat zij in haar jeugdige overmoed denkt makkelijk te kunnen plooiën, omdat in haar opinie alles wat archeologisch is, als je dat opraapt dat dat plundering heet, dan zeg ik van, dat mag zij vinden, maar vinden we dat in Nederland óók? en dat vinden we in Nederland niet, dus

D- nog even kijken, de zaak was ... eh ...

H- november, november 2007

D- de maand dat u dat klaagschrift hebt ingediend

H- precies, dus het is ongetwijfeld zo, dat n.a.v. het klaagschrift jullie op de hoogte gesteld zijn, en niet

D- nou

H- niet via de marechaussee.

55'.30" De Marechaussee heeft, en ook de OvJ, die noemt dat er zo veel onderzoek gedaan is, terwijl er, buiten dat opschrijven, helemaal geen onderzoek gedaan is, dat heeft de marechaussee mij genoemd ook, er is geen enkel onderzoek gedaan. Ik heb dat ook in de rechtszaal heb ik dat aangegeven.

D – U bent gehoord op een gegeven moment.

H – Ja ik ben gehoord, zoals ook de anderen zijn gehoord. Dus dat is gewoon ..

D – ...toen u de klacht hebt ingediend

H – de klacht hier, bedoelt u? Die heb ik pas in april ingediend

D – Ik lees hier, dat u een klaagschrift hebt ingediend op 12 november

H- bij de marechaussee was dat

D- Nee .... ter kennis gekomen op 12 november...

H- nou ja, of dat nou via een klaagschrift loopt

D – ... en toen is, op 12 november, is besloten om u als verdachte ook te horen. Dat klinkt heel zwaar, maar dat is eigenlijk om u de gelegenheid te geven om uw verhaal te ... En dan vervolgens is in april 2008 die zaak behandeld

H- maar ik piep niet eens over de termijnen, dat is wat ..

D- nou, daar word ik ook niet echt warm van, hoor

H- Nee, dat is weer een tweede. En ik heb me er ook over verwonderd, dat heb ik ook aan mr. Demachina genoemd toen hij me de dag van tevoren opbelde dat het dus verdaagd zou worden, “jongens, jullie hebben toch tijd zat gehad om hier mee bezig te zijn! Hoe halen jullie het in je hoofd om te verdagen? Dat wil ik niet, dus ik kom gewoon naar Haarlem toe”. Ja, ik ben daar onheus behandeld door de rechter, maar dat is niet uw pakkie an, maar dat liep g^ênant, moet ik zeggen. Maar dat neemt niet weg, nog steeds: Wat ik ook in Mali gedaan heb om aan deze goederen te komen, in Nederland is het niet strafbaar. Tenzij ik het echt gewoon duidelijk gestólen zou hebben.

57'.23” D – Maar dat is, denk ik, voor u een relevante vraag, voor mij in die zin wat minder,

Voor mij was de relevante vraag, wat nu bij elkaar heeft gebracht dat er ten aanzien van ... en ook de titel was om dat spul.. Ik zal het nog even uitzoeken en ik zal het u laten weten. Ja?

H – Ik denk dat ik de meeste dingen eh, nog heel eventjes

D – Wilt u nog iets drinken?

H – Nee, dank u.

D (aan mwE) – Wilt u nog iets drinken?

E – Nee, dank u.

H – de marechaussee heeft goederen in beslag genomen ‘ter waarheidsvinding’. Dat is natuurlijk aardig, maar er is dus in al die maanden geen enkele poging gedaan om ‘onderzoek ter waarheidsvinding’ te doen. Pas nadat jullie er bij kwamen zijn dus een aantal mensen gehoord. Niet verhoord, maar gehoord, en ..

58’ - D : er zijn vier titels onder welke je goederen in beslag mag nemen/houden : ‘aantonen van het wederrechtelijke voordeel’, ‘ter verbeurdverklaring’ ‘ter onttrekking’, en ‘voor de waarheidsvinding’. Die andere dingen, ja. Je zou ook kunnen zeggen, in dit geval, dat het ‘ter verbeurdverklaring’, want dat betekent dat het eigenlijk bij u wordt weggehaald en dat het aan een ander wordt gegeven. Onttrekking is, dat als je dingen niet mág hebben. En ‘ter waarheidsvinding’ is eigenlijk een algemene titel die

altijd wordt gebruikt zolang een zaak nog niet helder is. Dat is zo'n beetje ...

H : maar er is hier uiteindelijk dus verbeurd verklaard, maar naar mijn idee op onterechte en daardoor naar mijn idee op illegale gronden.

D : maar ik denk, en dat dat, ja dat ster.. daar kunnen we ontzettend over steggelen,

H- Nee, dat moeten we niet doen

D- maar ik denk dat dat voor een deel ook weer teruggaat naar de vraag: [Wat was nou de essentie van de verdenking?](#)

H : Ja.

Waar zijn die originele exportvergunningpapieren? Dat is voor mij ook nog een hamvraag. Want er wordt gepraat op een gegeven moment dat er spullen toegevoegd zouden zijn, en ik heb dus net al genoemd dat dat gewoon niet kan, dat de marechaussee dat hier ook heeft genoemd dat de kisten verzegeld waren toen ze hier aankwamen. Maar op die exportvergunningen zaten foto's. En op die foto's kun je dus alle spullen zien. En nou zijn dus die, die originele exportvergunning is dus verdwenen.

D – het lijkt mij het meest logisch dat ze in het douanetraject zijn gebleven.

H – Aansticht heeft ze gezien kennelijk. Op die foto's had ik dus zó mijn onschuld direct kunnen bewijzen, nog eens extra.

D- heeft de douane u daar niets over gemeld?

H- helemaal niks

D – hebt u dat ook gevraagd aan de douane?

H – ja

B – U hebt daar ook een klacht ingediend, toch?

H – ja. Maar het feit, dat er dus gehandeld wordt met kopieën van een exportvergunning die 'mij niet helpen', om het zo maar te noemen, dan zeg ik: "ja, jongens, waar ben je over bezig?"

D – Maar u zoekt de originele exportvergunning?

H – Ja

D – ... misschien dat we dat nog even kunnen kijken of we die ergens boven water kunnen tillen, of dat .. maar ik kan niet garanderen, dat wij dat ....

H – Nee, dat begrijp ik. Maar als ik dus, en dat is misschien weer een beetje erg wantrouwig, als ik eh die Zembla uitzending zie, en ik hoor dat daar dus ontlastend bewijsmateriaal bewust ..

D – dat doen we dag in dag uit. We zitten hier alleen maar om mensen een oor aan te naaien

H – maar dat is best, maar ik bedoel dat staat daar, en als ik hier ook merk dat het echt ontlastende bewijsstuk, dat is namelijk die foto's, die originele, dat die ook weg zijn, dan denk ik van "hé". Snapt u? Het is niet onlogisch om in die richting ook te denken

D – Ja, nee, ik begrijp wel dat u na zo veel jaren zo denkt, maar ik wordt .. Die Zembla uitzending, daar krijg ik gewoon een ontzettende pukkel van ..

H – kan ik me voorstellen, maar ..

D – Wat wij kunnen doen is kijken of we die originele exportvergunning nog op de ene of andere manier bij de douane of de marechaussee nog te voorschijn kunnen halen. Dat gaan we proberen.

H – OK. Ik heb nog, wat ik noemde, waarom kreeg ik geen kopie van het dossier?

D – Dat is een interessante discussie, want daar hebben wij het later in een ander verband over gehad. Dit is eigenlijk, als u het nu zou u hem krijgen, denk ik. Het klopt, dat u ..

B – Als u gedagvaard zou worden.

D – Ja ja

B – In principe, het wordt verstrekt aan iemand met het doel jezelf te verweren in een strafzaak

H – Ja

B- dus dan kan de officier beslissen om iemand te vervolgen. En dan kom je bij de rechter, en dan zou tegenwoordig, voorheen hadden we een ander beleid ..

H – OK

D – maar, dan zal ik u zeggen, nou was u niet de enige verdachte in die zaak, hè? Maar, uw partner, of degene met wie u gereisd ..

H – Nee, geen Nederlander

D – iemand anders dan

H – Ja

1*.2'.10'':

D – dan hebben we al meteen een probleem, dat het de vraag is, of u het wel zo prettig zou vinden als het proces verbaal, waarin ook dingen over u staan, of die ook verspreid .. Er zit ook een privacy aspect aan

H – ja maar

D – nee maar. En ik begrijp heel goed, inmiddels is het beleid dus anders, als je verdacht wordt dus helemaal, maar volgens mij zijn er ook nog andere manieren. Maar het is niet zo dat wij nu zo dolgraag als een soort geheime justitie hier achterkamertjespolitiek bedrijven en willen voorkomen dat mijnheer eh weet wat er nu precies aan de hand is, maar wij leven hier in een land waar ook de belangen van anderen in zo'n zaak, die we daar in hoge mate moeten dienen.

H – Ja

B – maar wel inzage

D – wel inzage

H – ik heb vanaf het allereerste begin maximale openheid betracht. Iedereen mag alles inkijken wat ik heb, wat ik wil, eh. Er was op een gegeven moment werd er genoemd door de aangever op Schiphol, dat ze bij mij thuis zouden komen .. Ik zei, Nou, kom maar, ik heb niets te verbergen.

D – Wij wel. Wij hebben namelijk de persoonlijke gegevens van andere mensen hebben wij te verbergen, en daarom is deze regel, die inmiddels aangepast is. Het is dus een oud beleid, ik zal u de details besparen, maar het gaf ons veel hoofdbreken.

H : dan nog even over dat artikel 116, maar dat zou u nakijken. Ik vind geen enkel Nederlands wetsartikel wat dit onderbouwen kan, ook dat de beslissing van de rechter onderbouwen kan.

D – Ja. Verwacht niet van mij dat ik de beslissing van de rechter ga uitleggen.

H – nee, dat niet, dat hoeft ook niet. Maar het is, ook archeologische goederen mogen gewoon verzameld worden, mogen verhandeld worden. Toen een van de belangrijkste ..

D – maar meneer H, dat is wat anders, de vraag of iets wel of niet mag, is wat anders dan de vraag of er toen de verdenking was tegen

u. De vraag of iets mag heeft uiteindelijk met die sepotbeslissing te maken, dus het is misschien goed .. als ik dat bestudeer dat ik ook tot die conclusie was gekomen, en

1*.04'.15”

- de verdenking : dát is de vraag, zo heb ik hem ook van u opgevat, waar heeft het OM de verdenking op gebaseerd om in de Raadskamer te gaan roepen dat er nog een belang was om deze zaak nog strafrechtelijk nog in behandeling te nemen. Daar krijgt u van mij nog een antwoord op.

H – OK. Nee, volgens welke Nederlandse wet, volgens welk verdrag mochten die goederen aan Mali teruggegeven worden? Dat is dus ook hetzelfde verhaal, Er is geen Nederlandse wet, er is geen verdrag, ... en wat me verwonderde ook, toen de OvJ in de rechtszaal, dat ik dus duidelijk aantoon dat hij het duidelijk bij het verkeerde eind heeft, dat hij gewoon zijn mond houdt. Maar ik heb geen enkele ervaring met rechtszaken hoor, maar dan denk ik ook van .....

D – Bent u daar geweest met of zonder advocaat?

H – Ja, zonder advocaat, omdat dit zó helder lag. Dus het is een zaak die zo transparant is, zo helder. Ik heb daar niets te verbergen gehad en dacht van “dit is gewoon een eitje, dat is verder geen punt. Ik kan alles ook gewoon aantonen”. Ik heb ook dingen aangewézen bij de rechter

D – dat is ongeveer hetzelfde als dat ik in het ziekenhuis kom en u me uitlegt hoe het allemaal zit, verschillende werelden, zodat we totaal langs elkaar heen kunnen praten.

H – Dat is aardig, ik heb m’n best gedaan. Maar misschien als kinderarts dat ik daar helderder over ben omdat kinderen het ook moeten snappen. Maar mijn uitleg is steeds zo dat mensen het wél snappen. Maar ik moet u nageven, dat er ook collega’s zijn die dat niet zo doen en niet kunnen. Maar dat neemt niet weg, dat ik, dat me de broek afzakte tijdens deze rechtszaak.

D – Dat kan ik me voorstellen.

H – En ook degenen die er bij zaten, die het ook dus ook een uitermate genante aangelegenheid vonden. Daar was ook een meester in de rechten bij. Maar goed, daar noem ik verder geen

naam van, maar het liep ook volgens juridische procedures heel vreemd. Maar goed, dat is niet uw ..

Maar ik verwonder me wel dat een OvJ dan niet zegt van “hé, dat wist ik niet, of dat klopt niet, of als ik dat geweten had dan.. Nee, hij houdt gewoon zijn snavel en noemt nog eens extra, dat “er wel degelijk onderzoek gedaan is”, terwijl er helemaal geen onderzoek gedaan is.

1*.6'.38"-

D – ... Ik stel voor dat wij deze ... gaan uitzoeken

H – Ja

D – En ik stel ook voor dat ik u daar gewoon over bel. Ik ben ook best nog genegen om dat op papier te doen

H – graag

D – maar ik zou het liefst u eerst even bellen om te kijken, u te informeren.

H – dat is prima, maar ik hoop het wel ook op papier te krijgen, omdat toch, bij de ombudsman, ligt nu een hele stapel aan klachten van iedereen die op een .. en dat is een beetje ..

Waarom hebben jullie geen officiële klachtenfunctionaris?

B : dat ben ik

H : U bent dat?

B- Ja, daarom ben ik ..

H- dan verwondert het me dat u me niet eerst hebt uitgenodigd om gewoon ..

B – daar hebben we net de discussie over gehad, dat zei mijnheer Draaisma, in februari ..... door storing

H – onduidelijk, maar onzinnig verhaal, dat ik uitgenodigd zou zijn door de OvJ, die mij wel op 9-4-2008 persoonlijk belde om verdaging te melden, en niet alert zou zijn geweest om te reageren als ik niet op zijn uitnodiging zou hebben gereageerd. OM brieven ook waarin melding van vertraging werd gedaan!

H – Ik alle post heb ik – ik heb het meegenomen zelfs

B – mr.Draaisma heeft zelfs zijn excuses aangeboden, maar gelukkig ... zijn we gelukkig nu wel bijeen.

H – OK

D – We hebben ons wel afgevraagd hoe zinnig het is, omdat u ook al op zoveel manieren op papier aan instanties uw bezwaar hebt .. hoewel ik moet zeggen dat ik het wel zinnig heb gevonden dit gesprek omdat je dan toch .. Het is me een stuk helderder geworden, maar weet u, wat vooral uw boodschap is, dat u eigenlijk het systeem niet meer vertrouwt. **En ik hoop in ieder geval met dit gesprek, en ook met de reactie er op, daar iets aan te kunnen doen.** Want als u me vraagt, bent u trots op deze zaak zoals het gelopen is? Nou nee, verre van. Dramatisch, dat u zo lang aan het lijntje bent gehouden, dat een deel van uw spullen is teruggezonden, en dat uiteindelijk de zaak is geseponeerd .....

H – onder een code waar ik dus ook niet blij mee ben, en dat er ook geweigerd is om die code te veranderen.

D – u bedoelt 2 ?

B – ik weet niet hoe dat ..

H – Ja

B – .....

H – Jazeker

B – .....dat niet dan?

H – Ja. Ja. Ja.

B – OK. Ja, ja misschien wel hoor, maar ..

H – ik heb hem dus en ik zou hem zo kunnen vinden, maar dat is ..

D – Kopieert u hem nog eens en stuurt u hem op

H – Het is een eh, ik geloof dat het code 02 is en ik wilde 01 of zoiets dergelijks. Dat was wat mr.In'tVeldt mij adviseerde. Die zei van “het ene is ‘bij gebrek aan bewijs’ en het andere is ‘ten onrechte als verdachte aangemerkt’.

D – Stuurt u hem ons toe, daar ben ik zeer geïnteresseerd in ...

Goed, ik vrees, dat ik ... tijd .....

H – Nou, in ieder geval heb ik voor een deel mijn ei kwijt gekund.

Of het iets uithaalt weet ik niet, maar ik ben blij dat ik in ieder geval, ja eh, serieus gehoord ben. Laat ik het zo maar zeggen.

D – OK

H – Wat ik in eerste instantie, ook uw eerste brief, dat je zegt “er is sepot geweest” – of die van u was weet ik zo niet, maar “er is sepot geweest”

B – van 2008, toen werd gezegd van “we hoeven we dit niet meer te behandelen omdat de zaak is geseponeerd”

H – precies ja

B – Nou ja, dat is een afweging, dat was voor mijn tijd, maar het kan, hè, in sommige zaken, er heeft iemand een klacht en welk belang heeft iemand bij het in behandeling nemen van een klacht. In dit geval zei u “Ik ben het er helemaal niet mee eens, ik wil wel een antwoord op die ..”

H – eh, met tussenkomst van de Ombudsman.

B – ja, dat klopt

H – en niet zelf

B – nee

D – OK

B – Dan zal ik u nu naar buiten begeleiden

H – graag

B – dan loop ik met u mee

D – Goede reis naar huis

1*.10’ - H : Als u dan voorloopt – u weet de weg

[M1] - Evaluatie gesprek met HoofdOvJ Draaisma

Dit is een zo letterlijk mogelijke weergave van het gesprek met de HoofdOvJ. Wat hierin natuurlijk meteen opvalt is de onbeholpen zinsbouw doordat het spreektaal is, en we elkaar geregeld niet eens laten uitpraten. Emoties hierachter zullen daar een wezenlijke rol in gespeeld hebben. Daardoor wordt nogal eens een zin begonnen zonder ooit afgemaakt te worden. Een ander euvel is van technische aard, doordat stukjes uit de tekst missen door onverstaanbaarheid (mede door kleding-geruis) en door het zeer kortdurend wegvallen van de opname aan het begin van een zin (onjuiste instelling van het apparaat). Maar de strekking en intenties van het gesprek komen over het algemeen goed uit de verf.

Kenmerkend voor dit gesprek is:

- D zou toelichting geven over zijn beslissingen ten aanzien van de sepotcode en het niet ontvankelijk verklaren van mijn klachten –

maar hij kende het dossier nauwelijks, en (het afwezig zijn van) de wetgeving al helemaal niet. Zijn verwijzing naar artikel 116 lid 3 Sv in de eerste uitnodigingsbrief (7 juni 2010) was pure grootdoenerij, want dat artikel sloeg helemaal nergens op welk aspect van deze zaak dan ook. In die brief, waarin hij mijn klachten naar de prullenbak verwees noemt hij ook nog “Dat de sepotbeslissing enkele maanden op zich heeft laten wachten had enerzijds te maken met de complexe wet- en regelgeving die aan dit onderwerp was verbonden ...”, wat grappig is als je bedenkt dat er helemaal geen wetgeving bestond over dit onderwerp.

- Wat verder opvalt in dit gesprek is, dat D weliswaar meermalen wat aan het draaien is, daarbij ondersteund door B, maar dat hij wel degelijk probeert oprecht te zijn, en dan m.i. ook eerlijk antwoord geeft. Hij noemde te proberen om het bij mij geschonden vertrouwen in het OM weer terug te brengen, en daar leek hij ook wat in te slagen, want ondanks de arrogante toon uit zijn brieven raakte juist die oprechte houding mij toch wel.

- Het niet nakomen van de duidelijke toezeggingen en het ronduit liegen daarover nadien boorden dat beetje vertrouwen wel meteen weer de grond in. Waarschijnlijk speelde hier een slappe rug tegenover zijn confrères de hoofdrol in.

[M2] - Klachtenfunctie bij het OM : ‘wassen neus’

Het OM blijkt geen systeem te hanteren, waarin medewerkers zich zo nodig moeten verantwoorden tegenover de burger. In opzet is dit systeem er wel, maar door het ontbreken van elke onafhankelijkheid en van toetsing [G5] is het een schijnvertoning en worden fouten keer op keer weggemoffeld. Deze zaak is daar een schrijnend voorbeeld van. Een andere duidelijke illustratie hiervan kwam ik bijvoorbeeld tegen in het programma Zembla van januari 2010, waar de enige consequentie van een lange reeks van misstappen door officieren van justitie bleek te zijn: de honorering met promoties. Negatieve consequenties qua loopbaan bleken er voor deze officieren niet te zijn geweest. Door mr. Draaisma en door zijn hoogste baas Mr. H. Brouwer (Procureurs) werd deze Zembla uitzending en de daaraan gekoppelde lijst van missers

afgedaan als ‘onzin’, met een verwijzing naar wetenschappelijk onderzoek betreffende die Zembla lijst. Dat onderzoek laat zien, dat van die lijst niets zou kloppen. Tekenend voor dit onderzoek is evenwel, dat het werd uitgevoerd door het Wetenschappelijk Bureau van het OM zelf. Hiermee verstomt de discussie dan ook niet, zodat anderhalf jaar later nog in een openbare brief aan de opvolger van mr.Brouwer, mr.Bolhaar gemeld wordt, dat in dit ‘wetenschappelijk onderzoek’ kennelijk bewust fouten zijn gemaakt [41]. Dat laat zien, dat je als OM redelijk gemakkelijk weggkomt met fouten, en zelfs met bewuste misleiding. Natuurlijk heeft het OM ook nog geprobeerd om deze ‘Zembla-lijst’ van het internet verwijderd te krijgen, maar de rechter heeft deze eis afgewezen omdat er niets verkeerd was aan die lijst.

Dat manipulaties, het moedwillig verdraaien van feiten usance is bij het OM kunt u verder lezen in de vele serieuze (vooral) NRC-artikelen over dit onderwerp [48]. En dat dit zelfs tot in de allerhoogste geledingen voorkomt toont ook een recent artikel aan [42], waarin (oud-)minister Opstelten feitelijke conclusies uit wetenschappelijk onderzoek, waar hij zelf de opdrachtgever van was, compleet verdraaide omdat hem dat beter uitkwam. Als de hoogste bazen, en zelfs de minister er niet voor terugschrikken om feiten te verdraaien waar dit hen beter uitkomt, dan kan je van het lagere kader niet een meer morele opstelling verwachten. Gebrek aan integriteit is verreweg het grootste probleem dat ik in deze zaak tegenkwam, waarbij met name het OM de kroon spant. Terwijl juist die instantie waakt (of liever gezegd behoort te waken) tegen de ernstigste integriteitschendingen in onze samenleving.

Maar gelukkig kunnen integriteitschendingen bij onze overheid tegenwoordig officieel gemeld worden (“alleen door medewerkers” overigens), en wel bij de Onderzoeksraad Integriteit Overheid. De voorzitter daarvan is echter, u raadt het vast niet : Mr.H.Brouwer.

Bijlage N - Beschikking Rekest

Dit is de letterlijke weergave van het document. De **in vet cursief** gedrukte frases zijn door mij schuin gezet, en geven **onjuistheden** aan : per abuis dubbele tellingen, onjuist overgenomen omschrijvingen, taalfouten e.d. Een overzicht van alle fouten in deze Beschikking vindt u op blz 49.

Omdat deze zaak diende bij een rechter, die de optie van een schrijffout of telfout van een derde wereld-ambtenaar niet redelijk achtte, was het zinvol om zijn Beschikking integraal weer te geven, inclusief zijn eigen fouten.

Beschikking RECHTBANK HAARLEM

Sector strafrecht - Locatie Haarlem - Enkelvoudige raadkamer

Parket nummer: 15/810146-08

Registratienummer: 08/129

Uitspraak datum: 17 juli 2008

beschikking (art. 552 a Sv.)

1. Ontstaan en verloop van de procedure

Op 29 januari 2008 is (door tussenkomst van het Openbaar Ministerie) op de griffie van de rechtbank Haarlem ingekomen een klaagschrift, gedateerd 25 november 2007, van:

MARCHINUS HOFKAMP, klager,
Wonende ..... te Apeldoorn

Het klaagschrift strekt tot opheffing van het daar op gelegde beslag, met last tot teruggave aan klager van de op 11 juli 2007 door de douane aan de Koninklijke Marechaussee overgedragen en vervolgens in beslag genomen voorwerpen.

Op 3 april 2008 is aanklager, voornoemd, betekend de kennisgeving, bedoeld in artikel 116, derde lid, van het Wetboek

van Strafvordering van het openbaar ministerie dd. 31 maart 2008, dat hij - op grond van via de erfgoedinspectie ontvangen stukken uit Mali - het voornemen heeft om de in beslag genomen goederen te doen teruggeven aan Mali.

Op 10 april 2008 en 3 juli 2008 is dit klaagschrift in aanwezigheid van de officier van justitie - mr. Demachina respectievelijk mr. Van Doezelaar - op een openbare zitting in raadkamer behandeld. Klager is telkens in persoon verschenen.

Van het verhandelde ter zitting is telkens afzonderlijk proces-verbaal opgemaakt. De inhoud daarvan wordt als hier ingelast beschouwd.

2. Beoordeling

Vast is komen te staan, dat op 11 juli 2007 op rechtmatige wijze onder klager in beslag is genomen (kennisgeving van inbeslagname):

1. 1 pot (aardewerk afkomstig uit de binnendelta).
2. 1 slijpsteen (datering nieuwe steentijd),
3. 1 armband (herkomst hombori),
4. **2 bijlen**(stenen bijlen, nieuwe steentijd),
5. 6 stuks aardewerk (fragmenten van aardewerkfiguren),
6. 1 stenen lipplug (Jaspis),
7. 1 (ijzeren) pijp,
8. 2 (bronzen) bellen,
9. 2 haarvlechtpenen
10. 3 aardewerkbakjes,
[registratienummer: 08/129](#)   [blad 2](#)
11. 1 pot (aardewerk),
12. 1 pijpenkop (aardewerk),
13. 1 cultus-voorwerp (ijzer **en pijp** binu-cultus),
14. 24 cultus-voorwerpen (houten voorwerpen, wagem-cultus),
15. 1 (houten) masker,
16. 1 (houten) kruk,
17. 1 (houten) masker,

- 18. 1 (houten) masker,
  - 19. 1 (houten) katrol,
  - 20. 13 (houten) sloten,
  - 21. 2 stokken (herkomst Touareg-gebied),
  - 22. 1 (houten) beeld,
  - 23. 1 (houten) masker,
  - 24. 1 (houten) tuierspaal,
  - 25. 1 (houten) knots,
  - 26. 1 (houten) beeld (van een hond),
- en dat het beslag nog voort duurt.

Klager heeft er - zakelijk weergegeven en voor zover te dezen van belang - op gewezen, dat:

- alle in beslag genomen goederen een legale herkomst hebben, zijn eigendom zijn en volgens Malinese en Nederlandse regels eerlijk zijn verkregen;
- de Nederlandse erfgoedinspecteur ten onrechte ten aanzien van een aantal authentieke voorwerpen de conclusie heeft getrokken, dat die voorwerpen onrechtmatig uit Mali zijn geëxporteerd;
- de deskundigheid van de deskundige Aansticht tekortschiet en hij, klager, kan aantonen dat een aantal van de door deze als archeologisch aangeduide voorwerpen niet archeologisch is.

De officier van Justitie heeft zich op het standpunt gesteld, dat het belang van strafvordering zich niet langer tegen de opheffing van het beslag verzet, maar dat klager - gelet op het verzoek vanwege de Malinese autoriteiten en de daarbij gevoegde cultuurbeschermende wetgeving - niet kan worden aangemerkt als redelijkerwijs rechthebbende op:

- 1. 1 pot (aardewerk afkomstig uit de binnendelta),
- 2. 1 slijpsteen (datering nieuwe steentijd),
- 3. 1 armband (herkomst hombori),
- 4. **2 bijlen**(stenen bijlen, nieuwe steentijd),
- 5. 6 stuks aardewerk (fragmenten van aardewerkfiguren),
- 6. 1 stenen lipplug (Jaspis),

7. 1 (ijzeren) pijp,
9. **2 haarvlechtepenen**
11. **1 pot (aardewerk)**
12. **1 pijpenkop (aardewerk)**
13. **1 cultus-voorwerp (ijzen pijp, binu-cultus)**

Ten aanzien van de rechtmatigheid van het beslag overweegt de rechtbank het volgende.

Klager heeft erop gewezen dat er geen sprake is van overtreding van Nederlandse regelgeving betreffende de invoer van cultuurgoederen. Echter, uit het **onderzoek zoals ten tijde van inbeslagname verricht** voldoende verdenking gerezen van in Nederland strafbaar gestelde gedragingen zoals diefstal, verduistering, oplichting of heling, waarvan aangenomen kan worden dat daarop ook in **de**Mali straffen zijn gesteld.

registratienummer: 08/129   blad 3

De inhoud van de voor invoer aangeboden kisten kwam immers niet overeen met de daarbij gevoegde Malinese exportvergunning: er zijn goederen aangetroffen die niet op die vergunning werden vermeld en er zijn originele goederen aangetroffen waarvan op de vergunning stond dat het om een kopie ging.

Nu de officier van justitie geen belang ziet in het voortduren van het beslag, rijst de vraag aan wie de voorwerpen teruggegeven dienen te worden. Daartoe overweegt de rechtbank het volgende.

Op 23 april 2007 hebben deskundigen van het Rijksmuseum voor Volkenkunde de op die datum aangetroffen zending geïnspecteerd. Blijkens het op 27 april 2007 door drs. Aansticht, als conservator Afri ca/curator Afri ca verbonden aan het Rijksmuseum voor Volkenkunde, opgestelde rapport bestaan de hiervoor onder 1 tot en met 7 genoemde items uit archeologische voorwerpen, die in de Malinese wet beschermd worden en niet (vanuit Mali) geëxporteerd mogen worden.

Artikel 26 van het “Arrêté interministériel no 94-7968/MCC-MAT” bepaalt: Les objets arché (o)logiques sont strictement interdits à l’exportation. Ceux proposés à l’exportation, ou découverts en situation d’exportation seront saisis au bénéfice du Musée National.

De rechtbank is op grond van het voorestaande van oordeel, dat klager - gelet op de bevindingen van de deskundige mw.Aansticht in onderling verband en samenhang bezien met de hiervoor aangehaalde cultuurbeschermende wetgeving van Mali - niet als rechthebbende op de hiervoor onder 1 tot en met 7 vermelde (archeologische) voorwerpen kan worden beschouwd. Klager heeft de goederen immers in Mali, dus denkkelijk volgens Malinese recht verkregen en vervolgens, door zijn poging tot export daarvan, op het eerste oog zijn eigendom naar Malinese recht verloren. Het klaagschrift dient in zoverre dan ook ongegrond te worden verklaard.

Wat betreft de door de deskundige Ansticht als authentiek bestempelde voorwerpen heeft het volgende te gelden. In haar rapportage is gemeld dat de exportvergunning niet geldig is omdat het niet om kopieën gaat zoals in die vergunning is aangegeven. Dit zou in een strafzaak mogelijk tot verbeurdverklaring van de goederen kunnen leiden. Nu de officier van justitie geen belang van strafvordering meer aanwezig ziet, rest echter slechts de vraag wie redelijkerwijs als rechthebbende heeft te gelden. De rechtbank is niet gebleken dat klager zijn gestelde eigendom naar Malinese of naar Nederlands recht zou hebben verloren door de veronderstelde ongeldige exportvergunning. Voor deze goederen is het klaagschrift dan ook gegrond.

Op grond van het voorestaande dient derhalve met inachtneming van de betreffende wetsartikelen te worden beslist als volgt.

3. Beslissing

De rechtbank:

Verklaart het klaagschrift, voor zover betrekking hebbende op de hiervoor onder 1 tot en met 7 vermelde (archeologische) voorwerpen ongegrond;

Verklaart het klaagschrift voor het overige ongegrond, heft op het daarop gelegde beslag en gelast de teruggave aan van de hierna vermelde voorwerpen: [registratienummer: 08/129-blad 3](#)

8. 2 (bronzen) bellen,
9. 2 haarvlechtepennen
10. 3 aardewerkbakjes,
11. 1 pot (aardewerk),
12. 1 pijpenkop (aardewerk),
13. 1 cultus-voorwerp (ijzer **en pijp**binu-cultus),
14. 24 cultus-voorwerpen (houten voorwerpen, wagem-cultus),
15. 1 (houten) masker,
16. 1 (houten) kruk,
17. 1 (houten) masker,
18. 1 (houten) masker,
19. 1 (houten) katrol,
20. 13 (houten) sloten,
21. 2 stokken (herkomst Touareg-gebied),
22. 1 (houten) beeld,
23. 1 (houten) masker,
24. 1 (houten) tuierspaal,
25. 1 (houten) knots,
26. 1 (houten) beeld (van een hond),

4. Samenstelling raad kamer en uitspraakdatum

deze beschikking is gegeven door mr.Beck, rechter, in tegenwoordigheid van Beverwijk, griffier en in het openbaar uitgesproken op 17 juli 2008.

Bijlage O - Rapport - Nationale Ombudsman

Het volgende verslag is dat van BNO over de EGI [O], kritisch en verhelderend. Lezers met weinig tijd kunnen zich ev. beperken tot de Beoordeling door de NO - vanaf punt 9 [blz 290 - O2].

---

blz 1

Rapport - Nationale Ombudsman

Rapport betreffende een klacht over de Erfgoedinspectie te Den Haag.

Datum: 22 september 2012

Rapportnummer: 2012/161

blz 2

Klacht

Verzoeker klaagt over de onjuiste handelwijze van de Erfgoedinspectie in het kader van de door hem ingevoerde goederen.

[O1] - Bevindingen en beoordeling Bevindingen

1. Verzoeker reist regelmatig door West-Afrika. Hij verzamelt ook Afrikaanse voorwerpen.

Verzoeker was in 2007 in Mali en liet vijf kisten met goederen, die hij daar gekocht had, na controle door de Malinese Erfgoedinspectie, verzenden naar zijn adres in Nederland. De Belastingdienst/Douane West (hierna: Douane) onderwierp verzoekers zending aan een controle. Omdat bij de controle bleek dat er een mogelijkheid zou kunnen bestaan dat het daarbij ging om zogenoemde cultuurgoederen, hield de Douane de zending op 23 april 2007 tegen. Cultuurgoederen maken deel uit van het cultureel erfgoed van een staat en er gelden daarom in veel landen speciale regelingen voor de in- en uitvoer van deze goederen. Voor de invoer in Nederland van beschermde cultuurgoederen uit derde landen bestonden in 2007 geen wettelijke belemmeringen. De

Douane nam over verzoekers zending contact op met de Erfgoedinspectie. De Erfgoedinspectie had op basis van het Handboek Veiligheid, Gezondheid, Economie en Milieu (hierna: Handboek VGEM) een taak in het ondersteunen van de Douane in haar fiscale taak en het herkennen van illegale uitvoer. Om deskundigheid te kunnen raadplegen binnen diverse deelgebieden schakelt de Erfgoedinspectie hulp in van personen die vanwege kennis van of ervaring met diverse deelgebieden bekend staan als deskundige. In de onderhavige zaak schakelde de Erfgoedinspectie medewerkers van het Rijksmuseum voor Volkenkunde in. Dit leidde ertoe dat de Douane samen met medewerkers van het Rijksmuseum voor Volkenkunde de zending inspecteerden.

2. In een brief van 9 mei 2007 verzocht de Erfgoedinspectie de Douane om een deel van de goederen vrij te geven en een ander deel van de goederen over te dragen aan de Koninklijke Marechaussee, voor nader opsporingsonderzoek en eventueel teruggave aan Mali.

3. Op 11 juli 2007 droeg de Douane de goederen die niet waren vrijgegeven, zonder melding gedaan te hebben bij de Boetefraudecoördinator of het Openbaar Ministerie, over aan de Koninklijke Marechaussee. De Koninklijke Marechaussee zond R. BV (de douane-expediteur die betrokken was bij verzoekers zending en op eigen naam aangifte heeft gedaan van de invoer) een ontvangstbewijs toe, waaruit bleek dat twee kisten met mogelijke cultuurgoederen in beslag waren genomen.

4. Naar aanleiding van een klacht van verzoeker heeft de Erfgoedinspectie in een brief van 15 juli 2010 die klacht gedeeltelijk gegrond verklaard. Vervolgens diende verzoeker een klacht over de Erfgoedinspectie in bij de Nationale ombudsman. De Nationale ombudsman

blz 3

heeft op basis van de klacht de volgende vragen als uitgangspunt voor onderzoek naar de klacht vastgesteld:

"Heeft de Erfgoedinspectie voldoende deskundigheid in huis om kwesties als die van verzoeker te kunnen beoordelen? En hiermee samenhangend, hoe was de kwaliteit van het door de Erfgoedinspectie advies: 'bevindingen' (in de woorden van de Erfgoedinspectie) versus 'klakkeloos overgenomen en niet onderbouwde suggestieve criminaliserende statements' (in de woorden van verzoeker). Het gaat dus om de wijze waarop zaken in een advies worden geformuleerd. En, indien de kwaliteit niet optimaal was, (hoe) valt hierin verbetering te bereiken voor de toekomst?"

5. In een persoonlijk gesprek met medewerkers van de Nationale ombudsman dat plaatsvond op 27 januari 2012 lichtte verzoeker zijn klacht nader toe. Verzoeker overlegde tevens een groot aantal digitale stukken ter toelichting op zijn klacht. Naast de klacht over de handelwijze van de Erfgoedinspectie, klaagt verzoeker er ook over dat door de gang van zaken bij onder andere de Erfgoedinspectie het Openbaar Ministerie een onjuiste sepotcode heeft gebruikt, zodat verzoeker ten onrechte als verdachte aangemerkt is gebleven.

6. In het kader van het onderzoek door de Nationale ombudsman naar aanleiding van de klacht heeft op 21 maart 2012 een gesprek plaatsgevonden bij de Erfgoedinspectie. Hierbij was verzoeker aanwezig. Doel van het gesprek was tenminste de beantwoording van de hierna opgenomen vragen van de Nationale ombudsman. Voorafgaand aan het gesprek zijn de vragen ter voorbereiding op 13 februari 2012 per e-mail aan de Erfgoedinspectie voorgelegd. De vragen:

"1. In de klachtbehandelingsbrief van 15 juli 2010 aan verzoeker is aangegeven dat een traject van professionalisering is ingezet. Kunt u aangeven wat er sindsdien gewijzigd is en/of met het oog op de toekomst nog gewijzigd gaat worden in het proces?"

Kunt u daarbij ook aangeven op welke wettelijke regelingen/verdragen het advies van de Erfgoedinspectie is gebaseerd?

Kunt u daarnaast aangeven of er mogelijkheden zijn voor hoor- en wederhoor en hoe het staat met de transparantie en verantwoording/toetsingsmogelijkheden binnen het proces?

Kunt u aangeven hoe gecommuniceerd wordt naar andere overheidsinstanties en belanghebbende(n)?

2. Ziet u naar aanleiding van de klachtbehandeling van de klacht van verzoeker en de voorgestelde verbeteringen nog aanleiding om actie te ondernemen in de zaak van verzoeker?

3. Ziet u mogelijkheden het vertrouwen tussen verzoeker en de Erfgoedinspectie te herstellen met het oog op de toekomst? Zo ja, op welke manier?"

blz 4

7. In het hiernavolgende wordt de reactie van de Erfgoedinspectie op de voormelde vragen zakelijk weergegeven.

Reactie vraag 1

In reactie op vraag 1 heeft de Erfgoedinspectie aangegeven dat een belangrijke wijziging is gelegen in de inwerkingtreding in 2009 van de Uitvoeringswet Unesco-verdrag 1970 inzake onrechtmatige invoer, uitvoer of eigendomsoverdracht van cultuurgoederen (Uitvoeringswet Unesco-verdrag 1970). Daarmee heeft de Erfgoedinspectie ook bij import van cultuurgoederen bevoegdheden gekregen. De Erfgoedinspectie is nu toezichthouder geworden. Als er nu een melding wordt gedaan door de Douane dan wordt getoetst aan het bepaalde in de Uitvoeringswet Unesco-verdrag 1970: is er sprake van cultuurgoederen die na 1 juli 2009 zijn uitgevoerd uit een Verdragsstaat, dan is het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (de Erfgoedinspectie) bevoegd. Is er geen sprake van

cultuurgoederen die na 1 juli 2009 zijn uitgevoerd uit een Verdragsstaat, dan is er voor de Erfgoedinspectie alleen een taak als er een redelijk vermoeden bestaat dat de goederen zijn gestolen. In het algemeen zal niet snel sprake zijn van een redelijk vermoeden van een strafbaar feit. De Erfgoedinspectie geeft aan dat het wettelijk kader in 2007 gevormd werd door het Handboek VGEM, dat voor de Erfgoedinspectie als leidraad gold, maar in de onderhavige zaak niet als zodanig is gehanteerd. Door ratificatie van de Uitvoeringswet Unesco-verdrag 1970 veranderde het wettelijk kader in 2009.

De Erfgoedinspectie spreekt het vermoeden uit dat door de formulering, namelijk het verzoek aan de Douane om de goederen over te dragen aan de Koninklijke Marechaussee, het advies van de Erfgoedinspectie is opgevat als opdracht, terwijl dit via de Boetefraudecoördinator had moeten lopen. De Erfgoedinspectie heeft achterwege gelaten zelf onderzoek te doen naar aanleiding van de bevindingen en het advies van de geraadpleegde deskundige. De door de deskundige gepresenteerde bevindingen zijn daarbij door de Erfgoedinspectie ten onrechte overgenomen zonder eigen onderzoek. De behandeling van de zaak heeft lang geduurd. Er zijn fouten gemaakt. Welke ketenpartner daarin welke rol heeft gehad, is moeilijk te bepalen door de Erfgoedinspectie.

In reactie op de vraag op welke wettelijke regels de acties van de Erfgoedinspectie (ook het verzoek tot inbeslagneming en terugzending) zijn gebaseerd, heeft de Erfgoedinspectie aangegeven dat bij nader inzien daarvoor geen wettelijke grondslag was. Aan regelgeving was er destijds alleen het Handboek VGEM. Er waren verder geen wettelijke regels.

De Erfgoedinspectie verwijst voor de verbeteringen in de werkwijze van de Erfgoedinspectie naar het schema zoals tijdens het gesprek op 21 maart 2012 aan de Nationale ombudsman is overgelegd. In het schema staat onder meer de op basis van het Unesco Verdrag verkregen mogelijkheid van een verdragsstaat om een rechtsvordering tot teruggave in te dienen. De Erfgoedinspectie geeft aan dat in de periode waar de klacht van

verzoeker op ziet alleen het Handboek VGEM er was. Dit Handboek werd echter feitelijk niet gebruikt. In 2009 kwamen er door ratificatie van de Uitvoeringswet Unesco-verdrag 1970 wel regels voor de import van cultuurgoederen en was deze import niet meer geheel vrij. Met de verbeteringen in de werkwijze is bij de Erfgoedinspectie al begonnen naar aanleiding van de klacht van verzoeker. Deze voorgenomen verbeteringen zijn ingehaald door de inwerkingtreding van het Unesco Verdrag. Over de status van het concept schema

geeft de Erfgoedinspectie aan dat nog niet exact bekend is wanneer, maar dat genoemd schema mogelijk voor de zomer definitief is en dan ook op de website van de Erfgoedinspectie wordt geplaatst.

Afgegaan is destijds op de deskundigheid van een door de Erfgoedinspectie geraadpleegde medewerker van het Rijksmuseum voor Volkenkunde waarvan deskundigheid op dit terrein verwacht mag worden. Destijds is er niets aan verzoeker gevraagd. In het schema met de nieuwe werkwijze zou daarin bij onderzoek wel worden

voorzien. Bijvoorbeeld door informatie op te vragen bij de afzender of ontvanger. De beschikking die conform de werkwijze van het schema wordt afgegeven is cruciaal. Tot op heden heeft de Erfgoedinspectie eenzelfde zaak niet bij de hand gehad. Mogelijk is er in de toekomst ook mogelijkheid tot het meebrengen van andere deskundigen. Het liefst twee natuurlijk. De deskundige kan ook de geadresseerde zijn. Eventueel dient in bezwaar op die mogelijkheid gewezen te worden. In de zaak van verzoeker zou voor 2007 met de huidige regels al bij voorbaat de conclusie zijn getrokken dat er door aanwezigheid van een officiële exportvergunning sprake is van legale verzending uit de verdragsstaat.

De Erfgoedinspectie denkt aan inrichten van een pool met deskundigen aan wie een oordeel gevraagd kan worden. Hoe dat er exact uit moet gaan zien is ook binnen de Erfgoedinspectie nog een vraag. De Erfgoedinspectie zoekt naar mogelijkheden om

vereenkomsten aan te gaan met deskundigen. Dit is ook naar aanleiding van de zaak van verzoeker.

Het is lastig voor de Erfgoedinspectie om het kennisniveau van een inspecteur te bepalen bij inhoudelijke kwesties, omdat dat deels eigen verantwoordelijkheid van de inspecteur is.

Over de wijze waarop (nadere) scholing van de medewerkers van de Erfgoedinspectie in de toekomst zal plaatsvinden wordt door de Erfgoedinspectie nog nagedacht.

Reactie vraag 2

De behandeling van de klacht van verzoeker en de voorgestelde verbeteringen zijn de aanleiding voor de Erfgoedinspectie om een kopie van de eerdere klachtbehandeling, mogelijk met een samenvatting van de zaak tot de huidige stand van zaken, naar het Openbaar Ministerie te sturen. Verzoeker kan vervolgens een verzoek indienen bij het Openbaar Ministerie om de sepotcode te wijzigen. De Erfgoedinspectie gaat overleggen met haar Directeur of er aanleiding bestaat de ketenpartners (waaronder het Openbaar Ministerie) alsnog te informeren over de zaak van verzoeker en zo ja op welke wijze.

blz 6

Reactie vraag 3

In reactie op vraag 3 geeft de Erfgoedinspectie aan dat het nooit de bedoeling is geweest verzoeker te criminaliseren. De Erfgoedinspectie memoreert dat zijn klacht, dat hij ten gevolge van de door de Erfgoedinspectie in gang gezette gebeurtenissen en door de terminologie die door de Erfgoedinspectie is gebruikt, gecriminaliseerd is, door de Erfgoedinspectie in de brief van 22 juli 2010 gegrond is verklaard. Alle bij het gesprek op 21 maart 2012 aanwezige medewerkers van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Erfgoedinspectie bieden persoonlijk excuses aan voor de door de Erfgoedinspectie gemaakte fouten. Voor wat betreft de mogelijkheden het vertrouwen tussen verzoeker en de Erfgoedinspectie te herstellen met het oog op de toekomst geeft de Erfgoedinspectie aan dat de onderhavige zaak de Erfgoedinspectie

zwaar weegt en er naar aanleiding van de klacht van verzoeker een interne vergadering is geweest. De klacht van verzoeker en de inwerkingtreding van het Unesco Verdrag heeft aanpassingen van de werkwijze van de Erfgoedinspectie noodzakelijk gemaakt.

8. Naar aanleiding van het gesprek op 21 maart 2012 heeft de Erfgoedinspectie bij brief van 31 mei 2012 de Douane, de Koninklijke Marechaussee, het Openbaar Ministerie en het Museum Volkenkunde bericht over de eerdere klachtbehandeling door de Erfgoedinspectie en de huidige stand van zaken. Verder staat in de brief dat de Erfgoedinspectie maatregelen in gang heeft gezet ter verbetering naar aanleiding van deze zaak, die binnen afzienbare tijd zullen worden gecommuniceerd.

Het schema "beslismodel" waarover onder 7. is geschreven is in gewijzigde vorm per mail van 12 juli 2012 van de Erfgoedinspectie ontvangen en wordt in het rapport opgenomen onder Achtergrond. De Erfgoedinspectie heeft aangegeven dit schema ook aan de ketenpartners te zullen toesturen. Inmiddels is het schema ook op de website van de Erfgoedinspectie gepubliceerd.

[O2] - Beoordeling

9. Bij de opening van het onderzoek is niet nader gedefinieerd op welke handelingen van de Erfgoedinspectie het onderzoek zich zou richten. Op basis van de klacht van verzoeker en de nadere gesprekken met hem en de Erfgoedinspectie heeft de Nationale ombudsman besloten de volgende gedragingen te onderzoeken en te beoordelen:

- handelen zonder het bestaan van een wettelijke grondslag door de Erfgoedinspectie;
- ontbreken van communicatie en samenwerking tussen de Erfgoedinspectie en de ketenpartners;
- niet nemen van een weloverwogen beslissing door het ontbreken van een goede voorbereiding door de Erfgoedinspectie.

blz 7

De Erfgoedinspectie heeft lopende het onderzoek het volgende erkend. De Erfgoedinspectie had geen wettelijke grondslag voor de acties ondernomen met de goederen van verzoeker. Ook is de communicatie over de gang van zaken naar de ketenpartners onvoldoende geweest of heeft geheel ontbroken. De Erfgoedinspectie heeft achterwege gelaten om eigen onderzoek te doen naar aanleiding van een beschrijving/advies van een geraadpleegde deskundige. Verder heeft de Erfgoedinspectie de ketenpartners ten onrechte dwingend geadviseerd. Ook ontbrak de mogelijkheid om een deskundige verantwoording af te laten leggen en zijn/haar deskundigheid te toetsen. Daarnaast ontbrak de mogelijkheid voor verzoeker om te reageren of te worden gehoord.

Handelen zonder bestaan van een wettelijke grondslag door de Erfgoedinspectie

10. Kenmerk van behoorlijk overheidsoptreden is betrouwbaarheid. Het vereiste van betrouwbaarheid houdt in dat de overheid handelt binnen het wettelijk kader en eerlijk en oprecht, doet wat zij zegt en gevolg geeft aan rechterlijke uitspraken. Nu de Erfgoedinspectie heeft aangegeven dat er geen wettelijke grondslag was voor haar handelen, kan er van betrouwbaarheid als kenmerk van behoorlijk overheidsoptreden geen sprake geweest zijn. De Nationale ombudsman acht betrouwbaarheid en daarmee het kunnen vertrouwen van burgers op wetgeving zeer van belang. Zonder onderliggende wetgeving weet een burger immers niet waar hij aan toe is en zou er sprake kunnen zijn van (de schijn van) willekeur. Ontbreken van communicatie en samenwerking tussen de Erfgoedinspectie en de ketenpartner

11. Daarnaast oordeelt de Nationale ombudsman dat adequate samenwerking van de Erfgoedinspectie met haar ketenpartners bij uitoefening van de toezichthoudende taak van de Erfgoedinspectie

gelet op de gang van zaken, heeft ontbroken. Daarmee handelde de Erfgoedinspectie -en de ketenpartners- in strijd met het vereiste van samenwerking. Het is een vereiste van behoorlijk overheidsoptreden dat de overheid op eigen initiatief in het belang van de burger samenwerkt met andere (overheids-)instanties en de burger niet van het kastje naar de muur stuurt.

12. Opvallend in de onderhavige zaak is dat er naar aanleiding van de klachtbehandeling door de Erfgoedinspectie en de reeds in 2010 door de Erfgoedinspectie ontdekte onjuistheden in het eigen handelen niet hebben geleid tot verdere actie in de richting de ketenpartners in de zaak van verzoeker.

Niet nemen van een weloverwogen beslissing door het ontbreken van een goede voorbereiding door de Erfgoedinspectie

13. Het is ook een vereiste van behoorlijk overheidsoptreden dat de overheid alle informatie die van belang is om een weloverwogen beslissing te nemen, verzamelt. Dit

blz 8

vereiste van goede voorbereiding betekent dat de overheid actief informatie verwerft en deze informatie toetst door middel van wederhoor bij de burger. De Erfgoedinspectie heeft aangegeven dat er geen procedure was om verzoeker te informeren dan wel te horen of te laten reageren. Ook is hem daar anderszins geen gelegenheid toe geboden. De Erfgoedinspectie heeft verder achterwege gelaten eigen onderzoek te doen naar aanleiding van een beschrijving/advies van een geraadpleegde deskundige. Ook was er op geen enkele manier door de Erfgoedinspectie in voorzien om een deskundige verantwoording af te laten leggen over zijn/haar bevindingen en zijn/haar deskundigheid te (laten) toetsen. Dit gold zowel intern binnen de Erfgoedinspectie, als extern voor verzoeker. Hiermee heeft de Erfgoedinspectie geenszins voldaan aan het vereiste van goede voorbereiding, zodat ook in dat kader geen sprake is van behoorlijk overheidsoptreden van de Erfgoedinspectie.

14. Dit leidt ertoe dat de onderzochte gedragingen niet behoorlijk zijn. Het voorgaande leidt tot het oordeel van de Nationale

ombudsman dat er sprake is van schending van het vereiste van betrouwbaarheid, het vereiste van goede voorbereiding en het vereiste van samenwerking. De klacht over de onjuiste handelwijze van de Erfgoedinspectie bij uitvoering van haar taak van het houden van toezicht op cultuurgoederen in het kader van de door verzoeker ingevoerde goederen is daarmee gegrond.

Conclusie

De klacht over de onjuiste handelwijze van de Erfgoedinspectie in het kader van de door verzoeker ingevoerde goederen is gegrond vanwege schending van het vereiste van betrouwbaarheid en het vereiste van goede voorbereiding. Daarnaast is er sprake van schending van het vereiste van behoorlijk overheidsoptreden omdat samenwerking tussen de ketenpartners onvoldoende aanwezig is.

Instemming

De door de Erfgoedinspectie voorgestelde verbeteringen komen neer op een procedure zoals uiteengezet in het Beslismodel bij melding mogelijke overtreding artikel 3 Uitvoeringswet Unesco-1970 (cultuurgoederen). Deze procedure zal ook op de website van de Erfgoedinspectie worden beschreven. Daarnaast wordt nog nagedacht over het maken van een procedure waarmee geraadpleegde deskundigen ter verantwoording kunnen worden geroepen en de wijze waarop (nadere) scholing van medewerkers van de Erfgoedinspectie kan plaatsvinden. Tot slot wordt gezien hoe de communicatie met ketenpartners op een efficiëntere manier kan verlopen.

De Nationale ombudsman neemt met instemming kennis van de inspanningen tot verbeteringen met het oog op professionalisering.

blz 9

Aanbeveling

De Nationale ombudsman beveelt de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aan te bevorderen dat de Erfgoedinspectie het eerder gegeven advies richting de diverse ketenpartners zal

corrigeren, op een zodanige wijze dat de onjuistheden in het advies worden rechtgezet, doordat duidelijk wordt dat er geen wettelijke grondslag heeft bestaan voor de handelwijze van de Erfgoedinspectie.

De Nationale ombudsman,
dr. A.F.M. Brenninkmeijer

Onderzoek

In 2011 heeft de Nationale ombudsman een verzoekschrift met een klacht over een gedraging van de Erfgoedinspectie in behandeling genomen.

Naar deze gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek heeft een gesprek met medewerkers van de Erfgoedinspectie en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap plaatsgevonden in aanwezigheid van verzoeker.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen. De reacties van verzoeker en de Erfgoedinspectie gaven aanleiding het verslag op een aantal punten te wijzigen.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie:

het verzoekschrift met (latere) toelichtingen en (digitaal) overgelegde stukken;

informatie uit het gesprek van 21 maart 2012 bij de Erfgoedinspectie;

de reacties van verzoeker en de Erfgoedinspectie op het verslag van bevindingen.

Achtergrond

blz 10

Stappenschema EGI bij melding mogelijke overtreding art. 3
Uitvoeringswet UNESCO-1970 (cultuurgooederen) *versie 11-07-2012*

Publicatiedatum 22 september 2012

Rapportnummer 2012/161

Einde Rapport BNO over de EGI 2012/161

[O3] - In een brief van de Minister O,C&W [43] aan het OM (mr.Draaisma) verklaart de minister, dat zij ingestemt met de aanbevelingen van de NO in zijn rapport 2012/161.

Deze brief vat nog eens de feiten samen waarin de EGI over de schreef zijn gegaan, met als conclusie:

- onterecht gebruik van criminaliserende termen
- feiten waaruit bleek dat de zending onrechtmatig was waren niet aanwezig
- alle goederen bleken genoteerd te zijn
- het woord ‘copie’ (in Nederlandse vertaling ‘exemplaar’) was door Mali terecht gebruikt.

Met excuses van de EGI.

Dat ook het museum-duo en de keten-partners inhoudelijk geraakt werden door deze bevindingen, derde hen niet in het minst.

Link naar de Actualiteit

Een maand voordat dit boek uitkwam, vonden in Parijs aanslagen plaats. Die brachten ook in Nederland een schokeffect teweeg, dat hoewel minder heftig dan 9/11, daar toch enigszins vergelijkbaar mee was, omdat het nog eens extra aantoonde, hoe kwetsbaar onze ‘dichtbij wereld’ is. De roep om vergelding, en vooral ook om bescherming tegen deze ‘barbaren’ klinkt luid. De eerste en begrijpelijke reactie was er een van ‘oorlog’, ‘bombarderen’ en ‘veel betere toegankelijkheid van persoonsgegevens ten behoeve van betere controle’, oftewel ‘Nood breekt wetten’.

Maar gelukkig zijn er ook veel stemmen, die de zinloosheid van zulke reacties onderkennen, of zelfs de contra-productiviteit ervan. Want terugkijkend op de ontluisterende effecten van de monstrueuze maatregelen die als reactie op 9/11 in eenzelfde sfeer zijn genomen (Afganistan, Irak, Guantanamo Bay), is het van levensbelang om een herhaling daarvan te voorkomen.

Bij de roep van bestuurders om weer méér privacy-schendende regels zoals data-collectie, vraagt Folkert Jensma [d] zich af: “Maar waarom zit die rechtsstaat toch in de weg? Je kunt ook andersom reageren – door de rechtsstaat juist te versterken. Maar nee, in geval van ‘oorlog’ sneuvelt eerst de waarheid – en dan wordt de rechtsstaat opgeschort. Of tenminste opgerekt. Soms met excessen tot gevolg”, met een verwijzing naar 9/11. En hij vervolgt “Bij een gewone verdachte moet de staat een redelijk vermoeden van schuld hebben dat een bepaalde persoon zich schuldig maakte aan een concreet feit. Bij terreurverdachten zijn anonieme tips, oncontroleerbare informatie of zelfs niet specifieke, ‘softe’ informatie voldoende”.

Waarom ik dit hier noem? In wezen gaat dit boek natuurlijk helemaal niet over het relatief kleine probleem van ‘onterecht in beslag houden van spullen van geringe waarde’. Waar dit boek over gaat is het onvoorstelbare gemak, waarmee zo veel overheidsdienaren wet en burger negeren. Daar blijkt helemaal geen oorlog voor nodig. Zelfs ter voorkoming van gering gezichtsverlies wordt er al gelogen en worden zaken verdraaid door mensen, die juist aangesteld zijn om onze morele waarden te verdedigen aan de hand

van gerespecteerde wetten. Juist ook door de magistraten van het OM - van laag tot hoog. Maar inmiddels zijn we wel in een roerige tijd terecht gekomen, en het is toeval, dat juist nu ook dit boek uitgegeven wordt. Een moment waarop onze bestuurders gedwongen worden keuzes te maken, heel wezenlijke keuzes, die o.a. over opheffen of handhaving van wetten en privacy gaan, en daarbij rekenen op integer gedrag van justitie medewerkers, van recherche t/m het College van Procureurs. Dit boek biedt daartoe ook stof tot nadenken.

Weinig mensen zullen coulance voelen bij de daders van deze aanslagen. Maar hen te bestrijden met redeloze kracht is niet zinvol, en het bevestigt hen nog eens extra in hun extreme preoccupatie. Daarbij drukt het ons in eenzelfde barbaarse positie als die waarin zij zich gemanoeuvreerd hebben, en waarin zij ook ons graag zien. Terwijl ónze kracht juist in onze rechtsstaat zit - of zou moeten zitten. Want deze laatst aangehaalde strofe van Jensma duidt op de situatie, zoals die zou móéten zijn, maar zoals die ook nu kennelijk nog lang niet is (getuige dit boek). Een vernedering uit willekeur, zoals ik die eenmaal in het klein, maar in dit boek goed gedocumenteerd, heb moeten meemaken, is niets vergeleken met de reeks vernederingen, die allochtone, anders-gelovige of gekleurde medeburgers zo vaak moeten ondergaan. En dit, zonder dat de macht, die zou moeten staan voor jouw 'bescherming', zich wil of hoeft te verantwoorden. Een belangrijke oorzaak van radicaliseren is het je niet gerespecteerd voelen, en een oorzaak daarvan – misschien een open deur – niet gerespecteerd wórdén.

Inderdaad, 'Nood breekt wetten', maar we moeten ons heel serieus afvragen, of deze 'Nood' niet in belangrijke mate ontstaan is, doordát 'wetten gebroken werden'. Dus door juist een veronachtzaming van respect voor de wetten die er voor moeten zorgen, dat wij állen in vrijheid kunnen leven.

Willen we wérkelijk zonder angst leven, dan dient er weer serieuze aandacht te komen voor oude en te zeer veronachtzaamde begrippen als vrijheid, gelijkheid en broederschap. Hoewel dit oude begrippen zijn, zijn ze allesbehalve achterhaald, en vormen zij nog steeds het fundament van onze wetgeving.

Naschrift

Mijn oprechte dank spreek ik bij deze uit aan onze Nationale Ombudsman van destijds, dr. Alex Brenninkmeijer, voor zijn hulp en bijstand in hoge nood. Zijn moed om als ombudsman immoreel gedrag op elk niveau ter discussie te stellen, zonder zich door zelfs de allerhoogste ambtsdragers in de luren te laten leggen, vormde voor veel mensen een inspiratie-bron.

Naast Alex Brenninkmeijer zijn er gelukkig meer mensen, die zich onafhankelijk durven op te stellen in een continue strijd tegen het grootste probleem in onze samenleving: haperende integriteit. Hierbij noem ik mr. Pieter van Vollenhoven, in zijn optreden als voorzitter van de Onderzoeksraad voor Veiligheid, maar zeker ook enkele columnisten in de NRC, die zich genuanceerd maar toch duidelijk positioneren in een verwarrende wereld. De columns van Bas Heijne, Joris Luyendijk, Folkert Jensma en Marjoleine Vos bieden een steun in de rug. En van Youp van 't Hek, die als onze nationale hofnar – in de oude en positieve betekenis – vaak de vinger op de zere plek legt. Op TV speelt een programma als Zembla zo'n onafhankelijke rol met goed journalistiek onderzoek. Zij allen vormen, ieder op hun eigen wijze, een belangrijke inspiratiebron voor velen om tot een betere samenleving te komen.

Graag spreek ik hier ook mijn dank uit aan enkele goede vrienden, die mij hun oor leenden in perioden van vertwijfeling, en hielpen bij het redigeren. Dank ook aan de vrijgevestigde juristen mr.C.Morel, mr.P.L.C.M.Ficq en mr.G.Hamer (†), die mij belangeloos te woord stonden, alsmede ook mr.Luister, die zich binnen het Landelijk Parket bereid verklaarde zo nodig zijn nek uit te steken. Een laatste duwtje in de rug, dat ik nodig had om tot het werkelijk uitgeven van dit boek te komen, kreeg ik in een gesprek met prof. mr.dr. Eric Rassin, die stelde, dat zo'n uitgave voor het OM slechts een 'speldenprik' zou betekenen, maar dat het OM zonder zulke speldenprikken waarschijnlijk nooit zal verbeteren.

En ten leste: deze 'struggle for integrity' had ik natuurlijk nooit kunnen voeren en volhouden zonder de continue steun, door dik en dun, van mijn vrouw Nienke – woorden schieten daarvoor tekort.

Literatuurlijst

- [01] Kafka, Franz - *Der Prozess* – Berlijn postuum 1925
- [02] Burg, Simone van der & Vermeijden, Marianne - *Verdrag belemmert musea in hun aankoopbeleid* – NRC 04-07-1996
- [03] Carmagnani, A.G.&Pailler, Yvan - *Stone Bracelet Production in Mali* - University Paul Valery, Montpellier
- [04] Toebosch, Theo - *Grondwerk, 200 jaar archeologie in Nederland* – Sun 2003
- [05] Kennert, Christian, Sahara onderzoeker – *Nach der Wüste kann man sich sehnen* - Kunst und Kontext – 2014/07 blz 44
- [06] Hofkamp, Marchinus – *Echt en Niet-echt* - Tribale Kunst en Cultuur 2014, nr 4, blz 10
- [07] Meuzelaar, prof.dr - brief d.d.16-05-2008, waarin strofe: “*dat het al moeilijk is twee specialistische experts te vinden die het over een en hetzelfde eens zijn, laat staan drie of meerdere experts*”.
- [08] Engelfriet, Arnoud – *Opnemen van gesprekken* – www.iusmentis.com
- [09] Jensma, Folkert - *Strafrecht is voor de ander, niet voor de overheid zelf* – NRC 08-10-2011
- [10] Hoofdredactie - *Crimineel gedrag en corruptie kunnen slechts bestaan bij de gratie van mensen die weggijken* - NRC 01-10-‘11
- [11] = [L] Belastingdienst
– *Douane Handboek Cultuurgoederen VGEM 2007*
- [12] Jensma, Folkert - *De goochelaars van justitie* – NRC 28-09-2013
- [13] Blom, Hans - in een opstel dat verscheen bij het afscheid van archivaris Sierk Plantinga van het Nationaal Archief
– *Geheime dienst schendt belofte over archieven* – NRC 14-09-2013
- [14] Vara - Zembra dd 06-06-1996 over *erfgoed en kunstroof*.
- [15] Asbeck, Geert van - *Afrikaanse kunst wordt geroofd op bestelling* – NRC 06-06-1997
- [16] Vermeijden, Marianne - *Plundering Afrikaans oudheidkundig erfgoed desastreus* – NRC 17-02-1994
- [17] Getuige bij dat gesprek aanwezig, die dit ook schriftelijk aan mij heeft willen bevestigen.
- [18] Debock, Aansticht e.a. – *Recherches archéologiques à Dia dans le Delta intérieur du Niger (Mali) : bilan des saisons de fouilles 1998-*

- 2003 – RMV Leiden, 2005
- [19] Jensma, Folkert - *De strafrechter krijgt veel prutswerk van het OM te verstouwen* – NRC 19-04-2014
  - [20] Derksen, Ton - *Verkeerde plaats, verkeerde tijd* – ISVW 14-04-‘13
  - [21] Kloor, Robin vd - *OM-baas Harm Brouwer: Ook wij leren van fouten* – Elsevier 27-05- 2010
  - [22] Graafland, Johan - *Uit falend toezicht volgt schuld, Wellink* – NRC 24-12-2013
  - [23] Nationale Ombudsman - *Rapport betreffende een klacht over de Erfgoedinspectie te Den Haag* – 2012/161 – 22-09-2012
  - [24] Aansticht, mw. – *The pre- and protohistoric togué of the Niger alluvial plain, Mali* – proefschrift Leiden, 2009
  - [25] Ginneken van, Jaap, massapsycholoog - *over het automatisch uitschakelen van het eigen kritische vermogen in aanwezigheid van een ‘deskundige’* - in “Arts & Auto” van mei 2011
  - [26] Buruma, Ybo - *Invloed deskundige op rechter is fenomenaal* – NRC 19-05-2011
  - [27] Hoofdredactie - *Chicanerende staat* – NRC 17-04-2009
  - [28] Zembra redactie - *Officieren van Justitie in de fout* - VARA & NPS - 2010-01-31
  - [29] Voorhoeve, Joris. Oud minister over onjuiste informatie – NRC 09-03-2011
  - [30] Luyendijk, Joris - *Dit kan niet waar zijn* - 2015
  - [31] Heuvel, Hans van den & Huberts, Leo - *We dreigen het te vergeten, maar een beetje integer kan niet* – NRC 19-04-2008
  - [32] Linden, Teun vd - *Lessen van de Liborrente: nadenken over goed en kwaad in leven en werk* – NRC 10-08-2015
  - [33] Arendt, Hannah - *Eichmann in Jeruzalem - De banaliteit van het kwaad* – 1963
  - [34] Oostrom, Frits van - *Diesrede 27-03-2015* -www.scienceguide.nl
  - [35] Gerritsen, Rein – *Filosoof in de rechtszaal* – Filosofie Magazine 7/2014
  - [36] Rhemrev, J.L.T. – *Rapport van de resultaten van het mij bij Gouvernementsbesluit van 24 Mei 1903 No. 19 opgedragen Onderzoek* – Koloniale Overheid Nederlands Indië
  - [37] Hoek, Anne-Lot – *Geweld Indië was structureel* - over

- promotie-onderzoek Remy Limpach – NRC 14-08-2015
- [38] Graaf, Gjal't de - *Laat het gaan om integer bestuur* – Nederlands Dagblad 13-08-2013
- [39] Tiggelaar, Ben – *Minder managers goed of slecht ?* – NRC 3-10-2015
- [40] Remie, Mirjam - *'Showbizmoord' wordt definitief herzien* – NRC 26-05-2015
- [41] Hörchner, R & Pijnenborg, A.E.C. - *Brief aan het Openbaar Ministerie over 'Officieren van Justitie in de fout'* – Nederlandse Publieke Omroep 15-12-2011
- [42] Schraivesande, Freek - *De feiten zijn geheel naar wens* – NRC 11-04-2015
- [43] Vlist, mr.J.van der - *brief van de SG namens de minister van O, C en W aan mr.Draaisma dd 6 nov 2012*
- [44] Jensma, Folkert - *Hoogleraren: OM oneerlijk* – NRC 30-03-2010
- [45] Haverkate, G.C., red - *Een onderzoek naar de lijst behorend bij de Zembla-uitzending van 31 januari 2010* - Wetenschappelijk Bureau van het Openbaar Ministerie 11-05-2010
- [46] 2011-09-02 Spendlove, Danny, forensisch patholoog: *"Ik heb gemerkt dat het OM en het aan justitie gelieerde NFI lang niet altijd op zoek zijn naar de waarheid en zich al te vaak laten leiden door de wens om iemand veroordeeld te krijgen"*. Citaat in Medisch Contact uit de Telegraaf 27-08-2011
- [47] Dohmen, Joep - *OM liet misbruikzaken Kerk opzettelijk verjaren in een kastje* – NRC 16-12-2011
- [48] OM Oneerlijk : [12] - [19] - [20] - [21] - [28] - [35] - [40] - [41] - [42] - [44] - [45] - [46] - [47]
- [50] Rengers, Merijn - *Kapotgemaakt door de overheid* – NRC 23-10-15
- [a] Wijk van der, Jaap – *Woordenboek Juridische Terminologie en Politiejargon* – <http://bellevueholidayrentals.com/juridisch/>
- [b] Bureau Bureau Integriteitsbevordering Openbare Sector – *Visie op integriteit* - www.integriteitoverheid.nl
- [c] www.rechtspraak.nl , de officiële site van de rechtbanken enz. Zaakcode *ECLI:NL:GHDHA:2015:2847*
- [d] Jensma, Folkert - *En gelden ze ook voor terreurverdachten* – NRC, 21-11-2015

Aanbevelingen in dit boek:

- Betrokkenheid van een expert bij een probleem blijkt de mogelijkheid tot kritisch denken van medewerkers vaak lam te leggen [25]. Er dient veel meer aandacht voor dit probleem te komen, en gezocht te worden naar praktische mogelijkheden om dit ernstige probleem bij onze overheid (en elders) te ondervangen.
- Stimuleren v. functionele betrokkenheid [F] bij ambtenaren.
- De klachtenfuncties bij de overheid kunnen in meer dan in één opzicht zeer nuttig zijn, maar ze dienen dan wel onafhankelijk te zijn.
- Elke functionaris in dienst van, of ingehuurd door de overheid dient toetsbaar [G] te zijn, en zich als zodanig op te stellen.
- Audio-visuele technieken vormen een belangrijk instrument ter ondersteuning van toetsing. Het is belangrijk, dat de weerstand (of zelfs angst) hiertegen wordt weggenomen [blz 220].
- Supervisie[K6] dient een wezenlijk onderdeel te worden in het functioneren van onze overheid - op veel plekken is dat nog niet zo.
- 'Integriteit' staat hoog op de agenda bij veel overheids- instanties, maar de praktijk blijkt weerbarstig. Van het aansturen op verbetering kan alleen iets positiefs verwacht worden, indien dit proces geleid wordt door erkend integere personen [blz 276].
- Wetenschappelijk psychologisch onderzoek van de betrokken ambtenaren is interessant, om duidelijk te krijgen waarom ze gehandeld hebben zoals ze deden. Daar zal zeker lering uit te trekken zijn.
- Betere scholing en nascholing van (erfgoed-)inspecteurs [K3].
- De regelgeving [K4] m.b.t. 'erfgoed' dient verbeterd te worden.
- Second Opinion dient een volwaardige optie te worden (EGI).
- Bij het OM geldt onderlinge loyaliteit als het hoogste goed, nog bóven integriteit en dienstbaarheid aan burger en wet. Deze opstelling dient te kantelen ten faveure van deze laatste.
- Het niet willen/kunnen/mogen toegeven van zelfs een klein foutje, is een imago probleem, vooral bij het OM [blz 222]. Dit staat de ontwikkeling van moreel besef ernstig in de weg. Zonder geïnstitutionaliseerde psychologische en ethisch/filosofische professionele hulp valt hierin geen verbetering te verwachten.
- In een rekestenzaak dient 'gewoon' hoger beroep als mogelijkheid gecreëerd te worden. Dat slechts cassatie als mogelijkheid bestaat in deze situatie is onrechtvaardig.

“Wie niets te verbergen heeft, heeft niets te vrezen” van onze overheid. Was dat maar waar. Want die overheid hoeft maar één malloot als adviseur in te huren, en je hele wereld wordt op zijn kop gezet.

Gedwongen door een inbeslagname en een reeks verdachtmakingen binnen onze Strafwet, deed ik onderzoek bij zeven overheids-instellingen. Deze verdachtmakingen zouden gemakkelijk te weerleggen zijn geweest, maar de kans daartoe kreeg ik niet doordat al die overheidsdienaren klakkeloos geloofden in de niet onderbouwde ideeën van ‘de expert’ en hun oren stijf dicht hielden voor welk ander geluid dan ook [25].

Zelfs de twaalf (12!) juristen in dienst van diezelfde overheid, die zich met deze zaak hebben beziggehouden, keken niet verder dan hun neus lang was. Geen van deze twaalf kwam zelfs maar op de gedachte om eens na te gaan, of de adviezen van ‘de expert’ wel onderbouwd waren, én of ze wel strookten met de Nederlandse wet. Zelfs niet nadat ze nadrukkelijk gewezen waren op het tegendeel.

Het meest bont in deze maakten de officieren van justitie het. Want bij het Openbaar Ministerie blijkt ‘waarheidsvinding’ plaats te hebben gemaakt voor machinaties en het verdóezelen van waarheid – daarbij zelfs nog geholpen door de rekestenrechter.

Hoe is het mogelijk, dat zóveel overheidsdienaren geen enkel eigen kritisch denkvermogen toonden, terwijl die overheid toch ten dienste zou moeten staan van burger en wet? Is dat gemakzucht? Angst voor imagoschade? Gedachteloos werken als ‘kip zonder kop’? Of gebrek aan integriteit? Waarschijnlijk zal het een combinatie van deze factoren zijn, voor de een meer dit, voor de ander meer dat – maar voor het goed functioneren van onze rechtsstaat is van wezenlijk belang om werkelijk antwoord op deze vraag te krijgen. Nader onderzoek is dus aangewezen.

Toch zijn er met enig optimisme nu wel al aanbevelingen mogelijk. Die staan op de binnenflap achter, en uitgebreider vanaf blz 214.